

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2563)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.5 No.6 (June 2020)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวบุญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี

ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารี

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2563 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 30 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

เรื่อง

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ฉ)

บทความวิจัย : Research Articles

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย 1

THE MODEL OF BUDDHIST MONASTERY MANAGEMENT TOWARDS
COMMUNITY EDUCATIONAL CENTER IN THAILAND

พระปลัดฉัตรวุฒิ อานนโท, พระสุธีรัตนบัณฑิต และโกนิญฐ์ ศรีทอง
การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 17

THE ASSETS MANAGEMENT OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIAL
MONKS SURATTHANI PROVINCE

พระมหาติลกรัศมี วุฒิยา, ภัชลดา สุวรรณนวล, สุขอุษา นุ่นทอง และ
พระครูธีรธรรมพิมล (ทิม ทองจันดา)

แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตร
บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 32

GUDELINES FOR ENHANCING THE KALAYANAMITTA PRINCIPLES FOR
STUDENTS IN BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM AT SURINDRA
RAJABHAT UNIVERSITY

ธงไชย สุขแสง, พระครูสุธีคัมภีรญาณ และพระโสภณพัฒน์บัณฑิต
รูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธ 46
จิตวิทยาของนักเรียนมัธยมปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี

A PATTERN OF INTELLIGENCE DEVELOPMENT IN FACING AND OVERCOMING
OBSTACLES BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY BYSTANDARD IX STUDENTS
OF WAT SAI MA SCHOOL OF NONTHABURI

วิชชุดา ฐิติโชครัตน์ และพระสมุห์วัลลภ วลลโภ (เจสระ)

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา	58
GUIDELINE FOR APPLYING BUDDHIST AND POSTMODERN PHILOSOPHY IN THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURISM IN SONGKHLA PROVINCE	
พระครูวิจิตรรัตนวัตร (ณรงค์ฤทธิ์ จิตรภักดี), พัน ดอกบัว และสวัสต์ อโณทัย	
การประยุกต์ใช้บรรพนิเวศของพุทธศาสนิกชนในแนวทางการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	68
THE HERMENEUTIC APPLICATION OF BUDDHADASA BHIKKHU IN STRENGTHENING RELIGIOUS PLURALISM IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY FOR PEACEFUL LIVING	
พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจ่าย รวิวัฒน์), พัน ดอกบัว และสวัสต์ อโณทัย	
พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหา	78
มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	
BEHAVIOR FOR APPLICATION OF TRI - SIKHA IN LIVING OF STUDENT IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY SRITHAM - MASOKARAJ CAMPUS	
บุญส่ง ทองเอียง	
กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา	90
THE POLICY FORMULATION PROCESS IN THE DEVELOPMENT OF THE SPECIAL ECONOMIC ZONE AT THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR (EEC) IN CHACHOENGSAO PROVINCE	
ฐิติวัฒน์ ถนอมศิลป์	
การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย	102
CONFLICT OF INTERESTS OF THAI POLITICAL BUSINESS GROUPS	
สุดาวรรณ ประชุมแดง, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และวินัย ผลเจริญ	

สารบัญ (ต่อ)

การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	118
CUSTOMERS' DECISION - MAKING IN PURCHASING ONLINE - GOODS: A CASE STUDY OF KHON KAEN MUNICIPALITY	
ชงโค ดรลาดพันธุ์ และวิษณุ สุमितสุวรรณค์	
ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4	132
THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATIONAL CLIMATE IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4	
สุจารีย์ เกิดสุวรรณ, อรรครา ธรรมมาธิกุล และวันฉัตร ทิพย์มาศ	
คำเรียกสีในภาษาไทยและโครงสร้างคำเรียกสี	152
THAI COLOR TERMS AND THEIR STRUCTURES	
กัลยรัตน์ อุ่หนานนท์ และรัตนา จันทร์เทาว์	
การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน	168
PRESENTATION OF BUDDHIST IDEOLOGY IN LAOS THROUGH MAHACHON MAGAZINE	
สุทธิลักษณ์ สวรรยาวิสุทธิ และปฐม หงส์สุวรรณ	
การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2	184
DEVELOPMENT OF A MODEL IN CREATING HAPPINESS AT WORK OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
กษมา ช่วยยิ้ม, นัฏจรี เจริญสุข และโสภณ เพ็ชรพวง	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการความเสี่ยงจากภัย พิบัติ	201

THE DATABASE TYPES OF VULNERABLE GROUPS FOR FLOOD RISK
MANAGEMENT

วราภรณ์ ทนงค์ดี

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13	216

THE INDICATORS DEVELOPMENT OF SOCIAL RESPONSIBILITY ON ETHICAL
RESPONSIBILITIES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 13

พัชฎาภรณ์ กลับส่ง รัตนบุรี, นพรัตน์ ชัยเรือง และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น	232

STRATEGIES FOR DEVELOPING TEACHERS COMPETENCY IN ENGLISH
LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOL IN KHON
KAEN PROVINCE

สิริกร ชาลีกัน และพา อักษรเสื่อ

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ภาคเอกชน	245

DEVELOPMENT OF SECURITY GUARDS' FUNCTIONAL COMPETENCIES
MODEL IN PRIVATE SECTOR

ชุตินาถณ์ ฉลาดสกุล, ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ, ศุภาวุฒิ สังขมาศ และปิยะดา
จุลวรรณ

รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกุสุมาคีรี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6	261

TEACHER DEVELOPMENT MODEL OF STUDENT SELF - MANAGEMENT IN
ACCORDANCE WITH THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF WAT
KU SAMAKKEE SCHOOL NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE AREA 6

เกียรติศักดิ์ สุทธิ, ฉลาด จันทรมบัติ และพา อักษรเสื่อ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล จังหวัดตาก	275

THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT MODEL OF HEALTH
PROMOTING HOSPITAL TAK PROVINCE

จิระเกียรติ ประสานธนกุล, พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข และอภิชัย นุชเนื่อง โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	295

DEVELOPMENT PROGRAM OF TEACHER TO ENHANCE LIFE SKILL OF
STUDENT IN SECONDARY SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

มัญชลี เปี่ยมดี และพชรวิทย์ จันทศิริศิริ รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	312

MODEL DEVELOPMENT VILLAGES TO ENHANCE QUALITY OF LIFE BY
THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMIC

พระมหานันทวิทย์ อีรภทโท และสุภาวงศ์พิมพ์ คล้ายธานี ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจ พิเศษ จังหวัดมุกดาหาร	328

IMPACT OF ECONOMIC AREA DEVELOPMENT UNDER THE SPECIAL
ECONOMIC ZONE STRATEGY MUKDAHAN PROVINCE

ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	341

THE CURRICULUM DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT ON STEM
EDUCATION FOR ELEMENTARY TEACHERS IN BASIC EDUCATION SCHOOL

มนสิข สิทธิสมบูรณ์

สารบัญ (ต่อ)

การวิเคราะห์อิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของ บริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 357

THE ANALYSIS OF THE INFLUENCE OWNERSHIP STRUCTURE OF VALUE RELEVANCE OF ACCOUNTING INFORMATION IN LISTED COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

จารุวรรณ เอกสะพัง และพิเชษฐ์ โสภางษ์

ผลของการใช้หุ่น Suction ต่อความสามารถในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี 374

THE EFFECTS OF USING SUCTION MODEL ON THE ABILITY TO SUCTION PROCEDURE IN NURSING STUDENTS OF BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING SUPHANBURI

ลักขณา ศิริธิกรกุล, ดารินทร์ พนาสันต์ และจารุวรรณ สอนงญาติ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม 389

GUIDELINES FOR SPIRITUAL TOURISM MANAGEMENT AFFECTING DECISIONS OF TOURIST FOR TRAVELING WAT RAI KHING NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม

แนวทางการพัฒนาบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 405

HOMESTAY SERVICE DEVELOPMENT GUIDELINES TO ACCOMMODATE TOURISTS FOR PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธาริดา สกุลรัตน์

บุพปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน 421

ANTECEDENTS AFFECTING ORGANIZATION ENGAGEMENT OF GENERATION Y EMPLOYEES IN GOVERNMENT SAVINGS BANK

ชีชวาล ดวงบุบผา

สารบัญ (ต่อ)

กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมสุขภาพ	442
THE PROCESS OF EMPOWERMENT BY BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR HEALTH BEHAVIOR CHANGES	
พรศรี บุญสายบัว	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	458

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน ในประเทศไทย*

THE MODEL OF BUDDHIST MONASTERY MANAGEMENT TOWARDS COMMUNITY EDUCATIONAL CENTER IN THAILAND

พระปลัดณัฐวุฒิ อานนโธ

Phrapalad Nutthawut Arando

พระสุธีรัตนบัณฑิต.

PhraSuthirattanabundit

โกนิฐ์ ศรีทอง

Konit Srithong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: prapaladnattawut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและการประชุมกลุ่มย่อย การวิจัยนี้เป็นการใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลวิเคราะห์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย จากการศึกษาวิจัย พบว่า กิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดของแต่ละวัดมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทำให้พระภิกษุสามเณรมองว่าการปกครอง การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน 2) กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย พบว่า มี 6 ด้าน คือ 1) ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน 2) กิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา 3) บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน 5) พื้นที่ทางจิตใจและปัญญา 6) การพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน 3) รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) เป็นศูนย์กลางด้านการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

* Received 30 January 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

ของคนชุมชน 2) เป็นศูนย์กลางกิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา 3) เป็นศูนย์กลางการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน 5) เป็นศูนย์กลางพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา 6) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการวัด, ศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน

Abstract

The objectives of this thematic paper were as follows: 1) to study activities and models of Buddhist monastery management towards educational center of the community in Thai society; 2) to study the process of Buddhist monastery management towards educational center of the community in Thai society; and 3) to present the model Buddhist monastery management towards community educational center in Thailand. This is to research the document based approach and the field study conducted by in-depth interview as its research tool. The raw data are reviewed by the content analyses. The descriptive analysis is used for research findings presentation. The findings of the research are as follows: 1) Activities and models of Buddhist monastery management towards educational center of the community in Thai society were found that activities and models of temple management of each temple were carried out in a concrete and continuous action. Therefore, Monks and novices had the opinions that administration, propagation, public facilities, religious education, educational welfare, and public welfare had important part of the temple management process to be a community education center. 2) The process of Buddhist monastery management towards educational center of the community in Thai society was found that there were 6 process: 1) lifelong education promotion of community people 2) activities promoting intellectual skills 3) information technology services 4) learning the arts and culture of the community 5) mental and intellectual space, and 6) development of educational network in the community. 3) The model, Buddhist monastery management towards community education center in Thailand were 1) the center for promoting lifelong education for the community people, 2) the center for activities promoting intellectual skills, 3) the center for information technology services, 4) the center for learning the arts and culture of the community, 5) the

center for mental and intellectual space, and 6) the center for development of educational network in the community.

Keywords: Model, Buddhist Monastery Management, Towards Community Educational Center.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย เมื่อประมาณ พ.ศ. 2536 สมัยเดียวกับประเทศลังกา จากการส่งพระสมณะทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ 9 สาย โดยการอุปถัมภ์ของของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดียในขณะนั้น (อาทร จันทวิมล, 2537) จนกระทั่งปรากฏเป็นราชอาณาจักรไทยในสมัยรัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย พระสงฆ์มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างจากประชาชนทั่วไปมีระเบียบวินัยความเป็นอยู่ และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่ควรเคารพสักการะ ชาวवासไม่ได้อยู่ในตำแหน่งใด จำต้องให้ความเคารพสักการะพระสงฆ์ด้วยการกราบ ดั่งบันทึกของฟรานซิส โบว์ แชร์ ที่กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ในประเทศไทยว่า “...ประเทศสยามเป็นดินแดนแห่งบวรพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ครองผ้าเหลืองมีส่วนสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบ้านเมือง พระสงฆ์จำนวนกว่าสองแสนรูปในประเทศสยามเป็นที่เคารพบูชาและเป็นผู้มีอิทธิพลสูงเหนือกว่าสังคมประชากร...” ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สถาบันสงฆ์สามารถคงสถานภาพของสถาบันไว้ได้อย่างสมบูรณ์ วัด เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของชุมชน พระสงฆ์ มีบทบาทผู้นำด้านภูมิปัญญา พระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจและสติปัญญาของประชาชน รวมทั้งได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ด้วยดีเสมอมา วัดและชุมชนยังคงมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเนื่องจากสังคมไทยมีสถาบันหลักอยู่สองสถาบันคือ “วังและวัด” (สุนน อมรวิวัฒน์, 2550) สำหรับวัดนั้นทำหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม คือสอนหนังสือร่วมงานกับชุมชนและร่วมทำทุกพิธีกรรมที่ชุมชนต้องการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนามาปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมที่ต้องมีศาสนาเป็นแกนหลัก

วัดจึงเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของคนในชุมชน และมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่าง ช้านาน วัดจึงถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยบรรยากาศที่เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจทางด้านศาสนา สร้างแบบอย่างและเผยแผ่หลักคำสอนแก่ศรัทธาประชาชนโดยทั่วไป วัดจึงพยายามพัฒนาบริเวณและอาคารให้ดูร่มรื่น สงบและสะอาดสะอ้าน สภาพของวัดที่ดูร่มรื่นด้วยต้นไม้ ดอกไม้นานาพันธุ์ สงบเงียบ และสะอาดตา เปรียบเสมือนกับอุทยานธรรมชาติที่มนุษย์จัดตกแต่งให้มีสัดส่วน สะดวกกับการศึกษาเรียนรู้ และสุดท้ายนำไปสู่ปัญญาที่รู้แจ้งรู้จริง ประสานกระบวนการการเรียนรู้เข้ามารวมได้อย่างกลมกลืนแล้ว วัดก็จะกลายเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้แก่ชุมชน ที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เป็นอยู่สามารถดึงชุมชนมาร่วม และ

แพร่ขยายบริการจากวัดออกสู่ชุมชน วัดก็จะกลายเป็นเครือข่ายโยงใยของชุมชน ให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่คนในชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้จนเรียกได้ว่าเป็น “วัดศูนย์กลางการศึกษาสำหรับชุมชน” โดยมีพระสงฆ์ผู้เป็นเนื่อนาบุญในทางพระพุทธศาสนา และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของผู้คนในสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย” โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาวัดที่เข้าร่วมโครงการ “วัดบันดาลใจ” 9 วัดต้นแบบจากทั่วประเทศ มาเป็นวัดต้นแบบเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในการส่งต่อองค์ความรู้ และสร้างเครือข่ายการทำงาน เชื่อมต่อระหว่างภาคประชาชนคนรุ่นใหม่และพระสงฆ์อย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้บริหารวัด และคณะกรรมการที่มีส่วนในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน จำนวน 12 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกวัดตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ “วัดบันดาลใจ” จำนวน 4 วัด จากทั้งหมดจำนวน 9 วัดที่เข้าร่วมโครงการฯ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ วัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร วัดชลประทานรังสฤษดิ์ จังหวัดนนทบุรี วัดศรีทวี จังหวัดนครศรีธรรมราช และวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย ดังนี้ คือ

- 1) ศึกษากิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

ไทย โดยได้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ และ 2) ศึกษากระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนใน 6 ด้าน คือ 1) ศูนย์กลางด้านการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน 2) ศูนย์กลางกิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา 3) ศูนย์กลางการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน 5) ศูนย์กลางพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา 6) ศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมดุขนิพนธ์

4. สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจและแก้ไข “ผ่าน” ทุกท่านเรียบร้อยแล้ว จึงนำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดุขนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย” สรุปเป็นผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง และรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์กิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมและรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทยทั้ง 6 ด้านสามารถนำไปสู่การจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการปกครอง พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนจำเป็นต้องมีการประชุมพระภิกษุสามเณรอยู่เป็นนิตยเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม และระเบียบอื่น ๆ อย่างเคร่งครัด

1.2 ด้านศาสนศึกษา พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและหรือแผนกบาลีขึ้นภายในวัด ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียน ส่งเสริมทุนการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับพระภิกษุสามเณรในปัจจุบันและอนาคตที่จำเป็นต้องมีการศึกษาที่หลากหลายรอบด้าน ส่งเสริมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มจร และ มมร

1.3 ด้านการเผยแผ่ พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่เชิงรุก เช่น การจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่ธรรมะประกอบด้วย ศูนย์วิชาการ มีหน้าที่รวบรวมและพัฒนาข้อมูล ให้บริการข้อมูลด้านพระไตรปิฎก ประวัติพระสาวก เป็นต้น รวมทั้งจัดการฝึกอบรมวิชาการเผยแผ่แก่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศูนย์ปฏิบัติการเชิงเครือข่าย เป็นศูนย์พัฒนาหลักการปฏิบัติในลักษณะเครือข่ายบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเป็นศูนย์รวมบุคลากรด้านปฏิบัติการที่มีคุณภาพด้านการเผยแผ่ธรรมะอย่างถูกวิธี และปฏิบัติการเชิงรุกในการเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชน และศูนย์วิทยากรด้านสื่อ เป็นศูนย์พัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พุทธธรรม โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ประจำจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งเป็นศูนย์การสื่อสาร ระหว่างคณะสงฆ์กับคณะสงฆ์ ระหว่างคณะสงฆ์กับพุทธบริษัท ระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลิตสื่อธรรมะทุกชนิดออกเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พระสงฆ์ ได้นำสื่อไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมตามความเหมาะสมต่อไป

1.4 ด้านสาธารณูปการ พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนต้องมีการปรับภูมิทัศน์ของวัดให้มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น สวยงามภายในวัด เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร และบรรยาการที่ดีแก่ประชากรชุมชนผู้เข้าวัด

1.5 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กเยาวชน และคนในชุมชนตามสมควรแก่กำลังของวัดจะดำเนินการได้ เช่น การอบรมธรรมศึกษา ตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

1.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า วัดที่ดำเนินการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน วัดหรือเจ้าอาวาสจัดทุนช่วยงานประชากรชุมชนทุกครัวเรือนอย่างเท่าเทียมสม่ำเสมอ มีโครงการเยี่ยมไข้ใส่ใจดูแล จัดตั้งคณะทำงานเป็นผู้แทนวัดเข้าไปดูแลเยี่ยมเยียนประชากรชุมชนที่เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตทุกครัวเรือน จัดโครงการฝึกอาชีพเฉพาะทางประสานงานวิทยากรและอำนวยความสะดวกในการจัดฝึกส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของชุมชน เพื่อก่อตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในชุมชน

2. กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย ใน 6 องค์ประกอบที่สามารถนำไปสู่รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

2.1 ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชน ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูง ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพในการส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2.2 มีกิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลา พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนมีความประพฤติเรียบร้อยทั้งกาย วาจา และจิตใจ เน้นภาคปฏิบัติควบคู่กับภาคทฤษฎี เป็นการจัดแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เข้าถึงง่าย ประหยัด และมีความคุ้มค่าสูง ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล 5 ส่งเสริมหมู่บ้านปลอดอบายมุข เป็นต้น

2.3 มีการให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาศาสตร์การเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชน โดยการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาศาสตร์สารสนเทศให้แก่ประชาชน จัดอบรมพระภิกษุสามเณรและประชาชนในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนาและสังคม เป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว

2.4 เป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปจารีตประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน โดยการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมด้าน

พระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมวันสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ จัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ เป็นต้น

2.5 เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรื่นรมย์สัพพายะ ด้วยการจัดห้องสมุดชุมชนภายในวัด รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า ได้เข้าถึงองค์ความรู้ของชุมชน มีการจัดมุมอ่านหนังสือ จัดพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน รวบรวมสิ่งที่มีค่าของชุมชน อนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดความรักความเข้าใจและห่วงแหนชุมชนมากขึ้น

2.6 เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง การพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน โดยวัด ชุมชน และชาวบ้าน ร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนรักและสามัคคี เช่น การสร้างเครือข่ายแนวร่วมอาสาสมัครจิตอาสาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย

จากการศึกษาในกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน นำสู่การกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย ได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ศูนย์กลางด้านการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูง ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดีงามส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพ ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

รูปแบบที่ 2 ศูนย์กลางกิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลา พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ และปัญญา จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม จัดอบรมปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ ฝึกฝนตนเองเป็นประจำ อบรมจิตใจให้สงบ

รูปแบบที่ 3 ศูนย์กลางการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ มีศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อบริการประชาชน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา สำหรับการค้นคว้าวิจัยหรือใช้เรียนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ต้องมีการปิดสถานศึกษาและต้องเรียนออนไลน์ ส่งเสริมและให้การอบรมพระภิกษุสามเณรในการใช้สื่อและผลิตสื่อทางพระพุทธศาสนาในการนำองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลายในปัจจุบัน

รูปแบบที่ 4 ศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาจัดกิจกรรมวันสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจาสมาเสมอ

รูปแบบที่ 5 ศูนย์กลางพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา ได้แก่ จัดห้องสมุดชุมชน ภายในวัดรวบรวมหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและชุมชนจัดมุมอ่านหนังสือ ห้องสมุดเคลื่อนที่จัดพิพิธภัณฑที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนรวบรวมสิ่งที่มีค่าของชุมชนอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตของชุมชน

รูปแบบที่ 6 ศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน ได้แก่ วัดชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย” ที่ผ่านมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะขอกกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

รูปแบบที่ 1 ศูนย์กลางด้านการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพ ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่าวัดจำเป็นต้องพัฒนาศาสนสถานภายในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เริ่มจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังแน่นอยู่ในตัวบุคคล เช่น ในตัวเจ้าอาวาส หรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของปาน กิมปี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการใช้เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานภายในชุมชน และมีการขยายเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐเอกชนชุมชนธุรกิจและหรือองค์กรวิชาการเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลัก (ปาน กิมปี, 2540) และสอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี รักดี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนชนบทพึ่งตนเองมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ในวิถีชีวิตมีบทบาทมากกว่าการศึกษาตามแนวระบบ (ดารณี รักดี, 2540)

รูปแบบที่ 2 ศูนย์กลางกิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลาพัฒนาตนเองตามหลัก ศีล สมาธิ และปัญญาจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมจัดอบรมปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอฝึกฝนตนเองเป็นประจำ อบรมจิตใจสงบรูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่าวัดจำเป็นต้องพัฒนาในทุก ๆ ด้านกาย และใจ การเป็นแหล่ง

เรียนรู้ด้านปฏิบัติธรรมจะช่วยให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ความจริง จากการปฏิบัติจริง ซึ่งทุก ๆ วัดควรส่งเสริมด้านนี้เป็นการเฉพาะ เน้นกิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหา เช่น การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรญาณ อัครชโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ต้องสุขก่อนจึงสำเร็จคือ การส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านจิตใจให้บุคคลมีปัญญา คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ไม่เสพยาเสพติดสุราและอบายมุข และมีความภาคภูมิใจในพื้นฐานความเป็นมาของชุมชนตนเอง (พระปลัดวรญาณ อัครชโร, 2559)

รูปแบบที่ 3 ศูนย์กลางการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ มีศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อบริการประชาชน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา สำหรับการค้นคว้าวิจัยหรือใช้เรียนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ต้องมีการปิดสถานศึกษาและต้องมีการเรียนออนไลน์ ส่งเสริมอบรมพระภิกษุสามเณร ประชาชน และเยาวชนทั่วไปในการใช้สื่อที่ถูกต้อง สนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรได้นำองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและองค์ความรู้ในชุมชนออกเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน วัดที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจะทำให้เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสนธยา ชมพู ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกาย และวัดหนองป่าพง” ผลการวิจัยพบว่า สื่อเทคโนโลยีทั้งสองวัดใช้สื่อเหมือนกัน โดยใช้หนังสือและสื่อในการเชื่อมโยงไปยังประชาชน (พระมหาสนธยา ชมพู, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการพัฒนาปัญญา (ปัญญาภวานา) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรตามหลักวิถีพุทธ กิจกรรมโครงการ ได้แก่ โครงการจัดตั้งห้องสมุดทางพระพุทธศาสนา โครงการจัดตั้งห้องนิทรรศการ เป็นต้น และการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ (พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส, 2558)

รูปแบบที่ 4 ศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำสม่ำเสมอ จัดสถานที่ภายในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ชนรุ่นเก่าสืบสานกันมารุ่นต่อรุ่น เป็นสิ่งหล่อหลอมรวมความรักสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ วงศรี ได้วิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมา

สังเคราะห์ส่วนใหญ่ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (อดุลย์ วังศรี, 2546) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุทรทิวศรีโสภณ ธรรมโสภณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านพุทธศาสนพิธี พิธีกรรม 3) ด้านสื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม 4) ด้านแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม 5) ด้านกิจกรรมเชิงวิชาการในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ 6) ด้านเครือข่ายภาคีทางศิลปวัฒนธรรม (พระสมุทรทิวศรีโสภณ ธรรมโสภณ, 2559)

รูปแบบที่ 5 ศูนย์กลางพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา ได้แก่ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรื่นรมย์และมีชีวิตชีวา โดยการจัดกิจกรรมด้านบันเทิงต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและขณะเดียวกันต้องได้รับความรู้ด้วยโดยเป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมที่เป็นสาระบันเทิงอย่างหลากหลายประกอบด้วย 1) ห้องสมุดประชาชนจัดสื่อซึ่งสามารถก่อให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ที่รื่นรมย์และมีชีวิตชีวา เช่น วิดีทัศน์ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง ภาพสไลด์ ฯลฯ 2) ห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชนจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพทั้งในด้านการดำเนินงาน การรวมกลุ่มการฝึกและพัฒนาอาชีพซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนหรือคนจากชุมชนอื่น ๆ มาเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพของชุมชนได้อย่างแท้จริง 3) ลานกิจกรรมชุมชนจัดบริการเครื่องเล่นสำหรับเด็กจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และसानสาวยิครอบครัว เช่น กิจกรรมศิลปะการร้องเพลง และกิจกรรมสนทนาการต่าง ๆ ตลอดจนการจัดพื้นที่ภายในวัดรวบรวมหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและชุมชนจัดมุมอ่านหนังสือ ห้องสมุดเคลื่อนที่จัดพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนรวบรวมสิ่งที่มีค่าของชุมชนอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตของชุมชน รูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนมีความจำเป็น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนอย่างจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม ซึ่งได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วัดควรมีสถานที่ให้ประชาชนได้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ มีความรื่นรมย์และมีชีวิตชีวา ส่งผลให้ประชาชนที่เข้ามาที่วัดรู้สึกผ่อนคลาย และวัดควรมีกิจกรรมที่หลายหลายในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามาทำกิจกรรมในรูปแบบครอบครัว เพื่อเป็นการดึงดูดชุมชนและประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การสร้างความรู้สึกให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” (พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, 2554)

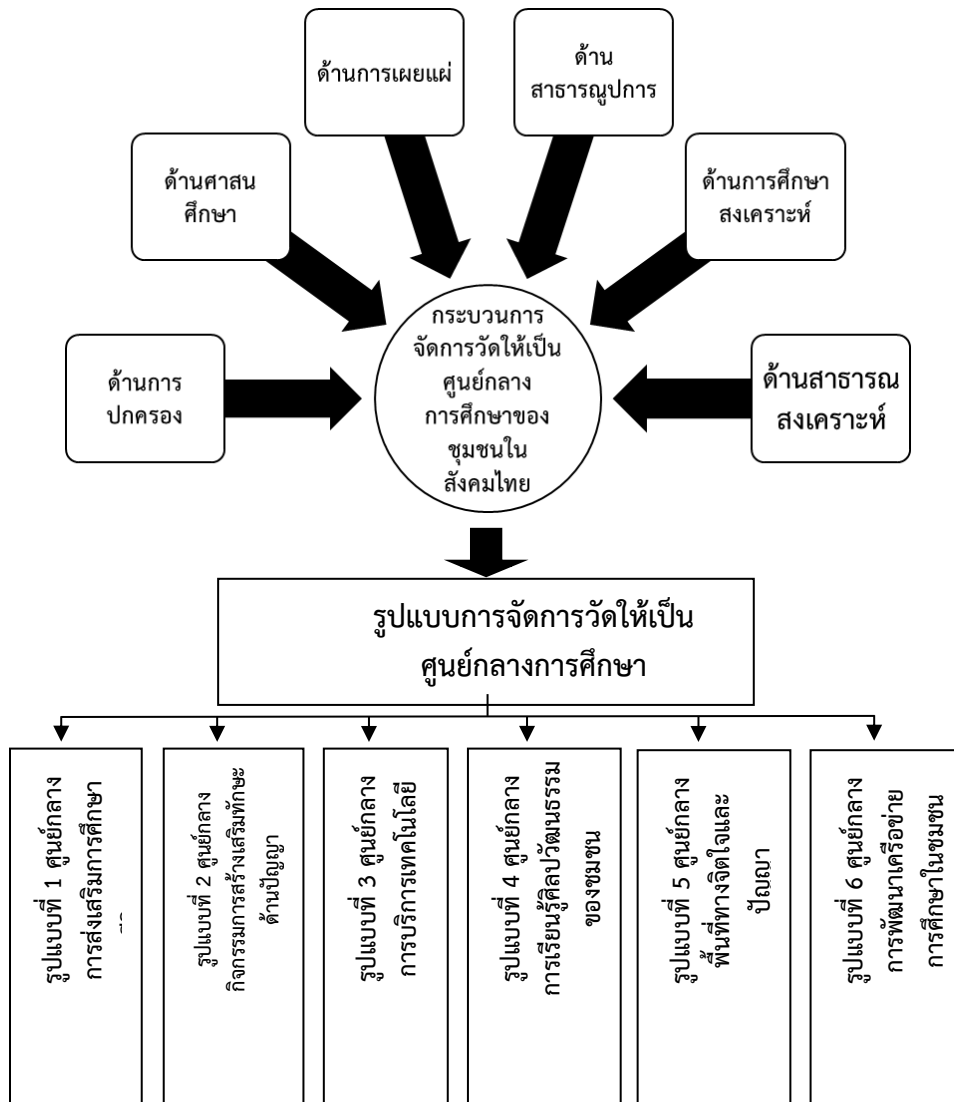
รูปแบบที่ 6 ศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน ได้แก่ วัด ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการต้องประสานงานกันเพื่อจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในวัดชุมชน รูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายจะช่วยให้การพัฒนามีความมั่นคงและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรญาณ อคฺคฺวชิโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบด้วยรูปแบบ GT Model ที่เกื้อกูลกัน ประกอบด้วยกลุ่มกลไกมิตรคิดถูก คือ การสร้างภาคีเครือข่าย ในการทำงานให้เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อกันระหว่างวัดกับชุมชน และระหว่างวัดกับองค์กรต่าง ๆ (พระปลัดวรญาณ อคฺคฺวชิโร, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพศาลวัฒน์คุณ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคมมีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง (พระครูไพศาลวัฒน์คุณ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษากิจกรรม รูปแบบ และกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย โดยมีพระสงฆ์ผู้เป็นเนื่อานุญในทางพระพุทธศาสนา และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของผู้คนในสังคมนั้น ๆ วัดจึงควรมีนโยบายในการปรับปรุงอาคารสถานที่สำหรับการให้บริการประชาชนในชุมชน วัดควรมีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาด้านศีล สมาธิ และปัญญา รวมทั้งต้องมีแผนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ สร้างเครือข่ายของเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน มีจัดทำปฏิทินกิจกรรมประจำปีของวัดให้ชัดเจน ส่วนพระภิกษุสามเณร ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลจริยวัตรอันงดงาม และเป็นผู้ทรงภูมิความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีทักษะในการจัดการกิจกรรมให้สอดคล้องกับบุคคลและกาลเทศะ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ควรร่มรื่น สะอาด และสงบ มีห้องน้ำสะอาดเพียงพอ มีป้ายหัวข้อธรรมะข้อคิดที่เป็นประโยชน์ จัดพื้นที่ให้ผู้เข้ามาใช้บริการมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องธรรมะ และควรมีห้องสมุดประจำวัด เพื่อให้ผู้สนใจได้ค้นคว้า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเพิ่มกิจกรรมการเจริญวิปัสสนากรรมฐานสำหรับประชาชน มีกิจกรรมพระสงฆ์ให้คำปรึกษาแก่ประชาชน เชิญวิทยากรภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรเลือกเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไปพร้อมกัน รวมทั้งจัดถวายความรู้แด่พระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสังคมไทย การพูดใน

ที่ชุมชน กฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบและการจัดทำเว็บไซต์ประจำวัดเพื่อความสะดวกในการศึกษาและค้นคว้าในยุคปัจจุบัน วัดจึงเหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน และเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน วัดจำเป็นต้องใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เข้ามามีส่วนในกระบวนการสร้างรูปแบบของวัดให้เป็นความต้องการของพุทธบริษัทแต่ละกลุ่ม วัดต้องมีลักษณะการวางแผนด้านนโยบายที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพของพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพร้อมที่จะเป็น กัลยาณมิตร ก้าวทันโลกในยุคปัจจุบัน โดยไม่ทิ้งสมณสาธูปและสมณสัญญา สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้ถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการวัดให้มีศักยภาพในการดึงศรัทธาพุทธบริษัทให้เข้ามาสนใจในกิจกรรมและรูปแบบของวัดที่ได้จัดขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานและการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเป็นแบบอย่างและบรรทัดฐานเดียวกันในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ตลอดจนใช้เป็นแนวสำหรับกำหนดทิศทางในการจัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมของพุทธบริษัท ทั้งนี้ เพื่อความมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของแหล่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวัด และสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนในประเทศไทย” ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน ได้แก่ 1) เป็นศูนย์กลางด้านการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของคนชุมชน การส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูง มีความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 2) เป็นศูนย์กลางกิจกรรมการสร้างเสริมทักษะด้านปัญญา การส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลา ตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม จัดอบรมปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ

3) เป็นศูนย์กลางการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มีศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อบริการประชาชน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา สำหรับการค้นคว้าวิจัยหรือใช้เรียนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ต้องมีการปิดสถานศึกษาและต้องมีการเรียนออนไลน์ 4) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมวันสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำสม่ำเสมอ 5) เป็นศูนย์กลางพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา การจัดห้องสมุดชุมชนภายในวัด จัดพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน รวบรวมสิ่งที่มีค่าของชุมชน อนุรักษ์/รักษาวินัยชีวิตของชุมชน 6) ศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในชุมชน วัด ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในวัดและชุมชน

ข้อเสนอแนะ วัดควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับวัดและชุมชน เพื่อให้การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนมีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบทของวัดและชุมชนแต่ละพื้นที่ และวัดควรมีการศึกษารูปแบบการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ในการเข้าถึงข้อมูลและเชื่อมโยงประสานกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา สำหรับการค้นคว้าวิจัยหรือใช้เรียนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ต้องมีการปิดสถานศึกษาและต้องมีการเรียนทางไกลหรือการเรียนออนไลน์อย่างเช่นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ดารณี รักดี. (2540). การพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาน กิมปี. (2540). การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูไพศาลวัฒน์คุณ. (2559). ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 58 - 73.
- พระปลัดวรวิญญู อนุคคชวิโร. (2559). การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 38 - 54.

- พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. (2554). การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. ใน รายงานวิจัยหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสนธยา ชมพู. (2552). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระสมุทรขจรโสภณ ธมฺมโสภณ. (2559). การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 95 - 113.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2550). การศึกษา สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์.
- อดุลย์ วังศรี. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทร จันทวิล. (2537). ประวัติของแผ่นดินไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
THE ASSETS MANAGEMENT OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIAL
MONKS SURATTHANI PROVINCE

พระมหาดิลกรัศมี วุฒิยา

Pharmaha Dilokrassme Vutiya

ภัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

สุขอุษา นุ่นทอง

Suk-usa Nunthong

พระครูธีรธรรมพิมล (ทิม ทองจันทา)

Phrakhru Thirathamphimon (Thim Thongchanda)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการที่เป็นต้นแบบ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตเนื้อหา 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดทำลัคนา 4) การอำนวยความสะดวก 5) การประสานงาน 6) การรายงาน และ 7) การงบประมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 2 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน 15 รูป นักวิชาการสำนักงานพระพุทธศาสนาจำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 17 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ วางแผนก่อนเริ่มปฏิบัติงาน สำนักรวบรวมข้อมูลทั่วไป ก่อนการวางแผนยึดนโยบาย วัตถุประสงค์เป็นหลัก จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานปฏิบัติงาน อารมณ์รักใคร่ซึ่งบุคลากรที่เก่ง ดี มีความสามารถ การตัดสินใจสั่งการชัดเจนในคำสั่ง ประสานงานโดยวิธีควบคุม และรายงานผลแบบกัน แบบแก้ แบบก่อ ใช้งบประมาณระยะสั้น ซึ่งยึดตามหลักพระธรรมวินัย ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สิน หน่วยงานขาดการปรับปรุงรูปแบบองค์กร การวางแผนระยะยาว และขาดความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่มีผลต่อการจัดการงบประมาณ แก้ไขโดยการจัดอบรมสัมมนาสร้างความ

* Received 25 April 2020; Revised 8 June 2020; Accepted 10 June 2020

เข้าใจเรียนรู้ร่วมกัน แนวทางการจัดการทรัพย์สินใช้รูปแบบของ “POMKPC MODEL” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การวางแผนพัฒนาองค์การ (PO) การบริหารงานและการรู้งาน (MK) บุคลิกภาพและอุปนิสัย (PC)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ทรัพย์สิน, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objective of this research paper is 1) to study the management of the assets of monks 2) Study the problems and obstacles of the management of the assets of the Sangha Administrative Officer 3) in order to propose the guidelines for the management of the assets of the Sangha Administrator in Suratthani Province. Is a qualitative research There are 7 areas of content, consisting of 1) planning 2) organization 3) staffing 4) administration 5) coordination 6) reporting and 7) budgeting. The important informants are 2 groups, namely Sangha Administrative Administrator. 15 Abbots, 2 Buddhist scholars from the total of 17 monks / persons. In-depth interview using the descriptive content analysis technique. The result of the research shows that the property management of Sangha Administrative Monks. Make a plan before starting work. Explore general information before planning a policy. Main objective Prepare annual action plan by appointing someone who is knowledgeable and capable to participate in solving problems Specify the responsible person in each operation section. Maintain good personnel with the ability to make decisions, make clear orders Coordination by control methods and report the results together, solve the form, use short-term budget Which adheres to the dharma discipline Problems and obstacles of assets management the agency lacks organization model updates. Long-term planning and the lack of ability to adapt to the situation that affects the budget management Solved by training, seminars, create understanding, learn together. The guidelines for asset management use the "POMKPC MODEL" model, consisting of sub - components such as organizational development planning (PO), administration and job knowledge (MK), personality and character (PC).

Keywords: Management, Asset, Buddhist Monks

บทนำ

วัดมีความสำคัญกับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตเป็นเวลายาวนาน ความผูกพันของวัดเกี่ยวข้องกับบุคคล ชุมชน และสังคม มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ ช่วงวัยแรกและช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต กิจกรรมภายในวัดมีความหลากหลาย ตั้งแต่เป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เป็นสถานที่ให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญและประกอบศาสนกิจต่าง ๆ จนถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการ ศูนย์กลางการเรียนรู้ การพัฒนา การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่มีการดำเนินการในวัดมีความหลากหลาย ได้แก่ การทำบุญ ทำทาน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แม้กระทั่งการเช่าหาวัตถุมงคล การจัดงาน นันทนาการต่าง ๆ โดยวัดจะมีความผูกพันกับคนในชุมชนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน และมีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนใกล้เคียงอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการทำพิธีกรรมทางศาสนาศึกษา เล่าเรียน รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน พุทธศาสนิกชนก็มีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงวัดด้วยการบริจาคทั้งในรูปที่เป็นเงิน สิ่งของและเวลาในการทำงานอาสาต่าง ๆ ร่วมกับวัดโดยที่กิจกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการได้มาและการใช้เงินที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม (ไพบุลย์ เสียงก้อง, 2544) ซึ่งในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดถึงหลักการวิธีการในการบริหารพระศาสนา รวมถึงการบริหารวัดไว้ให้ พระสงฆ์ ในสังฆมณฑลยึดถือปฏิบัติอย่างชัดเจน และเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสได้ยึดถือปฏิบัติซึ่งการจัดการทรัพย์สินของวัดในด้านการลงทะเบียนทรัพย์สิน การจำหน่ายออกและการทำทะเบียน ที่จัดประโยชน์ทะเบียนผู้เช่าวัดสามารถกระทำได้โดยเรียบร้อย แต่ก็ยังประสบปัญหาในการดำเนินการหลายประการ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) วัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็เช่นเดียวกัน การจัดเก็บข้อมูลทางการเงินของวัดยังทำได้ไม่ด้นัก เนื่องจากหน่วยงานที่ควรจะมีบทบาทในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินโดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการให้วัด นำส่งรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีที่กำหนดให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อทำการรวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับการรายงานผลในภาพรวมได้เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากระบบในการบริหารจัดการของวัดทั่วไปยังไม่สามารถปฏิบัติตามระบบที่วางไว้ได้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2553)

จากความสำคัญของการบริหารทรัพย์สินวัดดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่วัดซึ่งเป็นองค์กรศาสนาและในฐานะนิติบุคคลจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดหรือศาสนสมบัติของวัด ซึ่งเป็นสมบัติของพระศาสนา โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก พระสังฆาธิการควรจะใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารจัดการทรัพย์สิน เพราะหากได้มีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามกฎหมายกำหนด

ไว้ ก็จะทำให้การตรวจสอบได้ (Accountability) รวมถึงมีการจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้องเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้และตรวจสอบ จึงเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการว่ามีรูปแบบ วิธีการ การปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก และกระบวนการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และมีทางเลือกการลงทุนในทรัพยากรต่าง ๆ ของวัดอย่างไร โดยหากจะพิจารณาให้ดีขึ้นแล้ว การบริหารทรัพย์สินที่ดีย่อมมีส่วนทำให้วัดมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพย์สิน สร้างความมั่นคงให้แก่วัดทั้งทางด้านการเงิน และทางด้านความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นในการเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนในชุมชน คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการที่เป็นต้นแบบของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา/การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานีในขอบเขตเนื้อหา 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดกำลังคน 4) การอำนวยความสะดวก 5) การประสานงาน 6) การรายงาน และ 7) การงบประมาณ
2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน 15 รูป นักวิชาการสำนักงานพระพุทธศาสนาจำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 17 รูป/คน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการที่เป็นต้นแบบของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน

ระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจงเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการที่เป็นต้นแบบ ปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ และแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ต้องลงทะเบียน ได้แก่ เงิน ที่ดิน เสนาสนะถาวรหรืออาคารอื่น และของมีค่าอื่น เช่น ธรรมาสันนิษุบก พระพุทธรูป รวมถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าวในปัจจุบัน และโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นแนวทางในกระบวนการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน

ระยะที่ 4 นำแนวทางกระบวนการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้พัฒนาขึ้นเสนอในการประชุมพระสังฆาธิการ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดการวางแผนงานโครงการจัดฝึกอบรมและพัฒนาพระสังฆาธิการเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สิน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน

ระยะที่ 5 การสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสน์ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติต่อไปโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน

ผลการวิจัย

การศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งนำมาเสนอ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ 1.1) ด้านการวางแผน (Planning) พบว่าพระสังฆาธิการมีการวางแผนก่อนเริ่มปฏิบัติงาน สืบหาข้อมูลทั่วไปก่อนการวางแผนยึดนโยบาย และวัตถุประสงค์เป็นหลัก จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนงาน วางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า โดยมีกรรมการวัด ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และไวยาวัจกร เพื่อแบ่งหน้าที่มอบหมายงาน 1.2) ด้านการจัดองค์การ (Organization) โครงสร้างองค์การพระสังฆาธิการได้แต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน เจ้าอาวาสเป็นผู้มอบหมายแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ โดยมอบหมายให้ไวยาวัจกร หรือผู้

จัดประโยชน์ต้องดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัด 1.3) ด้านการจัดกำลังคน (Staffing) เจ้าอาวาสเป็นผู้คัดเลือก และแต่งตั้งให้บุคลากรรับผิดชอบงานตามความเหมาะสมแก่หน้าที่ และศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการไวยาวัจกร 2 ท่าน โดยคัดเลือกจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ชาวบ้าน และกำหนดบุคลากรเพื่อการดูแลรักษาทรัพย์สิน ให้ชัดเจน 1.4) ด้านการอำนวยการ (Directing) เจ้าอาวาสเป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการ การออกคำสั่งมอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้บังคับบัญชา การควบคุมงาน 1.5) ด้านการประสานงาน (Coordinating) เจ้าอาวาสจะเป็นผู้ดำเนินการประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อย ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานกันได้ และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยก่อนที่จะมีดำเนินงาน เจ้าอาวาสจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเรียกประชุมผู้นำ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ไวยาวัจกร กรรมการและชาวบ้าน เพื่อพูดคุยกัน 1.6) ด้านการรายงาน (Reporting) ได้มีการประชุมและรับฟังรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาได้รายงานมีการรายงานความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในองค์การให้ทุกฝ่ายทราบ รวมถึงงานประชาสัมพันธ์ โดยจะมีการสรุปผลงานเป็นฝ่าย มีไวยาวัจกรและฝ่ายบัญชี รายงานรายรับ รายจ่ายในที่ประชุม เพื่อจะได้ชี้แจงความชัดเจนให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงความโปร่งใสด้วย 1.7) ด้านการงบประมาณ (Budgeting) ได้จัดให้มีการจัดทำงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ และมีการจัดทำเอกสาร หนังสือขอเงินอุดหนุนต่าง ๆ เพื่อที่จะให้มีงบประมาณในการดูแลรักษา โดยการจัดสรรงบประมาณได้แบ่งเป็นสัดส่วนตามปริมาณความสำคัญ การใช้งบประมาณระยะสั้นหรือระยะยาว ซึ่งยึดตามหลักพระธรรมวินัย

2. ผลสรุปปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

หน่วยงานขาดการวางแผนเรื่องการจัดการทรัพย์สินในระยะยาว ขาดความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงาน นโยบาย และแผนปฏิบัติการทำให้การจัดระบบงานในทุกระดับมีความขัดแย้งกันในระยะยาว แก้ไปตามเหตุปัจจัยที่เกิด คือ เขียนโครงการจัดประชุมทำแผนระยะยาว ทำคำขอของงบประมาณของตนเองโดยมีการพิจารณากันกรอง ขั้นตอนว่าสอดคล้องกับนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ เชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงานนโยบายและแผนปฏิบัติการ ทำโครงสร้างแผนงานที่ใช้ให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง

3. เสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจึงสรุปได้เป็น “POMKPC MODEL” ผู้วิจัยสามารถอธิบายคำนิยามศัพท์ได้ดังนี้ PO = Planning and Organization Development คือ การวางแผนและพัฒนาองค์การอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้กระบวนการวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้บริหารที่จะกำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยนำเอาข้อมูลข่าวสาร ในอดีตมากำหนดหรือพยากรณ์อนาคต ต้องใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่มีความแม่นยำ และเชื่อถือได้ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหา ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง MK = Management Work คือ การบริหารงาน การรู้งาน พระสังฆาธิการต้องเป็นนักบริหารจัดการทรัพย์สินที่ต้องจัดการบริหารได้ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในภารกิจทั้ง 6 ด้าน ซึ่งพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) การสาธารณสงเคราะห์ 5) การสาธารณูปการ 6) การศึกษาสงเคราะห์ ตลอดถึงมีความรู้ความสามารถในเรื่องเงิน (งบประมาณ) ที่ดินอาคารสถานที่เสนาสนะที่อาศัยและของมีค่าอื่น ๆ ภายในวัด Personality Character (PC) คือ บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย เป็นนักบริหารจัดการทรัพย์สินต้องมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ และมีอุปนิสัยใจคอสุขุมเยือกเย็นมั่นคง และตั้งอยู่บนหลักของความศรัทธา ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความเป็นกัลยาณมิตร

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ ด้านการวางแผน พบว่าพระสังฆาธิการมีการวางแผนก่อนเริ่มปฏิบัติงาน สืบหาข้อมูลทั่วไปก่อนการวางแผนยึดนโยบาย และวัตถุประสงค์เป็นหลัก จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนงาน ได้มีการจัดทำแผนประจำปี วางแผนการดำเนินงานไวล่วงหน้า โดยมีกรรมการวัด ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และไวยาวัจกร เพื่อแบ่งหน้าที่มอบหมายงาน สอดคล้องกับพระมหาวิระชัย ขยวีโร ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการทรัพย์สินที่เป็นศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นส่วนรวมและจัดการไปตามหลักการทางพระธรรมวินัย 2) พระสงฆ์เองควรตระหนักว่าการบริหารจัดการศาสนสมบัติ แม้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เป็นลักษณะของทางโลกซึ่งมีปัญหาในข้อกฎหมายหลายประการที่เกี่ยวข้อง (พระมหาวิระชัย ขยวีโร, 2556) ดังนั้นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวัง และจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใส ด้านการจัดองค์กร โครงสร้างองค์การ พระสังฆาธิการได้แต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถโดยระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน ผลเป็นเช่นนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้มอบหมายแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ โดยมอบหมายให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ ต้องดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับกองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้จัดทำคู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน โดยกล่าวว่า การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดดำเนินการให้มีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การจัดทำบัญชีการเงินของวัด การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัด และการแต่งตั้งคณะกรรมการวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนา

แห่งชาติ, 2554) ด้านการจัดกำลังคน เจ้าอาวาสเป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งให้บุคลากรรับผิดชอบงานตามความเหมาะสมแก่หน้าที่และศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการไวยาวัจกร 2 ท่านโดยคัดเลือกจาก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ชาวบ้าน และกำหนดบุคลากรเพื่อการดูแลรักษาทรัพย์สินให้ชัดเจน ผลเป็นเช่นนี้เพราะพระสังฆาธิการช่วยกันปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง ทำให้ธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่เก่ง ดี มีความสามารถซึ่งปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ความคุ้มค่า สอดคล้องกับพระอานวย หมอกเมฆ ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริการวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังให้ความสำคัญกับหลักความประหยัด ความคุ้มค่าและการทำงานเป็นทีมน้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ เรียกว่า “ปัญญาบริหาร” ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ 2) กลยุทธ์การป้องกันความเสี่ยงนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง 3) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม 4) กลยุทธ์การทำงานที่ดีให้สำเร็จความประสงค์ และ 5) กลยุทธ์การสงเคราะห์สิ่งอันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูล (พระอานวย หมอกเมฆ, 2553) และสอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ ศ. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เขียนเรื่อง “พุทธวิธการบริหาร” โดยสรุปก็คือ การพัฒนามนุษย์ที่เป็นผู้ทำงานนั้นจัดเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งก็เป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวมนุษย์เอง และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตนสังกัดด้วยท่าทีมั่นคงและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการสรรหาทุนมนุษย์นั้น ต้องจัดการงานให้เหมาะหรือถูกกับจริต ซึ่งท่านสรุปว่า คือ การรู้งาน หมายถึง การอำนวยการ การติดตามและประเมินผล และความรู้เรื่องงานนั้นมี 2 ลักษณะคือ รู้เท่าและรู้ทันนั่นเอง ด้านการอำนวยการ เจ้าอาวาสเป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการ การออกคำสั่งมอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้บังคับบัญชา การควบคุมงาน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ผลเป็นเช่นนี้เพราะพระสังฆาธิการมีการตัดสินใจสั่งการมีความสมบูรณ์ชัดเจนในคำสั่ง สอดคล้องกับพระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) ได้เขียนเรื่อง “การบริหารวัด” โดยให้ความสำคัญในด้านการบริหาร ซึ่งเทียบได้กับธรรมานุญการปกครองของสงฆ์ จัดเป็นการบริหารตน การบริหารหมู่คณะ การบริหารกิจกรรมของวัด และการบริหารศาสนสมบัติของสงฆ์หรือวัด โดยแบ่งการบริหารองค์กรต่าง ๆ ออกเป็นหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ โดยสรุป คือ 1) การปกครองบังคับบัญชา การพิจารณาวินิจฉัยการตัดสินใจ และการสั่งงานตามลำดับชั้นในสายการบังคับบัญชา 2) การจัดการ กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับการให้การศึกษาหลักธรรม การให้การศึกษาอบรม ศีลสมาธิ ปัญญา และการเผยแผ่พระสัทธรรม การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และศาสนพิธีต่าง ๆ 3) การจัดการทางด้านบุคลากร การเงินหรือการคลัง และทรัพย์สินขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละระดับ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), 2548) ด้านการประสานงาน เจ้าอาวาสจะเป็นผู้ดำเนินการประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นงานย่อย ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานกันได้ และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดย

ก่อนที่จะมีดำเนินงานจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เรียกประชุมผู้นำ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ไวยาวัจกร กรรมการและชาวบ้าน เพื่อพูดคุยกัน ผลเป็นเช่นนี้เพราะพระสังฆาธิการบริหารสั่งการแบบส่วนร่วมโดยสร้างทีมในกิจกรรม ประสานงานโดยวิธีควบคุม สอดคล้องกับมนัส ภาควุฒิ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูป มีกระบวนการ “แบบธรรมาธิปไตย” กล่าวคือ เป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยหลักหรือปัจจัยโดยตรงประกอบด้วย ความสามารถพิเศษ หรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ/ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงาน การบริหารการเงิน (มนัส ภาควุฒิ และคณะ, 2540) ด้านการรายงานได้มีการประชุมและรับฟังรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาได้รายงาน มีการรายงานความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในองค์การให้ทุกฝ่ายทราบ รวมถึงงานประชาสัมพันธ์ โดยจะมีการสรุปผลงานเป็นฝ่าย ๆ ไป มีไวยาวัจกรและฝ่ายบัญชี รายงานรายรับ รายจ่าย ในที่ประชุม เพื่อจะได้ชี้แจงความชัดเจนให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงความโปร่งใสด้วย ผลเป็นเช่นนี้เพราะพระสังฆาธิการรายงานผลแบบมีหลักการปฏิบัติ 3 ประการ หรือหลัก 3 ก คือ 1) กัน เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ 2) แก่ เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ก่อ เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเฉียบ ไทยยิ่ง ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูป มีกระบวนการ “แบบธรรมาธิปไตย” กล่าวคือ เป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน กลุ่มปัจจัยหลักหรือปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านนี้เกิดจากการรายงานความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ พบว่ากรณีศึกษาทุกรูปมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานของตนเองและรู้ทิศทางการทำงานของตนเอง รายงานด้านความเข้าใจในการทำงาน ทำให้การมอบหมายงานเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ รายงานด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ แม้กรณีศึกษาเกือบทุกรูปไม่มีระบบการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทุกรูปก็มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยพระธรรมวินัย รายงานด้านความสามารถในการใช้คน เจ้าอาวาสทุกรูปที่เป็นกรณีศึกษา มีหลักและวิธีการใช้คนให้ถูกกับงานได้ทั้งคนและได้ทั้งงาน รายงานด้านความเป็นผู้นำ เจ้าอาวาสทุกรูปมีภาวะผู้นำสูงมาก (เฉียบ ไทยยิ่ง, 2541) ภาวะผู้นำนี้เป็นผลมาจาก

ศรัทธาเลื่อมใส รายงานด้านความสามารถในการติดตามและการควบคุมงาน คือ การใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงทำงานดำเนินไปตามเป้าหมาย ด้านการงบประมาณ ได้จัดให้มีการจัดทำงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ และมีการจัดทำเอกสาร หนังสือขอเงินอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา หรือขอความอนุเคราะห์จากบริษัท ห้างร้าน เพื่อที่จะให้มีงบประมาณในการดูแลรักษา โดยการจัดสรรงบประมาณได้แบ่งเป็นสัดส่วนตามปริมาณ ความสำคัญ ผลเป็นเช่นนี้เพราะพระสังฆาธิการใช้งบประมาณระยะสั้นหรือระยะยาว ซึ่งยึดตามหลักพระธรรมวินัย ไม่สอดคล้องกับกนก แสนประเสริฐและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด พบว่า วัดไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย รวมทั้งจัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบ รายงานผลต่อเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ จะมีการทำเด่นชัดเฉพาะวัดใหญ่ ๆ หรือพระอารามหลวง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและเมืองหลวง ส่วนวัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคหรือในเขตชนบทมีน้อยมากในการดำเนินงาน เจ้าอาวาสขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติวัดและมักจะบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้กระจายอำนาจหรือแบ่งหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดอย่างชัดเจน กรรมการวัดที่เข้ามาช่วยเหลือกิจการดูแลทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติวัดขาดความรู้ ความชำนาญในด้าน การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย วัดในเขตชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากกรรมการวัดในพื้นที่ วัดที่มีทรัพย์สินรายได้จำนวนมาก มักจะมีผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ การจัดสรรผลประโยชน์ของวัดบางส่วนยังไม่เหมาะสม และไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม การบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้เข้มงวดและขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องพุทธศาสนิกชนไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติ (กนก แสนประเสริฐและคณะ, 2545) เนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบการกำกับดูแลการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล กฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ แม้ว่าจะมีบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการในการบริหารจัดการที่ศาสนสมบัติไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นการครอบคลุมถึงศาสนสมบัติกลาง และศาสนสมบัติของวัดและไม่ครอบคลุมถึงประเภท นิติกรรมที่สามารถดำเนินการได้ อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติในการตรวจสอบ กำกับดูแล และประเมินผลงานการบริหารจัดการศาสนสมบัติ

2. ผลสรุปปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

หน่วยงานขาดการวางแผนเรื่องการจัดการทรัพย์สินในระยะยาว ขาดความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงาน นโยบาย และแผนปฏิบัติการทำให้การจัดระบบงานในทุกระดับมีความขัดแย้งกันในระยะยาว แก้ไปตามเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นดังกล่าว คือ เขียนโครงการจัดประชุมทำแผนระยะยาว ทำคำของบประมาณของตนเองโดยมีการพิจารณากันกรอง ขึ้นตอนว่า

สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ เชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงานนโยบาย และแผนปฏิบัติการ ทำโครงสร้างแผนงานที่ใช้ให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง เพิ่มการพิจารณา ขอบเขตของงานว่าควรจะลดหรือยุบเลิกงานไปเมื่อไม่มีความจำเป็นในงานนั้นต่อไป จัดเก็บ เพิ่มเติมข้อมูลพื้นฐานในการทำงบประมาณ จัดทำและเพิ่มแนวทางทิศทางที่ถูกต้องของ หน่วยงานในการตั้งงบประมาณรายจ่าย และจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณรายจ่ายตาม ความจำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าอาวาสขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการบริหารจัดการ ทรัพย์สินภายในวัดที่ไม่เป็นระบบ ทำให้มีผลกระทบตั้งแต่การวางแผน การจัดทำงบประมาณ สอดคล้องกับธาดา จันทรสม ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดได้อย่างเป็น ระบบ วัดยังไม่มีกระบวนการตัดสินใจการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัดที่มีการ จัดทำเขตจัดประโยชน์อย่างเป็นระบบ (ธาดา จันทรสม, 2555)

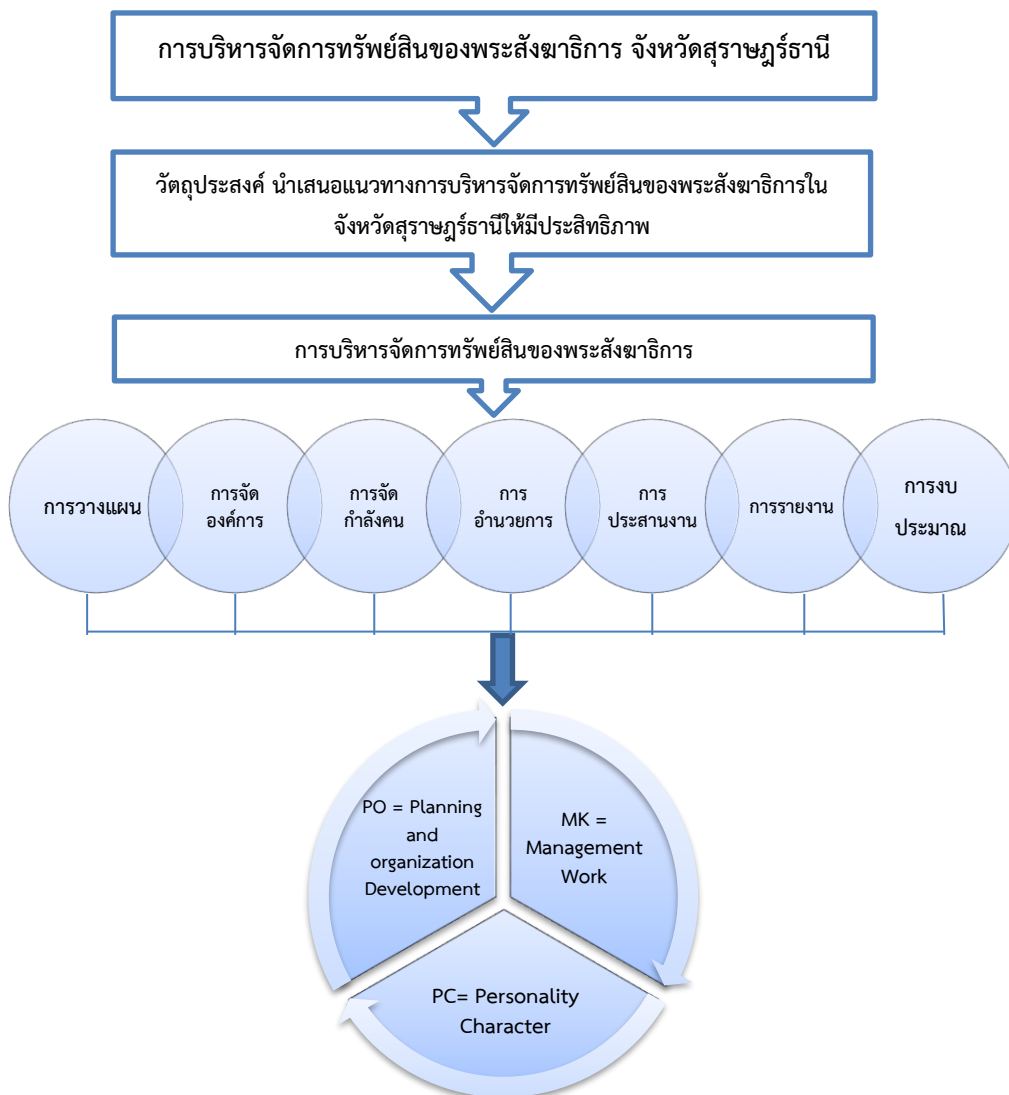
3. เสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจึง สรุปได้เป็น “POMKPC MODEL” ผู้วิจัยสามารถอธิบายคำนิยามศัพท์ได้ดังนี้ PO = Planning and Organization Development คือ การวางแผนและพัฒนาองค์การอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้กระบวนการวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้บริหารที่จะกำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้าอย่างเป็น ระบบเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยนำเอาข้อมูลข่าวสาร ในอดีตมากำหนดหรือพยากรณ์อนาคต ต้องใช้ข้อมูล เชิงประจักษ์ ที่มีความแม่นยำ และเชื่อถือได้ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหา ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง MK = Management Work คือ การบริหารงานการรู้งาน พระสังฆา ธิการต้องเป็นนักบริหารจัดการทรัพย์สินที่ต้องจัดการบริหารได้ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใน การกิจทั้ง 6 ด้าน ซึ่งพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) การสาธารณสงเคราะห์ 5) การ สาธารณูปการ 6) การศึกษาสงเคราะห์ ตลอดถึงมีความรู้ความสามารถในเรื่องเงิน (งบประมาณ) ที่ดินอาคารสถานที่เสนาสนะที่อาศัยและของมีค่าอื่น ๆ ภายในวัด Personality Character (PC) คือ บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย เป็นนักบริหารจัดการทรัพย์สินต้องมี บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ และมีอุปนิสัยใจคอสุขุมเยือกเย็นมั่นคง และตั้งอยู่บนหลักของ ความศรัทธา ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความเป็นกัลยาณมิตร ผลเป็นเช่นนี้เพราะเจ้า อาวาส ได้มีการพัฒนาองค์การและมีความเชี่ยวชาญในกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ทำให้บริหาร จัดการทรัพย์สินของวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระมหาวิระชัย ขยวีโร ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการทรัพย์สินที่เป็นศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นส่วนรวมและจัดการไป ตามหลักการทางพระธรรมวินัย 2) พระสงฆ์เองควรตระหนักว่าการบริการจัดการศาสนสมบัติ

แม้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เป็นลักษณะของทางโลก ซึ่งมีปัญหาในข้อกฎหมายหลายประการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นพระสงฆ์โดยเฉพาะที่เป็นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวังและจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใส (พระมหาวิระชัย ชยวิโร, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 “POMKPC MODEL”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้เป็นแนวทางที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานีใน 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดกำลังคน การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน 15 รูป นักวิชาการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 17 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ ด้านการวางแผน มีการวางแผนก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ยึดนโยบายและวัตถุประสงค์เป็นหลัก จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนงาน ด้านการจัดองค์การ แต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ โดยมอบหมายให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ต้องดูแลรักษา ด้านการจัดกำลังคน เจ้าอาวาสเป็นผู้คัดเลือก แต่งตั้งคณะกรรมการไวยาวัจกร 2 ท่านโดยคัดเลือกจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ชาวบ้าน ด้านการอำนวยความสะดวก เจ้าอาวาสตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการ การออกคำสั่ง มอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้บังคับบัญชา การควบคุม มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อย ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานกันได้ และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ด้านการรายงาน ได้มีการประชุมและรับฟังรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาได้รายงาน ด้านการงบประมาณ ได้จัดให้มีการจัดทำงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการเกี่ยวกับเงิน ที่ดิน เสนาสนะหรืออาคารอื่น ของมีค่าอื่น ๆ และมีการจัดทำเอกสาร ซึ่งยึดตามหลักพระธรรมวินัย ผลสรุปปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ขาดการวางแผนเรื่องการจัดการทรัพย์สินในระยะยาว ขาดความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงาน นโยบาย และแผนปฏิบัติการทำให้การจัดระบบงานในทุกระดับมีความขัดแย้งกันในระยะยาว ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางการจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีชื่อว่า “POMKPC MODEL” ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้ จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “POMKPC MODEL” ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับพันธกิจของกระทรวงวัฒนธรรมถึงการขับเคลื่อน “POMKPC MODEL” ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างจริงจัง จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สิน คือ ขาดการวางแผนเรื่องการจัดการทรัพย์สินในระยะยาว ขาดความเชื่อมโยง

ระหว่างโครงสร้างแผนงาน นโยบาย และแผนปฏิบัติการ ดังนั้นควรให้คณะกรรมการวัดเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการวัดให้มากขึ้นตั้งแต่การวางแผนตลอดจนแผนปฏิบัติการ และให้ความรู้โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่พิจารณาประมาณโดยคณะสงฆ์ระดับอำเภอเป็นเจ้าภาพ ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ และคณะ. (2545). การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด. ใน รายงานวิจัยสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการสำหรับนักบริหาร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เฉียบ ไทยยั้ง. (2541). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน กรณีศึกษา: ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- ณดา จันทรสม. (2555). การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย: ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 54(1), 107-141.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระชัย ชยวิโร. (2556). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548). การบริหารวัด. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระอานวย หมอกเมฆ. (2553). กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค 4. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคกลาง.
- ไพบุลย์ เสี่ยงก้อง. (2544). หลักการบริหารงานในวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มนัส ภาคภูมิ และคณะ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2553). การจัดการศาสนสมบัติวัด. เรียกใช้เมื่อ 6 กันยายน 2563 จาก <http://sni.onab.go.th/index.php?option=com>

_content&view=article&id=110:2009-10-15-14-50-42&catid=41:2008-10-29-14-40-50&Itemid=75

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2563 จาก <http://www1.onab.go.th/e-Books/WadStandard.pdf>

**แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษา
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์***
**GUDELINES FOR ENHANCING THE KALAYANAMITTA PRINCIPLES FOR
STUDENTS IN BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM AT SURINDRA
RAJABHAT UNIVERSITY**

ธงไชย สุขแสวง

Thongchai Suksawaeng

พระครูสุธีคัมภีรญาณ

Phrakhru Sudhikhambhirayan

พระโสภณพัฒนบัณฑิต

Phra Soponpattanabandita

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand

E-mail: thongsuk.sawaengchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาสภาพทั่วไปการศึกษาของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และ 3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านการตรวจสอบข้อมูลความสอดคล้องเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า CVI 0.86 ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ จำนวน 50 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 คน พระสงฆ์ 5 รูป คณาจารย์ประจำหลักสูตร/นักวิชาการ 17 คน และนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 23 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักกัลยาณมิตรมี 7 ประการ คือ 1.1) เป็นคนน่ารัก 1.2) เป็นที่เคารพ 1.3) มีความรู้ประสบการณ์มีภูมิปัญญา 1.4) รู้จักพูดให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย 1.5) มีความอดทนต่อการว่ากล่าวจากผู้อื่น 1.6) แกล้งเรื่องราวได้อย่างล้าลึก และ 1.7) ไม่ชักนำไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 2) นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้ศึกษาความรู้โดยศึกษาเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 3) แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษา ดังนี้ 3.1) การเสริมสร้างการอบรมตามหลักพุทธศาสนา โดยเข้าอบรมในวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรม 7 วัน เป็นต้น 3.2) การเรียนการสอนที่สอดแทรกหลักกัลยาณมิตร บูรณาการในทุกวิชา ทั้งการบรรยาย การอภิปรายกลุ่มการนำเสนอ

* Received 27 January 2020; Revised 11 June 2020; Accepted 21 June 2020

งานในชั้นเรียนและการลงมือปฏิบัติจริง 3.3) การจัดกิจกรรมเสริมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมบำเพ็ญความดีทางพุทธศาสนา เป็นต้น 3.4) การเสริมสร้างแรงบันดาลใจโดยสภาพแวดล้อม มีแบบอย่างที่ดี มีการยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น จัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสติปัญญา

คำสำคัญ: แนวทางการเสริมสร้างกัลยาณมิตร, พุทธศาสนา, นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

Abstract

The aims of this qualitative research were: 1) to study the principles of Kalayanamitta - dhamma (kalyāṇamitta - dhamma), qualities of a good friend in Buddhism, 2) to study the general conditions of the students majoring in social studies at Surindra Rajabhat University, and 3) to study the ways to enhance the principles of Kalayanamitta Principles to the students in Bachelor of Education Program at Surindra Rajabhat University. The instrument for research was an in-depth interview tested by the validity content from the scholars the CVI value was 0.86. There were 50 informants consisted of 5 administrators, 5 monks, 17 lecturers/scholars in curriculum and 23 students in Bachelor of Education Program. The data were analyzed by content analysis. The results of the study were as follows: 1) The Kalalayanamitta Principles consists of being lovable, being respectable, being adorable, being a counsellor, being a patient listener, being ability to deliver deep discourses and never exhorting groundlessly. 2) The students in the Bachelor of Education Program have studied according to the curriculum of Education Program in Social Studies. They have studied in various ways in both theoretical and practical parts. 3) The ways to enhance Kalalayanamitta Principles to the students consisted of 3.1) enhancing to train according to the Buddhism by training in the Buddhist temple or Dharma practice center for 7 days etc., 3.2) learning and teaching integrating Kalalayanamitta Principles in Education Program, integrating in all subjects in lecturing, group discussion, presentation in front of the class and being real practical, 3.3) taking extra curriculum package such as activities for fulfilling good deed in Buddhism etc. and 3.4) enhancing environmental inspiration, having good model from good person model, admiration best alumnus students, making environment supporting to enhance the intelligence.

Keywords: Guidelines For Enhancing The Kalayanamitta Principles, Buddhism, Students In Bachelor of Education Program

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองผ่านกาลเวลามาสองพันห้าร้อยกว่าปี นับตั้งแต่ที่ทรงตรัสรู้ ทรงประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อประโยชน์แก่คนทุกหมู่เหล่าโดยไม่จำกัดชาติชั้นวรรณะหรือการงานอาชีพ พระพุทธองค์ทรงเป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายทั้งหลาย (วิ.มหา. (ไทย)1/1/1) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธเจ้าเป็นพระบรมครู พระศาสดาผู้เป็นยอดครู ดังคำเสริมพระคุณว่า อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ แปลว่าเป็นสารถิผู้ฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า ซึ่งเป็นความหมายว่านักปราชญ์และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเคารพบูชาและยกย่องเทิดทูนพระพุทธเจ้าในฐานะทรงเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนและได้ทรงประสบผลสำเร็จในงานนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

พระพุทธเจ้าถือเป็นต้นแบบของการเป็นครูที่ดี โดยหลักพื้นฐานที่สำคัญนั้นครูต้องมีคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาเช่นพรหมวิหาร (ที.มหา. 10/184/255) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กัลยาณมิตร 7 (อง.สตตก. (บาลี) 27/37/29) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น ทั้งนี้คุณธรรมทั้งหลายมิได้เกิดขึ้นในมนุษย์เอง จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างปลูกฝังฝึกหัดขัดเกลาให้มีให้เกิดขึ้น เมื่อบุคคลผู้มีความประพฤติดีแล้ว ย่อมทำให้สังคมน่าอยู่ ผู้คนในสังคมอยู่กันอย่างสงบสุข การศึกษาในวิชาชีพครูจำเป็นต้องเรียนรู้อะไรและฝึกอบรมคุณธรรมความเป็นครู ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต เพื่อการปลูกฝังความเป็นครูที่สมบูรณ์เพื่อจะได้ไปอบรมศิษย์ให้เป็นคนที่ดีมีคุณธรรมต่อไป อาชีพครูจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะช่วยสั่งสอนอบรมคนให้เป็นผู้ที่พัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรือง เมื่อสังคมยกย่องเคารพนับถือมาก ผู้ประกอบอาชีพครูจึงต้องตระหนักและปฏิบัติตนที่ควรแก่การเคารพยกย่อง ด้วยหลักคิดดี พูดดี ทำดี มีคุณธรรมภายในจิตใจ มีคุณธรรมคุ้มครองโลก มีหลักกัลยาณมิตร เป็นต้น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของเยาวชนและศิษย์ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมอยู่เสมอ ประพฤติปฏิบัติหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครูและดำรงตนด้วยคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2546)

หลักกัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่นักศึกษาทุกคนควรนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อความเป็นครูทั้งนี้เพราะการเป็นครูมีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาทั้งสอนความรู้ทางวิชาการและรวมถึงการอบรมพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยพัฒนาให้เด็กและเยาวชนของชาติเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาความเจริญแก่สังคมและประเทศชาติต่อไป ดังนั้น สังคมไทยจึงให้การยกย่องนับถือครู มองเห็นความสำคัญของครูว่า

เปรียบเสมือนเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ครูจึงเป็นที่คาดหวังว่าเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพ มนุษย์สัมพันธ์ในการให้บริการที่มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2546)

สถาบันที่ผลิตครูจึงมีบทบาทต่อการเสริมสร้างอบรมปลูกฝังคุณธรรมที่สำคัญให้กับนักศึกษาที่เรียนสายครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาที่จะเป็นครูโดยได้มีวิสัยทัศน์ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งการผลิตบัณฑิตพัฒนาครู และยกระดับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2561) การกำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น จำเป็นต้องทำให้มีปรากฏในหลักสูตร ตลอดถึงส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้มีคุณธรรมการบำเพ็ญช่วยเหลือความดีงามเกิดขึ้น ชีวิตย่อมสามารถที่จะเป็นครูที่มีคุณภาพมีคุณธรรม สามารถสั่งสอนอบรมให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขด้วยหลักกัลยาณมิตรได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บ รวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย จำนวน 50 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 คน พระสงฆ์ 5 รูป คณาจารย์ประจำหลักสูตร/นักวิชาการ 17 คน และนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 23 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำไปตรวจสอบดัชนีเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.86 โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ แนวทางการ

เสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แก่ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินคำถามการวิจัยว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และค่านิยมศัพท์หรือไม่อย่างไร นำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน

3.2 การชี้แจงผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอเพื่อรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก (In - Depth Interview) โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และจะกำหนดวันเวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยลงนามในแบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลด้วยตัวเอง นำเสนอผลการวิจัยแนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรของศึกษาครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อแก้ไข และปรับปรุงต่อไป

4. ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง ระหว่างที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกและอัดเทปซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์อย่างครบถ้วนทุกครั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2545) จัดกลุ่มข้อมูลที่มีความเหมือน เป็นหมวดหมู่และข้อมูลที่มีความต่างเป็นหมวดหมู่ สร้างความเชื่อมโยงในข้อมูลหลักและข้อมูลย่อยที่เป็นส่วนประกอบ และนำประเด็นที่ได้ไปสนทนากับผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลอีกครั้ง ก่อนที่จะสรุปผลการวิเคราะห์โดย และเขียนบรรยาย เนื้อหาตามประเด็นหลักที่ได้และมีประเด็นย่อยสนับสนุน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. หลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาวิจัย พบว่า เป็นหลักธรรมที่บัณฑิตประพจน์ดีงามอันประกอบด้วยองค์คุณแห่งกัลยาณมิตร 7 ประการ ได้แก่

1.1 ปิโย การเป็นคนที่น่ารักได้รับความวางใจอย่างสนิทสนม หมายถึง เป็นคนที่มีความปรารถนาดี ทำให้ผู้ที่เข้าไปหาเกิดความอบอุ่นปลอดภัย ดูจากบุคลิกภาพภายนอก และกระทำที่แสดงถึงความจริงใจ เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เสื้อผ้า ใบหน้าท่าทางแสดงถึงคุณงามิธรรมความรู้และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของสังคม มีความอ่อนโยนเมื่อได้สนทนา รู้สึกสบายใจ เย็นใจเหมือนมีคนคอยดูแลอยู่ใกล้ตลอดเวลา เป็นต้น

1.2 ครุ นำเคารพนับถือก่อให้เกิดความอบอุ่นใจมีความปลอดภัยและเป็นที่พักพิงได้ หมายถึง เป็นบุคคลที่ควรเคารพนาทิตนุบูชา เปี่ยมได้สติปัญญาในการพัฒนาชีวิต มีความหนักแน่นในการทำมาหากิน ละเว้นความชั่ว รู้สิ่งที่เป็นสาระและไม่เป็นสาระ เช่น การไม่โกรธเมื่อมีคนใส่ร้ายหรือพูดจาหยาบคายต่อหน้า มีความประพฤติดีดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญาไม่ปกติคิดดีพูดดีทำดี เป็นต้น

1.3 ภาวนีโย น่ายกย่องซึ่งประกอบด้วยความรู้และความประพฤติที่ดีงาม หมายถึงเป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่างของความประพฤติที่ดีเป็นกุศลธรรม เช่น การเป็นแบบอย่างของครูอาจารย์ที่ดี แบบอย่างของการเป็นศิษย์เก๋าคิดเด่น เห็นแล้วควรแก่การยกย่องสรรเสริญ เป็นต้น มีความรู้จริงอย่างถ่องแท้ ทรงภูมิปัญญาฝึกฝนปรับปรุงตนเอง เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง เมื่อกล่าวอ้างถึงหรือระลึกถึงจะเกิดความภูมิใจมั่นใจในกุศลธรรมความดีอยู่เสมอ มีความเข้าใจธรรมชาติของคน ธรรมชาติของสัตว์ สิ่งมีชีวิตและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

1.4 วตฺตา รู้จักพูดคอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี หมายถึงการบอกกล่าว ชี้แจงได้อย่างชัดเจน รู้จักเตือนเมื่อทำในสิ่งที่ผิด บอกกล่าวในสิ่งที่คุณงามความดี เช่น พูดจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานน่าฟังทำให้มีความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรเมื่อได้รับคำบอกกล่าวและตักเตือน ทำให้มีกำลังใจเห็นทางในการพัฒนาชีวิต มีความยินดีในการทำมาหากินเห็นความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเต็มกำลังความสามารถ รู้จักพูดชี้แจงให้รู้จักเหตุผลอะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด เป็นที่ปรึกษาที่ดี สามารถช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง

1.5 วณฺทฺสโม มีอดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่าง ๆ อยู่เสมอ และสามารถรับฟังได้ด้วยความอดทนไม่เบื่อ หมายถึง การมีจิตใจที่มั่นคงไม่เอนเอียงหวั่นไหวต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ คำซักถามจุกจิกต่าง ๆ โดยมีความอดทนไม่เสียอารมณ์หรือแสดงอาการเบื่อหน่าย

1.6 คมฺภีรญฺจ กล้า กตฺตา กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ หมายถึง มีความสามารถขยาย ตีความคำอธิบายให้เห็นแจ้งคำที่ยากให้เข้าใจง่าย อย่างละเอียดเห็นชัด

แจ้ง การอธิบายคำสำคัญหรือจุดเด่นในศาสตร์หรือวิชานั้น ให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด สามารถอธิบายยกตัวอย่างจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่เหตุ เปรียบเทียบหรือยกตัวอย่าง ชัดแจ้ง สามารถอธิบายชี้แจงถึงสาระหรือเนื้อหานั้นได้อย่างชัดเจน

1.7 โนฏฐานเน นิโยชเย ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนา และถูกต้องที่มีอยู่ในจิตใจ หมายถึง ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่ชักชวนไปในทางฉิบหาย หรือเรื่องไร้สาระ ไม่ชวนทำสิ่งเหล่านี้เช่น ชวนไปค้าขายสิ่งผิดกฎหมาย ชวนไปเสพสิ่งเสพติด ชวนไปดื่มเหล้า เล่นพนัน เที่ยวกลางคืน เป็นต้น

2. สภาพทั่วไปในการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

จากการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพทั่วไปในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ได้รับการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย ตามแผนการเรียนการสอนของหลักสูตรเพื่อยกระดับให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ มีทักษะทางปัญญา มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ให้เป็นบัณฑิต มีคุณธรรมมีหลักกัลยาณมิตร มีความรู้อันเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย การศึกษาในสาขาวิชาเอกประกอบด้วยการเรียนรู้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไป การเรียนใน 5 กลุ่มวิชา ประกอบด้วยกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ กลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มวิชารัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ กลุ่มวิชาศาสนาและปรัชญา การเรียนในสายวิชาชีพ ครุมุ่งพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม ศึกษาในสายวิชาชีพครู ให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

3. แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ หมายถึงแนวทางการพัฒนา และเสริมสร้าง เพิ่มพูนหลักกัลยาณมิตรให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการฝึก หรือพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแก่นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ประกอบด้วย 4 ลักษณะดังนี้

3.1 เสริมสร้างการอบรมตามหลักพุทธศาสนา โดยพัฒนาทางกาย วาจาและ ฝึกอบรมปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตใจ สร้างทัศนคติค่านิยมความเชื่อที่เป็นไปในทางกุศลธรรม ได้แก่การเข้าอบรมความรู้ในหลักกัลยาณมิตร 7 และฝึกอบรมในสำนักปฏิบัติธรรมหรือสถานที่อันเหมาะสมควรเป็นระยะเวลา 7 วันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้รับผลการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิเพื่อฝึกหัดขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้อ่อนโยน (พระศรีวิสุทธิคุณ (มานพ ปิยสีโล), 2562)

3.2 แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรในการเรียนการสอน โดยมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่หลากหลายโดยเฉพาะในกลุ่มวิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชา

สังคมศึกษา ได้แก่ วิชาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิชาจริยศาสตร์ วิชาพุทธศาสนาพิธี วิชาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและอิทธิพลวัฒนธรรมประเทศต่าง ๆ วิชาจริยธรรมสิ่งแวดล้อม วิชาบทบาทของพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย มีวิธีการเสริมสร้างหลัก กัลยาณมิตรที่ หลากหลายทั้งการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนองานในชั้นเรียนและการลงมือปฏิบัติ จริง ดังข้อมูล การศึกษาทุกรายวิชามีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อการเป็นบัณฑิตที่มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการมีหลักกัลยาณมิตรทั้งผู้สอนและ ผู้เรียนให้เป็นคนมีคุณภาพ (กนก โตสุรัตน์, 2562)

3.3 แนวทางการเสริมสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผ่านกรรมชุนนุ มกิจกรรมบำเพ็ญความดีทางศาสนา การทำบุญตักบาตร กิจกรรมฟังเทศน์มหาชาติ กิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์และจิตอาสา กิจกรรมเข้าค่ายอบรม กิจกรรมที่นักศึกษาได้รับประสบการณ์ ความดีโดยตรง ดังข้อมูล การจัดกิจกรรมโดยผ่านกิจกรรมชุนนุต่าง ๆ กิจกรรมบำเพ็ญความดี ทางพุทธศาสนา นักศึกษาได้ทำบุญตักบาตรบนหลังช้างในวันเข้าพรรษาซึ่งจัดโดยจังหวัด สุรินทร์ เป็นการปลูกฝังคุณธรรมภายในจิตใจ (พีรวัส อินทวิ, 2562)

3.4 แนวทางการเสริมสร้างแรงบันดาลใจโดยสภาพแวดล้อม โดยการเรียนรู้ แบบอย่างอาจารย์ผู้สอนการเป็นต้นแบบของคนดี จากหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน การยกย่องเชิดชูเกียรติครูดีเด่นแห่งชาติ การยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น การจัดสภาพแวดล้อมในการ มหาวิทยาลัยที่เอื้อต่อการเสริมหลักกัลยาณมิตร ได้แก่ การปรับสภาพภูมิทัศน์ของมหาวิทยาลัย การจัดห้องเรียน ห้องสมุด สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ทั้งใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนของนักศึกษา เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจใน การประพฤติตนตามหลักกัลยาณมิตร 7 ประการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งตนเอง สังคมและ ประเทศชาติ ดังข้อมูลการยกย่องเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่นซึ่งทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดขึ้นทุกปี เป็นแรงบันดาลใจในการทำความดีให้กับนักศึกษา (อัคราพร สุขทอง, 2562)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัยได้ดังนี้

1. หลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษา พบว่า หลักกัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมดั่งาม ที่บัณฑิตพึงประพฤติปฏิบัติ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงกัลยาณมิตร คือผู้ มีความปรารถนาดี ผู้ที่แนะนำไปสู่ความเจริญในกุศลธรรมความดีงาม หมายถึง มิตรแท้ในทาง พระพุทธศาสนา ได้แก่ มิตรมีอุปการะ มิตรร่วมสุข ร่วมทุกข์ มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรมี ความรักใคร่ (ที.ปา.11/260/209) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธเจ้าตรัสถึง คำว่า บัณฑิต สหาย สัตบุรุษ อริชน ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะของมิตรแท้ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำ ชักจูง ช่วยบอกช่องทางด้วยปัญญา ย่อมดำรงตนอยู่ในจิตที่มุ่งเน้นหลักธรรมอัน เป็นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์สูงสุดในการทำหน้าที่ต่อผู้อื่น ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรประกอบด้วยองค์

คุณสำคัญได้แก่ ความเป็นคนน่ารัก เป็นที่เคารพของคนทั่วไป มีความรู้ประสบการณ์ มีภูมิปัญญาอย่างแท้จริง รู้จักพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย มีความอดทนต่อการว่ากล่าวจากผู้อื่น มีความสามารถแถลงเรื่องราวได้อย่างล้าลึก และไม่ชักนำไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นหลักคุณธรรมที่สำคัญของนักศึกษาที่ศึกษาในวิชาชีพครูพึงน้อมนำมาปฏิบัติซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและคนอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ พระปิฎกโกศล และคณะ ที่ได้เขียนบทความเรื่อง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครูว่า ครูดีที่ปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ย่อมจะมีคุณอนันต์แก่นักเรียน แต่หากว่าครูชั่วก็ย่อมมีโทษมหันต์เช่นกัน นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้ว การชี้แนะฝึกอบรมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครู เพื่อให้ศิษย์มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ทั้งนี้ครูเองก็ต้องปรับปรุงตนเองในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านความเป็นเลิศทั้งวิชาการและด้านตั้งมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างเคร่งครัด เพื่อศิษย์และสังคม (พระปิฎกโกศล และคณะ, 2562)

2. สภาพทั่วไปในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้ศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรวิชาชีพครูตามเป้าหมายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2559 คือ การผลิตครูสังคมศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความรับผิดชอบต่องานวิชาการ งานวิชาชีพ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ผลิตครูที่มีความรู้และความเข้าใจทางด้านสังคมศึกษา สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผลิตครูที่มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูสังคมศึกษาได้เป็นอย่างดี ผลิตครูที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสังคม ชุมชน และท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และเพื่อผลิตครูที่มีทักษะในการจัดการ และแก้ไขปัญหา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้เป็นอย่างดี และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มุ่งผลิตบัณฑิตพัฒนารัฐและยกระดับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และมุ่งมั่นพัฒนาสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ และคณะ ที่ได้เขียนบทความเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพว่า จิตวิญญาณความเป็นครูต้องเกิดจากความศรัทธาและความรักในอาชีพ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่น เสียสละทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณลักษณะดังกล่าว จะนำไปสู่ครูมืออาชีพ ประกอบด้วย

ลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเน้นเจตนาที่จะให้
ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผล
และตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน พร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อ
สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู (พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ และคณะ, 2562)

3. แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นัก
ศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เมื่อพิจารณาผลการวิจัย
ในหลักกัลยาณมิตรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่าด้านปิโย (ความน่ารัก)
เป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมตามกฎระเบียบของ
มหาวิทยาลัย มีบุคลิกภาพที่ดี กล่าวทักทายอย่างสนิทสนมเป็นกันเอง รู้สึกสบายใจอยาก
สนทนาหรือไต่ถามด้วย ด้านครุ (น่าเคารพ) ให้เป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้ เป็นบุคคลที่มีความ
ประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย เป็นบุคคลน่าเคารพ และเมื่ออยู่ใกล้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ
ปลอดภัย ซึ่งด้านภาวนิโย (น่าเจริญใจ) เป็นผู้ที่มีความรู้ดีในด้านการศึกษาทันต่อการ
เปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่รู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนา
ตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีการประสบความสำเร็จด้านการศึกษาโดยตรง ด้านวตฺตา (รู้จักพูดให้
เหตุผล) เป็นบุคคลที่รู้จักพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นผู้ที่สามารถชี้แจงให้เข้าใจถึง
เหตุผลได้ดี มีการให้คำแนะนำกล่าวตักเตือนเรื่องที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง และเป็นบุคคลที่
สถานศึกษาให้ความไว้วางใจ ด้านวจนักขโม (ทนต่อถ้อยคำ) เป็นบุคคลเปิดโอกาสให้
สถานศึกษาได้ชี้แจงข้อเท็จจริงมีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น และมีการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิด หรือถูก
วิพากษ์วิจารณ์ ด้านคัมภีรญฺจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) มีการแนะนำตัว ชี้แจง
วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ได้อย่างละเอียดชัดเจน อธิบายข้อค้นพบจากร่องรอยแต่ละตัวบ่งชี้ใน
ทุกมาตรฐานชัดเจน มีการศึกษาร่องรอยข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงจากการสัมภาษณ์
สังเกต และศึกษาเอกสารได้อย่างครอบคลุม ให้คำแนะนำถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา
ข้อเสนอแนะได้ตรงประเด็นเป็นรูปธรรมนำไปปฏิบัติได้ ด้านโนจัญฺฐานะ นิโยชเย (ไม่ชักนำในอ
ฐานะ) เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่ของการเป็นนักศึกษาและเป็นผู้ที่มีความเที่ยงตรง เป็นกลาง โปร่งใส สอดคล้องกับ
บทความเรื่อง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู ของ พระปิฎกโกศล และ
คณะ ว่า ครูเป็นกัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวัง
สิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ซึ่ง
เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม มี 7 ประการ คือ 1) ปิโย ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็น
แม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ 2) ครุ คือ ความน่าเคารพ ต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ มีแนวทางการ

ปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม 3) ภาวนีโย ครูคือบัณฑิต เป็นที่ยกย่อง ในฐานทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ 4) วตตะ จ คือ ครูต้อง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน และเป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ 5) วจนกขโม ครูจะต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน มีจิตใจที่หนักแน่น สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง 6) คมภีรญจ กถ กตตะ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างดีเลิศ คือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็จนั้น ๆ ด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น และ 7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ครูเป็นผู้นำและแบบอย่างของสังคม เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส ครูจึงต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจเป็นครูอยู่ทุกขณะทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วยความรัก (พระปิฎกโกศล และคณะ, 2562)

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า คุณสมบัติของกัลยาณมิตรจะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติภายนอก เช่น บุคลิกภาพภายนอก มีร่างกายสง่างาม เข้มแข็ง อ่อนน้อม วาจาไพเราะ สุขุมเยือกเย็น ล้วนแต่เป็นเครื่องผูกจิตใจเพื่อความสำเร็จในหน้าที่ บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญมาก ดังที่กล่าวไว้ในลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการของพระพุทธเจ้า และต้องประกอบด้วย คุณสมบัติภายใน อันเป็นคุณธรรมของคนดี ธรรมของผู้รู้ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษ เรียวกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ เป็นที่รักที่พอใจ เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อุดหนุน ต่อถ้อยคำ เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และไม่แนะนำไปในทางเสื่อมเสีย ซึ่งนับว่าเป็นองค์คุณธรรมที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นคำตอบที่ย้ำเตือนถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ดี โดยพระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของความเป็นกัลยาณมิตร ทรงบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่มนุษย์โลกฝ่ายเดียวจึงได้ชื่อว่าทรงเป็นกัลยาณมิตรของสรรพสัตว์ผู้เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน และทรงคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวโลกฝ่ายเดียวเท่านั้น ถ้านักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ให้ความสำคัญกัลยาณมิตรจะทำให้สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องคลายความเครียดวิตกกังวลลงได้ เพราะผลการวิจัยพบว่านักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์รู้สึกสบายใจอยากสนทนาไต่ถามด้วย ได้มุ่งเน้นแบบกัลยาณมิตรที่มุ่งสร้างความน่าเชื่อถือ ศรัทธา ให้มีความไว้วางใจ และมีความเป็นมิตรต่อกัน โดยใช้วิธีการคัดเลือกและพัฒนาที่มีคุณลักษณะกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะสำหรับการทำหน้าที่อันมุ่งมั่นในสิ่งที่ตนประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่ได้แสดงว่าผู้นั้นจะมีกัลยาณมิตรธรรมถึงพร้อมที่จะแสดงออกมาเป็นรูปธรรมได้ เพราะการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรธรรมต้องมาจากพื้นฐานภายในจิตใจที่ถูก

หล่อหลอมฝึกอบรมมาด้วยองค์คุณธรรมต่าง ๆ มาประสานเข้าด้วยกัน ซึ่งจัดว่าเป็นองค์ประกอบภายใน จะเห็นว่าคุณค่าและประโยชน์ที่สำคัญของความเป็นกัลยาณมิตรก็คือ ช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่ฝึกปฏิบัตินั้นสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและบรรลุผลสำเร็จเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

กัลยาณมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นเพียงองค์ประกอบภายนอกเท่านั้น สิ่งสำคัญคือองค์ประกอบภายในของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เองที่ต้องเติมเต็มด้วยองค์คุณธรรมภายในจิตใจ ซึ่งพร้อมที่จะหยิบยื่นให้ผู้อื่นด้วยการชักนำให้เกิดความเชื่อ ความเคารพ น่าเลื่อมใส น่านิยมชมชอบ เกิดความซาบซึ้งใจ ที่เรียกว่า “ศรัทธา” เมื่อเกิดความศรัทธาขึ้นแล้วจิตใจย่อมยอมรับทุกเรื่อง ทำให้สามารถชี้แนะทางความคิด ทศนคติ ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ ฉะนั้น กัลยาณมิตรจึงมีอิทธิพลต่อจิตใจให้เกิดศรัทธา ตรงกันข้ามถ้าไม่มีศรัทธาก็จะไม่ประทับใจ แต่สิ่งสำคัญของศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญา สัมมาทิฐิ ควบคู่กันไปด้วย พระพุทธเจ้าทรงย้ำให้เห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตด้วยการมีกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน จะทำให้เกิดความสำเร็จทั้งคดีโลก คดีธรรม สังคม การงานและชีวิตส่วนตัวที่สุขสงบ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต ของ บุชบาภรณ์ สิงห์สวรรค์น์ ว่า สัมมาทิฐิมีบทบาทที่สำคัญมากในกระบวนการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิต เป็นแหล่งรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาทั้งหมด โดยสัมมาทิฐิถือเป็นตัวนำความคิดที่ถูกต้องทำให้เห็นคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดการพิจารณา การศึกษาให้เกิดแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและถูกต้อง สำหรับด้านสังคม จะเห็นได้ว่า สัมมาทิฐิมีบทบาทกับสังคมมาก โดยลดปัญหาต่าง ๆ ภายในสังคม ควบคุมสังคมและกำหนดศีลธรรมของสังคม ก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม สืบเนื่องมาจากความคิดดี ปราศจากกิเลส มุ่งสิ่งอันเป็นที่รักที่ชอบใจ เป็นเหตุให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (บุชบาภรณ์ สิงห์สวรรค์น์, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมกับบุคคลทุกสาขาอาชีพ กัลยาณมิตรคือมิตรที่ประเสริฐได้แก่มิตรมีอุปการะเกื้อกูลในสิ่งที่พึ่งพิงต่อกัน มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีความรักสามัคคีกัน มิตรแนะนำประโยชน์ในทางที่ดีงามมีสาระต่อการดำเนินชีวิต มิตรมีความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองกันและกัน ช่วยเหลือแบ่งกันกัน ซึ่งประกอบด้วยองค์คุณกัลยาณมิตรทั้ง 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย หมายถึง เป็นผู้น่ารัก 2) ครุ หมายถึง เป็นที่เคารพ มีความหนักแน่น เป็นบุคคลที่อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลก และทางธรรมอย่างพร้อมมูล 3) ภาวนีโย หมายถึง เป็นที่เจริญใจ 4) วตฺตา จ เป็นผู้สามารถว่ากล่าวตักเตือน 5) วจนฺทขโม หมายถึง บอกกล่าวแล้วบางที่ยังไม่ชัดเจน ยังสงสัยอยู่เข้าไปซักถามเป็นผู้อดต่อถ้อยคำสูง ๆ ต่ำ ๆ ได้ 6) คมภิณฺณจ ถ้า

กตดา หมายถึงเป็นผู้ที่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกซึ้งได้ 7) โน จณฺฐาเน นิโยชเย คุณสมบัติที่สำคัญของกัลยาณมิตรมี 2 ประการ คือ การทำตามคำพูดและมีความปรารถนาดีในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเป็นสัมมาทิฐิ และประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฐุธัมมิกัตถะ) ประโยชน์สุขในภายหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์อันสูงสุด คือ พระนิพพาน (ปรมัตถะ)

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (5 ปี) มุ่งผลิตบัณฑิตได้ศึกษาความรู้ตามหลักสูตรได้รับการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้เกิดทักษะทางปัญญาที่สามารถคิดวิเคราะห์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สอดคล้องกันกับการศึกษายุคปัจจุบัน แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรโดยสอดแทรกคุณธรรมหลักกัลยาณมิตรทุกวิชา ทั้งในวิชาการศึกษาทั่วไปและวิชาเอกสาขาสังคมศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มสาระศาสนาปรัชญา และรายวิชาชีพรู โดยวิชาภาคปฏิบัติที่เน้นประพฤติปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรทั้ง 7 ประการ แนวทางการเสริมสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ลงมือประพฤติปฏิบัติได้แก่ กิจกรรมทำความดีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การสวดมนต์ภาวนาทุกวัน การฝึกเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรโดยการอบรมเป็นระยะเวลา 3 - 5 วัน และ 7 วัน แนวทางการเสริมสร้างการสร้างแรงบันดาลใจโดยสภาพแวดล้อม ทั้งในห้องเรียนและในมหาวิทยาลัย มีความสะอาด แสงสว่าง บรรยากาศโดยรอบเหมาะสมแก่การเรียนรู้ การจัดตั้งพระพุทธรูปประจำอาคารเรียนเพื่อเป็นที่เคารพบูชา อันเป็นเชิงสัญลักษณ์ความดีงามตามพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กนก โตสุรัตน์. (10 มกราคม 2562). แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (ธงไชย สุขแสง, ผู้สัมภาษณ์) บุษบาภรณ์ สิงห์อัครรัตน์. (2555). การวิเคราะห์หลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2545). ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ และคณะ. (2562). จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, (6)1, 31-37.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมะอินเทรนด์.
- พระปิฎกโกศล และคณะ. (2562). หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, (6)9, 4201-4214.

- พระศรีวิสุทธิคุณ (มานพ ปียสีโล). (13 มกราคม 2562). แนวทางการเสริมสร้างหลัก
กัลยาณมิตรแก่นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ .
(ธงชัย สุขแสง, ผู้สัมภาษณ์)
- พีรวัส อินทวิ. (13 มกราคม 2562). แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาใน
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (ธงชัย สุขแสง, ผู้สัมภาษณ์)
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2559). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (5 ปี)
หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2559. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2561 จาก
<https://edu.kpru.ac.th/social//contents/pdf/social.pdf>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2561). คู่มือนักศึกษาประจำการศึกษา 2561. เรียกใช้เมื่อ 4
กันยายน 2561 จาก <https://sites.google.com/srru.ac.th/admsurin> >
khumux-naksuksa
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2546). พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.
2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อัครพร สุขทอง. (12 มกราคม 2562). แนวทางการเสริมสร้างหลักกัลยาณมิตรแก่นักศึกษาใน
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (ธงชัย สุขแสง, ผู้สัมภาษณ์)

รูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนว

พุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมปีที่ 3

โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี*

A PATTERN OF INTELLIGENCE DEVELOPMENT IN FACING AND
OVERCOMING OBSTACLES BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

BY STANDARD IX STUDENTS OF WAT SAI MA SCHOOL

OF NONTHABURI

วิชชุดา ฐิติโชครัตนา

Witchuda Thitichokrattana

พระสมุห์วัลลภ วุลโล (เจสระ)

PhraSamuwallop Wallapho (Jasara)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: wtn_@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน และทดลองกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การรักษาศีล 5 การมีวินัยในตนเอง การมีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา การรักษากาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน 2) ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบโดยบูรณาการหลักจิตวิทยาตะวันตก ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) กับหลักพุทธธรรมในการสร้างความเพียรเพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการแก้และฟันฝ่าอุปสรรค มีศีล 5 เป็นหลักธรรมพื้นฐานในการปลูกฝังให้นักเรียน เพื่อเป็นหลักและแนวทางในการดำรงชีวิต 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติไม่พบผลความแตกต่างของกลุ่มควบคุมทั้งก่อนและหลังการทดลอง แต่พบผลความแตกต่างของกลุ่มทดลอง หลังการเข้าร่วมโปรแกรม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม พบว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรม ในระยะก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมี

* Received 2 April 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

นัยสำคัญทางสถิติที่ .01 จากผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าการให้ความรู้แก่นักเรียนในการรักษาศีล 5 การรักษาระเบียบวินัยในตนเอง รู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา และการรักษากาย วาจา ใจ ด้วยความอดทน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิด คำพูดและการกระทำ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาความฉลาด, การเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค, หลักพุทธจิตวิทยา

Abstract

The intelligence development model in facing and overcoming obstacles through Buddhist psychology of Standard IX students, Wat Sai Ma community school, Nonthaburi province had 3 main purposes as follows; 1) to study idea and concept of human intelligence in facing and overcoming life obstacles through Buddhist psychology 2) To construct and the intelligence development model and, 3) To test intelligence development program in facing and overcoming obstacles. The mixed-method research was used in this study. The instruments were questionnaire and Quasi Experimental Research Design with 30 students of Standard IX students, Wat Sai Ma community school, Nonthaburi. Statistics were percentage, mean, standard deviation and also content analysis. The results revealed as follows. 1) The results of using the mentioned program indicated that educating students in keeping 5 precepts, self-discipline enhancement, using intelligence in solving problems, and being patient lead to the changes in thinking and action. 2) The model was constructed by integrating 4 Buddhist right exertions or Samphanthaphan 4 with the ability to face with difficulties and all kinds of life obstacles (Adversity Quotient: AQ) which was considered to be one of western psychological theories. The model of developing intelligence in facing difficulties and overcoming all kinds of life obstacles for students was created by using five precepts as the basis and the way of living. 3) According to the statistical analysis, there was no difference between representative group and controlled group both before and after the experiment. However, there was the difference in the results of attending intelligence development program in facing and overcoming obstacles through Buddhist psychology of Standard IX students in representative group. When comparing mean in the whole image, the results confirmed that persons who joined the mentioned program were statistically significant at 0.05 level both

keeping the 5 percepts, having conscience and self-discipline in solving problems, and also being patient in living. The results of using program of developing intelligence in facing and overcoming all kinds of life obstacles through Buddhist psychology were indicated that educating students to keep five percepts, enhancing students to maintain self-discipline, and teaching them to use intelligence in order to solve problems patiently lead to students' thinking, speech, and action change.

Keywords: Intelligence Development Model, Face And Overcome Obstacles, Buddhist Psychology

บทนำ

การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ก็ได้มีการวางแผนพัฒนาเรื่องการศึกษาของประเทศให้ครอบคลุมในด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and Innovation) ที่มีการเน้นการสร้างให้คนไทยสามารถคิดเอง ให้เป็นไปพร้อมกับการได้ทักษะประสบการณ์การเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง มนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2530) เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า โดยมนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐาน คือความต้องการทางร่างกาย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านความปลอดภัย การได้รับว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือสังคม และได้มีส่วนร่วมจนได้รับการยอมรับ และความต้องการบรรลุผลสำเร็จในชีวิตดั่งนั้น เรื่องการแก้ปัญหาที่ตนเองเผชิญอยู่ด้วยปัญญา ซึ่งการเผชิญปัญหาหรือฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น ก็จะต้องอาศัยความมุมานะ ความบากบั่น พากเพียร ไม่ท้อถอย ดังคำที่ว่า

อสทนฺตญฺฐิตา จ กุสเลสุ ธมฺเมสุ ความเป็นผู้ไม่ลั่นโคขในธรรมที่เป็นกุศล อดปฏิวานตา จ ปธานสมิ. ความเป็นผู้ไม่ท้อถอยในความเพียร (อภิ.สง. (ไทย) 34/140/25, ที.ปา. (ไทย) 11/304/258.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวคิดจิตวิทยาตะวันตกที่ได้มีการเรียบเรียงไว้เป็นองค์ความรู้ทางด้านจิตวิทยา และศึกษาในเนื้อหาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท โดยเน้นการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถาและฎีกาที่แปลเป็นภาษาไทย รวมทั้งข้อมูลจากหนังสือและบทความงานเขียนทางวิชาการ อันเป็นกระบวนการทางพุทธวิธี เพื่อประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยจัดให้มีการประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดและหลักการทฤษฎีความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวคิดของนักจิตวิทยาตะวันตก Stoltz, P.G. et.al. ได้พัฒนาทฤษฎีด้านความสามารถในการ

เผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคล ในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่กำลังเผชิญกับความลำบากความทุกข์ยากเพื่อที่จะมี จิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในสถานะที่เกิดการบีบคั้น ทั้งด้านตนเองหรือสังคมเป็น สถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา AQ จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหา และเป็นปัจจัย สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่าผู้ที่มี ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ 2) ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อ นำมาบูรณาการในการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่ สัมมปธาน 4 (Stoltz, P.G. et.al., 1999)

ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มนักเรียนในวัยมัธยมศึกษานี้ได้ เพื่อพัฒนาการดำเนินชีวิต อย่างมีความฉลาด และสามารถที่จะเผชิญปัญหาเพื่อฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ต่อไป เป็นการสร้างที่พึ่งให้แก่ตนเองได้ พัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น เรื่อง ความคิด การบริหารเวลา การทำงาน การสร้างความสุข การเป็นผู้นำ การให้พลังใจ การสร้าง แรงบันดาลใจ และการฝึกฝนตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่ออยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมอย่าง เหมาะสม และเกิดสันติสุขต่อไปในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนว พุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่า อุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัด นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนว พุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

1. ศึกษาจากเอกสาร รวบรวมเอกสารจากชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ศึกษาหลักธรรม สัมมปธาน และศีล 5 จากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย และศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ศึกษาแนวคิดจิตวิทยาตะวันตกจาก หนังสือ ตำราวิชาการ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่เป็นการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความ ฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา
2. การวิจัยกึ่งทดลอง โดยนำรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่า อุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน รวม 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Taro Yamane, 1973)

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา และตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบประเมินความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นวัดความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังดำเนินกิจกรรม โดยข้อคำถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) การรักษาศีล 5 (Morality) 2) การสร้างวินัยในตนเอง (Discipline) 3) การมีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (Mindfulness) 4) การรักษากาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน (Endurance)

2. โปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ทดลองกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา ตำบลไทรมา อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ มีความเข้าใจ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การให้อาหารปลา การสร้างระเบียบวินัยด้วยการเข้าแถว ฝึกความอดทน การเสียสละและการช่วยเหลือผู้อื่น ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 4 วันติดต่อกัน วันละ 2 ชั่วโมง แบ่งเป็น การเรียนรู้ในห้องเรียน 1 ชั่วโมง และกิจกรรมนอกห้องเรียน 1 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละวันกิจกรรมจะไม่ซ้ำกัน นอกจากนี้ยังมีการบ้านให้นักเรียนกลับไปทำที่บ้าน เพื่อให้เกิดการฝึกฝนกับชีวิตประจำวัน โดยนักเรียนได้ลงบันทึกถึงสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรม โดยแยกเป็นด้านต่าง ๆ ว่ามีสิ่งใดที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกับตนเอง ทั้งด้านการคิด การพูด และการกระทำ โดยครอบคลุมทั้งโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา 4 แนวคิด คือ 1) ทางด้านการรักษาศีล 5 2) การสร้างวินัยในตนเอง 3) การมีสติใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา และ 4) การรักษากาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี ด้วยวิธีการตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ทำให้พบประเด็นคำตอบที่น่าสนใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถพอที่จะสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ ดังนี้ คือ

1. ผลการวิเคราะห์แนวคิดความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา สังเคราะห์เป็นรูปแบบกระบวนการดังนี้

มิติที่ 1 ความสามารถในการควบคุม (Control: C) คือ ระดับความรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองให้สามารถผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรคได้

โดยประยุกต์หลักธรรม คือ สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือระวังกาย วาจา และใจอย่างไร ให้อยู่ในความสงบ เรียบร้อย หรือควบคุมระวังตนเองอย่างไรไม่ให้ประมาท ไม่ให้พลั้งเผลอ ผิดพลาด หรือหาวิธีป้องกันอย่างไร เพื่อที่จะไม่ให้เกิดความเสียหายตามมา

รูปแบบกระบวนการที่ได้ คือ การรักษาศีล 5 (Morality) สอนให้นักเรียนรักษาและประพฤติตนอยู่ใน ศีล 5

มิติที่ 2 การรับรู้ต้นเหตุ และความรับผิดชอบปัญหาของตนเอง (Origin and Ownership: O2) คือ ระดับความสามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุของอุปสรรคและปัญหานั้น

โดยประยุกต์หลักธรรม คือ ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นการขจัดขัดเกลาสีสิ่งที่ไม่ดี หรือบาปอกุศลต่าง ๆ ให้ออกห่างไกลทั้งทางกาย ทางวาจา และใจ สิ่งใดที่เป็นบาปอกุศลใดที่เคยได้ทำมาแล้วแต่อดีตก็ดีเราก็ละออกเสีย ปล่อยเสีย วางเสีย สละเสีย คลายเสีย มีความตั้งใจละบาปอกุศล ที่เกิดขึ้นแล้วในสันดานให้หมดสิ้นไป หรือเพียรพยายามเลิกละกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไป

รูปแบบกระบวนการที่ได้ คือ สร้างวินัยในตนเอง (Discipline) โดยกระตุ้นให้นักเรียนมีความเพียร ละความเกียจคร้าน

มิติที่ 3 การเข้าสู่ปัญหา อย่างมีสติ (Reach: R) คือ ความสามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบและพร้อม รับกับอุปสรรค ความยากลำบากทุกที่สถานการณ์ เป็นการวัดผลกระทบของปัญหาความยุ่งยากมีผลต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามีมากเพียงใด

โดยประยุกต์หลักธรรม คือ ภavanaปธาน (เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี) การเพียรเจริญก่อให้เกิดมีขึ้นหรือสร้างให้มีขึ้นนั้นเหมือนเป็นการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่เกิดการพัฒนาขึ้นทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นฝ่ายกุศล คือทำให้มีขึ้น หรือทำให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เหมือนเปลี่ยนชีวิตใหม่ไปสู่ในทางที่ดี มีความสุข จากที่มีติดไปสู่ที่สว่าง

รูปแบบกระบวนการที่ได้ คือ มีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (Mindfulness) เป็นการสร้างเสริมปัญญา โดยการฝึกตนเองให้รู้จักแก้ปัญหา พร้อมทั้งจะแก้ไข ไม่หนีปัญหา พร้อมรับกับอุปสรรคต่าง ๆ

มิติที่ 4 ความอดทน (Endurance: E) คือ การรับรู้ถึงความคงทนของอุปสรรค ได้มากหรือน้อย และความสามารถในการจัดการกับ ความยืดเยื้อของอุปสรรครวมถึงการหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นให้หมดไป

โดยประยุกต์หลักธรรม คือ อนุรักษนาปาน (เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์) การตั้งใจรักษาความดีที่ตนได้กระทำไว้แล้วทั้งทางกาย วาจา หรือทางใจ ก็ดี ถือว่าเป็นการรักษาคุณภาพชีวิตของเราไม่ให้ตกไปสู่ฝ่ายที่เป็นอกุศลหรือความชั่วต่าง ๆ และบุญกุศลที่มีอยู่แล้วก็จะไม่เสื่อมตามไปด้วย คือความดีก็ยังมีคงไว้ และความชั่วก็ไม่ได้เข้ามาคล้ากลาย

รูปแบบกระบวนการที่ได้ คือ มีรักษากาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน (Endurance) การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่เข้ามาขยี้ รุ้จักแก้ปัญหาด้วยสติ มีความสามารถในการจัดการกับอุปสรรคต่าง ๆ

2. รูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา พัฒนามาทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามใน 4 ด้านคือ

2.1 ด้านควบคุมเหตุการณ์/สถานการณ์ได้ (Control) คือความสามารถในการควบคุมและการตอบสนองเหตุการณ์ (Control & Response) ซึ่งใช้ศาสตร์ความรู้ทางด้านจิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) เน้นการตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้วยทัศนคติเชิงบวกและการมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ – Emotional Quotient)

2.2 ความเป็นเจ้าของปัญหาอยู่ที่ตัวเรา (Ownership) คือความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบ (Ownership) ผู้ที่มี AQ สูงจะรับผิดชอบผลลัพธ์ของปัญหามากขึ้น ไม่สนใจถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น แต่เน้นการแก้ปัญหาเต็มที่ เต็มใจลงมือกระทำ เต็มที่ และเต็มใจพัฒนาตนเองเต็มที่

2.3 คิดว่าปัญหาทุกประเภท มีทางแก้ไข ไม่ใช่จบสิ้นแล้วทุกอย่าง (Reach) คือกำหนดขอบเขตของปัญหา (Reach) ผู้ที่มี AQ สูงจะมีสติไตร่ตรองปัญหาที่เกิดขึ้น เข้าใจสถานการณ์ที่เป็นอยู่ พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสมเหตุสมผล ไม่ขยายปัญหาให้ใหญ่โต หรือเรียกว่าไม่ทำเรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่

2.4 มีความทนทาน อดทนต่อปัญหาต่าง ๆ มองโลกในแง่ดีไม่รู้ว่าความ (Endurance) คือความอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา (Endurance) ผู้ที่มี AQ สูงจะสื่อสารกับตนเองในทางบวก และเชื่อมั่นว่าทุกปัญหาเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการกระทำใหม่ ๆ ได้ และในทางพุทธศาสนาองค์ความรู้ที่เอื้อให้เกิดความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคโดยการสร้างฉันทะ ตามหลักสัมมปปธาน 4 หมายถึง ความเพียรชอบ ความพยายามชอบ หรือการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสำเร็จ ได้แก่

1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น เป็นการระวังทั้งกายทวาร วจิตวาร และมโนทวาร
2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว การเพียรละหรือกำจัดนี้ เป็นการขจัดขัดเกลาสสิ่งที่ไม่ดี หรือบาปอกุศลต่าง ๆ ให้ออกห่างไกลทั้งทางกาย ทางวาจา และใจ
3. ภาวนาปธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีการเพียรเจริญก่อให้เกิดมีขึ้น หรือสร้างให้มีขึ้นนั้น เหมือนเป็นการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่เกิดการพัฒนาขึ้นทางกาย วาจา และใจ
4. อนุรักษนาปธาน เพียรรักษา คือเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ การตั้งใจรักษาความดีที่ตนได้กระทำไว้แล้วทั้งทางกาย วาจา หรือทางใจ

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด โดยประยุกต์หลักสัมมปธาน 4 ของพระพุทธศาสนา กับ ทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามหลักของ Paul Stoltz ได้เป็นรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา ชื่อว่า กิจกรรมของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา (DGWA) เป็นกิจกรรมที่จัด 4 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยให้ความรู้ในการสร้างความเพียร การมีความเมตตาต่อสรรพสัตว์ การบำเพ็ญตนเป็นผู้เสียสละ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ เบื้องต้น และมีกิจกรรมต่าง ๆ นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำสิ่งได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด โดยประยุกต์หลักสัมมปธาน 4 ของพระพุทธศาสนา กับ ทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามหลักของ Paul Stoltz ได้เป็นรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา ชื่อว่า กิจกรรมของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา (DGWA) เป็นกิจกรรมที่จัด 4 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยให้ความรู้ในการสร้างความเพียร การมีความเมตตาต่อสรรพสัตว์ การบำเพ็ญตนเป็นผู้เสียสละ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ เบื้องต้น และมีกิจกรรมต่าง ๆ นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำสิ่งได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์เอกสารในการบันทึกกิจกรรมของนักเรียนพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม DGWA นักเรียนเริ่มมีความตระหนักรู้ และเข้าใจถึงสิ่งสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียน การมีศีล 5 เป็นหลักในการใช้ดำเนินชีวิตประจำวันเบื้องต้น การนั่งสมาธิ สวดมนต์ จะนำพาให้นักเรียนอยู่อย่างมีสติ มีระเบียบวินัย และทำให้เกิดความอดทน

ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค หรือปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ในบันทึกนักเรียนเริ่มต้นคิดที่จะปรับเปลี่ยนตนเอง มีความตั้งใจที่จะนั่งสมาธิ ปรับการพูดจากับพ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน, ไม่คิดทำร้ายผู้อื่น, มองโลกในดี, ระงับการกระทำที่ไม่เหมาะสม, สร้างตารางการเรียนรู้ให้กับตนเอง, สร้างวินัยทำการบ้านส่งครูเสมอ, ไม่ทุจริตการสอบ, ละในสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหากับตนเองและครอบครัว จากการสังเคราะห์เอกสารในการบันทึกกิจกรรมของนักเรียนพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม DGWA นักเรียนเริ่มมีความตระหนักรู้ และเข้าใจถึงสิ่งสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียน การมีศีล 5 เป็นหลักในการใช้ดำเนินชีวิตประจำวันเบื้องต้น การนั่งสมาธิ สวดมนต์ จะนำพาให้นักเรียนอยู่อย่างมีสติ มีระเบียบวินัย และทำให้เกิดความอดทน ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค หรือปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ในบันทึกนักเรียนเริ่มต้นคิดที่จะปรับเปลี่ยนตนเอง มีความตั้งใจที่จะนั่งสมาธิ ปรับการพูดจากับพ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน, ไม่คิดทำร้ายผู้อื่น, มองโลกในดี, ระงับการกระทำที่ไม่เหมาะสม, สร้างตารางการเรียนรู้ให้กับตนเอง ด้วยการทำการบ้านส่งครู, ไม่ทุจริตการสอบ, ละในสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหากับตนเองและครอบครัว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชน วัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ เพื่อให้นักเรียนเกิดมีความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเหล่านั้นได้ โดยให้มีกิจกรรมฝึกความอดทนอดกลั้นประกอบด้วยความเพียรในสัมมปธาน เพื่อไม่ให้จิตอ่อนแอตกเป็นทาสทางอารมณ์ หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ในสังคม และพยายามเสริมให้เกิดกระบวนการคิดในเชิงบวกมีความเสียสละเป็นจิตอาสาภิาสธารณะ จากการวิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ได้แก่ แนวทางและวิธีการที่จะเสริมสร้างให้เด็กนักเรียนมีวินัย เพราะการฝึกตนให้มีวินัย คือการฝึกคนให้มีศีล การฝึกในขั้นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งในระบบการศึกษาจะต้องโยงกันหมดกับการศึกษาส่วนอื่นทุกด้าน คือ ต้องโยงไปถึงสมาธิ ปัญญาด้วย จึงจะได้ผลที่จริง ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ “วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด” ซึ่งในโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยา มุ่งหวังให้นักเรียนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับธรรมะขั้นพื้นฐาน คือ ศีล 5 รวมถึงปลูกฝังการมีวินัยในการดำเนินชีวิตให้ความรู้ในการนั่งสมาธิขั้นต้น เพื่อให้นักเรียนได้ค่อย ๆ ฝึก เพื่อให้เกิดปัญญา และนักเรียนควรทำอย่างต่อเนื่อง จนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550) ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ได้กล่าวว่า การมี AQ นอกจากมีส่วนช่วยให้เราประสบความสำเร็จทั้งด้านการงาน การเรียน การใช้ชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีประโยชน์ในเรื่องของการพัฒนาจิตใจให้เราเป็นคนที่มีมุมมองต่อชีวิตในแง่ดี เพราะไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้น เราจะยิ้มสู้และต่อสู้กับปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค และมองว่ามันเป็นแค่เรื่องเล็กน้อยที่เราจัดการได้ เพื่อสร้างรูปแบบการ

พัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างความเพียร กับทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตก ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) เป็นรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสำหรับนักเรียน โดยมีศีล 5 เป็นหลักธรรมพื้นฐานในการปลูกฝังให้นักเรียน ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต (นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวลัย เกษมเนตร และประทีป จินฺง์ ที่ได้สรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ คือการอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธศาสนา เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีตามแนวพุทธศาสนาด้วยการฝึกอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อกระตุ้นให้ลูกเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และการฝึกสมาธิภาวนา (ลัดดาวลัย เกษมเนตร และประทีป จินฺง์, 2546)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบกระบวนการที่ได้ให้นักเรียนเริ่มเรียนรู้และมีแนวทางการดำเนินชีวิตถูกต้องด้วยการรักษาศีล 5 แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างวินัยในตนเอง (Discipline) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเพียรละหรือกำจัดในการทำสิ่งที่ไม่ดี หรืออกุศลธรรม ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ของตน ไม่สร้างปัญหาให้กับผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ตั้งใจเรียนหนังสือ ทำให้เกิดการพัฒนา มีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (Awareness) ผนวกหาโอกาสสร้างความเจริญในทางสร้างสรรค์ รักษากาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน (Endurance) เพิ่มขีดความสามารถให้กับตนเอง มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ และมีชีวิตที่ดีในสังคมต่อไป เพื่อทดลองใช้รูปแบบโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดไทรมา จังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จัดเก็บจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้ตอบคำถามในรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สรุปได้จากการรวบรวมผลของข้อมูลการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) และการสังเคราะห์เอกสารในการบันทึกกิจกรรมของนักเรียนพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม DGWA นักเรียนเริ่มมีความตระหนักรู้ และเข้าใจถึงสิ่งสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียน การมีศีล 5 เป็นหลักในการใช้ดำเนินชีวิตประจำวันเบื้องต้น, การนั่งสมาธิ สวดมนต์ จะนำพาให้นักเรียนอยู่อย่างมีสติ มีระเบียบวินัย และทำให้เกิดความอดทน ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค หรือปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต

ในบันทึกของนักเรียนเริ่มต้นคิดที่จะปรับเปลี่ยนตนเอง มีความตั้งใจที่จะนั่งสมาธิ ปรับการพูดจากับพ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน, ไม่คิดทำร้ายผู้อื่น, มองโลกในดี, ระวังการกระทำที่

ไม่เหมาะสม, สร้างตารางการเรียนรู้ให้กับตนเอง ด้วยการทำการบ้านส่งครู, ไม่ทุจริตการสอบ, ละในสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหากับตนเองและครอบครัว โดยนักเรียนมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งด้านความคิด คำพูด และการกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี สำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งในปัจจุบันค่อนข้างมีปัญหาชัดเจน การแนะนำให้นักเรียนค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดการพัฒนาเมื่อเขาโตขึ้น และเมื่อเกิดปัญหา นักเรียนจะไม่ตัดสินใจในทันที จะค่อย ๆ คิดพิจารณาแก้ปัญหาอย่างมีสติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากกรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคแนวพุทธจิตวิทยา ที่ได้รับรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาหลักพุทธธรรม และแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตกในครั้งนี้ ทำให้สามารถพัฒนาโปรแกรม DGWA ที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่าง และนำไปใช้ได้กับทุกโรงเรียน เพื่อสร้างแนวทางพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ด้วยการรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ได้ยากต่อการปฏิบัติ เพราะสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่อาจขาดการปลูกฝัง โดยให้พระในวัดเข้าร่วมโปรแกรมเป็นพระวิทยากร สอนหลักธรรมเบื้องต้นให้เด็กนักเรียน ไม่ใช่แค่เพียงให้ท่องหรือสวดมนต์ โดยไม่รู้ความหมาย หรือ ไม่ได้รับการสื่อด้วยวิธีง่าย ๆ ในรูปแบบการทำกิจกรรม เพราะนักเรียนอาจจะไม่เข้าใจ นอกจากนี้ควรนำโปรแกรม DGWA ไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนชั้นอื่น ๆ จะทำให้พฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมา ทั้งในความคิด การพูด และการกระทำที่ดีขึ้น เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ได้ค้นพบจากข้อมูลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกมารวมอบรมกิจกรรมโดยตรง พร้อมทั้งการเก็บบันทึกที่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกไว้ว่า เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ให้ความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุก สามารถนำสิ่งได้รับการสอนในห้องเรียน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยตั้งใจว่าจะทำทันที

เอกสารอ้างอิง

- นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2530). การพัฒนาดน. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัดดาวลีย์ เกษมเนตร และประทีป จินนี. (2546). การอบรมเลี้ยงดู: รูปแบบและผลที่เกิดกับลูกรัก. กรุงเทพมหานคร: ร่วมสรรค์สร้างเด็กและเยาวชน พรินต์.
- สมเด็จพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- Stoltz, P.G. et al. (1999). Adversity Quotient: Turning obstacles into opportunities. New York: Bantan Books.
- Yamane T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row Publications.

แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา*
GUIDELINE FOR APPLYING BUDDHIST AND POSTMODERN
PHILOSOPHY IN THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURISM IN
SONGKHLA PROVINCE

พระครูวิจิตรรัตนวัตร (ณรงค์ฤทธิ์ จิตรภักดี)

Phrakru Wichitratanawat (Narongrit Chitpakdee)

พิน ดอกบัว

Fuen Dokbua

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3) เพื่อนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม นำเสนอการวิจัยแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อการพักผ่อนและการทำความดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบด้วยหลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) และแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด ส่วนการนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา สามารถประยุกต์ใช้ได้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการภูมิทัศน์ ด้านความร่วมมือ (รัฐ วัด

* Received 7 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

และชุมชน) ด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านร้านค้า/สินค้าที่ระลึก ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการประชาสัมพันธ์ องค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ภายใต้โมเดล “LVW - BDTI”

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, ปรัชญาหลังนวยุค, การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this article were as follows: 1) to study the concept of Buddhist tourism in Songkhla Province, 2) to study the Buddhist and Postmodern philosophy on religious tourism, 3) to use the Buddhist philosophy and postmodern philosophy as a guideline for applying in the development of Buddhist tourism in Songkhla province, 4) to create a new body of knowledge and a model for the development of Buddhism tourism. This research was a qualitative research by document studies and field studies present the research results by a descriptive method. The results of the research were found as follows: The concept of Buddhist tourism in Songkhla province. It is a form of tourism that aims to provide tourists with diverse experience for relaxation and good deeds affecting the quality of life and both physically and mentally. Buddhist and Postmodern philosophy on religious tourism, It consists of the principles of Buddhist metaphysics (Khan 5), Buddhist Epistemology (Panya 2), Buddhist ethics (Noble Eightfold Path), Buddhist Morality (4 powers) and Buddhist Aesthetics (7 things favorable to mental development), and Postmodern philosophical concepts of Michel Foucault, especially the concepts of marketing technology. Using Buddhist and Postmodern philosophy as a guideline for applying in the development of Buddhist tourism in Songkhla province, it can be applied in 8 parts, namely, resources, tourism landscape management, cooperation (government, temples, and communities), personnel, facilities, stores/souvenir items, information, and public relations. It is a new body of knowledge and model guidelines for the development of Buddhist tourism. It is a new body of knowledge for the development of Buddhism tourism under the "LVW-BDTI" model.

Keywords: Buddhist Philosophy, Postmodern Philosophy, Buddhist Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2550) ในประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ถือเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก (ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2551) และสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศให้เดินทางท่องเที่ยว คือ ศาสนสถาน ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น (พันธ์ทิพา ณ พัทลุง, 2550) การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ 1. เป็นการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกุศลริยาวัตร 10 อย่างใดอย่างหนึ่ง 2) เป็นการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และปฏิบัติธรรม ณ พุทธศาสนสถานแห่งใดแห่งหนึ่ง และ 3. เป็นการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น การไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ตักบาตรดอกไม้ แห่เทียนพรรษา เป็นต้น (ภัทร์สุภา สีสานภาพรรณ, 2551) นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวตามวัด สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นสิริมงคลของชีวิต วัดจัดเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญยิ่งของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน จัดเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของประเทศไทย เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา นับเป็นยุคการท่องเที่ยวที่มีความเจริญก้าวหน้าและธุรกิจการท่องเที่ยวก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม กลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ระดับต้น ๆ ของประเทศ ประเทศไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมานานกว่า 40 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ว่า การท่องเที่ยวจะเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ จึงมีการวางแผน นโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศขึ้นมา (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2549) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีการสำรวจทรัพยากรของประเทศ ที่จะสามารถนำมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติกันมากมาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีโครงการเปิดมุมมองใหม่ทางการท่องเที่ยว หลากหลายรูปแบบ และหลายแหล่ง จนทำให้วงการทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเจริญเติบโต คึกคัก มีผู้คนมากมายหันมาให้ความสนใจที่จะเข้ามาสู่วงการธุรกิจการท่องเที่ยว (ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ, 2547) และด้วยลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบนวยุค (Modern Tourism) ที่เน้น

การท่องเที่ยวเชิงปริมาณมาสู่การท่องเที่ยวแบบหลังนวยุค (Postmodern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสดี เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2550) และมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและได้ศึกษาการนำศาสนาและวัฒนธรรมของไทยมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรม แหล่งประวัติศาสตร์ศิลปกรรม การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์ เทศกาลงานประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

การท่องเที่ยวในสังคมปัจจุบัน มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน บางครั้งก็อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุสามเณรภายในวัด เมื่อพื้นที่วัดกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน ปัญหาการจัดพื้นที่วัดบางส่วนเป็นสถานที่จอดรถ ปัญหาเรื่องสถานที่จำหน่ายสินค้า ปัญหาเรื่องการค้าจัดขยะ เหล่านี้คือ ตัวอย่างปัญหาบางส่วนที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ถือเป็นมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาว่า สามารถตอบโจทย์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนหรือชุมชนได้อย่างไร และสามารถพัฒนาคุณภาพวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวและผู้คนในพื้นที่แหล่งการท่องเที่ยวได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
3. เพื่อนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมารประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) มีขั้นตอนวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยทางเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาโดยการแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วรรณคดี หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญากับปรัชญาหลังนวยุค จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์ พระไตรปิฎก วรรณคดี และเอกสารรายงานการวิจัย ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาหลังนวยุค และทำการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดมีโครงสร้างที่ผ่านขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา จำนวน 24 รูป/คน คน เพื่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สังเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา สรุปผลที่ได้จากการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ และประเด็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

นำข้อมูลจากการวิจัยมาสรุปผลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา และนำเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปของรูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวมีความเชื่อว่า การได้มาสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้ร่วมทำความดี ย่อมเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว

2. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนของผู้จัดการการท่องเที่ยวเองและฝ่ายนักท่องเที่ยวทั้งในแง่ของพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะวัดให้มีภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน มีความสะอาดสวยงาม และในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน ส่วนแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในแง่ของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการตลาดเข้ามาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

3. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (มรรคมองค์ 8) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 5) หลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในส่วนของผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้คุณภาพ การปรับแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการนำหลักพุทธปรัชญาแต่ละหมวดมาประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสม เช่น การนำหลักชั้น 5 หลักปัญญา 2 หลักมรรคมองค์ 8 และหลักพละธรรม 4 มาประยุกต์ในการพัฒนาบุคคล การนำหลักสัปายะ 7 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสะอาดสบาย เกิดความสวยงามที่เรียกว่า สัปายะ ในส่วนของแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาดนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาในส่วนของการใช้เทคโนโลยี การใช้หลักการตลาดมาดำเนินการเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีงามส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยเชื่อว่าเป็นสิริมงคลต่อชีวิต

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา เป็นการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านศาสนสถานสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ด้านศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป รูปเคารพบูชา และวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง ด้านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การปิดทองไหว้พระ การทำสังฆทาน การทำบุญ การสะเดาะเคราะห์ การปิด

ทองฝิงลูกนิมิต โดยมีวัดในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ วัดพระราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) วัดเจ้ทั้งพระ วัดแหลมพ้อ และวัดมหิตตมังคลาราม (วัดหาดใหญ่ใน) ทุกวัดที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาล้วนมีความพร้อมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร ถาวรประสิทธิ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสงขลา” พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน/เที่ยวชมวัด และเพื่อนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งท่องเที่ยว (บุษกร ถาวรประสิทธิ์, 2559)

2. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

หลักพุทธปรัชญาที่มีความเชื่อมโยงและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ขันธ 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ 7) โดยเป็นพุทธปรัชญาที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ทั้งในส่วนของการพัฒนาบุคคลและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่วนแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของการใช้เทคโนโลยี การใช้การตลาดเข้ามาช่วยขับเคลื่อนในด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริภัทรา รักษาพล เรื่อง “บทบาทของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี” พบว่า 1) การท่องเที่ยวชุมชน จะประสบความสำเร็จและมียั่งยืนได้นั้นสำคัญอย่างยิ่ง คือ การได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการร่วมด้วยช่วยกันรักษาทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่และเป็นที่รู้จัก สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้ หลักสาราณียธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาถือได้ว่า เป็นเครื่องมือผูกความรักสามัคคีในชุมชนและสามารถช่วยให้ชุมชนก้าวข้ามผ่านความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา 2) บริบทของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในด้านการท่องเที่ยวชุมชน วัดถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษามรดกทางวัฒนธรรม 3) บทบาทของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรชุมชน พัฒนาการเรียนรู้และการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน (ศิริภัทรา รักษาพล, 2559)

3. การนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ขันธ 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (มรรคมืองค์ 8) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 5) หลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ 7) สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา โดยหลักพุทธปรัชญาที่นำมาเสนอมีความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสัปปายะ ส่วนแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาด สามารถใช้เป็นแนวทางการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาในส่วนของเทคโนโลยี การใช้การตลาดเข้ามาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ เสงฺพระธานี เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น” พบว่า ในสมัยพุทธกาลมีการสร้างและส่งเสริมวัดให้เป็นสถานที่มีความสะดวกสบาย 3 ประการ คือ 1) สถานที่อยู่ที่เหมาะสม 2) บุคลากรที่มีความรู้และความประพฤติดี 3) เป็นสถานที่เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการให้ทาน การรักษาศีลและการเจริญภาวนา (ประวิทย์ เสงฺพระธานี, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

Model : LVW-BDTI

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีโมเดล คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

ภูมิทัศน์ (Landscape) หมายถึง การสร้างบรรยากาศและภูมิทัศน์ของวัด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นสัปปายะ ความสะอาดสบาย มีความร่มรื่น

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โลกทัศน์ (World View) หมายถึง การได้เปิดหู เปิดตา มีการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองและสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ชีวทัศน์ (Bio - View) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยวและได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ การมีวิถีดำรงชีวิตของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสุขได้

ธรรมทัศน์ (Dharmic View) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม ทำให้การเกิดมุมมอง เกิดความคิด หรือได้แง่คิดต่าง ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

ตรีทัศน์ (Three Training View) หมายถึง การได้เกิดมุมมองทั้งโลกทัศน์ ชิวทัศน์ และธรรมทัศน์ไปพร้อมกัน จนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ญาณทัศน์ (Insight View) หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา อันนำไปสู่การหยั่งรู้ในความเป็นจริงของโลกและชีวิต และสามารถอาศัยอยู่ในโลกอย่างมีความสุขที่แท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา มีแนวคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวมีความเชื่อว่า การได้มาสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้ร่วมทำความดี ย่อมเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว

หลักพุทธปรัชญาในทางพระพุทธศาสนา และหลักปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เป็นแนวคิดสำคัญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาได้จริง นอกจากนั้น จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายใต้กรอบโมเดล “LV – WBDT - I” ที่ช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาเกิดความยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ. (2547). การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ใน วิทยานิพนธ์โบราณคดีมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). ก้าวต่อไป...การท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บุษกร ถาวรประสิทธิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประวิทย์ เสงพระธานี. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น. ใน คุษภีนิพนธ์พุทธศาสนาคุษภีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พันธ์ทิพา ณ พัทลุง. (2550). โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ภัทรสุภา สีสานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศิริภัทรา รักษาพล. (2559). บทบาทของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ขอนแก่น: คลังนาวิทยา.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นวตสาร จำกัด.

การประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในแนวทางการเสริมสร้าง
พหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*
THE HERMENEUTIC APPLICATION OF BUDDHADASA BHIKKHU IN
STRENGTHENING RELIGIOUS PLURALISM IN CONTEMPORARY THAI
SOCIETY FOR PEACEFUL LIVING

พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจาย รวิณโณ)

Phrakru Pariyatkitchaphirom (Krajai Raviwanno)

พิน ดอกบัว

Fuen Dokbua

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: lasawatt@stjohn.ac

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน 2) ศึกษาการอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ 3) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า อรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนา มีหลักคำสอนและรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทุกคนต้องศึกษาหลักคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น เพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ เป็นการอรรถปริวรรตเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมผ่านการอรรถปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคน ภาษาธรรม คุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน เกิดคุณค่าในด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างสังคมสันติสุข การเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ และการเสริมสร้างสังคมแห่งการตื่นรู้ องค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการ

* Received 7 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

เสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดลการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา “4K1P” คือ รู้ตนเอง รู้ผู้อื่น รู้ร่วมกัน รู้วิธีการ และสังคมสันติสุข

คำสำคัญ: อรรถปริวรรต, พุทธทาสภิกขุ, การเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนา

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study concepts, theories related to hermeneutic science leading to religious pluralism in contemporary society, 2) to study the doctrine's hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu, 3) to analyze and evaluate the applicative values of doctrine's hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu in promoting religious pluralism in the present Thai society 4) to create a new body of knowledge and model of promoting religious multi - culture. This research was qualitative research focusing on document study. The presentation was by the analytical description. The results of research were found as follows: The concepts, theories related to hermeneutic science that will lead to religious pluralism in contemporary society. It is a concept that is believed that there are many religions in this world, Is a concept that is believed that in this world, there are many religions, There are different doctrines and practice methods. Everyone must study the doctrine of the religion they respect and other religions to create correct knowledge. The hermeneutic on the doctrine of Buddhadasa Bhikkhu, It is hermeneutic for understanding interfaith so that everyone can reach the heart of their religion and want everyone to withdraw from materialism through the hermeneutic by everyday - dharma language theory. The value of the application of the hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu in promoting religious pluralism in the present Thai society. Creating in terms of promoting a learning society, promoting a peaceful society, strengthening reconciliation society and enhancing a society of awareness. A new body of knowledge and model of religious multi-cultural promotion. Creating a new body of knowledge, such as the model for strengthening religious pluralism "4K1P", means self - knowledge, knowing others, sharing knowledge, methods and peaceful society.

Keywords: Hermeneutic, Buddhadasa Bhikkhu, Strengthening Religious Pluralism

บทนำ

โลกยุคปัจจุบัน เป็นโลกแห่งความหลากหลาย ทุกบริบทของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ล้วนมีความหลากหลาย เช่น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา รวมถึง ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จากประเด็นความหลากหลายที่กล่าวมา หลายครั้งที่เป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง จนบางครั้งเป็นชนวนกลายเป็นสงคราม เช่น สงครามครูเสด เป็นสงครามที่สงครามหลักของโลกทำการทำหั่นกันประวัติศาสตร์ ว่ากันว่าสงครามในครั้งนั้น กินเวลากว่า 200 ปี เป็นสงครามต่อเนื่องที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ (Dr.Know., 2557) หรือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐยะไข่ ประเทศพม่า ที่เป็ความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) ทำให้ชาวมุสลิมและชาวพุทธเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ตลอดจนบ้านเรือนและอาคารกว่า 500 หลังถูกเผาทำลาย (เอนกชัย เรืองรัตนกร , 2558) แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา (Religious Pluralism) ถือเป็นแนวคิดที่สำคัญของวงการปรัชญาและศาสนา โดยจอห์น ฮิก (John Hick) ได้เสนอแนวความว่า ฐานะของศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่เป็นกระแสหลักอย่างศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู ฯลฯ สามารถเข้าถึงความจริงได้เท่ากันเพราะ ฮิกให้เหตุผลว่า “ทุกศาสนามีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ การเปลี่ยนเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การเอาความจริงเป็นศูนย์กลาง” (Hick John., 1985) สำหรับพุทธทาสภิกขุ ท่านมองถึงจุดยืนพหุนิยมทางศาสนาว่า “สรุปแล้ว ธรรม ก็หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทั้งเหตุและผล ปราบกฎการณต่าง ๆ และตัวคำสอนเพื่อการปฏิบัติให้บรรลุถึงผล ทั้งสิ่งที่มีรูปและไม่มีรูป ธรรมมีความหมายกว้างมาก และส่วนหนึ่งก็มีความหมายเท่ากับ คำว่า God หรือยะโฮวา อ้าหล่า หรือพรหม อิศวร นารายณ์ ในศาสนาฮินดู ที่แยกพระเจ้าออกเป็น 3 ก็เป็นการแยกหน้าที่ให้ต่างกันเท่านั้น เมื่อพูดถึงส่วนรวมแล้ว พระเจ้าของทุกศาสนากับ ธรรมะในปริยายหนึ่ง ก็มีหน้าที่อย่างเดียวกัน” (พุทธทาสภิกขุ, 2519) อย่างไรก็ตาม ความเห็นต่างก็มีปรากฏอยู่ในทุกศาสนา และนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา ความขัดแย้งระหว่างนิกายที่เกิดขึ้นในอดีตต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งมักมีความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็คือ ความคิดเห็นที่แตกต่างและความยึดมั่นถือมั่นในความเชื่อของตนเองเป็นใหญ่จนไม่เคารพและไม่ยอมรับในความคิดความเชื่อที่แตกต่าง ในที่สุดก็นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงจนกลายเป็นสงครามที่เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตผู้คนและอาคารบ้านเรือน

ด้วยความสนใจในประเด็นของแนวคิดปรัชญาพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ที่ผู้วิจัยมั่นใจว่า จะเป็นแง่มุมใหม่เกี่ยวกับการศึกษาศาสนาทั้งศาสนาที่ตนเองนับถือและศาสนาอื่น ๆ อันจะส่งผลไปสู่การอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมที่ความหลากหลายอย่างเช่นปัจจุบันอย่างสงบร่มเย็น ประกอบกับผู้วิจัย ที่มีภูมิหลังอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ มีความรับผิดชอบสนองงานคณะสงฆ์ที่อยู่ท่ามกลางสองศาสนาหลัก คือ พระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม กล่าวได้ว่า มี

หลายกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างในเขตพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แต่เมื่อมองไปในหลายพื้นที่ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันได้ และนำไปสู่ปัญหารุนแรงดังที่ทราบกันอยู่ การถ่ายทอด คำสอนผิด ๆ หรือการบิดเบือนคำสอนที่แท้จริงถือเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ภาคใต้ และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า มีศาสนิกเป็นเป็นจำนวนมากที่เกิดความเข้าใจผิดในหลักคำสอนของศาสนา และเป็นชนวนนำไปสู่ความรุนแรงในพื้นที่ ผู้วิจัยมองว่า การประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตคำสอนที่ถูกต้องเพื่อความเข้าใจอันดีร่วมกันของทั้งสองศาสนาย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ศาสนิกทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และบางอำเภอของจังหวัดสงขลา สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและมีชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติ พุทธทาสภิกขุ ได้ใช้วิธีการอรรถปริวรรตมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายหรือการตีความหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจถึงเนื้อแท้และเป้าหมายสูงสุดของทุกศาสนาท่านอธิบายว่า “ศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ มุ่งให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดด้วยกันทั้งนั้น และหัวใจสำคัญของศาสนาทุกศาสนามุ่งหมายที่จะทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งสิ้น” (พุทธทาสภิกขุ, 2526) หรืออย่างที่ท่านอธิบายว่า “เราต้องถือว่า เราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด ในสากลจักรวาลนี้ ฉะนั้น เราไม่มีเหตุผลที่จะรังเกียจกัน เราไม่มีเหตุผลที่จะปฏิเสธไม่ช่วยเหลือกัน ให้ถือว่าเรามีพระเจ้าร่วมกัน ถ้าเปลือกนอกหรือรูปร่างของพระเจ้าไม่ใช่ออย่างเดียวกัน แต่เนื้อในจะต้องเป็นอย่างเดียวกัน คือ เป็นกฎของธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์” (พุทธทาสภิกขุ, 2528) โดยมีความสอดคล้องกับปณิธาน 3 ของท่าน คือ 1) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาให้จงได้ 2) ทำให้ทุกคนเข้าใจแห่งศาสนาของตน และ 3) ช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยม คือ ความลุ่มหลงในเรื่องเนื้อหนัง (พุทธทาสภิกขุ, 2528)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ถือเป็นมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อต้องการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาว่าเป็นอย่างไร มีความสำคัญต่อศาสนิกในศาสนาอย่างไร พร้อมทั้งการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุนำไปสู่การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาได้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อสันติสุขในสังคมปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) มีขั้นตอนวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยทางเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาโดยการแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

1.1 ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

1.2 ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อรรถกถา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันโดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกประเภท

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ทำการวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้

4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอข้อมูล

หลังจากทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนาแต่ละศาสนามีหลักคำสอนและรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน การนำแนวคิดพหุนิยมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยการศึกษาหลักคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือและศึกษาหลักคำสอนของศาสนาอื่นเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้สังคมปัจจุบันเกิดความสงบสุข

2. การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

พุทธทาสภิกขุ เป็นนักอรรถปริวรรตหลักคำสอนที่ได้ศึกษาหลักคำสอนทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ จนแตกฉาน มีปณิธานเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัฏฏะนิยมผ่านการอรรถปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การเกิดสันติภาพที่ยั่งยืนของมนุษยชาติ

3. การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า เกิดคุณค่าอย่างมหาศาล โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ด้านการเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ และด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการตื่นรู้ เมื่อมนุษย์ได้ศึกษาเรียนรู้การอรรถปริวรรตหลักคำสอนต่าง ๆ ของพุทธทาสภิกขุจนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขอย่างแน่นอน

อภิปรายผล

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน

พหุนิยมทางศาสนา มีแนวคิดที่ว่า ในโลกนี้มีหลายศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย ทุกศาสนามีหลักคำสอนและหลักปฏิบัติเป็นของตนเอง มีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง ทุกคนมีฐานะที่เท่าเทียมกัน ทุกคนมีอิสรภาพในความเชื่อที่หลากหลาย

อรรถปริวรรตทางศาสนา เป็นการตีความคำสอนทางศาสนาเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของสมาชิกในสังคม อันจะส่งผลไปสู่การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ นภาเดช กาญจนะ ที่กล่าวว่า พหุนิยมทางศาสนา คือทัศนคติที่เห็นว่าฐานะของศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่เป็นกระแสหลักอย่างพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ฯลฯ ให้อยอมรับการมีอยู่ของศาสนาต่าง ๆ ในฐานะที่เท่าเทียมกัน (นภาเดช กาญจนะ, 2539) และยังสอดคล้องกับ ปฐมัม บัญศรีตัน ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนาและทางตะวันตกมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจถึงความจริงตามถูกต้องดีงามผ่านการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารจึงมีพัฒนาการทั้งทฤษฎีและวิธีการตีความมาโดยลำดับเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดด้านทฤษฎีและวิธีการตีความทางตะวันตกมี 3 ทฤษฎีหลักที่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันในการค้นหาความสมบูรณ์

คือ ทฤษฎีที่ถือผู้สื่อความเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีที่ถือคัมภีร์เป็นศูนย์กลาง และทฤษฎีที่ถือผู้อ่านเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนามีนัยบ่งชี้ว่า การจะค้นหาความหมายสมบูรณ์ได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ ให้ความสำคัญทั้งแก่ผู้สื่อความคัมภีร์ ผู้อ่าน และบริบททางสังคมของผู้สื่อความคัมภีร์และผู้อ่าน ที่ต้องมีความเชื่อมโยงอิงอาศัยกันและกัน จึงอาศัยนัยดังกล่าวและเสนอเป็นรูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อนำมาวิเคราะห์การตีความเรื่องมั่งสวริติของสำนักสันตโตโคก และการตีความเรื่องนิพพานของสำนักวัดพระธรรมกายพบว่า สำนักสันตโตโคกใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลัก และบางแห่งได้ใช้การตีความยึดผู้สื่อความเป็นหลัก สำนักวัดพระธรรมกายใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลัก และอ้างอิงคัมภีร์ต่าง ๆ มาสนับสนุนการตีความของตน (ปรุตม์ บุญศรีตัน, 2550)

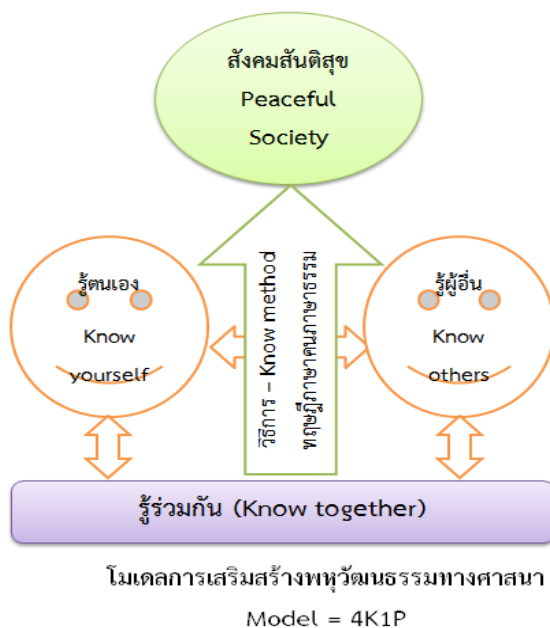
2. การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

พุทธทาสภิกขุ มองว่า หัวใจของทุกศาสนาก็มีคุณค่าร่วมกัน คือ ต้องการให้ทุกคนพ้นจากความทุกข์และเข้าถึงความดีอันสูงสุด ความเป็นพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ยืนยันได้ด้วยปณิธาน 3 ประการ ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาให้แจ้งได้ 2) ทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน และ 3) ช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัฏฏะนิยม คือ ความลุ่มหลงในเรื่องเนื้อหนัง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหิมพรรณ รักแตงาม ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันท์” พบว่า ดิช นัท ฮันท์ มีหลักการตีความสำคัญ 4 ประการ คือ การตีความเพื่อหาหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้แบ่งเป็น 2 กรณี คือ การตีความเพื่อหาคำสอนดั้งเดิม (Original Teaching) ของพระพุทธเจ้า และการตีความเพื่อเจตนารมณ์ที่แท้จริง (True intention) ของพระพุทธเจ้า การตีความแบบจิตวิจักขณ์ ซึ่งเป็นการตีความที่ให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นแก่จิตในการรับรู้ความจริงอย่างที่เป็นจริง การตีความโดยประยุกต์ให้ปฏิบัติได้จริง โดยพิจารณาถึงบริบทของผู้ฟังและสังคมในขณะนั้น ๆ และการตีความแบบอภิปรัชญา หลักการตีความทั้งสี่นี้แทรกอยู่ในกระบวนการตีความ อันประกอบด้วย ส่วนรับเข้า (Input) หรือพระสูตรต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการ (Process) อันประกอบด้วยกระบวนการทำความเข้าใจ และกระบวนการเพื่อสื่อความ และส่วนส่งออก (Output) หรือผลที่ได้รับจากการตีความ (หิมพรรณ รักแตงาม, 2550) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสงวน หล้าโพทนัน และคณะ เรื่อง “การตีความหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุตามหลักอรรถปริวรรตศาสตร์ของพอล ริเคอร์กับพระพุทธศาสนาเถรวาท” ที่พบว่า หลักการตีความของพุทธทาสภิกขุและพอล ริเคอร์มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการเผยแผ่และรักษาคำสอนของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือ มีวิธีการคล้ายคลึงกันคือเป็นแบบไยแมงมุมคือการ หาความหมายจากจุดเริ่มต้นและขยายไปสู่บริบทหรือเขตในการแสวงหาความและหลักโดยไม่ทิ้งจุดเริ่ม (สงวน หล้าโพทนัน และคณะ, 2556)

3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสรุปผ่านงานอรรถปริวรรตคำสอนสำคัญ ได้แก่ คำสอนเรื่องพระเจ้า เรื่องอายตนะ เรื่องความตาย เรื่องสันติภาพ และเรื่องศาสนา โดยทุกคำสอนที่มีการอรรถปริวรรตส่งผลให้เกิดคุณค่าและมีผลต่อการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาติเรก เทพนม ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาจุดยืนแบบพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ” พบว่า แนวคิดเรื่องการมองศาสนาอื่นของพุทธทาสในช่วงแรกของการเผยแผ่คำสอนของท่านจะเป็นไปในลักษณะแบ่งแยก อย่างไรก็ตาม คาคว่าหลังจากที่ท่านพิจารณาเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่ศาสนา เพราะการมองว่าใครดีกว่าใคร ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนา จุดยืนของท่านจึงเปลี่ยนไป มองเห็นว่า ศาสนาอื่นก็มีส่วนที่ดี แต่ที่ดีที่สุด คือ ศาสนาพุทธ ซึ่งก็เป็นแนวคิดแบบควบรวม หลังจากปณิธาน 3 ประการ ท่านก็เปลี่ยนแนวคิดที่จะมาหาจุดเชื่อมโยงระหว่างศาสนา ก็พบว่า ทุกศาสนามีลักษณะที่เหมือนกัน คือ การเปลี่ยนจากการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางสู่การเอาความจริงเป็นศูนย์กลางซึ่งแต่ละศาสนาจะเรียกความจริงว่า อะไรก็ตาม แต่ขึ้นอยู่กับภาษาของศาสนา เครื่องมือที่จะนำมาใช้เป็นจุดเชื่อมโยงความเข้าใจคำสอนระหว่างศาสนาของท่าน คือ แนวคิดเรื่องภาษาคน ภาษาธรรม (พระมหาติเรก เทพนม, 2554)

4. องค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

ภาพที่ 1 โมเดลการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในแนวทางการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งมีโมเดล (4K1P) คือ การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

K1 = Know yourself (รู้ตนเอง) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ ในศาสนาของตนอย่างถูกต้อง, K2 = Know others (รู้ผู้อื่น) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนที่ ถูกต้องในศาสนาอื่น ๆ เพื่อการปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติ, K3 = Know together (รู้ร่วมกัน) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนาของตนเอง และของผู้อื่นอย่างถูกต้อง, K4 = Know method (รู้วิธีการ) หมายถึง การเข้าใจถึงวิธีการศึกษา เรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนาของตนเองและผู้อื่นอย่างถูกต้องผ่านทางทฤษฎีภาษาคนภาษา ธรรมของพุทธทาสภิกขุเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันใน สังคม, 1P = Peaceful Society (สังคมสันติสุข) หมายถึง การนำเอาหลักการทั้ง 4 อย่างมา บูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ อันถือเป็น เป้าหมายสุดท้ายของมนุษยชาติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนาแต่ละ ศาสนามีหลักคำสอนและรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน การนำแนวคิดพหุนิยมทางศาสนามา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน จะช่วยให้สังคมเกิดสันติสุขที่ยั่งยืน ในสังคมไทยนั้น พุทธทาสภิกขุ กล่าวได้ว่า เป็นนักอรรถปริวรรตหลักคำสอนทางศาสนาที่มี ความแตกฉานอย่างยิ่ง ท่านมีปณิธานเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา มุ่งให้ทุกคนเข้าถึง หัวใจแห่งศาสนาของตน และต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมผ่านการอรรถ ปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การเกิดสันติภาพที่ ยั่งยืนของมนุษยชาติ และการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสันติสุข สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวันได้จริงผ่านโมเดล “4K1P” ได้แก่ การเรียนรู้ตนเอง การเรียนรู้ผู้อื่น และการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยวิธีการศึกษาผ่านทฤษฎี ภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมาย คือ การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

นภาเดช กาญจนะ. (2539). พหุนิยมทางศาสนาของจอห์นฮิก กับปัญหาเกี่ยวกับความเป็นจริง. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรุทม์ บุญศรีตัน. (2550). รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์
พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระมหาติเรก เทพนม. (2554). การศึกษาจุดยืนแบบพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัย
มหิดล.
- พุทธทาสภิกขุ. (2519). ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: หจก.การพิมพ์
พระนคร.
- _____ (2526). อะไร คืออะไร. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____ (2528). ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่ชาวพุทธควรทราบ หนังสือชุดธรรมโฆษ
หมวดที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- สงวน หล้าโพทนัน และคณะ. (2556). การตีความหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุตามหลักอรรถ
ปริวรรตศาสตร์ของพอลรีเคอร์กับพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน รายงานการวิจัย.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2550). การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ของ ดิข นัท ฮันท์. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอนกชัย เรืองรัตน์กร. (2558). บทบาทของอุดมการณ์ “พุทธศาสนา - ชาตินิยมสุดโต่ง” กับ
ความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธะไ่กับชาวมุสลิมโรฮิงญา. วารสารสังคมศาสตร์, 11(2),
73 - 98.
- Dr.Know. (2557). ครูเสด : ในนามแห่งทางเขนศักดิ์สิทธิ์ สงครามศาสนาเลือดที่ไม่มีวันจบ.
กรุงเทพมหานคร: ยิปซี.
- Hick J. (1985). Problems of Religion Pluralism. Hong Kong: Macmillan.

พฤติกรรมการณ์นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช*
BEHAVIOR FOR APPLICATION OF TRI - SIKHA IN LIVING
OF STUDENT IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
SRITHAM - MASOKARAJ CAMPUS

บุญส่ง ทองเอียง

Boonsong Thongiang

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campas, Thailand

E-mail: bstong9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการณ์นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ที่ เพศ อายุ สาขาวิชา และระดับการศึกษาที่ต่างกัน เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช เป็นวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีดำเนินการวิจัย ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จำนวน 575 รูป/คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูป Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 226 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้หาคุณภาพ เครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเนื้อหา (Index of Item – Objective Congruence : IOC) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ทดสอบความแตกต่างรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการณ์นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก 2) ผล การเปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพศต่างกันไม่แตกต่างกัน อายุต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 ขณะที่ศึกษาต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ระดับการศึกษาต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อเสนอแนะ คือ สามารถปฏิบัติได้บางข้อได้อย่างสม่ำเสมอ ด้านสมาธิ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับโลกธรรม ส่วนด้านปัญญา เพราะยังติดอยู่ในโลกสมมติไม่เข้าใจถึงกระบวนการเกิดทุกข์และไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญาได้อย่างสมบูรณ์

* Received 7 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

คำสำคัญ: พฤติกรรม, หลักไตรสิกขา, การดำเนินชีวิตของนักศึกษา

Abstract

This research article aim to study the behavior of applying the threefold principles in the life of students at Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus. To compare the behavior of applying the threefold principles in the daily life of students with different sex, age, disciplines and educational levels. To study about the way of living suggestions of students of Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus which is be the quantitative Research, Methods of conducting population research are students of Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus, 575 images / person. The sample groups were compared by using Krejcie and Morgan table to obtained a sample of 226 images / person. The tools that used in this research, the statistic that used to find the tools quality are Index of item-Objective Congruence : IOC and Reliability of questionnaire by means of Cronbach's Alpha Coefficient, Calculate frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test for pairing differences. The research found that 1) The behavior of using the threefold principles in life is at a high level. 2) The comparison results of applying threefold principles in life. For gender is not different. But Age is difference with significant at .05 level. The faculty with different studies differ significantly at the level of .001, Different educational levels were statistically significant at the .001 level. Suggestions for precepts can be observed on certain occasions consistently. For the concentration, Cannot control self emotional when face to the problem. As for intelligence, it is stuck in a world that does not understand the process of suffering and cannot solve problems.

Keywords: Behavior, The Threefold Principles, The Way of Living of Student

บทนำ

ปัญหาในการดำเนินชีวิตต่างประสบปัญหาที่ไม่เหมือนกันโดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีหลักในการดำเนินชีวิตทำให้เสียเวลา ผิดพลาดไม่มีความเจริญก้าวหน้าและบางครั้งอาจพลาดพลั้งไปในทางที่เสียหาย จนกระทั่งกลายเป็นผู้มีชีวิตที่เสื่อม การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตถือได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในภาวะที่สังคมประสบปัญหา โดยหลักธรรมที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาที่มีชื่อว่า ไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่มีเนื้อหาครอบคลุมแนวทางแห่งการปฏิบัติตน

ของผู้ปฏิบัติครบทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสามารถควบคุมพฤติกรรมได้ทั้งทางร่างกาย และจิตใจเพราะว่า ไตรสิกขา คือ การฝึกปรีความประพฤติ ฝึกปรีจิต ฝึกปรีปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุข ความเป็นอิสระแท้จริง เมื่อความหมายแสดงความมุ่งหมายได้ชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้มองเห็นสาระของไตรสิกขาแต่ละข้อ สาระของอริศีล คือการดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาให้อื้ออำนาจแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิต การเจริญปัญญา สาระของอริจิต คือ การพัฒนาคุณภาพจิต สาระของอริปัญญา คือ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา เป็นอิสระเสรี สดชื่นเบิกบาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) กล่าวถึงสาระของไตรสิกขา แสดงตัวออกมาไม่เฉพาะที่การปฏิบัติของบุคคลเท่านั้น แต่เป็นภารกิจที่มนุษย์จะต้องจัดทำในระดับชุมชนและสังคมด้วย สถานศึกษาเป็นเสมือนบ้านหลอมที่จะผลิตทรัพยากรบุคคลอันสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทางด้านพุทธิปัญญาจะต้องกระทำควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการเติมเต็มศักยภาพผู้เรียนในด้านทักษะปฏิบัติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับระบบการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับชุมชน เข้าถึงหลักแห่งการเรียนรู้ ดังนี้ 1) มนุษย์อยู่ในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคลและฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามหลักกัลยาณมิตร 2) มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ สามารถได้รับการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน บ่มเพาะนิสัย 3) มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญาแต่กำเนิด ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกันบ้าง 4) การเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูปกับนาม การเรียนรู้เป็นไปตามพัฒนาการของชีวิต 5) การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักแนวปฏิบัติที่บูรณาการตามหลักการเรียนรู้ของไตรสิกขา 6) การพัฒนาปัญญาต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) การฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา) กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนถึงพร้อมด้วยความรู้ ปัญญา ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม ลำดับขั้นขั้นตอนของการส่งผลต่อกันในการฝึกอบรมหรือปฏิบัติตามไตรสิกขา ใจสงบสบายก็พอจะใช้ความคิดพิจารณาทำความเข้าใจอะไร ๆ ได้ (พระมหาทองล้อม สุขเมโธ (อินทสร้อย), 2558) พระพุทธศาสนามีวิธีการ แนวทาง รูปแบบ ที่หลากหลายถึงขั้นที่จัดว่าเป็นเลิศในการปลูกฝัง พัฒนาตนไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม เกิดขึ้นในใจคือการใช้หลักพุทธธรรมหากจะย่อลงไปแล้ว ก็สามารถย่อและประชุมลงได้ในหลักไตรสิกขา 3 ข้อ ที่นับว่าเป็นหลักแห่งการศึกษาและการฝึกฝนตนเอง ของบุคคลที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเป็นขั้นตอนและระบบระเบียบที่สุด หลักไตรสิกขา ถือว่าเป็นกระบวนการในการฝึกอบรมฝึกหัดเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 3 ด้าน คือ พัฒนาด้านพฤติกรรมทางกาย เรียกว่า ศีล พัฒนาด้านจิตเรียกว่าสมาธิ และพัฒนาด้านกระบวนการคิด เรียกว่าปัญญา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสยกย่องสรรเสริญ ผู้ใฝ่รักใคร่ต่อการศึกษาหลักไตรสิกขา กล่าว

ยกย่องผู้รักการปฏิบัติไตรสิกขาย่อมเป็นทางให้เกิดประโยชน์และเป็นความสุขแก่ตนเองและหมู่ชนทั้งหลาย (เดชชาติ ตรีทรัพย์ และคณะ, 2559) การดำเนินชีวิตโดยปัจจุบันมักมีปัญหา ด้านศีลสิกขา (ศีล) ได้แก่ ขาดหลักแห่งการประพฤติในสิ่งที่เป็ประโยชน์เกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้าง และการร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม ไม่ค่อยมีสัจจะและเห็นแก่ตัว การคิดว่า การรักษาศีล 5 เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ประพฤติผิดศีล 5 โดยไม่รู้ตัว เมื่อนักศึกษาเกิดปัญหาดังกล่าว สิ่งที่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ก็คือการนำหลักธรรมมาแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้มีความรับผิดชอบให้รู้จักกฎระเบียบของสังคมและมีมารยาททางสังคม หลักธรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหาที่เน้นถึงเรื่อง ความสะอาด สงบ สว่าง ที่ประกอบด้วยศีลคือความสะอาด สมาธิ คือความสงบ ปัญญา คือ ความสว่าง เป็นสิ่งขัดเกลาจิตใจ ซึ่งเรียกว่า “ไตรสิกขา” หมายถึง การศึกษา 3 ประการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็น กุศโลบายในการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคนเป็นรากฐานในการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำสังคมไปสู่อารยธรรมอันถูกต้อง (ขวัญษา เอกจิตร และอุทัย สติมัน, 2559) หลักไตรสิกขาคือหลักการพัฒนาชีวิตให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ มีหลัก สำคัญ 3 ประการ คือ 1. อธิศีลสิกขา คือ ศึกษาเรื่องศีลอบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และมहाศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทรีย์สังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือดูให้เกิดมีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะเจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมด้านความประพฤติวินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี 2. อธิจิตตสิกขา คือ ศึกษาเรื่องจิตอบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การบำเพ็ญสมณกรรมฐานของผู้บริบูรณ์ด้วยอริยศีลชั้นธรรมาภิบาล 4 การศึกษาหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวาจา และสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิตสมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี 3. อธิปัญญาสิกขา คือ ศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้บรรลุธรรม 8 คือเป็นพระอรหันต์ การศึกษาหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่าง ๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

ดังนั้นด้วยปัญหาต่าง ๆ เช่น การไม่ปฏิบัติตนตามศีล กระประพฤติผิดศีล การขาดสัจจะและเห็นแก่ตัว ในการใช้ชีวิตประจำวัน ขาดการเกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้างและขาดการร่วมกันอยู่อย่างปกติสุขของนักศึกษา อันเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตระหว่างที่ศึกษาและสามารถติดตัวไปใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจบการศึกษาไปแล้ว เมื่อนำไปใช้ในการชีวิตประจำวันแล้วจะส่งผลที่น่าพึงประสงค์แก่สังคมรอบข้างเป็นอย่างมาก จึงเป็นที่มาของปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการ

ทราบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราซ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ที่มี เพศ อายุ สาขาวิชา และระดับการศึกษาที่ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราซ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราซ จำนวน 578 รูป/คนเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05 ได้ ได้กลุ่มตัวอย่าง 226 รูป/คน (สงครี ชมภูวงศ์, 2547)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเกี่ยวกับการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เป็นสถานภาพโดยทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิต

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมตามแนวทาง การสร้างเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับประชากรที่มีสถานภาพเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .8585 นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 68.14 เพศหญิงเป็นร้อยละ 31.92 นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 51.31 รองลงมาคืออายุ 25 - 30 ปี ร้อยละ 24.80 อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 23.92 ตามลำดับ นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ร้อยละ 69.03 นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 31.05 นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 69.57 กำลังศึกษาปริญญาโท ร้อยละ 30.52

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมภานาหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตระดับพฤติกรรมภานาหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสมาธิ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1) ด้านศีล โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า เคารพต่อสิทธิในทรัพย์สินของคนอื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ มีความสำรวมระวังในการประพฤติผิดในกาม มีความสำรวมในการดื่มสุรา-เมรัย และพูดจาสุภาพอ่อนหวานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ 2) ด้านสมาธิ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีความเพียรพยายามที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ใดได้รับมอบหมาย มีความซื่อสัตย์ต่อนหน้าที่การงาน และเป็นผู้รู้เท่าทันต่อความเป็นไปของโลกธรรม จนสามารถควบคุมตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ 3) ด้านปัญญา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า เข้ากระบวนการของการเกิดของทุกข์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตัวท่านและบุคคลรอบข้างได้อย่างชัดเจน มีความรู้และเข้าใจถึงกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่ติดขัดและนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนได้ และมีความรู้ความเข้าใจตลอดถึงมองเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นไปรอบตัวว่ามีเหตุผล และผลภายในตัวเองของสิ่งนั้น ๆ ทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ โดยรวม

ไตรสิกขา	ระดับการนำไปใช้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านศีล	4.32	1.14	มาก
2. ด้านสมาธิ	4.15	0.59	มาก
3. ด้านปัญญา	3.97	0.58	มาก
รวม	4.15	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสมาธิ และด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ คณะที่ศึกษา ระดับการศึกษาต่างกัน ดังนี้ 1) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิต ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าเพศชาย 2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่ม อายุ 25 - 30 ปี นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำรงชีวิตมากกว่ากลุ่มอายุ 31 ปีขึ้นไปและกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ที่มีคณะที่ศึกษาต่างกัน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาคณะสังคมศาสตร์

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักศึกษาระดับปริญญาโทนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา 1) ด้านศีล ไม่สามารถที่จะปฏิบัติในศีลบางข้อได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น การฆ่าสัตว์เพราะบางครั้งต้องฆ่าสัตว์เพื่อนำไปประกอบเป็นอาหาร 2) ด้านสมาธิ ได้แก่ เมื่อโลกธรรมมาถึงตัวไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้มักปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดเพราะประมาทและมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเพราะสังคมเปลี่ยนไป 3) ด้านปัญญา ได้แก่ ยังติดอยู่ในโลกสมมติที่โลกสมมติขึ้นตลอดถึงไม่เข้าใจถึงกระบวนการเกิดทุกข์และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแจ่มแจ้ง

ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา 1) ด้านศีล ปฏิบัติในเรื่องของการรักษาสัตว์หรือเลือกซื้อเนื้อสัตว์มาประกอบอาหาร 2) ด้านสมาธิ ควรจัดกิจกรรมอบรมกรรมฐานประจำปีให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติมากขึ้นกว่าเดิม 3) ด้านปัญญา ควรเน้นการเรียนการสอนในเรื่องทักษะการใช้ชีวิตโดยจัดหาวิทยากรมาบรรยายธรรมเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในธรรมอย่างลึกซึ้ง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิเคราะห์ พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาที่เข้ามาศึกษา มีการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ทุกคณะทั้งปริญญาตรี ปริญญาโท นอกเหนือไปจากนี้ยังมีการฝึกปฏิบัติธรรมทั้งในห้องเรียนและภาคปฏิบัติด้วยจึงทำให้ภาพรวมของการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอดิเทพ อธิวณโณ ได้เสนอรายงานวิทยานิพนธ์เรื่องการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านศีลส่วนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสมาธิมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้น อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบในการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกข้อมูลทั่วไปพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มี เพศ ระดับชั้น อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดาต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ครูและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี ประหยัด ภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย ซื่อสัตย์สุจริต สนับสนุนให้นักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติชอบ ทั้งกาย วาจา และใจ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถืออย่างเคร่งครัด ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย จะได้เป็นผู้ปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ และข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน ควรสนับสนุนที่เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ให้นักเรียนที่มีความตั้งใจ และมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน มีเหตุผลรอบคอบ ระมัดระวัง มีภูมิคุ้มกันชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อย่างมีความสุข (พระอดิเทพ อธิวณโณ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริชัย บุญเผือก ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน

จังหวัดพัทลุง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็นของแต่ละด้านตามสถานภาพของตอบแบบสอบถามสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามเพศ พบว่าโดยรวมทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้าน เพศชาย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านศีล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านสมาธิ ส่วนเพศหญิงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านปัญญา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านศีล และด้านสมาธิ พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตในภาพรวมแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (สิริชัย บุญเผือก, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชาติชาย บุญบาล ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องเบญจศีล ที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการ” ที่ว่า การที่จะนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตซึ่งถือว่าเป็นฝึกฝนอบรมตนเองทั้งทางด้านพฤติกรรมที่แสดงออกมาและทางจิตใจนั้นสามารถที่จะสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ 1) ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา 2) เนื่องจาก ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาตามแนวทางของไตรสิกขานี้ จึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อน จนสามารถวินิจฉัย แยกแยะสิ่งดีละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ได้ (พระชาติชาย บุญบาล, 2549) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริชัย บุญเผือก ที่ว่า ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า โดยรวมทั้ง 2 กลุ่ม อายุอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านสมาธิมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนกลุ่มอายุ 26 ปีขึ้นไป ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า โดยรวมทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม ในด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาที่มีคณะที่ศึกษาต่างกัน มีการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าคณะสังคมศาสตร์ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านศีล

ด้านสมาธิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ส่วนด้านปัญญา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะศึกษาศาสตร์นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ผลการวิจัย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก็อาจได้ว่า การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์เห็นความสำคัญของการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่านักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ต้องอบรมเพื่อไปสั่งสอนคนอื่นจึงต้องนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิต (สิริชัย บุญเผือก, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุเมธ สุเมโธ (นภดลจินดา) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักธุรกิจในสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี “ดร.บุญยง ว่องวานิช” ผลจากการศึกษาวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขาพบว่า 1) เปรียบเทียบด้านหลักการบริหารสรุปได้ว่า ทั้งสองยุคได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่น การบริหารตน ได้นำหลักของการให้ทาน เพื่อเป็นการสะสมความตระหนี่ของตนเอง ต่อด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ และประพฤติปฏิบัติตนด้วยการพัฒนาจิตให้สูงขึ้นจนเกิดปัญญา 2) เปรียบเทียบด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุป คือ ทั้งสองยุคมีกิจกรรมที่สอดคล้องกันไม่ว่าจะให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา การถวายการบำรุงพระสงฆ์ การถวายเครื่องอุปโภคและยารักษาโรค รวมถึงการสร้างเสนาสนะเพื่อเป็นอยู่อาศัยของพระ และการสานความสัมพันธ์ในคณะสงฆ์ให้มีความสามัคคี แต่ก็แตกต่างตามสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาที่เหมาะสม 3) เปรียบเทียบด้านบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งทั้งสองยุคมีความสอดคล้องกันในเรื่องบทบาทที่จะทำให้อาสาสมัครดำรงอยู่ได้ ด้วยการสร้างศาสนทายาทเพื่อไว้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา บทบาทการเผยแผ่ตามกลวิธีความถนัด เช่น การเข้าถึงพระรัตนตรัยด้วยการพิจารณาด้วยปัญญา รวมถึงบทบาทด้านนักสังคมสงเคราะห์ที่ช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เช่น การอนุเคราะห์ญาติ การสงเคราะห์มิตรสหาย การสงเคราะห์บริวารและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ด้วยบทบาทเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา 4) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าพฤติกรรม การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีกับปริญญาโท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา โดยนักศึกษาระดับปริญญาโท นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก็อาจได้ว่า พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีความแตกต่างกันทางด้านของการวิเคราะห์ หาเหตุผลตลอดถึงการนำหลักธรรมเรื่องไตรสิกขามาใช้ในด้านของความรับผิดชอบต่องานที่การงานเนื่องจากส่วนใหญ่นักศึกษาระดับปริญญาโทจะเป็นหัวหน้าส่วนงานเกือบทั้งสิ้นจึงเป็นผลให้มีการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีซึ่งจะต้องประพฤติตนให้เหมาะสมเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตและความคาดหวังจากสังคมอีกทั้งขณะที่เรียนได้รับการอบรมทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติใน

สถานศึกษามากกว่าปริญญาตรี (พระสุเมธ สุเมโธ. (นภดลจินดา), 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของฐานสุวรรณา วงษ์สุภาพงษ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนได้นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากดังนี้ 1.1 ด้านการบริโภคอาหารและด้านการออกกำลังกายได้นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เรียงลำดับด้วย ปัญญา สมาธิ ศีล 1.2 ด้านการศึกษาและด้านการพักผ่อน เรียงลำดับด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา 1.3 ด้านจิตอาสาเรียงลำดับด้วย ปัญญา ศีล และสมาธิ 2) การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพผู้ปกครองและฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้น และการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง (ฐานสุวรรณา วงษ์สุภาพงษ์, 2555)

จากผลการวิจัยดังกล่าว โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนควรร่วมมือกันจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องกับนักเรียนทั้งโรงเรียน เพื่อให้คุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้นมีความคงทน เป็นจริยนิสัยที่ยั่งยืนและเป็นวิถีชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ พหุติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับพหุติกรรม ที่มี เพศต่างกันพหุติกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สาขาวิชาที่ศึกษาและระดับการศึกษาต่างกัน นักศึกษามีพหุติกรรมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001. สำหรับข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ปัญหา พหุติกรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ด้านศีลสามารถปฏิบัติได้ในศีลบางข้อได้อย่างสม่ำเสมอ ด้านสมาธิ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับโลกธรรม ด้านปัญญาเพราะยังติดอยู่ในโลกสมมติไม่เข้าใจถึงกระบวนการเกิดทุกข์และสามารถแก้ปัญหาได้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญษา เอกจิตร และอุทัย สติมัน. (2559). หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 3(2), 170 - 179.
- ฐานสุวรรณา วงษ์สุภาพงษ์. (2555). การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เดชชาติ ตริทรัพย์ และคณะ. (2559). กานนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาล ตำบลไม้เรียง อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 3(2), 14 - 26.
- พระชาติชาย บุญบาล. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องเบญจศีลที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺ โต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองล้อม สุเมธ (อินทสร้อย). (2558). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยา จังหวัดแพร่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุเมธ สุเมธ. (นภดลจินดา). (2553). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักธุรกิจ ในสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี ดร.บุญยง ว่องวานิช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอดิเทพ อธิวัฒน์. (2560). การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนทาชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2547). การวิจัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สิริชัย บุญเผือก. (2550). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารบ้านเมืองที่ดี : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง. ใน สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

**กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ
ภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา***

**THE POLICY FORMULATION PROCESS IN THE DEVELOPMENT OF THE
SPECIAL ECONOMIC ZONE AT THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR
(EEC) IN CHACHOENGSAO PROVINCE**

ฐิติวัฒน์ ถนอมศิลป์

Thitiwat thanomsin

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: kuankuan56@gmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน และ 3) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครงและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลด้วยโดยวิธีการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 เก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรามีส่วนร่วมกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมระดับมาก แยกตามประเด็นคือ 1) การตัดสินใจ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

* Received 18 April 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

คำสำคัญ: กระบวนการกำหนดนโยบาย, การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, จังหวัดฉะเชิงเทรา

Abstract

Policy formulation process for the Eastern Economic Corridor (EEC) development in Chachoengsao Province Is a mixed methodology with the following objectives 1) study the level of public participation in the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) in Chachoengsao Province 2) study the problems and obstacles of the development of the special economic terrace in the eastern region 3) study the suggestions for the policy making process in the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) in Chachoengsao Province The sample consisted of 1) A group of important information providers consisting of 7 people 2) A group of experts of 15 people and 3) A group of 400 stakeholders in Chachoengsao Province. There are 2 types of research instruments which are interview form. Have a layout And rating scale questionnaire Data collection is divided into 3 phases as follows: Phase 1 Data collection by in-depth interview Phase 2 Data collection by group discussion method Phase 3 Data collection from the questionnaires of the group of local stakeholders Chachoengsao The statistics used for data analysis were median, quartile range, mean, percentage. The results of the research showed that The people of Chachoengsao have participated in the policy making process in the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) in Chachoengsao Province. In a large level Broken down by 1) Decision 2) Planning 3) Operations 4) Participation in receiving benefits 5) Participation in evaluation

Keywords: Policy Formulation Process, Eastern Economic Corridor Development, Chachoengsao Province

บทนำ

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมากำหนดทิศทางการพัฒนาอยู่บนกระแสสังคมโลกอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมคำนึงถึงการแข่งขันและมุ่งการตอบสนองความต้องการของตลาดโลกเป็นหลักโดยการนำประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) การประกอบธุรกิจการค้าและการพัฒนาความเป็นอยู่โดยใช้เงินเป็นหลักในขณะที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจได้ปรับเปลี่ยนจากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมและบริการที่เน้นการ

ผลิตเพื่อการส่งออก และสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุก
ระดับ ระบบการบริหารจัดการประเทศเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่าง
กว้างขวาง ซึ่งจะต้องอาศัยการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศไทยใน พ.ศ. 2570
ให้สำเร็จได้นั้น ประเทศไทยจะต้องมีความมุ่งมั่นในหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ 1) การ
พัฒนาต้องอยู่พื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในประเทศไทย
ให้พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในตลาดโลก 3) ปรับโครงสร้างทางสังคมให้มีความเอื้ออาทรและ
พึ่งพาตนเองได้สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง 4) ร่วมมือกันจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนต้อง
ดำเนินชีวิตด้วยจิตสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) เสริมสร้าง
วัฒนธรรมประชาธิปไตยควบคู่กับการบริหารจัดการที่ดีเพื่อสร้างสันติสุขและความเป็นธรรมใน
สังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก
(EEC : Eastern Economic Corridor Development) เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559 เนื่องจาก
เห็นว่าภาคตะวันออกตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดของภูมิภาคอาเซียน สามารถเชื่อมโยงไป
ยัง ประเทศจีนและอินเดียที่มีประชากรจำนวนมากและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง
โดยสัดส่วน ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของภูมิภาคเอเชียและประเทศแถบแปซิฟิก
คิดเป็น 1 ใน 3 ของมูลค่า GDP ของโลก นอกจากนี้ 3 จังหวัดภาคตะวันออก (จังหวัด
ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) ยังเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ได้แก่
อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรม ยานยนต์และชิ้นส่วน และมีความพร้อมของโครงสร้าง
พื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์ แหลมฉบัง ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด
ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) รถไฟฟ้าทางคู่ และสนามบินอู่ตะเภา มีเมืองพัทยาเป็น
แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก รวมทั้งยังมีพื้นที่เพียงพอ สำหรับรองรับการขยายตัวของ
ภาคอุตสาหกรรม จึงสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย ที่จะสนับสนุน
การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้ง
การยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและพื้นที่ใกล้เคียงที่ผ่านมาได้สร้าง
ความมั่นคงพร้อมทั้ง ความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจให้ประเทศไทยอย่างมาก ขณะเดียวกันก็ได้
ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่หลายด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ซึ่งสาเหตุสำคัญเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่การบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ การบังคับใช้
กฎหมายที่ไม่เข้มงวดจริงจังและการขาดจิตสำนึกของความร่วมมือส่วนรวม ปัญหาต่าง ๆ
ข้างต้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ของโรงงาน
อุตสาหกรรม และที่สำคัญได้นำไปสู่การเกิดปัญหาวิกฤตของสังคมที่คนส่วนใหญ่มีค่านิยมที่

ยึดถืออำนาจจากความร่ำรวย วัตถุนิยม และวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้รากฐานทางสังคม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทยอ่อนแอลง เกิดความรุนแรงในสังคมบ่อยครั้ง การใช้สันติวิธีไม่ได้ผล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยจะต้องศึกษาการมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ผลตามข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราใน 4 มิติ คือ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ และการรับผลประโยชน์ โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการในการกำหนดนโยบายพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนในพื้นที่ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ และขาดซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และนำมาสู่สาเหตุปัญหาในภายหลังการดำเนินงานได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่อง กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเป็นนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นนโยบายขนาดใหญ่ การมีส่วนร่วมของเฉพาะการมุ่งเน้นไปที่ภาคประชาชนในพื้นที่ให้มีกระบวนการเรียนรู้จนนำมาสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในภาคนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางและจุดเริ่มต้นในการมีส่วนร่วม และเพื่อนำเสนอ ข้อค้นพบที่เป็นประเด็น ปัญหาการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในอนาคตให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งค้นหาข้อเท็จจริงโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากนั้นจึงดำเนินการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่รัฐ/ข้าราชการที่ปฏิบัติงาน/ผู้เกี่ยวข้อง 2) ผู้ประกอบการ/ภาคเอกชน 3) ภาคประชาชน ประชาสังคม กลุ่ม NGO ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่รัฐ/ข้าราชการที่ปฏิบัติงาน/ผู้เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา/รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2 ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ผู้ประกอบการ/ภาคเอกชน

2.1 นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2 ประธานหอการค้าจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.3 ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. ภาคประชาชน ประชาสังคม กลุ่ม NGO ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ อาสาสมัคร สื่อมวลชน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 15 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภาคประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 700,902 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ครอบคลุม 11 อำเภอ เทียบสัดส่วนตามจำนวนประชากร (Taro Yamane, 1973)

ขั้นตอนของการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการโดยศึกษาเอกสาร ตำรา วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัยแยกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 1 ไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 1 โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และพัฒนาเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 1 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 2 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมในรอบที่ 2 และรอบต่อ ๆ ไป จนกว่าได้ข้อมูลเป็นอันจก จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และแปลผลการวิจัย

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำแบบสอบถามชุดเดียวกับแบบสอบถามที่ได้จากการพัฒนาในขั้นตอนการวิจัยในส่วนที่ 1 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ 3 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และแปลผลการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครง และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) รายละเอียดมีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครง ผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครง โดยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเรียนปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน

2. แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดข้อคำถาม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาข้อคำถาม

โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค (Index of Item Objective Congruence: IOC)

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลด้วยโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ระยะที่ 3 เก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 1) ด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.06 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.24 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.31 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในโครงการนี้ 3) ด้านการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.22 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.52 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลพื้นฐานของชุมชน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.57 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ท่านมีความสนใจในประโยชน์ที่ได้รับจากแผนพัฒนานี้ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.13 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.20 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ท่านมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐในการปรับปรุงกิจกรรม/โครงการให้เหมาะสมกับชุมชน

สรุปโดยรวมพบว่าประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรามีส่วนร่วมกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ในภาพรวมระดับมาก แยกตามประเด็นคือ 1) การตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก 2) การวางแผน อยู่ในระดับมาก 3) การดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 1) ปัญหาในเรื่องคุณธรรมความเป็นพลเมือง เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะคุณธรรมความเป็นพลเมืองเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้ประชาชนในฐานะพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับและทุกโอกาส ซึ่งหมายรวมถึง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยวิถีทางประชาธิปไตยด้วย ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังคุณธรรมความเป็นพลเมืองในประเทศที่ประชาชนยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองดังเช่นประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่ต้องค่อย ๆ กระทำจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน คือให้ความสำคัญที่ประชาชนในระดับรากหญ้าก่อน โดยจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น 2) การยอมรับและให้ความสำคัญกับการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มประชาสังคม เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้กลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของภาครัฐที่จะต้องเปิดใจให้กว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายบ้าง อีกทั้งยังต้องสร้างความไว้วางใจใจขึ้นมาให้ได้ เพื่อให้การทำงานของภาครัฐและภาคประชาสังคมเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือกัน เห็นอกเห็นใจกัน และประสานการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชน 3) การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประชาสังคมด้วยกันเอง ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะสามารถสร้างเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เข้มแข็งขึ้นมาได้ การทำงานจึงควรเป็นไปในลักษณะที่พยายามเข้าใจกัน แสวงหาวัตถุประสงค์และวิธีการร่วมกันโดยไม่เกี่ยงหรือแย่งงานกันทำ อีกทั้งควรเปิดกว้างให้สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในกลุ่มประชาสังคมมีความหลากหลายทั้งตำแหน่งหน้าที่การงาน อาชีพ เพศสภาพ วุฒิการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ในการทำงานที่กว้างขึ้นด้วย 4) การเลือกผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีความเสียสละต่อองค์กรและประเทศชาติ ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะบ่งชี้อนาคตของกลุ่มประชาสังคมนั้น ๆ ว่าจะเป็นไปในทิศทางใด ดังนั้น การมีผู้นำของกลุ่มประชาสังคมจึงควรเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดีแล้ว มิใช่มาตรการตามกระแสนิยมหรือเกิดขึ้นจากสถานการณ์บางสถานการณ์เท่านั้น ซึ่งอาจทำให้แนวทางการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแนวทางและความต้องการของสมาชิกในกลุ่มได้

3. ข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 1) ด้านการตัดสินใจ จะต้องมีการสื่อสารข้อมูลไปยังทุกภาคส่วนโดยเร็ว โดยเฉพาะข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ยังสื่อสารไม่ถึงพื้นที่ห่างไกล 2) ด้านการวางแผน รัฐบาลต้องปรับกลยุทธ์จากการจัดทำนโยบายจากบนสู่ล่าง

โดยให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดขั้นตอนการดำเนินโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการของภาครัฐต่อการดำเนินโครงการต่อไป 3) ด้านการดำเนินการ ต้องสร้างความชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องระเบียบของกฎหมายต่าง ๆ ต้องกำหนดใหม่เพื่อให้สอดคล้องต่อการเจริญเติบโต ระเบียบและข้อกำหนดต่าง ๆ บางประเด็นยังเป็นปัญหาต่อการพัฒนา จะต้องปรับให้มีความสอดคล้องต่อการลงทุนและทันต่อเหตุการณ์ 4) ด้านการรับผลประโยชน์ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวจังหวัดฉะเชิงเทราโดยตรง ในปัจจุบันมุมมองของประชาชนบางกลุ่มอาจคิดว่าเป็นการเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ดังนั้น จะต้องชี้แจงผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับทราบอย่างตรงไปตรงมา 5) ด้านการประเมินผล ทุกภาคส่วนมีโอกาสเข้าร่วมติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ และกิจกรรมที่ชุมชนทำ ร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ ได้มีส่วนร่วมติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในจังหวัดฉะเชิงเทราและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐในการปรับปรุงกิจกรรมโครงการให้เหมาะสมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า สถานภาพ การศึกษา อาชีพ การทำงาน และระยะเวลาที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจต่างกัน ยอมรับสมมติฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่กล่าวสรุปผลว่า ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพใดบุคคลใด ภาครัฐ เอกชน ชุมชนควรพร้อมที่จะมีส่วนร่วมสนับสนุนโครงสร้างการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0 ตลอดจนช่วยยกระดับระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้พัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมในภูมิภาคเอเชียและในระดับโลกต่อไป (สวทช, 2560)

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับตัวแปร กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2550) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเป้าหมายว่า ควรประกอบด้วย 6 M's+T โดยเพิ่มจากแนวคิดของเซอโต้ (Certo, S. C, 2000) ที่ว่าทรัพยากรการบริหารประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการ (Method) การตลาด (Market) และเครื่องจักร (Machine) แล้วนั้น ยังมีเรื่องเวลา (Time) วิลด์ฟีก์ และพรีแมน เจ (Pressman, J. L. & Wilda sky, A, 1973) ที่ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือความสามารถในการจัดการและประสานสิ่งที่จะกระทำให้บังเกิดผลในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และของแวน มีเตอร์ และ แวน ฮอร์น (Van Meter, D. S. & Van

Horn, C. E, 1975) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติหมายถึงการดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มคนในภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จโดยตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้ตัดสินใจกระทำไว้ก่อนหน้านี้แล้ว และ บาร์แดช (Bardach, E, 1980) มองว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการทางการเมือง และเห็นว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเกมการต่อสู้ โดยให้ความหมายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติคือกระบวนการของกลยุทธ์ที่แสดงการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายในอันที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตน ซึ่งเป้าหมายที่กลุ่มเหล่านี้ต้องการให้เกิดขึ้นอาจสอดคล้องหรือไปกันได้หรือไม่ได้กับเป้าหมายตามอาณัติ (Mandate) ของนโยบาย และ ซาบาเตียร์ และแมสมาเนียน (Sabatier, P.A. and Mazmanian, D.A, 1980) มองว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ การนำเอานโยบายพื้นฐานทั่วไป กฎหมาย คำสั่งของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี หรือคำพิพากษาของศาลไปดำเนินการให้บรรลุผล ซึ่งศุภชัย ยาวะประภาส (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552) ยังได้อธิบายถึง ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ว่ามีปัจจัยหลายประการที่สามารถกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ 1) ลักษณะนโยบายนั้น ๆ 2) วัตถุประสงค์ของนโยบาย 3) ความเป็นไปได้ทางการเมือง 4) ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยี 5) ความพอเพียงของทรัพยากร 6) ลักษณะของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ 7) ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ 8) กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ สอดคล้องกับ วรเดช จันทรรักษ์ ได้กล่าวว่า นโยบายจะสำเร็จได้นั้นส่วนหนึ่งมาจากความแข็งแกร่งของสมรรถนะที่องค์กร กล่าวคือ องค์กรจะต้องมีโครงสร้างภายในและภายนอกที่แข็งแกร่ง เช่น มีโครงสร้างที่กะทัดรัด มีระบบการตัดสินใจ มีระบบข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารที่ดี บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และมีจำนวนที่เพียงพอ มีงบประมาณเพียงพอ และมีระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยให้การดำเนินนโยบายขององค์กรมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ (วรเดช จันทรรักษ์, 2554) สอดคล้องกับ Dabney ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนระบบขนส่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจในระบบขนส่งในเวอร์จิเนียเป็นอย่างไร จากการศึกษาพบว่า ข้อผูกพันและการปรึกษาหารือ เป็นปัจจัยหลักในการมีส่วนร่วมของประชาชน และยังสอดคล้องกับ Wastchak (Wastchak, Daran Reginald, 2013) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและผลกระทบของผู้อำนวยความสะดวกต่อบุคคลที่สาม จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยความสะดวกมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านทางผู้อำนวยความสะดวกจะประสบความสำเร็จมากขึ้น (Dabney, Unwanna Bellinger, 2013)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเป็นนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นนโยบายขนาดใหญ่ การมีส่วนร่วมมุ่งเน้นไปที่ภาคประชาชน ในพื้นที่ให้มีกระบวนการเรียนรู้จนนำมาสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเชิงนโยบายและนำสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำไปใช้ในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่อื่นต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการในการกำหนดนโยบายการพัฒนาแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสาร การศึกษาจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสัมภาษณ์ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน พบว่า โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่จะเกิดขึ้นมีประโยชน์ในทุกภาคส่วน เช่น รายได้สู่พื้นที่ในรูปแบบกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดมีกลุ่มธุรกิจได้ประโยชน์ต่อเนื่อง ซึ่งจากการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบาย รัฐบาลพบว่าประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรามีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในภาพรวมระดับมาก แยกตามประเด็นคือ 1) การตัดสินใจมีส่วนร่วมมาก 2) การวางแผนมีส่วนร่วมมาก 3) การดำเนินการมีส่วนร่วมมาก 4) การรับประโยชน์มีส่วนร่วมมาก 5) การประเมินผลมีส่วนร่วมมาก แสดงให้เห็นว่า หากรัฐบาลต้องการให้การดำเนินโครงการมีความสำเร็จโดยเร็วมากกว่นี้นี้จะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านให้มากขึ้นเพราะทุกฝ่ายพร้อมให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการแล้ว

แต่ถึงกระนั้นนอกจากปัจจัยด้านกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นอย่างครบวงจรร่วมด้วย เช่น การคำนึงถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนและภาคโรงงานอาจเพิ่มขึ้นตามมา จึงควรมีการเตรียมความพร้อมและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนบางส่วนในพื้นที่ห่างไกล และต้องเร่งสร้างการรับรู้อย่างละเอียดเพิ่มขึ้น อย่างน้อยต้องรู้วาระเบียงเศรษฐกิจคืออะไร มีประโยชน์อย่างไร มีข้อเสียอย่างไร จะต้องคืนงบประมาณเพิ่มเติมให้จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ EEC ตลอดจนต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยกระดับความเชื่อถือเชื่อมั่นในระดับมาตรฐานสากล เนื่องจากการลงทุนในภาคตะวันออก มีนักลงทุนข้ามชาติเข้ามาลงทุนแทบทั้งสิ้น

เอกสารอ้างอิง

- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2550). Public Administration Theory. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรเดช จันทรศร. (2554). การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สหายบล็อก.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2552). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวทช. (2560). ศูนย์วิจัยนโยบายสาธารณะ. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Bardach, E. (1980). The Implementation: What Happens after a Bill Becomes a Law. Cambridge: The M.T. Press.
- Certo, S. C. (2000). Modern Management. New Jersey: Practice-Hall.
- Dabney, U.B. (2013). Public Participation in Transportation Planning: How Does the Level of Engagement and Deliberation Affect Transportation Decisions in Virginia's MPOs? ใน Doctor of Philosophy Public Policy and Administration. Virginia Commonwealth University.
- Pressman, J. L. & Wilda, S., A. (1973). Implementation. California: University of California.
- Sabatier, P.A. and Mazmanian, D.A. (1980). The Implementation of Public Policy: A Framework of Analysis. Policy Studies journal, 8(special issue), 538-550.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row Publications.
- Van Meter, D. S. & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. Administration and Society, 9(45), 445-448.
- Wastchak, D.R. (2013). Public Participation and the Impact of Third-Party Facilitators. ใน Doctor of Philosophy. Arizona State University.

การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย*

CONFLICT OF INTERESTS OF THAI POLITICAL BUSINESS GROUPS

สุดาวรรณ ประชุมแดง

Sudawan Prachumdang

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ

Piyaluk Potiwan

วินัย ผลเจริญ

Vinai Poncharoen

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RajabhatMahaSarakhm University, Thailand

E-mail: sudawan.pra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง และ 2) เพื่อศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบของการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองบทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจและการพัฒนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองได้แก่ การรับผลประโยชน์การทำธุรกิจกับตัวเอง การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ การทำงานพิเศษ การรับรู้ข้อมูลภายใน การใช้สมบัติราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว และการนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง โดยเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้แก่ เงื่อนไขส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านสังคม เงื่อนไขด้านกฎหมาย และเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม 2) เกิดผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้วก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ได้แก่ การใช้ตำแหน่งช่วยเหลือญาติสนิทมิตรสหาย การขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรมและจริยธรรม การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน การทำงานอีกแห่งหนึ่งที่ขัดแย้งกับแห่งเดิม และการปิดบังความผิด จึงเกิดการ

* Received 18 April 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

ขัดกันทางผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ: การขัดกันของผลประโยชน์, ธุรกิจการเมือง, กลุ่มผลประโยชน์

Abstract

The research article on the conflict of interests of Thai political business groups has the objectives namely, 1) to analyze the motivation for participating in the political activities of the political business group and 2) to study the characteristic or form of the conflict of interests of the political business group, this article is qualitative research by using in-depth interviews. A person who gave the data which composed national politician group, interest group, political influential group, local politician group, business group and academic group, a total of 30 people, then the information to be categorized, performed data analysis and presented in the form of descriptive analysis. The results of the research found that 1) the motivation and development of participation in political activities of political business group including accepting various benefits, doing business with yourself, working after leaving a public position or after retirement, working of part time, insider information awareness, using of government property for personal business benefit and the introduction of public projects in the constituency for political gain, by the conditions that business groups are interested in participating in political activities including personal conditions, political and policy conditions, economic conditions, social conditions, legal conditions and various environmental conditions and 2) there is the positive and negative political effects of the business groups participating in political activities that causes conflict of interest, such as using positions to help close relatives and friends, the lack of moral and ethical consciousness, the exchange of benefits by using the job position, another working that conflicts with the same place and cloaking a wrong action. Therefore, there is a conflict of interest of the political business group in Thailand which is the obstruction of the country development.

Keywords: Conflict of Interests, Political Business, Interest Groups

บทนำ

ความคิดประชาธิปไตย (Democracy) เกิดขึ้นมานานนับพัน ๆ ปี ประชาธิปไตยสามารถที่จะศึกษาในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ในฐานะรูปการปกครอง และในฐานะวิถีทางดำเนินชีวิต สำหรับประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ในโลกปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมก็ตาม ต่างก็ยึดถือตามคตินิพจน์ของอดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา คือ อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln ค.ศ. 1809 - 1865) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” หมายถึงประชาชนพลเมือง (Citizen) เป็นทั้งเจ้าของอำนาจอปการ เป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง และเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเอง นอกจากนี้แล้ว ประชาธิปไตยตามแนวความคิดของ จอห์น ล็อก (John Locke ค.ศ. 1632 - 1704) ปรากฏว่าภาษาอังกฤษยังหมายถึง มนุษย์เกิดมาแล้วล้วนเท่าเทียมกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ เพื่อให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยประกอบหลาย ๆ อย่างด้วยกัน เช่น การศึกษาดี เศรษฐกิจมั่นคง นอกจากนี้ยังมีหลักของระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ยอมรับอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย ภาวะการเป็นพลเมือง พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิลงคะแนนเสียงเมื่ออายุพอสมควรที่จะรับผิดชอบ ให้มีระบบเลือกตั้งโดยเสรี มีพรรคการเมือง และย่อมต้องมีอิทธิพลของกลุ่มชน (สมภพ โหตระกิตย์, 2540)

อิทธิพลของกลุ่มชน เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ประชาชนพลเมืองสามารถติดต่อกับรัฐบาลของตนอย่างใกล้ชิดรวมทั้งการจูงใจรัฐบาลให้กำหนดนโยบาย และบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน เครื่องมือที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือ การจัดตั้งเป็นกลุ่มเอกชน รวมเอาผู้ที่มีความคิดหรือมีผลประโยชน์อย่างเดียว หรือหลายอย่างในทางเดียวกัน ต่างก็รวมกันเป็นหมู่คณะ เช่นในวงการธุรกิจ กรรมการ เกษตรกร ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ หรือรวมโดยเชื้อชาติศาสนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดอำนาจ และอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลง แก่นโยบายของรัฐบาล จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) ซึ่งเป็นคำที่มักจะใช้ปะปนกันเนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน การให้ความหมายที่แตกต่างกันเป็นผลมาจากนักวิชาการแต่ละท่านที่มอง คือตามทัศนะของการมองหรือการศึกษา (Approach) จึงทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเกิดขึ้น

กลุ่มผลประโยชน์มีความเกี่ยวพันระหว่างกลุ่มนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยนั้นมีความเป็นเวลานาน แต่บทบาทและอิทธิพลของนายทุนเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา อาทิ เช่น ในช่วงที่ประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร โดยเฉพาะในช่วงจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ นักธุรกิจ นายทุนพ่อค้าจำเป็นที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากบรรดาทหารและข้าราชการพลเรือนที่มีตำแหน่งสำคัญในทางการเมือง จึงต้องเป็นพันธมิตรกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองโดยการให้การสนับสนุนทางการเงินหรือการให้ผู้นำทางการเมืองเข้าไปถือหุ้นและบริหารบริษัท ขณะเดียวกันกลุ่ม

ธุรกิจก็จะได้รับการคุ้มครองทางการเมืองเป็นการตอบแทน การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของสองกลุ่มนี้ มีผลให้ผู้นำทางการเมืองได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนนักธุรกิจเองก็จะมีเส้นสายและอิทธิพลที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย กฎระเบียบที่จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของตน แต่อำนาจทางการเมืองก็ยังคงเป็นของผู้นำทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จอยู่นั่นเอง ดังนั้น บทบาทของนักธุรกิจ นายทุน จึงเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนผู้นำทางการเมืองเท่านั้น ยังมิได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงดังเช่นปัจจุบันนี้ (พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล, 2548)

กลุ่มนักธุรกิจนายทุนไทยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองไทยมากขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจที่หันมาเน้นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นกลุ่มนายทุนขนาดใหญ่จึงมีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้น และเริ่มมีอำนาจเหนือกลุ่มอำนาจเก่าด้วย กลุ่มนักธุรกิจได้ใช้วิธีการพัฒนาเกี่ยวกับการเมือง โดยการสนับสนุนนักการเมืองหรือพรรคการเมืองโดยได้รับผลตอบแทนคือประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นอกจากนี้นักธุรกิจบางคนบางกลุ่มก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น โดยเข้าไปเป็นผู้บริหารโดยใช้อำนาจเงินเป็นฐาน (จุมพล หนีมพานิช, 2548)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจนั้นมีนานาทัศนะที่แตกต่างกัน 2 กระแส คือ กระแสแรกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของนักธุรกิจ เนื่องจากเห็นว่าประการแรก ระบบการเมืองเองก็ไม่ได้ปิดกั้นห้ามมิให้นักธุรกิจเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายแต่อย่างใด ประการที่สอง กลุ่มธุรกิจถือได้ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องการถ่วงดุลการดำเนินงานของฝ่ายการเมือง เนื่องจากกลุ่มนักธุรกิจเองก็เป็นผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น ในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) นักธุรกิจก็สามารถเข้ามามีบทบาทในการเมืองได้ประการสุดท้ายนักธุรกิจเป็นหุ้นส่วนสำคัญของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับมหภาคหรือในระดับจุลภาคนั้นนักธุรกิจถือได้ว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่านักธุรกิจเป็นผู้ที่กำเศรษฐกิจอยู่ในกำมือ นอกจากนี้ การมีอำนาจในทางเศรษฐกิจทำให้นักธุรกิจเข้าไปสนับสนุนนักการเมือง เนื่องจากการเล่นการเมืองนั้น ต้องอาศัยในทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก นักการเมืองและนักธุรกิจจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น อีกกระแสหนึ่งนั้นเห็นว่า นักธุรกิจไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในบทบาททางการเมือง เนื่องจากผู้บริหารหรือนักธุรกิจบางคนไม่มีความรู้ในเรื่องการเมืองเพียงพอที่จะเข้ามาดำเนินการทางการเมือง เนื่องจากปรัชญาพื้นฐานของการบริหารงานในส่วนของการเมืองและธุรกิจนั้นมีความแตกต่างกันอยู่มาก การเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นการบริหารเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ ขณะที่การบริหารธุรกิจนั้น การสร้างผลกำไรหรือผลประโยชน์ให้แก่

บริษัทถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หากนักธุรกิจไม่มีความเข้าใจหรือไม่ตระหนักในปรัชญาพื้นฐานนี้แล้ว การเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักธุรกิจย่อมไม่เป็นผลดีต่อการบริหารบ้านเมือง

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบทางด้านบวก คือ การที่กลุ่มธุรกิจการเมืองมีเครือข่ายทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศทำให้ช่วยสร้างโอกาสในการนำพาเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกได้ดีมากขึ้น ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของประเทศ นอกจากนี้การที่กลุ่มธุรกิจการเมืองเหล่านี้มีความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ จึงสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้ด้วย หากกลุ่มธุรกิจการเมืองเข้ามาสู่ระบบการเมือง เมื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ได้เสียสละมีความมุ่งมั่นทุ่มเท และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง ก็จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ แต่ในทางตรงกันข้ามหากกลุ่มธุรกิจการเมืองใช้บทบาทหรืออำนาจหน้าที่ของตนเพียงเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับตนเองโดยมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ย่อมจะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศอย่างมหาศาล และที่ผ่านมาได้ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจการเมืองเหล่านี้ได้อาศัยอำนาจและโอกาสทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความมั่งคั่ง ร่ำรวย และเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มของตน และกลุ่มธุรกิจที่เป็นเครือข่ายสนับสนุนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มธุรกิจการเมืองได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลย่อมมีโอกาสที่จะเกิดการใช้อำนาจทางการเมืองในการผูกขาดธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีข้อวิตกกังวลในการเข้าสู่ระบบการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองมากขึ้นเนื่องจากนโยบายสาธารณะที่ออกมาหลายต่อหลายครั้งได้สะท้อนให้เห็นถึงการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มธุรกิจอย่างชัดเจน อันแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างบทบาททางธุรกิจกับบทบาททางการเมือง และการทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ของตนกับผลประโยชน์ของส่วนรวม (Conflict of Interest) (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2547)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารัฐได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการมีส่วนชักนำให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐได้แสดงออกในลักษณะที่ให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและกำหนดวิธีการในการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ทำให้บทบาทของกลุ่มธุรกิจมีสูงมากขึ้นในทุกขณะโดยเฉพาะในทางการเมือง การเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงของนักธุรกิจ เมื่อพิจารณาในระดับพรรคการเมือง ตำแหน่งในพรรคการเมืองของนักธุรกิจชั้นนำของไทย ตามบัญชีรายชื่อคณะกรรมการอำนวยการพรรคการเมือง ปรากฏว่าพรรคการเมืองสำคัญที่มีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลตลอดมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงมีนักธุรกิจและนักธุรกิจชั้นนำเข้าร่วมตำแหน่งในคณะกรรมการอำนวยการพรรค ทั้งในตำแหน่งหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค และกรรมการพรรค จะ

เห็นได้จากพรรคการเมืองระดับใหญ่ซึ่งนักธุรกิจชั้นนำได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในฐานะหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือเลขาธิการพรรคเป็นส่วนใหญ่ จำนวนนักธุรกิจชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีนั้นส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง นักธุรกิจชั้นนำในคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งในกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในงานด้านธุรกิจ คือ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ทำให้ทราบถึงการเรืองอำนาจของนักธุรกิจเป็นอย่างมากในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ตามปรากฏการณ์และปัญหาดังกล่าว จึงนับเป็นประเด็นทางการเมืองที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้โดยอาศัยแนวความคิดของสำนักความคิดกลุ่มทฤษฎีทางการเมือง และเศรษฐศาสตร์การเมือง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการ บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อระบบการเมือง พรรคการเมือง รัฐสภา การกำหนดนโยบายสาธารณะ และโครงการของรัฐของประเทศอันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบของการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) โดยทำการวิจัยในปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยโดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมายของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ ผ่านการบอกเล่าและมุมมองของผู้ให้ข้อมูล อันประกอบด้วย กลุ่มนักการเมือง (ในอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองระดับใหญ่ของประเทศ) กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองเก่า กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มนักธุรกิจ บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับปรากฏการณ์ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน (Mcmillan Jame and Schumacher Sally., 1997)

2. การดำเนินการวิจัย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งตามรูปแบบของการศึกษา จำนวน 30 คน แบ่งตามประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การขัดกันของผลประโยชน์ของธุรกิจการเมืองในประเทศไทยได้อย่างแท้จริงและชัดเจน จำนวน 20 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ (ในอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองระดับใหญ่ของประเทศ) กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น

2.1.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการ

2.2 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาผ่านผู้มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น (Intensity) และกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย (Heterogeneous) โดยการเลือกจากการแนะนำต่อกันไปหรือกล่าวอ้างถึงหรือแบบสายใยเชื่อมโยง (Snowball or chain) (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

2.3 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม ในพื้นที่หนองคาย มหาสารคาม ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการแย่งชิงการได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมือง นับว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความเจริญที่สุด และเป็นศูนย์กลางการปกครอง การบริหารราชการ พาณิชยกรรม และการเงินของประเทศ

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Dept Interview) เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ชุดที่ 1 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview หรือ SSI) เป็นรายบุคคล โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแนวทางสัมภาษณ์ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัยและใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ จำนวน 2 ชุด

3.2.2 ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 2 ชุด มีลักษณะและเนื้อหาภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากบทความ วารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

4.2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง

4.2.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

5.1.1 การตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบและยืนยันข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (McMillan Jame and Schumacher Sally., 1997) การยกคำพูดโดยตรง (Direct Quote/Verbatim) และการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูล (Participant Feedback/Member Check) (Maxwell J., 1992)

5.1.2 การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่

ค้นพบดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง ภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยหรือไม่ เพียงใดเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell J., 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อวางแผนงานเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป โดยยึดตามแนวคิดของ McMillan & Schumacher เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (McMillan Jame and Schumacher Sally., 1997)

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวคิดของ Strauss A. & Corbin J. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (Strauss A. & Corbin J., 1998)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย โดยแนวคิดการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงของนักธุรกิจ ซึ่งทำให้เกิดแรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง โดยมีเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองซึ่งทำให้เกิดผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวก และลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. แรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้กลุ่มธุรกิจการเมืองมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่อยู่เสมอ การใช้กำลังบังคับอาจทำให้ประสิทธิภาพของงานต่ำ ไม่ใช่วิธีแก้ปัญหในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องแต่อย่างใด การจูงใจแบบปฏิบัติเป็นสิ่งที่ต้องสนใจศึกษาถึงปัจจัยอันที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดีอยู่เสมอ และจะต้องเปรียบเทียบสถานการณ์ของการจูงใจในการหล่อหลอมจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะ

ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ต้องการ และตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

แรงจูงใจจึงมีผลต่อพัฒนาการธุรกิจการเมือง ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำอื่นที่มีความหมายลักษณะเดียวกัน เช่น ธนกิจการเมือง ทุนการเมือง ธนาธิปไตย เป็นต้น ธุรกิจการเมืองเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทและอำนาจทางการเมือง เพื่อหวังจะสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง และครอบงำโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผลประโยชน์ การรับของขวัญจากบริษัทธุรกิจ บริษัทขายยาหรืออุปกรณ์การแพทย์สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุม เรื่องอาหารและยาที่ต่างประเทศ หรือหน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือบริษัทธุรกิจที่เป็นลูกค้าของหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งในการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง แล้วเจ้าหน้าที่ได้รับของแถมหรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน เป็นต้น

ประเด็นในเรื่องของการทำธุรกิจกับตัวเอง หรือเป็นคู่สัญญา สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะมีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด ตัวอย่างเช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานทำสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเอง หรือจ้างบริษัทของตนเป็นที่ปรึกษา หรือซื้อที่ดินของตนเองในการจัดสร้างสำนักงาน สถานการณ์เช่นนี้เกิดบทบาทที่ขัดแย้ง เช่น เป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน และการทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ ซึ่งการที่บุคคลกรออกจากหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน เช่น เป็นผู้รับบริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรอาหารและยาลาออกจากงานราชการและไปทำงานในบริษัทผลิตหรือขายยา หรือผู้บริหารกระทรวงคมนาคมหลังเกษียณออกไปทำงานเป็นผู้บริหารของบริษัทธุรกิจสื่อสาร ส่วนทางด้านการทำงานพิเศษ โดยในรูปแบบนี้มีได้หลายลักษณะ เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการโดยอาศัยตำแหน่งในราชการสร้างความน่าเชื่อถือว่าโครงการของผู้นั้นจะไม่มีปัญหาติดขัดในการพิจารณาจากหน่วยที่ที่ปรึกษาสังกัดอยู่ หรือในกรณีที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของกรมสรรพากรก็รับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ

ประเด็นการรับรู้ข้อมูลภายใน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ทราบว่าจะมีการตัดสินใจตรงไหนก็รีบไปซื้อที่ดินโดยใส่ชื่อภรรยาหรือทราบว่าจะมีการจัดซื้อที่ดินเพื่อทำโครงการของรัฐก็รีบไปซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและขายให้กับรัฐในราคาที่สูงขึ้น และมีการใช้สมบัติราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว การนำเครื่องใช้สำนักงานกลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ในราชการไปใช้ในส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อ

ประโยชน์ทางการเมือง การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการของกระทรวงลงไปในพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเองหรือการใช้งบประมาณสาธารณะเพื่อหาเสียงเลือกตั้งนั่นเอง โดยเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองผลการวิจัยพบว่า การทุจริตประพจน์มิชอบรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นกันมากในสังคมไทยคือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง ก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม คุณค่าอื่นที่ดั่งามตลอดจนโอกาสในอนาคตของประชาชนส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้แนวคิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถึงสาเหตุที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง และบริบทผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยซึ่งเกิดจากเงื่อนไขส่วนบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย ได้แก่ การใช้อิทธิพลของนักการเมืองและพรรคการเมือง ความไม่ชัดเจนของนโยบาย การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพ รายได้ และหนี้สิน เงื่อนไขด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมในสังคม กรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม ระบบอุปถัมภ์ สถานะตำแหน่งทางสังคมที่เอื้ออำนวย ตลอดจนแบบแผนตัวอย่างของผู้บังคับบัญชา เงื่อนไขด้านกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนและช่องว่างของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร ความคาดหวัง และธรรมเนียมปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. ผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเกิดจากการใช้ตำแหน่งช่วยเหลือญาติสนิทมิตรสหาย การได้ใช้ตำแหน่งข้าราชการของตนในการช่วยเหลือให้บุตรสาวได้เข้ามาทำงาน หรือรัฐมนตรีท่านหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ในการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทของญาติสนิท เกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน เจ้าหน้าที่ได้เรียกร้องผลประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนกับการใช้อิทธิพลของเขาให้เกิดประโยชน์อันไม่ยุติธรรมแก่บุคคลบางคน เช่น หนายความเป็นวิชาชีพทางกฎหมายจะมีจรรยาบรรณของนายความ นายความจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อลูกความของตน โดยห้ามมิให้นายความไปเป็นตัวแทนหรือให้การช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นที่เป็นคู่ขัดแย้งกับลูกความของตน (เว้นแต่จะรับความยินยอมจากลูกความเป็นลายลักษณ์อักษร) เกิดจากการทำงานอีกแห่งหนึ่งที่ขัดแย้งกับแห่งเดิม

การทำงานที่เป็นคู่แข่งโดยตรงกับนายจ้างของตน เช่น กรณีที่พนักงานคนหนึ่งรับจ้างทำงานให้แก่ลูกค้าภายนอกหลายรายจนกระทั่งพนักงานผู้นั้นไม่มีเวลาที่จะอุทิศตนทำงานให้แก่ นายจ้างของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือข้าราชการระดับสูงได้ไปทำงานให้กับ บริษัทที่ปรึกษา โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานของตนที่จะทำให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากรัฐบาล โดยเขาให้คำมั่นสัญญาแก่หน่วยงานของราชการที่เขาทำงานอยู่ว่า “ถ้าเราใช้บริการจากบริษัทที่ปรึกษานี้แล้ว ข้าพเจ้าขอรับประกันเลยว่าเราจะผ่านการพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน” และเกิดจากการปิดบังความผิด กรณีที่หน่วยงานใดก็ตามเกิดปัญหา พนักงานกระทำความผิดบางประการขึ้นแทนที่หน่วยงานจะสอบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิด และหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง แต่กลับพบว่าสมาชิกของหน่วยงานต่างช่วยกันปกปิด เช่น มีเจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตจนเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แต่องค์กรพยายามปกปิดเพื่อมิให้ความผิดดังกล่าวปรากฏออกมาในสายตาของคนภายนอก ในกรณีนี้ถือเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เนื่องจากเกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ขององค์กรกับประโยชน์โดยส่วนรวม คือ ผู้บริหารองค์กรกลัวเสียงชื่อเสียง กลัวขายหน้า เป็นต้น

อภิปรายผล

การวิจัย การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทยสามารถนำมา อภิปรายผลได้ ดังนี้

แรงจูงใจมีผลต่อการพัฒนาการธุรกิจการเมือง เพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้กลุ่มธุรกิจการเมืองมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่อยู่เสมอ ซึ่งเป็น ระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ กับการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง แรงผลักดัน ทั้งจากภายนอกและภายในซึ่งช่วยกระตุ้นทิศทางหรือแนวทางของพฤติกรรมให้บุคคลกระทำการ ต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเต็มใจ และเป็นไปตามแรงจูงใจของบุคคล (ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ, 2548) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg F. ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า แรงจูงใจ เป็นมูลฐานของการเรียนรู้และถือว่ามีความสำคัญมาก การที่จะทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจนั้น ต้องอาศัยแรงขับภายในของบุคคลนั้นมีต่อเครื่องล่อ (Incentives) และจะนำไปสู่การเรียนรู้ ตามเป้าหมาย ธุรกิจการเมือง เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยที่กลุ่มธุรกิจได้เข้า มามี บทบาทและอำนาจทางการเมือง เพื่อหวังจะสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง และคนรอบ ข้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผลประโยชน์ต่างการรับของขวัญจากบริษัทธุรกิจ บริษัทขายยา หรืออุปกรณ์การแพทย์สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุม เรื่องอาหาร และยาที่ต่างประเทศ หรือหน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือ

บริษัทธุรกิจที่เป็นลูกค้าของหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งในการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง แล้วเจ้าหน้าที่ได้รับของแถม หรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน (Herzberg F., 1959) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา อุปโยคิน และสุรีย์ กาญจนวงศ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย ซึ่งในการศึกษานี้ได้เสนอการใช้กลไกของรัฐจากกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง การแสวงหาผลประโยชน์และการเปลี่ยนระบบการเมืองจากกลุ่มการเมืองทหารเป็นกลุ่มการเมืองธุรกิจซึ่งแต่เดิมนั้นกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจมิได้มีบทบาททางการเมืองแต่ประการใด หากแต่ต้องปรับตัวตามสภาพการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พ่อค้านักธุรกิจสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองประสานประโยชน์และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจ จนสามารถสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจและมีบทบาทในรัฐสภาได้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ว่าการที่พ่อค้านักธุรกิจให้เงิน สนับสนุนพรรคการเมืองนั้นเป็นเพราะพรรคการเมืองจำเป็นต้องมีเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค เช่น การหาเสียง โฆษณา เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้นักธุรกิจนายทุน เข้าสู่ระบบรัฐสภาโดยใช้พรรคการเมืองเป็นประตูผ่าน อีกทั้งยังเป็นความอ่อนแอของพรรค การเมืองด้วยที่ปล่อยให้กลุ่มนายทุนซึ่งทำการสนับสนุนเงินเข้ามามีบทบาทมากจนเกินไป จนสามารถกำหนดตำแหน่งทางการเมืองอันเอื้อประโยชน์กับธุรกิจของพวกเขาได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยค่อนข้างเห็นด้วยกับงานวิจัยเรื่องนี้ เพราะผู้วิจัยเห็นว่าพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางที่จะให้กลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองเอง พ่อค้านักธุรกิจ นายทุน เข้าสู่อำนาจทางการเมืองเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองแทบทั้งสิ้น (ปรีชา อุปโยคินและสุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542)

แรงจูงใจของกลุ่มธุรกิจการเมืองเป็นสิ่งที่กระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้คนมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ประเด็นในเรื่องของการทำธุรกิจกับตัวเอง หรือเป็นคู่สัญญา สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะมีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด ซึ่งการที่บุคคลกรออกจากหน่วยงานของรัฐและไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งกลุ่มธุรกิจการเมืองได้นำหลักการนี้มาใช้ในการหวังผลประโยชน์ทางการเมือง แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากแต่คนและจะมีใช้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโดยตรง และปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงจิตเจ้านั้นอย่างดีที่สุดก็คือ จะสามารถช่วยขจัดความไม่พอใจต่าง ๆ ได้ แต่จะไม่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ ดังนั้น ในกระบวนการจูงใจที่ต้องการสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่ดี จึงจำเป็นต้องจัดและกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสองกลุ่ม คือ ทั้งปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่ใช้จูงใจได้ (ของงานที่ทำ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของ Herzberg F. ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ดีและมีผลเกี่ยวกับความพึงพอใจเกี่ยวกับงานที่ทำก็คือ ความสำเร็จ

(Achievement) การยอมรับ (Recognition) ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และคุณลักษณะของงานที่ทำอยู่ คือ ฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับหัวหน้างาน กับเพื่อนร่วมงานกับลูกน้อง เทคนิคในการบังคับบัญชา นโยบายของบริษัทและการบริหาร ความมั่นคงในงาน สภาพการทำงาน เงินเดือน และเรื่องราวส่วนตัวที่ถูกกระทบโดยสภาพของงาน (Herzberg F., 1959)

การทุจริตประพจน์มีขอบรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นกันมากในสังคมไทยคือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง ก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม คุณค่าอื่นที่พึงงาม ตลอดจนโอกาสในอนาคตของประชาชนส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ William Sandra ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หมายถึง การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) หมายถึง การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปิดโอกาสให้เงินหรือผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสาธารณะ (William Sandra., 1987) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ ได้อธิบายไว้ว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในการแสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง แก่กลุ่มหรือแก่พวกพ้อง ซึ่งเป็นการละเมิดทางจริยธรรม และส่งผลกระทบหรือความเสียหายต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ (กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์ ทำการวิจัยเรื่อง มูลเหตุจูงใจของการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจ : กรณีศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2539 ผลจากการศึกษาไม่ว่าจะโดยการสัมภาษณ์หรือจากแบบสอบถามปรากฏว่า นักธุรกิจที่เข้าสู่การเมืองนั้นส่วนใหญ่คือเพื่อต้องการเข้ามาพัฒนาประเทศชาติ และสิ่งที่ต้องการที่สุดจากการเข้าสู่การเมืองคือการได้รับการ ยอมรับจากสังคม ซึ่งอาชีพนักธุรกิจนั้นไม่สามารถตอบสนองได้อีกทั้งการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจเพื่อหวังจะได้รับผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการเมืองนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำ การเข้าสู่การเมืองของกลุ่มธุรกิจในปัจจุบันนั้นคงมิใช่แค่เพียงเพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคมดังเช่นที่งานวิจัยนี้อธิบายไว้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป เพราะจากการศึกษางานชิ้นอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจนั้นมีส่วนที่ทำให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันมากมาย (จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์, 2540)

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถึงการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย อันเกิดจากเงื่อนไขส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย ได้แก่ การใช้อิทธิพลของนักการเมือง และพรรค

การเมือง ความไม่ชัดเจนของนโยบาย การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ เจื่อนไขด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพ รายได้ และหนี้สิน เจื่อนไขด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมในสังคม กรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม ระบบอุปถัมภ์ สถานะตำแหน่งทางสังคมที่เอื้ออำนวย ตลอดจนแบบแผนตัวอย่างของผู้บังคับบัญชา เจื่อนไขด้านกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนและช่องว่างของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และเจื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การ ความคาดหวัง และธรรมเนียมปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยที่พบว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม การขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่ขัดกัน ไม่ลงรอยกันในเรื่องความคิดหรือผลประโยชน์ ผลประโยชน์ส่วนตนกับส่วนรวมควรปลูกฝังสำนึกด้านศีลธรรมและจริยธรรม รวมถึงความเชื่อค่านิยมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองไทย และควรทำการเปรียบเทียบการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทยและของต่างประเทศในมิติอื่นที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ. (2550). การขัดกันแห่งผลประโยชน์กรณีการถือหุ้นของรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: รัฐสภาสาร.
- จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์. (2540). มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจ: กรณีศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2539. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: หลักการแนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2547). รู้ทันทักษิณ 5: สงครามการเมือง. กรุงเทพมหานคร: ขอดิตด้วยคน.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ปรีชา อุบโยธิน และสุรีย์ กาญจนวงศ์. (2542). พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย ปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้าพริ้นติ้งจำกัด.
- พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล. (2548). บทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของนักธุรกิจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ. (2548). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอชอินชัวร์รันส์ จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สมภาพ โหตระกิตย์. (2540). 40 ปี ในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง .

Herzberg F. (1959). The Motivation of Work. New York: John Wiley & Sons.

Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. The qualitative researcher's companion, 3(2), 37-64.

Mcmillanz, J. and Schumacher, S. (1997). Research in Education. America: Addison – Wesley Educational Publishers Inc.

Strauss A. & Corbin J. (1998). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. America Thousand Oaks: Gower Publishing Company.

William, S. (1987). Conflict of Interest: The Ethics Dilemma in Politics. Vermont: Gower Publishing Company.

**การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์
ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น***
**CUSTOMERS' DECISION - MAKING IN PURCHASING ONLINE-GOODS:
A CASE STUDY OF KHON KAEN MUNICIPALITY**

ชงโค ดรลาดพันธุ์

Chongko Donladpun

วิชญ์ สุมิตสวรค์

Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: don.chongko@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการยกระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์และส่วนประสมทางการตลาด (6P's) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ประกอบด้วยผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เครื่องมือทางสถิติได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์สถิติเชิงทดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมการขาย การรักษาความเป็นส่วนตัว และการให้บริการส่วนบุคคล อย่างมีนัยสำคัญและผลจากการศึกษา พบว่า แนวทางในการยกระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ ดังนี้ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์การมหาชน ควรปรับปรุงมาตรฐานส่วนประสมการตลาดออนไลน์ เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์มีรูปแบบการขายที่ตรงกับความต้องการของลูกค้ายิ่งขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ควรมีความหลากหลาย ราคาควรเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถต่อรองราคาได้ การจัดจำหน่ายควรเพิ่มช่องทางในการเก็บเงินปลายทางให้มากขึ้น เป็นต้น สำหรับข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้น ได้แก่ ชุมชนที่ห่างไกลจากตัวเมือง โดยมุ่งศึกษารูปแบบการขายสินค้าอุปโภคและบริโภคออนไลน์ และควรมีการลงพื้นที่เก็บ

* Received 2 April 2020; Revised 21 June 2020; Accepted 23 June 2020

ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวแปรที่ควรศึกษาควรมีตัวแปรที่ครอบคลุมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รูปแบบการขายสินค้าออนไลน์

คำสำคัญ: สินค้าอุปโภค, สื่อเครือข่ายออนไลน์, ส่วนประสมการตลาดออนไลน์, การตลาดอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objective of this research is to provide recommendations on how to increase levels of satisfactions of the consumers through the decision - making to purchase products via the online channel and online Marketing Mix (6P's) of the respondents residing in Khon Kaen municipality. Samples are the consumers living in Khon Kaen municipality composing of 400 respondents participating in answering the survey questionnaires and in-depth interviews. The statistical tools are applied to analyze the data comprising the Descriptive Statistics and the Multiple Regression Analysis. The findings indicate that the levels of satisfactions of the customers are significantly related to the online Marketing Mix (6P's) including a product, price, distribution channel, promotion, maintaining privacy and personal service. Therefore, an Electronic Transactions Development Agency (Public Organization) may need to consider developing the standard of the online Marketing Mix (6P's) for online businesspeople to be able to offer the products more precisely to suit the needs of customers. For instance, there would be more variety of the products, customers need to be able to negotiate the price of products, the added distribution channels should be payable through delivery channels. Future research may need to consider lengthening the findings of this study to investigate with the greater volumes of samples, such as communities remotely away from the city center by focusing on the patterns of online-selling consumer products. In addition, applying in - depth interview would also be useful to attain the more insightful data. At the same time, the future research may need to add other variables related to the internet network and the model of selling online product.

Keywords: Consumer Goods, Online Media, Online Marketing Mix, E - Marketing

บทนำ

โลกเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริงและจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศ โดยในบริบทของประเทศไทยเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

ปัจจุบันธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือธุรกรรมทางออนไลน์ มีความหมายครอบคลุมทั้งพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E - Commerce) พาณิชย์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ (M - Commerce) และรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E - Government) ซึ่งนับวันจะมีปริมาณการใช้งานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้กำหนดยุทธศาสตร์มาตรฐานที่มีความน่าเชื่อถือ โดยมีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) หรือ สพรอ. (Electronic Transactions Development Agency: ETDA) ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีการทำงานร่วมกันกับสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2560) ผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง 8 - 10% ต่อปี โดย ETDA ได้จัดเก็บสถิติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า จากจำนวนเพียง 9.3 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2551 ในปัจจุบันมีคนใช้มากถึง 45 ล้านคน สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย การพัฒนาของเครื่องมือสื่อสาร และราคาที่ถูกลง ทำให้คนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น ส่งผลให้ตลาดอีคอมเมิร์ซของประเทศไทยเติบโตไปด้วย ทั้งจำนวนผู้ซื้อ ผู้ขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น สอดรับกับจำนวนแพลตฟอร์มโดยผู้ประกอบการในไทยและต่างประเทศเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งมีมูลค่า E - Commerce ดังแสดงในภาพที่ 1

มูลค่า e-Commerce

กลุ่มค้าปลีกและค้าส่ง ปี 2560-2561

จำแนกตามประเภทสินค้าและบริการ (ไม่รวมมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ)

ภาพที่ 1 มูลค่าการซื้อขายสินค้าผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ จำแนกตามประเภทสินค้าและบริการ (ไม่รวมมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ)

ที่มา: (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2561)

การทำธุรกิจผ่านสื่อออนไลน์ในปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมและเป็นที่สนใจและใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับ ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารข้อมูลถึงกันมากขึ้น โดยในช่วงเริ่มแรก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ มักใช้ในลักษณะงานอดิเรกสื่อสารกันระหว่างตนเองกับคนรู้จักใกล้ชิด จากนั้นได้มีการขยายและประยุกต์ใช้สู่ภาคธุรกิจและธุรกิจการค้าต่าง ๆ ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการซื้อ - ขายสำหรับธุรกิจการค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน อาทิ เช่น Facebook Line Instagram Twitter เป็นต้น (पुलันซ์ เดชमानนท์, 2556) ทั้งนี้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ดังผลการรวบรวมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า โซเชียลมีเดียและเว็บไซต์สำหรับวัยรุ่นได้ถูกสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดโดยการแปลงผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์เป็นผู้ซื้อ (Hawkins, D. I., & Mothersbaugh, D. L., 2010) และยังมีงานวิจัยที่ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต โดยใช้เวลาในการซื้อสินค้าน้อยกว่า 1 ชั่วโมง ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ซื้อผ่านอินเทอร์เน็ต คือ เสื้อผ้า เหตุผลที่ซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต เพราะมีสินค้าให้เลือกที่หลากหลาย และมีการซื้อในแต่ละครั้ง 300 – 500 บาท นอกจากนั้นผู้บริโภคยังให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการ

จัดจำหน่าย ด้านการให้บริการแบบเจาะจง ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัวในระดับมาก โดยผู้บริโภคให้เหตุผลว่าสินค้าออนไลน์มีราคาให้เลือกซื้อที่หลากหลายและเหมาะสม มีการเรียกเก็บเงินที่ตรงตามที่แสดงราคาไว้ การจัดจำหน่าย ร้านค้ามีการเปิดบริการ 24 ชั่วโมง มีความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า และมีบริการจัดส่งสินค้าฟรี การส่งเสริมการตลาด มีรูปแบบการโฆษณาที่น่าสนใจ มีการส่งข้อมูลข่าวสารในการลด แลก แจก แถม การชิงโชค ผ่านทางอีเมล เฟสบุ๊ก โลก และสื่อออนไลน์อื่น ๆ การรักษาความเป็นส่วนตัว มีระบบการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนตัวของลูกค้า มีการแจ้งข้อมูลย้อนกลับกรณีเกิดปัญหาด้านความลับของลูกค้า และผลการเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี ยังพบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ด้านผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน (เสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล, 2560) และพบว่า นิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวรยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญด้านราคา ในระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าสินค้าออนไลน์มีราคาที่ถูกลงกว่าการซื้อด้วยวิธีการอื่น มีความหลากหลายของวิธีการชำระเงินมีราคาให้เลือกหลายระดับราคา รองลงมา คือ ด้านรักษาความเป็นส่วนตัว มีการเก็บข้อมูลของลูกค้าที่เป็นความลับ มีการกำหนดรหัสข้อมูลในการรับ - ส่งข้อมูล มีการขออนุญาตลูกค้าเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารไปยังอีเมล ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการสื่อสารข้อมูลสินค้ากับลูกค้า โดยเฉพาะ มีการโฆษณาออนไลน์ที่น่าสนใจ มีโปรโมชั่นต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่นการสะสมแต้ม การให้ส่วนลด การให้ของแถม เป็นต้น มีการโปรโมชั่นบ่อยครั้ง ด้านผลิตภัณฑ์ มีความหลากหลายของตราสินค้า สินค้ามีคุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐาน อย. มีการรับประกัน รับคืนหรือรับเปลี่ยนสินค้า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความตรงต่อเวลาในการส่งสินค้า การสั่งซื้อออนไลน์ง่าย สะดวกรวดเร็วในการสั่งซื้อ การปรับปรุงมูลสินค้าที่ทันสมัยเสมอ รวมไปถึงการออกแบบเว็บไซต์ที่สวยงามทันสมัย และด้านการให้บริการส่วนบุคคล มีการแนะนำสินค้าที่เหมาะสมกับลูกค้า ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อสงสัยต่าง ๆ ให้กับลูกค้ารายบุคคลผ่านระบบออนไลน์ และมีระบบประวัติข้อมูลสินค้าที่ลูกค้าเคยสั่งซื้อ (มณัญญา ปุโฬ, 2558)

นอกจากนี้งานวิจัยของ Vinerean, S. et.al. ศึกษาผลกระทบของ Social Media ต่อพฤติกรรมผู้บริโภค และพบว่า สื่อออนไลน์ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ในการส่งรายการสินค้าแทบจะทุกหมวดหมู่ เช่น สินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าฟุ่มเฟือย เนื่องด้วยการประกอบธุรกรรมในการส่งสินค้าออนไลน์มีประโยชน์หลายด้าน เช่น ลดระยะเวลาในการสั่งซื้อ การเข้าถึงผู้ซื้อได้ตลอดเวลา และความแม่นยำถูกต้องและระดับความปลอดภัย แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะว่า ระดับความปลอดภัยยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาในการสั่งซื้อสินค้าของผู้บริโภค (Vinerean, S. et.al., 2013)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์กับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ อันจะเป็นข้อมูลให้ผู้ทำธุรกิจการขายสินค้าออนไลน์ได้นำไปปรับปรุงพัฒนาระบบการขายออนไลน์ (6P’s) เพื่อพัฒนาการขายสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการยกระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P’s)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed - Methods Study) เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ก่อนที่จะสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริโภคเพื่อหาคำตอบมาสร้างหรือตรวจสอบทฤษฎี ทำนายเหตุการณ์หรือปรับประยุกต์ใช้ ซึ่งการวิจัยผู้บริโภคจะต้องได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง ผู้ศึกษาจึงใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interviews) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ที่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานปฏิบัติการ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ให้ข้อมูลนี้มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์และการซื้อสินค้าผ่านระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่การศึกษานี้ด้วย โดยการสัมภาษณ์ประยุกต์ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ซึ่งข้อดีของการสัมภาษณ์แบบนี้คือมีหัวข้อคำถามครอบคลุมการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคเหมาะกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อเสียของการสัมภาษณ์คือใช้เวลานานในการเก็บข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ค่อยมีเวลาให้ข้อมูลและในบางสถานการณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ (Key Informants) อาจจะมี ความกังวลในการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาจึงอาจทำให้การเก็บข้อมูลไม่ได้ครบถ้วน

ข้อมูลของการสัมภาษณ์ได้ถูกจัดและเรียบเรียงเป็นข้อคำถามเพื่อสร้างแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Survey Questionnaire) และแบบสอบถามได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Reliability and Validity) ข้อดีของการใช้แบบสอบถามคือสามารถช่วยในการประหยัดเวลาทั้งผู้ถามและตอบแบบสอบถาม และสะดวกต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลได้อย่างสบายใจ ข้อเสียผู้วิจัยไม่ได้ข้อมูลเชิงลึก ดังนั้น การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเก็บแบบสอบถามนี้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบคำถามวิจัยครั้งนี้

ประชากรในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่อาศัยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนประชากรรวมกันทั้งสิ้น 116,929 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น, 2562) กลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษา ค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % เมื่อยอมให้ความคลาดเคลื่อน (E) ของการประมาณค่าสัดส่วนเกิดขึ้นได้ 5% ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

2. การทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นกับส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมการขาย การรักษาความเป็นส่วนตัว และการให้บริการส่วนบุคคล

$$\text{สมการที่ใช้วิเคราะห์ } y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + e$$

β_0 = Constant

X_1 = ผลิตภัณฑ์

X_2 = ราคา

X_3 = ช่องทางการจัดจำหน่าย

X_4 = การส่งเสริมการขาย

X_5 = การรักษาความเป็นส่วนตัว

X_6 = การให้บริการส่วนบุคคล

y = ระดับความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์

e = error

$$\text{สถิติที่ใช้ } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 \dots + \beta_k X_k + e \text{ (Hair, J.F. et.al., 2010)}$$

โดยมีสมมติฐาน คือ

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = \dots \beta_k = 0$$

$$H_1: \text{มี อย่างน้อย 1 } \beta_i \text{ ค่าที่ } \neq 0 ; i = 1, 2, \dots, k$$

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนคือในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ดังนั้นก่อนสร้างแบบสอบถามจึงได้มีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อให้ได้คำตอบมาประยุกต์สร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม หลังจากสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และส่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วนำมาประเมินดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Objective Congruency: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในเขตเทศบาลบ้านห่ม จำนวน 40 คน แล้วนำแบบทดสอบที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.79

สำหรับการแปลผลระดับความสนใจมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{6-1}{6} = 0.83$$

1.00 - 1.83	หมายถึง มีความสนใจน้อยที่สุด
1.84 - 2.67	หมายถึง มีความสนใจน้อย
2.68 - 3.51	หมายถึง มีความสนใจค่อนข้างน้อย
3.52 - 4.33	หมายถึง มีความสนใจมาก
4.34 - 5.17	หมายถึง มีความสนใจค่อนข้างมาก
5.18 - 6.00	หมายถึง มีความสนใจมากที่สุด

ผลการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.7 มีอายุช่วงอายุ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.5 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 65.5 ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน เป็นร้อยละ 40.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 64.0 ผลการวิเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	81	20.2
หญิง	319	70.7
อายุ		
20 - 29 ปี	45	11.2
30 - 39 ปี	170	42.5
40 - 49 ปี	127	31.7
50 - 59 ปี	58	14.5
ระดับการศึกษา		
มัธยมต้น	9	2.2
มัธยมปลาย	68	17.0
ปวส.	9	2.2
ปริญญาตรี	262	65.5
ปริญญาโท	35	8.7
ปริญญาเอก	17	4.2
อาชีพ		
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	111	27.7
พนักงานเอกชน	162	40.5
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	102	25.5
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	4	1.0
นักศึกษา	21	5.2
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	61	15.2
10,000 - 30,000 บาท	256	64.0
30,001 - 50,000 บาท	36	9.0
50,001 - 70,000 บาท	27	6.7
70,001 - 90,000 บาท	5	1.2
90,001 บาทขึ้นไป	15	3.7

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์และแปรผลระดับความสนใจของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's)

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปรผล
ผลิตภัณฑ์	5.2	.760	มากที่สุด
ราคา	4.5	.840	ค่อนข้างมาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	5.3	.602	มากที่สุด
การส่งเสริมการขาย	4.5	.982	ค่อนข้างมาก
การรักษาความเป็นส่วนตัว	4.7	.973	ค่อนข้างมาก
การให้บริการส่วนบุคคล	5.1	.701	ค่อนข้างมาก
รวม	4.9	.597	ค่อนข้างมาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่าระดับความสนใจของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.9 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สนใจช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.3 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 5.2 และการให้บริการส่วนบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ย 5.1 ตามลำดับ

ผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงทดถอยพหุคูณหาความสัมพันธ์ระหว่างยกระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมการขาย การรักษาความเป็นส่วนตัว และการให้บริการส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's)

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's)	Standardized Coefficients	Collinearity Statistics	
	Beta	Tolerance	VIF
ผลิตภัณฑ์	0.298**	0.599	1.668
ราคา	0.142**	0.570	1.755
ช่องทางการจัดจำหน่าย	0.096**	0.565	1.769
การส่งเสริมการขาย	0.222**	0.605	1.652
การรักษาความเป็นส่วนตัว	0.320**	0.564	1.772
การให้บริการส่วนบุคคล	0.128**	0.628	1.593

Significance Levels < 0.01**, <0.05*; $r^2 = 0.763$

ผลการศึกษาในตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่าค่า Tolerance กับ VIF อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ ซึ่ง VIF ในตารางทุกตัวต่ำกว่า 10 ในขณะที่ Tolerance เป็นส่วนกลับของ VIF ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 0.1 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) และแปรในสมการนี้เป็นอิสระจากกัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Zumitzavan, V., 2020)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า r^2 เท่ากับ 0.763 หมายความว่า ตัวแปรตามในสมการนี้สามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ ร้อยละ 76.3 เปอร์เซนต์ และผลการวิเคราะห์พบว่า การรักษาความเป็นส่วนตัว มีค่า $\beta = 0.320$ ซึ่งมีค่ามากที่สุด ใน 6Ps ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการรักษาความเป็นส่วนตัวมีอิทธิพลสูงที่สุดในการร่วมทำนายระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vinerean, S. et.al. ที่แนะนำว่าระดับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลลูกค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการยกระดับความสำคัญและการเพิ่มความมั่นใจในการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์หรือช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการกับผู้บริโภคจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง รองลงมาผลิตภัณฑ์ มีค่า $\beta = 0.298$ อธิบายได้ว่า ผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลรองลงมาในการร่วมทำนายระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้า (Vinerean, S. et.al., 2013) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mollen, A., & Wilson, H. ที่แนะนำไว้ว่าผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคโดยยี่ห้อสินค้าเป็นตัวกระตุ้นและเร้าความรู้สึกของผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ การส่งเสริมการขาย มีค่า $\beta = 0.222$ ราคา มีค่า $\beta = 0.142$ การให้บริการส่วนบุคคล มีค่า $\beta = 0.128$ และช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่า $\beta = 0.096$ อธิบายได้ว่า การส่งเสริมการขาย ราคา การบริการส่วนบุคคล และช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลในการร่วมทำนายระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้าตามลำดับ (Mollen, A., & Wilson, H., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Radulovich, L.P. et.al. ที่พบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์มีความสัมพันธ์กับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) กล่าวคือ เพื่อเพิ่มยอดขาย ขยายฐานลูกค้าในระยะยาว รักษาฐานลูกค้าที่สำคัญ การบริหารความสัมพันธ์ของลูกค้าจึงต้องมีการเก็บข้อมูลลูกค้าด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย การบริการส่วนบุคคลเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้า ว่าเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าออนไลน์เป็นเพราะสินค้าออนไลน์ที่มีการแจ้งราคาสินค้าที่ตรงกับสินค้าสินค้านี้ราคาถูกเหมาะสมกับคุณภาพ มีความหลากหลายของวิธีการชำระเงินการได้รับสินค้าที่ตรงตามเวลา การสั่งซื้อที่ทำได้ได้ง่ายและสะดวก สามารถส่งสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง บริการจัดส่งสินค้าฟรี มีการจัดส่งสินค้าที่ตรง

เวลา มีการบริการจัดส่งสินค้าฟรี มีรูปแบบการโฆษณาที่น่าสนใจ มีการส่งข้อมูลข่าวสาร การโปรโมชั่นผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น ทางอีเมล เฟสบุ๊ก ไลน์ อินทราแกรม ฯลฯ มีระบบการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนตัวของลูกค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภค (Radulovich, L.P. et al., 2005)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่าระดับความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมการขาย การรักษาความเป็นส่วนตัว และการให้บริการส่วนบุคคล อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะต้องมีประสิทธิภาพ มีการกระจายสัญญาณที่เร็วและแรง การขายสินค้าออนไลน์ของผู้ทำธุรกิจออนไลน์ต้องมีรูปแบบการขายที่โปร่งใส มีความรวดเร็วในการโต้ตอบกับลูกค้า มีการจัดส่งสินค้าที่รวดเร็ว และเชื่อถือได้ และในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่กว้างออกไป ได้แก่ ชุมชนที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดทุกตำบลทุกอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และจากผลการศึกษาพบข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ในการทำวิจัยครั้งนี้ พบข้อจำกัดของการวิจัย คือ ใช้งบประมาณและเวลาค่อนข้างมากในการเก็บและบันทึกข้อมูล เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากทำให้ต้องใช้งบประมาณในการจัดทำสำเนาแบบสอบถาม และต้องจ้างเก็บข้อมูลครั้งต่อไปจึงเสนอให้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ ในด้านกลุ่มตัวอย่างการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น ทำให้ผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลที่พัฒนาได้เฉพาะตัวเมือง ดังนั้นควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่กว้างออกไป ได้แก่ ชุมชนที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดทุกตำบลทุกอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการทำธุรกิจออนไลน์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการศึกษารูปแบบการขายสินค้าอุปโภคและบริโภคออนไลน์ และควรมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำยิ่งขึ้น ตัวแปรที่ควรศึกษาในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมี ตัวแปรการครอบคลุมของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รูปแบบการขายสินค้าออนไลน์ และระเบียบวิธีวิจัยครั้งต่อไป ควรเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยวิธีการสัมภาษณ์ขยายพื้นที่ และกลุ่มประชากร ให้กว้างขึ้น เป็นระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2562 จาก https://moc.ocsc.go.th/sites/default/files/00_1_krathrwngethkhonolyisaa_rsnethsaelakaarsuuesaar_59.pdf
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปูลณัฏฐ์ เชนมานนท์. (2556). การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ในเวลาจำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกระบบสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มนัญญา ปูไผ่. (2558). การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2560). กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 8 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.
- _____. (2561). ข่าวประชาสัมพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2562 จาก [https://www.etda.or.th/content/etda-เผย-อีคอมเมิร์ซ-ไทย-โตต่อเนื่อง-2561-3-2-ล้านบาท.html](https://www.etda.or.th/content/etda-เผย-อีคอมเมิร์ซ-ไทย-โตต่อเนื่อง-2561-3-2-ล้านล้านบาท.html)
- สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น. (2562). ข้อมูลประชากร. เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.kkmuni.go.th/2017/pages/3>
- เสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล. (2560). ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- Hair, J. F. et al. (2010). Using Demographics to Predict Mathematics Achievement Development and Academic Ability and Job Income Expectations. Open Journal of Social Sciences, 4(7), 103-107.
- Hawkins, D. I., & Mothersbaugh, D. L. (2010). Consumer behavior: Building marketing strategy. Boston: McGraw-Hill Irwin.

- Mollen, A. & Wilson, H. (2010). Engagement, telepresence and interactivity in online consumer experience: Reconciling scholastic and managerial perspectives. *Journal of business research*, 63(9-10), 919-925.
- Radulovich, L. P. et al. (2005). Sustainable competitive advantage of internet firms: A strategic framework and implications for global marketers. *International Marketing Review*, 22(6), 658-672.
- Vinerean, S. et al. (2013). The effects of social media marketing on online consumer behavior. *International Journal of Business and Management*, 8(14), 66.
- Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 19(1), 42-57.

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ
บรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4*

THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE OF
SCHOOL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATIONAL CLIMATE IN
SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4

สุจารีย์ เกิดสุวรรณ

Sujaree keadsuwan

อรรครา ธรรมมาธิกุล

Akkra Dhammatikul

วันฉัตร ทิพย์มาศ

Wanchat Tippamas

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sujaree2259@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบบรรยากาศองค์การของโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางการบริหาร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test, F-test และ Pearson Product Moment Correlation ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ปัจจัยเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางการบริหาร มีความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามอายุรายด้าน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านต้องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ และ

* Received 2 April 2020; Revised 21 June 2020; Accepted 23 June 2020

ด้านสุของค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ปัจจัยเพศ มีบรรยากาศองค์การของโรงเรียนภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทางการบริหาร มีบรรยากาศองค์การของโรงเรียนภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ผลความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, บรรยากาศองค์การในโรงเรียน, ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบรรยากาศองค์การ

Abstract

The purposes of this research were to compare 1) Emotional Intelligence of School Administrators, to compare Organizational climate in school. 2) They were classified by gender, age, educational background, and administrative experience 3) studied the relationship between Emotional Intelligence of school administrators and Organizational climate in school the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 according to the opinions of the school administrators. 118 people administrators were drawn to be the sample of the study. The research instrument a questionnaire was used to collect the data which were analyzed by percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested by t - test, F-test, and Pearson Product Moment Correlation. The results were shown as follows: 1) The result of the comparison of emotional intelligence of school administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 was found that there were not different gender, age, educational background and administrative experience emotional overall. When comparing by age, it was found that emotional intelligence Good side, the responsibility element and happiness, composition, satisfaction in life there are statistically significant differences at the .01 level. 2) The result of the comparison of Organizational climate of the school under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 was found that gender factor had

statistically significant difference in the organizational in school at the .05 level. There were not different age factors, educational background, and administrative experience in organizational in school. 3) The result of the relationship between emotional intelligence of school administrators and of school administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 according to the opinions of the school administrators were found that the emotional intelligence and the organizational climate in school as a whole were not correlated.

Keywords: Emotional Intelligence, Atmosphere of The School Organization, The Relationship Between Emotional Intelligence And Organizational Climate

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก ภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ การพัฒนาการศึกษาของชาติจึงเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคน อันเป็นรากฐาน ของการพัฒนาประเทศในทุกกระบวน โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศตาม ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกกระบวน มีความสอดคล้องกัน และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

โรงเรียนมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการยกระดับการศึกษาของประเทศเพราะการศึกษาคือรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องจัดให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (ธีระ รุญเจริญ, 2546) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการที่จะบริหารสถานบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย โรงเรียนทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงใดเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นผู้มีคุณภาพมีความสามารถที่จะเป็นผู้นำและเป็นที่รักเคารพและยำเกรงของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลรอบข้างได้นอกจากนี้จะต้องมีทักษะทางสังคมที่ดี ไม่ว่าในด้านการ

แสดงออกทางการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีการตัดสินใจและการแก้ปัญหาด้วยข้อมูลที่เป็นจริงอย่างมีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์แก้ไขปัญหาและสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งมีความเข้าใจเห็นใจผู้อื่นตลอดทั้งยังมีความภูมิใจในตนเองและทำงานได้อย่างมีความสุขจึงจะช่วยให้โรงเรียนแห่งนั้นเจริญก้าวหน้าไปด้วยดีซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับโกลแมน (Goleman, D, 1998)

ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้และพัฒนาตน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ งานได้ผลและคนเป็นสุขเกิดความรักงาน รักองค์กรความฉลาดทางอารมณ์ยังทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างราบรื่นมีความเข้าใจต่อกันและเกื้อหนุนให้มีการใช้ศักยภาพของคนอย่างสูงสุด เมื่อนำไปรวมกับภูมิปัญญาแล้วก่อให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการทีมและให้เกียรติเกิดการยอมรับซึ่งกันและกันเพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์และมีความยืดหยุ่นต่อกันยังส่งผลให้บรรยากาศองค์การในโรงเรียนดีขึ้นและเอื้ออำนวยในการทำงานครูในโรงเรียนอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มผู้บริหารให้การสนับสนุนทำให้เกิดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันมีการประสานสัมพันธ์ของครูในโรงเรียนทำให้เกิดประสิทธิภาพในองค์การในโรงเรียนยังส่งผลให้สภาพองค์การดีสามารถพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติการกิจได้ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์จะส่งผลต่อพฤติกรรมทางการบริหารได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดบรรยากาศองค์การโรงเรียนที่ดีดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและอยากทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับใดและบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดีปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทางการบริหาร
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทางการบริหาร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 169 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจำนวน 169 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 คน ตามตารางเจซีและมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) จากนั้นทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอโดยการเทียบประชากรแต่ละกลุ่มซึ่งจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามความต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต, 2546) มาพัฒนาให้สอดคล้องกับผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้าน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางการบริหาร

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตมาแก้ไขสำนวนภาษาให้เหมาะสมกับประชากรที่ศึกษาลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่า 4 ระดับโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มข้อความในแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นไปในทางบวกให้คะแนนดังนี้
ไม่จริง มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 1 คะแนน

จริงบางครั้ง	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 3 คะแนน
จริงที่สุด	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 4 คะแนน

2. กลุ่มข้อความในแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นไปในทางลบให้คะแนนดังนี้

ไม่จริง	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 4 คะแนน
จริงบางครั้ง	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 3 คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 2 คะแนน
จริงที่สุด	มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน
พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีมิติบรรยากาศองค์การของลิทวินและสตริงเกอร์ (Litwin, G.H., & Stringer, R.A., 1968) ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ
ค่า (Rating Scales) คำตอบแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา
เกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มข้อความในแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นไปในทางบวกให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 4 คะแนน
เห็นด้วย	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 1 คะแนน

2. กลุ่มข้อความในแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นไปในทางลบให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 1 คะแนน
เห็นด้วย	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน 4 คะแนน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

3.1 ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร
สถานศึกษา

3.2 ผู้วิจัยจะเดินทางไปรับแบบสอบถามด้วยตนเองตามวันเวลาที่กำหนด
หมายไว้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ตอนที่ 2 ใช้เกณฑ์การแปลผลระดับความฉลาดทางอารมณ์ การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

4.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ

4.4 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ตอนที่ 2 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนการแปลความหมายของคะแนนเพื่อกำหนดเกณฑ์ สำหรับวัดระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยกำหนดค่าเฉลี่ยเป็นตัวชี้วัดโดยใช้เกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.00 หมายถึง บรรยากาศองค์การในโรงเรียนอยู่ใน ระดับ ดีมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง บรรยากาศองค์การในโรงเรียนอยู่ใน ระดับ ดี

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง บรรยากาศองค์การในโรงเรียนอยู่ใน ระดับ ไม่ค่อยดี

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง บรรยากาศองค์การในโรงเรียนอยู่ใน ระดับ ไม่ดี

4.5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยใช้เกณฑ์ของ (ธรรมรัตน์ ธรรมพุทธรังค์, 2551) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 – 1.00 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ สูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61 – 0.80 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ ค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41 – 0.60 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ ปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21 – 0.40 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ ต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 – 0.20 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ ไม่มีความสัมพันธ์

4.6 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาตัวแปรด้าน เพศ วุฒิการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่า (T - Test) ส่วนด้านตัวแปรอายุและประสบการณ์ทางการบริหาร วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่า (F - Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ซึ่งถ้าพบความแตกต่างเป็นรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffes Method) และถ้าไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

1.1 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามเพศ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 มีความฉลาดทางอารมณ์ โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติ จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 93.30 รองลงมา อยู่ในเกณฑ์ ต่ำกว่าปกติ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ อยู่ในเกณฑ์ สูงกว่าปกติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80

ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยจำแนกตามเพศ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ ($\bar{X}$ = 156.24 และ 9.77) โดยผู้บริหารสถานศึกษาเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาเพศชาย

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงสุดคือ ด้านเก่งอยู่ในระดับปกติ ($\bar{X}$ = 54.10 และ 54.63) และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า ด้านการมีแรงจูงใจ ของผู้บริหารสถานศึกษาเพศหญิงสูงกว่าเพศชายอยู่ในระดับปกติ ($\bar{X}$ = 21.27 และ 22.30) ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งและด้านสุขพบว่าอยู่ในระดับปกติ

ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยจำแนกตามเพศในภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

1.2 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามอายุ ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ ด้านต้องค้ประกอบด้านความรับผิดชอบ และด้านสุของค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ ($\bar{X}$ = 154.12 และ 157.38) โดยผู้บริหารสถานศึกษาวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรี

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปกติ ยกเว้นด้านเก่ง องค์กรประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 20.15 และ 20.19) ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 15.38 และ 15.87) และ ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความสุขสงบทางใจ อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 12.82 และ 12.95)

ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างกันในภาพรวม และเมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ แต่ละด้านพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ ด้านเก่ง ภาพรวม และองค์กรประกอบด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่ำกว่า 10 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปกติ ยกเว้นด้านเก่ง องค์กรประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 20.94) ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 15.88) และ ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความสุขสงบทางใจ อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 12.85)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 10 -15 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปกติ ยกเว้นด้านเก่ง องค์กรประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 20.11) ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 15.76) และ ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความสุขสงบทางใจ อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ($\bar{X}$ = 12.86)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปี ขึ้นไป มีความ

ฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปกติ ยกเว้นด้านเก่ง องค์กรประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X} = 19.71$) ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ($\bar{X} = 15.60$) และ ด้านสุข องค์กรประกอบด้านความสุขสงบทางใจ อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ($\bar{X} = 13.00$)

ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่มีความแตกต่างกันในภาพรวม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนทางการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา บรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.01$) และพิจารณารายด้านพบว่าบรรยากาศองค์การของโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ยกเว้นด้านการสนับสนุน ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.55$ และ 3.57)

2.2 ผลการศึกษาและการเปรียบเทียบระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ผลการเปรียบเทียบบรรยากาศระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศชายและผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศหญิง พบว่ามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.52$ และ 3.63) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศชาย ($\bar{X} = 3.00$ และ 3.04 ตามลำดับ)

2.3 ผลการศึกษาและการเปรียบเทียบระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ ผลการศึกษابรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโดยจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 40 - 50 ปี และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม มีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.99, 3.02, 3.00$ ตามลำดับ)

ผลการเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นผู้บริหาร

สถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

2.4 ผลการศึกษาและการเปรียบเทียบระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ผลการศึกษาบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.01$ และ 3.01) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบรรยากาศองค์การในโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ยกเว้นด้านด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.54$ และ 3.55) และด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.63$ และ 3.55)

ผลการเปรียบเทียบบรรยากาศระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีพบว่าทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.5 ผลการศึกษาและการเปรียบเทียบระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร ผลการศึกษาบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่ำกว่า 10 ปี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 10-15 ปี และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป โดยภาพรวม มีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.03, 3.00, 3.01$ ตามลำดับ)

ผลการเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การในโรงเรียนตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาด ทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การใน โรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.05$) แต่พบ

ความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม กับ บรรยากาศองค์การในโรงเรียนรายด้าน มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อยู่ 1 ด้าน ($r = 0.19$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในโรงเรียนรายด้าน กับ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อยู่ 4 ด้าน ($r = 0.49, 0.34, 0.28, 0.25$ ตามลำดับ)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. จากการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทางการบริหาร อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารมีความฉลาดทางอารมณ์ จำแนกตามเพศในภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 อาจเป็นเพราะผู้บริหารทั้งเพศชายและหญิงมีการควบคุมอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และยังพบว่าผู้บริหารมีการเห็นใจผู้อื่น และมีความสุขในความสามารถในการทำงานของตนเอง ในภาพรวมจึงพบว่าผู้บริหารทั้งเพศชายและหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samaneh, A. et al. ได้ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และความมุ่งมั่นขององค์กร: การทดสอบบทบาทใกล้เคียงของความเครียดและการทำงานความพอใจ พบว่า ผู้บริหารที่เห็นใจผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ดี จะทำให้การทำงานไม่เครียด ไม่ว่าผู้บริหารจะเป็นหญิงหรือชาย (Samaneh, A. et al. , 2011) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา วรพุม ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (สุจิตรา วรพุม, 2555)

1.2 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้บริหารที่มีอายุต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันในด้านดีองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ และด้านสุขของค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 โดยผู้บริหารที่มีอายุ 40 – 50 ปี มีความรับผิดชอบ สูงกว่าผู้บริหารที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และพบว่าผู้บริหารที่มีอายุ ต่ำกว่า 40 ปี มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้บริหารที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป อาจเป็นเพราะ

ผู้บริหารในยุคปัจจุบันประสบความสำเร็จเร็วขึ้นเนื่องจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร ทำให้การบริหารเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดจะรู้จุดข้อผิดพลาดเร็วกว่า จึงทำให้ผู้บริหารที่อายุ 40 – 50 ปี มีความรับผิดชอบ และผู้บริหารต่ำกว่า 40 ปี มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่มีการดำเนินงานที่ไม่ทันเทคโนโลยีจึงก่อให้เกิดความล่าช้าส่งผลถึงหน้าที่ ที่รับผิดชอบและความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rice, D. M. ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำในค่ายทหารจอร์จ พบว่า ผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 25 - 45 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลกับในภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งหมายความว่าผู้บริหารที่มีอายุน้อยจะมีการจัดการทางอารมณ์ที่ดี (Rice, D. M., 2007) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา วรพุด ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามอายุ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (สุจิตรา วรพุด, 2555)

1.3 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมไม่ความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ ด้านเก่ง ภาพรวม และองค์ประกอบด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 โดยผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความเก่ง และการตัดสินใจและแก้ปัญหา สูงกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีนั้นมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น จึงสามารถควบคุมอารมณ์ และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยจะมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีให้ตนเอง เพื่อผลักดันตนเองให้ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สร้อยกัญญา โพธิสมภาพวงษ์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีผลต่อการควบคุมตนเอง ดังนั้นผู้ที่วุฒิการศึกษาจะมีการควบคุมตนเอง และทักษะทางสังคมที่ดี (สร้อยกัญญา โพธิสมภาพวงษ์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศรี วิศิษฐ์ศิลป์ ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่งส่งผลต่อความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์วุฒิการศึกษา ค่อนข้างสูง (สุรศรี วิศิษฐ์ศิลป์, 2556)

1.4 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมไม่ความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ และด้านสุข องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร ต่ำกว่า 10 ปี และ 10 – 15 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป และพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 10 – 15 ปี มีการควบคุมอารมณ์ ได้ดีกว่าผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันต้องปรับตัวให้รวดเร็วเนื่องจากยุคปัจจุบันเป็นที่ทุกอย่างเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต การบริหารทุกอย่างใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการทำงาน ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จะต้องดีมากพอซึ่งเหตุที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร ต่ำกว่า 10 ปี และ 10 – 15 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี สูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานที่น้อยกว่ามีการปรับตัวที่รวดเร็วกว่า ไม่ยึดติดกับการบริหารเดิม ๆ ที่ซ้ำ และล้าสมัย ซึ่งการบริหารที่ดีนั้นจะสอดคล้องไปถึงการควบคุมอารมณ์ด้วย ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป จึงมีจุดด้อยในเรื่องการตามเทคโนโลยีไม่ทัน จึงทำให้พบปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริศรี วิศิษฎ์ศิลป์ ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารแตกต่างกันส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขต่างกัน (สุริศรี วิศิษฎ์ศิลป์, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา วรพุด ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (สุจิตรา วรพุด, 2555)

2. จากการเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทางการบริหาร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 บรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารที่มีเพศแตกต่างกันมีบรรยากาศองค์การในโรงเรียนภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าด้านการสนับสนุน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 จากผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมสูงกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศชาย อาจเป็นเพราะผู้บริหารหญิงนั้นมีความใส่ใจกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหา หรือไม่ได้รับความไม่เป็นธรรมในองค์การ ผู้บริหารหญิงจะดูแลและสนับสนุนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ดีกว่าผู้ชาย จึงส่งผลให้บรรยากาศองค์การในโรงเรียนดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Ali, A. H.K., & Bagher, G. B., 2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษานี้เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับคุณภาพของความผูกพันในผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความห่วงใยจะทำให้บรรยากาศองค์การเกิดความผูกพันมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัฐติกาล รพจน์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าผู้นำที่มีการสนับสนุนที่ดีส่งผลให้บรรยากาศองค์การของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในทิศทางที่ดี (จิรัฐติกาล รพจน์, 2557)

2.2 บรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 อาจเป็นเพราะผู้บริหารทุกช่วงอายุนั้นจะสร้างบรรยากาศองค์การในโรงเรียนให้ดีทุกด้านเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งกันระหว่างการทำซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ในการทำงานต่อทุกคนในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา วรพุด ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ช่วงอายุ มีผลต่อบรรยากาศองค์การ ไม่แตกต่างกัน (สุจิตรา วรพุด, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา จันทะศรี ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้บริหารที่มีลักษณะผู้นำ และมีการพัฒนานตนเองอยู่เสมอทุกช่วงอายุส่งผลบรรยากาศองค์การในโรงเรียนไม่ต่างกัน (สุกัญญา จันทะศรี, 2556)

2.3 บรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 อาจเป็นเพราะผู้บริหารทุกท่านต่างทำหน้าที่ของตนตามประสบการณ์ที่ตนมีความรู้จากการที่ได้ศึกษามาอย่างเต็มที่จึงทำให้บรรยากาศองค์การในโรงเรียนเป็นไปด้วยความอบอุ่น เหมือนพี่เหมือนน้อง ทำให้ทุกคนในองค์การมีความจงรักภักดีต่อองค์การเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริศรี วิศิษฐ์ศิลป์ ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า วุฒิการศึกษาของผู้บริหารที่ดีทำให้บรรยากาศการทำงานในองค์กรดี (สุริศรี วิเศษภูศิลป์, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saeid, F. ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของความฉลาดทางอารมณ์ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตการทำงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า ปัญญาสามารถให้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีขึ้นสำหรับผู้บริหาร นั้นหมายถึงผู้มีที่วุฒิการศึกษาที่ดีจะใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรยากาศองค์กรดี (Saeid, F., 2012)

2.4 บรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 อาจเป็นเพราะผู้บริหารทุกช่วงประสบการณ์ทางการบริหารสามารถบริหารให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งชัดเจน จนได้เลื่อนขั้นและมีผลงานดี ๆ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและทุกคนไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา จันทะศรี ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้นำมีประสบการณ์ในการบริหารทำให้การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมีการพัฒนาตนเอง (สุกัญญา จันทะศรี, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samaneh, A. et al. ได้ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และความมุ่งมั่นขององค์กร: การทดสอบบทบาทใกล้เคียงของความเครียดและการทำงานความพอใจ พบว่า บรรยากาศการทำงานที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานทุกคนรู้หน้าที่ของตนเองจนทำให้งานออกมาส่งเป็นผลมาจากการบริหารที่ดีอยู่แล้ว (Samaneh, A. et al. , 2011)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า มีความสัมพันธ์กันในบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบ กับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดีและด้านเก่ง และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน กับ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านสุข และภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่มีความดี และเก่งเทคโนโลยีในการใช้เพื่อช่วยในการบริหารทำให้ส่วนใหญ่ไม่พลาดความรับผิดชอบดังกล่าว และมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสุขในการทำงานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัฐติกาล รจพจน์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้นำผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศองค์การแบบใช้อำนาจ และแบบมนุษยสัมพันธ์นั้นหมายความว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหาร และความฉลาดทางอารมณ์ จะส่งผลให้มนุษยสัมพันธ์มีความสุขในการทำงาน (จิรัฐติกล รจพจน์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์พร รุ่งกำจัด ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานของสถานศึกษาอำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการดำเนินงานในการสร้างบรรยากาศในการทำงานในภาพรวมที่ต้นนั้นมีความสัมพันธ์กัน (สุรีย์พร รุ่งกำจัด, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ทำการศึกษา ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 40 – 50 ปี มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ ด้านต้องค้ประกอบด้านความรับผิดชอบ สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ ต่ำกว่า 40 ปี มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ ด้านต้องค้ประกอบด้านความรับผิดชอบ สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความเก่ง และการตัดสินใจและแก้ปัญหา สูงกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร ต่ำกว่า 10 ปี และ 10 – 15 ปี มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปี ขึ้นไป และพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 10 – 15 ปี มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการควบคุมอารมณ์ สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 15 ปีขึ้นไป

2. ผลการเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมสูงกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเพศชาย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มี

ความแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันในบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบ กับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดีและด้านเก่ง และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในโรงเรียนด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน กับความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านสุข และภาพรวม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการบริหารความเครียดในสภาวะบรรยากาศการทำงานที่มีความเครียด ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยการสร้างความสำเร็จโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีจัดการการบริหารให้ดีขึ้นของผู้บริหารในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- จิรัฐติกาล รจพจน์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำฝ่ายบริการของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ธรรมรัตน์ ธรรมพุดธวงศ์. (2551). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แอล.ที.เพรส.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สร้อยกัญญา โพธิสมภาพวงษ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. ใน

- วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุกัญญา จันทะศรี. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุจิตรา วรพุด. (2555). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเข่งเทรา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์.
- สุรีย์พร รุ่งกำจัด. (2556). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอดงรักข์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุริศรี วิศิษฐ์ศิลป์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Ali, A. H. K., & Bagher, G. B. (2011). Relation between emotional intelligence and quality of attachment in high school administrators. In Master of educational management. University of Tarbiat Moallem.
- Goleman, D. (1998). What makes a leader? Havard Business Review, 76(3), 93-104.
- Litwin, G.H. & Stringer, R. A. (1968). Motivation and organizational climate. Boston: Harvard University.
- Rice, D. M. (2007). An examination of emotional intelligence: Its relationship To Academic achievement in Army JROTC and the implications for education. Retrieved April 25, 2007, from from://www.proquest.umi.com/pdqweb
- Saeid, F. (2012). The role of emotional intelligence in increasing quality of work life in school principals. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46(2012), 31-35.
- Samaneh, A. et al. . (2011). Emotional Intelligence and Organizational Commitment: Testing the Mediatory Role of Occupational Stress and Job

Satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* , 29(2011), 1965-1976.

คำเรียกสีในภาษาไทยและโครงสร้างคำเรียกสี*

THAI COLOR TERMS AND THEIR STRUCTURES

กัลยรัตน์ อุ้นทานนท์

Kanyarat Unthanon

รัตนา จันทรเทวี่

Rattana Chanthao

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: orakho@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาคำเรียกสีในภาษาไทยและโครงสร้างคำเรียกสี โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ในหมวดนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2560 โดยใช้คำค้น 13 คำ ได้แก่ ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน ฟ้า น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม แสด และเทา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางภาษาศาสตร์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ใช้กรอบแนวคิดหลักเรื่อง คำเรียกสีของ เบอร์ลิน และเคย์ผลการวิจัยพบว่าคำเรียกสีพื้นฐานทั้ง 13 คำยังคงปรากฏใช้ในปัจจุบัน พบคำเรียกสีไม่พื้นฐาน จำนวน 332 คำ โดยพบคำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีเขียวมากที่สุด รองลงมาคือสีชมพู เหลือง น้ำตาล แดง ขาว ม่วง ส้ม เทา ฟ้า น้ำเงิน ดำและแสด ตามลำดับ สำหรับโครงสร้างคำเรียกสี พบโครงสร้าง 2 แบบ คือ โครงสร้างแบบที่ 1 คำเรียกสีพื้นฐาน [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน] และโครงสร้างแบบที่ 2 คำเรียกสีไม่พื้นฐานแบ่งย่อยเป็น 3 โครงสร้าง คือ 1) [(สี) + (คำขยาย) + คำเรียกสีพื้นฐาน + คำขยาย + (คำขยาย) + (คำขยาย)] 2) [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน + (คำขยาย) + คำบ่งชี้แสดงว่าเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน + คำเรียกสีพื้นฐาน + (คำขยาย) + (คำขยาย)] และ 3) [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน + คำบ่งชี้แสดงว่าเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน + คำขยาย] งานวิจัยนี้ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ว่า วิวัฒนาการคำเรียกสีในภาษาไทยมีเพียง 4 ระยะ โดยคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยมีเพียง 5 สี เท่านั้นคือขาว ดำ แดง เหลือง และเขียว ส่วนสีน้ำเงิน ฟ้า น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม และเทา ต่างเป็นคำชื่อเดียวกับวัตถุ จึงมิใช่คำเรียกสีพื้นฐาน

คำสำคัญ: คำเรียกสีพื้นฐาน, คำเรียกสีไม่พื้นฐาน, ภาษาไทย, โครงสร้างคำเรียกสี

* Received 5 April 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 22 June 2020

Abstract

This research aimed to study the color terms in Thai language and their structures by collecting data from Thai National Corpus in novel category. The data were collected during the years 2008 - 2017 by using 13 key words as: white, black, red, yellow, green, blue, light blue, brown, purple, pink, orange, red - orange and gray. This study is a linguistic research by data analysis from documents and Berlin and Kay's theory of color terms (1969) is being used as the main conceptual framework. The research found that all 13 basic color terms have still been in use at present and 332 non - basic color terms were found in data. The non - basic color terms of green were mostly found, following by pink, yellow, brown, red, white, purple, orange, gray, light blue, blue, black, and red - orange, respectively. The structures of color terms are divided into 2 patterns, 1) Pattern of basic color terms is: [('color') + basic color term], 2) Patterns of non -basic color terms are divided into 3 patterns as: type 1 [('color') + (extended word) + basic color term + extended word + (extended word) + (extended word)], type 2 [('color') + basic color term + (extended word) + non - basic color marker + basic color term + (extended word) + (extended word)] and type 3 [('color') + basic color term + non -basic color marker + extended word]. This study also showed the new knowledge of the evolution of Thai basic color terms that is on the 4th stage so there are only 5 basic color terms in Thai language as: white, black, red, yellow and green. But blue, light blue, brown, purple, pink, orange and gray are non - basic color terms because they are the same names as things.

Keywords: Basic Color Terms, Non - Basic Color Terms, Thai Language, Structures of Color Terms

บทนำ

แนวคิดการศึกษาคำเรียกสี (Color Terms) ของเบอร์ลินและเคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) ในงานวิจัยเรื่อง Basic color terms: Their universality and evolution ส่งผลให้นักวิจัยทั่วโลกนำแนวคิดนี้ไปวิเคราะห์คำเรียกสีในภาษาของตนเอง และภาษาอื่น ๆ เช่น Androulaki et al. นำเสนอผลการศึกษา คำเรียกสีพื้นฐานภาษากรีกสมัยใหม่ ในบทความชื่อ “Basic colour terms in Modern Greek” พบว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษากรีกสมัยใหม่ไม่ได้มีเพียง 11 สี (ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม และเทา) ตามที่

เบอร์ลินและเคย์ได้ศึกษาไว้ แต่ภาษกรีกสมัยใหม่มีทั้งสิ้น 12 สี คือมี สีฟ้า เพิ่มเข้ามาด้วย (Anna A. et al, 2006) นอกจากนี้ Androulaki et al. ยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ในอนาคตภาษกรีกน่าจะมีสีเขียวมะกอก (olive) เป็นสีพื้นฐานเพิ่มอีกหนึ่งสี (Anna A. et al, 2006) เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Ichiro Kuriki et al. ที่ได้ศึกษาคำเรียกสีในภาษาญี่ปุ่นสมัยใหม่และนำเสนอในบทความชื่อ “The modern Japanese color lexicon” ผลการศึกษาพบว่าสีในภาษาญี่ปุ่นที่มีค่าสถิติในการใช้ที่มากกว่าคำเรียกสีอื่น ๆ อย่างเด่นชัดมีทั้งสิ้น 16 สี แบ่งเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน 8 สี ได้แก่ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน ชมพู ส้ม น้ำตาล และม่วง และคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 8 สี ได้แก่ สีฟ้า สีพีช สีน้ำเงินม่วง สีเขียวอมเหลือง สีมารุณ สีมัสตาร์ด สีทอง และสีครีม (Ichiro K. et al., 2017) โดย Ichiro Kuriki et al. ได้เสนอว่า สีฟ้า กำลังจะกลายเป็นคำเรียกสีพื้นฐานใหม่ในภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากมีค่าสถิติในการใช้สูงที่สุด (Ichiro K. et al., 2017) ซึ่งผลการศึกษาของ Ichiro Kuriki et al. (Ichiro K. et al., 2017) นี้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Androulaki et al. โดยพบว่า สีฟ้า เป็นคำเรียกสีพื้นฐานที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งในภาษกรีก และภาษาญี่ปุ่น และกำลังจะมีคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงกลายมาเป็นคำเรียกสีพื้นฐานต่อไปในอนาคต (Anna A. et al, 2006)

นับแต่อดีตถึงปัจจุบันนักวิจัยไทยได้นำทฤษฎีคำเรียกสีของเบอร์ลินและเคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) มาศึกษาคำเรียกสีในภาษาไทยเช่นกัน เช่น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ศุภมาส เอ่งฉ้วน, อภิญา เพชรวิจิต, รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์ และธนัญฐากุล พรทิพยพานิช งานวิจัยทั้ง 5 เรื่องดังกล่าวต่างสรุปเหมือนกันว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 12 สี (13 คำ) คือ ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน ฟ้า น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม แสด และเทา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538); (ศุภมาส เอ่งฉ้วน, 2543); (อภิญา เพชรวิจิต, 2545); (รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์, 2552); (ธนัญฐากุล พรทิพยพานิช, 2557) ซึ่งเพิ่มเติมจากแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์ ที่แสดงพัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานพบว่า มีจำนวน 11 สี ได้แก่ white, black, red, yellow, green, blue, brown, purple, pink, orange, grey จากการเปรียบเทียบคำในภาษาอังกฤษเหล่านี้ ตรงกับภาษาไทยคือ ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม เทา ดังนั้นคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยตามที่นักวิจัยข้างต้นได้ค้นพบโดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์คำเรียกสีพื้นฐาน (Basic Color Terms) ตามแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์ พบคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยเพิ่มขึ้นอีก 2 คำ คือ ฟ้า แสด ทั้งนี้ สีฟ้ามีความเชื่อมโยงกับ blue ส่วนสีแสดมีความเชื่อมโยงกับ orange ในเบอร์ลินและเคย์ ดังนั้นบทความนี้จึงต้องการจะตรวจสอบการใช้คำเรียกสีพื้นฐานทั้ง 13 คำ ข้างต้นว่ายังคงมีการใช้อยู่หรือไม่ โครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยอย่างไรและวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยรวมถึงจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยจะเป็นไปตามที่งานวิจัยได้ศึกษาไว้หรือไม่ (Brent B. and Paul K., 1969)

ส่วนงานศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน เช่น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ศุภมาส เอ่งฉ้วน, อภิญา เพชรวิจิต, รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์, และธัญญากุล พรทิพยพานิช สรุปวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยว่ามีทั้งสิ้น 10 วิธี คือ 1) การขยายคำเรียกสีพื้นฐานด้วยคำคุณศัพท์ 2) การขยายคำเรียกสีพื้นฐานด้วยคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 3) การใช้คำเรียกสิ่งของเฉพาะเป็นคำเรียกสี 4) การใช้คำในภาษาอื่นมาใช้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 5) การขยายคำเรียกสิ่งของเฉพาะที่ใช้เป็นคำเรียกสี 6) การขยายคำในภาษาอื่นที่นำมาใช้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 7) การใช้คำที่ระบุสีเฉพาะที่อาจจัดอยู่ภายใต้คำเรียกสีอื่นได้ 8) การขยายคำที่ใช้ระบุสีเฉพาะที่อาจจัดอยู่ภายใต้คำเรียกสีอื่นได้ 9) การประสมคำเรียกสีพื้นฐานเข้าด้วยกัน และ 10) คำเรียกสีที่ใช้เรียกของบางอย่างเท่านั้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538); (ศุภมาส เอ่งฉ้วน, 2543); (อภิญา เพชรวิจิต, 2545); (รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์, 2552); (ธัญญากุล พรทิพยพานิช, 2557)

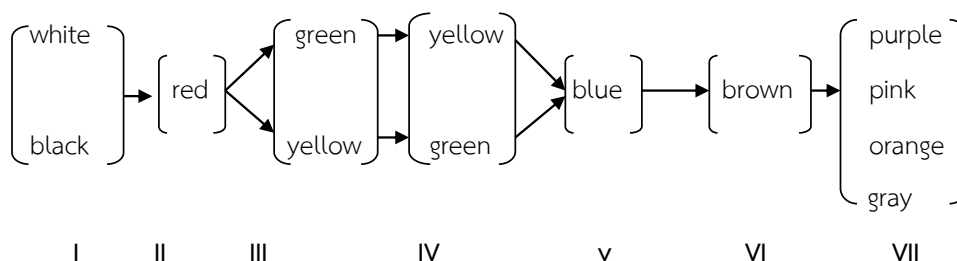
ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น รวบรวมคำเรียกสีไม่พื้นฐานทั้งหมดที่อธิบายลักษณะของสี โดยจะปรากฏคำว่า “สี” หรือไม่ก็ได้ แต่บทความนี้ต้องการจะอธิบายเฉพาะคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่อธิบายลักษณะของสีพื้นฐานทั้ง 13 คำในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้คำทั้ง 13 คำเป็นคำค้นหาคำเรียกสีทั้งคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ซึ่งฐานข้อมูลนี้ได้รวบรวมเอกสารที่เผยแพร่เป็นภาษาไทย ทั้ง 6 หมวด ได้แก่ นวนิยาย เอกสารวิชาการ หนังสือพิมพ์ เอกสารที่ไม่ใช่วิชาการ กฎหมาย และปกิณกะ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลคำเรียกสีทั้ง 6 หมวด พบว่าหมวดนวนิยายปรากฏคำเรียกสีมากที่สุด และมีการใช้คำเรียกสีไม่พื้นฐานที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลคำเรียกสีเฉพาะในหมวดนวนิยาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรากฏของคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานในวรรณกรรมประเภทนวนิยายจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐาน และคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนวนิยายจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิวัฒนาการและจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยสาขาภาษาศาสตร์ (linguistics) มุ่งวิเคราะห์เรื่อง คำเรียกสี (color term) โดยใช้กรอบแนวคิดวิวัฒนาการคำเรียกสีของ เบอร์ลินและ เคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 วิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานของเบอร์ลิน และ เคย์ ในปี ค.ศ. 1969

ที่มา: ดัดแปลงจาก Berlin & Kay

และใช้เกณฑ์การแบ่งคำเรียกสีออกเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน (Basic Color Terms) และคำเรียกสีไม่พื้นฐาน (Non- Basic Color Terms) ตามแนวคิดของเบอร์ลิน และ เคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) เพื่อนำมาวิเคราะห์คำเรียกสีในภาษาไทย ข้อมูลในงานวิจัยนี้สืบค้นจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) หมวดนวนิยาย ระหว่างปีพ.ศ. 2551 - 2560 ด้วยการใช้ดัชนีคำค้น จำนวน 13 คำได้แก่ ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว น้ำเงิน ฟ้าน้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม แสด และเทา และคัดเลือกเฉพาะคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสีเท่านั้น และไม่นับซ้ำ เพื่อจะสามารถวิเคราะห์โครงสร้างของคำเรียกสีได้

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Research) ผลการวิจัยนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีคำถามการวิจัย คือ คำเรียกสีพื้นฐาน และคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยมีโครงสร้างอย่างไร ทั้งนี้มีสมมติฐานการวิจัย คือโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยน่าจะมี ความซับซ้อน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการปรากฏของคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานในวรรณกรรมประเภทนวนิยายจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ พบว่า คำเรียกสีพื้นฐานทั้ง 13 คำ ยังคงปรากฏการใช้ในปัจจุบัน และคำเรียกสีไม่พื้นฐานบางคำมีการอธิบายรายละเอียดของสีที่ซับซ้อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำเรียกสีพื้นฐาน

การศึกษาของนักวิชาการเรื่อง คำเรียกสีในภาษาไทยพบว่า ในภาษาไทยจากสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน มีคำเรียกสีพื้นฐานทั้งสิ้นจำนวน 13 คำ ได้แก่ ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว

น้ำเงิน ฟ้า น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม แสด และเทา ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกสีทั้ง 13 คำ ยังคงปรากฏใช้ครบทุกคำดังแสดงในประโยคตัวอย่างจากข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 คำเรียกสีพื้นฐานที่ปรากฏในประโยค

- สีขาว - ตัวบ้านเป็นผนังอิฐสีขาวที่มีแผ่นไม้ทาสีน้ำตาลเข้มตีประกบ (PRNV002)
- คนหนึ่งสวมหมวกแฉก ชายเสื้อยาว นุ่งกางเกงขาวรัดรูป สวมรองเท้าหนัง (PRNV)
- สีดำ - รถสปอร์ตสีดำของเขาได้ทะยานแล่นออกไป (PRNV001)
- ชายหญิงตัวดำสกปรกมอมแมม พวกเราไม่เคยกินอัม ไม่เคยยืม (POET026)
- สีแดง - เราสามารถมองเห็นป้ายตัวอักษรเอ็มสีแดงได้จากทุกที่ (PRNV008)
- ต้นชมพู่มะเหมี่ยวต้นใหญ่ต้นหนึ่ง ที่ออกลูกแดงเพียงไม่กี่ผลเท่านั้น (PRNV032)
- สีเหลือง - มือใหญ่ใช้ส้อมเขี่ยเส้นสีเหลืองในจานอย่างเหม่อลอย (PRNV001)
- หางของปลาโนรีจะเป็นสีขาวขอบเหลือง (PRNV025)
- สีเขียว - มันเป็นบ้านชั้นเดียวล้อมรอบด้วยสนามหญ้าสีเขียวขนาดห้าสิบตารางวา (PRNV093)
- ตาจับอยู่ที่ธงเขียว จะสะบัดล้มเมื่อไร (PRNV)
- สีน้ำเงิน - เธอเห็นรถยนต์คันสีน้ำเงินยี่ห้อแลนเซียคันหนึ่งแล่นช้า (PRNV010)
- หมึกน้ำเงินที่ใช้เขียนกับปากกาคอแร้งใส่หมึกปล้องจะแห้งเร็ว (PRNV171)
- สีฟ้า - รอยยิ้มของสาวน้อยตาสีฟ้าเปิดกว้าง (PRNV002)
- ผู้ชายเสื้อฟ้าตอบแล้วอมยิ้มพยักหน้า (PRNV160)
- สีน้ำตาล - ชายหนุ่มวางซองสีน้ำตาลที่บรรจุเอกสารหนาปึกไว้ให้ (PRNV001)
- ไอ้เจ้าตัวเล็กของผมสีขาวแต้มน้ำตาล มีขนตรงหัวชี้ได้ชี้ได้ มันแย่งเขากินข้าว (PRNV011)
- สีม่วง - เด็กสาวตรงไปยังร้านขายต้นไม้ ได้ต้นไฮเดรนเยียดอกสีม่วงมาต้นหนึ่ง
- ร่างสูงใหญ่สวมเสื้อแดงปิดคอ นุ่งกระโจมม่วง สวมสนับเพลา (PRNV)
- สีชมพู - ข้างม้าไม้ในสวนแห่งหนึ่ง มือใหญ่ยื่นกล่องเล็ก ๆ สีชมพูให้ (PRNV002)
- เส้นผมสีดำแซมปอยชมพูของเธอถูกมัดรวบสูง (PRNV086)
- สีส้ม - กองไฟสีส้มส่งควันขาวม้วนขึ้นมา (PRNV006)
- พระอาทิตย์ดวงส้มกลมโตกำลังจะลับลงไป (PRNV033)
- สีแสด - ดอกโยทะกาเมื่อบานใหม่ เป็นสีเหลือง ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีแสด (POET026)
- เด็กหญิงปิ่นฉิดขุดสเปรย์รดผ้าให้ละอองน้ำตกกระทบแสงแดงจนเกิดเป็นรุ้งเจ็ดสี ม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด แดง (PRNV121)

สีเทา - ลูกสาวเซฟยังหาคำพูดไม่เจอเมื่อร่างสูงใหญ่ปิดตู้เย็นสีเทาประจำครัว (PRNV001)

- เป้าหมายที่มาของเสียงทางขวามือก็พบหนุ่มนักธุรกิจในสุทเท (PRNV122)

การศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยตามแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์ จะมีคำเรียกสีพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 1 คำ คือ “แสด” ตามงานศึกษาของวิภาที ทิพย์คงคา (วิภาที ทิพย์คงคา, 2553) ที่พบว่ามีการใช้คำ “แสด” ในสมัยอยุธยา แต่ไม่พบการใช้คำนี้ ในงานศึกษาของศุภมาส เอ่งฉ้วน (ศุภมาส เอ่งฉ้วน, 2543) ที่ศึกษาคำเรียกสีภาษาไทยในสมัยสุโขทัย

2. คำเรียกสีไม่พื้นฐาน

ผลการวิจัย พบคำเรียกสีไม่พื้นฐานจำนวน 332 คำ และพบในทุกสีดังแสดงจำนวนและร้อยละในตารางที่ 1 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

ลำดับที่	คำเรียกสีไม่พื้นฐาน	จำนวนคำ	ร้อยละ (%)
1	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีเขียว	50	15.0
2	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีชมพู	44	13.3
3	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีเหลือง	38	11.4
4	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีน้ำตาล	33	10.0
5	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีแดง	31	9.3
6	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีขาว	29	8.7
7	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีม่วง	23	7.0
8	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีส้ม	22	6.6
9	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีเทา	19	5.7
10	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีฟ้า	15	4.5
11	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีน้ำเงิน	14	4.2
12	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีดำ	13	4.0
13	คำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีแสด	1	0.3
รวม		332	100

สำหรับวิธีการใช้คำขยายคำเรียกสีนั้น มีวิธีการใช้คำขยายคำเรียกสีที่เป็นคำบอกระดับความเข้มของสี คำบอกความรู้สึก การเปรียบกับสิ่งอื่น การซ้ำคำ การผสมสีสองสี และการใช้วิธีขยายคำเรียกสีมากกว่า 1 วิธี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2 คำเรียกสีไม่พื้นฐาน

สีเขียว เช่น เขียวเข้ม เขียวสดชื่น เขียวมะกอก เขียว ๆ เขียวอมเหลือง เขียวหม่นอมน้ำตาล

สีชมพู เช่น ชมพูระเรื่อ ชมพู่ม้วนวลชวนฝัน ชมพูไวน์แดง ชมพูเหลือบส้ม ชมพูเรื่อธรรมชาติ

สีเหลือง	เช่น	เหลืองซีด เหลืองสดใส เหลืองมะนาว เหลือง ๆ เหลืองปนเขียว
สีน้ำตาล	เช่น	น้ำตาลแก่ น้ำตาลนวล น้ำตาลเฮเซลนัท น้ำตาล ๆ น้ำตาลออกเหลือง
สีแดง	เช่น	แดงจัด แดงชาบซ่า แดงเพลิง แดง ๆ แดงอมม่วง
สีขาว	เช่น	ขาวซีด ขาวสะอาดตา ขาวครีม ขาว ๆ ขาวอมชมพู ขาวอมส้มจาง ๆ
สีม่วง	เช่น	ม่วงคล้ำ ม่วงโศก ม่วงอัญชัน ม่วง ๆ ม่วงปนแดงคล้ำ ม่วงอมน้ำเงินเข้มจัด
สีส้ม	เช่น	ส้มจัด ส้มอ่อนหวาน ส้มแครอท ส้ม ๆ ส้มแกมเหลือง ส้มอมชมพูอ่อนจาง
สีเทา	เช่น	เทาเข้ม เทาขรึม เทาคว้นบุหรี เทา ๆ เทาอมเขียว
สีฟ้า	เช่น	ฟ้าจัด ฟ้าสดใส ฟ้าน้ำทะเล ฟ้า ๆ ฟ้าอ่อนอมนวล
สีน้ำเงิน	เช่น	น้ำเงินซีด น้ำเงินสดใส น้ำเงินเข้มเกือบดำ
สีดำ	เช่น	ดำเข้ม ดำ ๆ ดำอมม่วง ดำอมน้ำเงินเข้ม
สีแสด	เช่น	แสดอ่อน ๆ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาโครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐาน และคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนวนิยายจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ พบว่าโครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐานจะมีค่าบ่งชี้คำเรียกสี (Color Marker/CM) คือ คำว่า “สี” ที่ปรากฏเฉพาะตำแหน่งหน้าคำเรียกสี เช่น สีขาว สีดำ สีแดง ฯลฯ ซึ่งอาจจะปรากฏหรือไม่ก็ได้ ส่วนโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน จะปรากฏค่าบ่งชี้คำเรียกสีไม่พื้นฐาน (Non - Basic Color Marker/NBCM) จำนวน 6 คำ คือ “อม ปน แกม เหลือบ เกือบ ออก” ที่จะปรากฏเพื่อระบุว่าคำเรียกสีไม่พื้นฐานนั้น ๆ มีการผสมสีสองสีเข้าด้วยกันโดยการแสดงโครงสร้างของคำเรียกพื้นฐาน และคำเรียกสีไม่พื้นฐาน จะใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

คำที่ไม่อยู่ในเครื่องหมาย () หมายถึง คำที่ต้องปรากฏเสมอ

[] หมายถึง หน่วยวิเคราะห์คำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

() หมายถึง คำที่สามารถปรากฏ หรือไม่ปรากฏก็ได้

+ หมายถึง มีคำอื่นตามมา

1. โครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐาน

ผลการวิจัยโครงสร้างของคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทย มีโครงสร้างเพียง 1 โครงสร้าง ดังนี้

[(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน]

จากโครงสร้างข้างต้น คำที่เป็นคำบ่งชี้คำเรียกสีพื้นฐาน คือ คำว่า “สี” อยู่ในเครื่องหมาย () ซึ่งหมายถึง คำนี้อาจจะปรากฏหรือไม่ก็ได้ ส่วน “คำเรียกสีพื้นฐาน” จำเป็นต้องปรากฏเสมอ เพื่อบอกว่าเป็นสีใดสีหนึ่ง เช่น “เขายังยืนนิ่งอยู่ใต้หลังคา[สีชมพู] มองตาเธอและพี่ชายจนลับตา (PRNV051)” และ ประโยคที่ไม่ปรากฏคำว่า “สี” เช่น “ชมพูมะเหมี่ยวต้นใหญ่ต้นหนึ่งที่ออกลูก[แดง]เพียงไม่กี่ผลเท่านั้น (PRNV032)”

2. โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

การวิเคราะห์โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในงานวิจัยนี้สรุปได้ 3 โครงสร้าง ดังต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 1

[(สี) + (คำขยาย) + คำเรียกสีพื้นฐาน + คำขยาย + (คำขยาย) + (คำขยาย)]

โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 1 จะต้องปรากฏร่วมกันระหว่างคำเรียกสีพื้นฐาน และคำขยายเสมอ ซึ่งคำขยายนั้นสามารถปรากฏได้มากกว่า 1 หน่วย และสามารถวางไว้ตำแหน่งหน้าคำเรียกสีพื้นฐาน หรือหลังคำเรียกสีพื้นฐานก็ได้ โดยมีจำนวนของคำขยายที่ปรากฏหน้าคำเรียกสีพื้นฐาน และอยู่หลังคำบ่งชี้ “สี” ได้เพียง 1 คำ แต่ คำขยายสามารถปรากฏในตำแหน่งคำเรียกสีพื้นฐานได้จำนวน 1 - 3 คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 1

แดงสดใส	แดง	สดใส			
	[สีพื้นฐาน +	คำบอกความรู้สึก]			
คล้ำเขียว	คล้ำ	เขียว			
	[คำบอกระดับสี +	สีพื้นฐาน]			
สีเขียวปีกแมลงทับ	สี	เขียว	ปีกแมลงทับ		
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำเปรียบเทียบ]		
สีน้ำตาลเข้มธรรมชาติ	สี	น้ำตาล	เข้ม	ธรรมชาติ	
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำบอกระดับสี +	คำเปรียบเทียบ]	
สีเหลืองทองอ่อน ๆ	สี	เหลือง	ทอง	อ่อน ๆ	
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำเปรียบเทียบ +	[คำบอกระดับสี]	
สีชมพูจางหวานละมุน	สี	ชมพู	จาง	หวาน	ละมุน
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำบอกระดับสี +	คำบอก	คำบอก
				ความรู้สึก +	ความรู้สึก]

ตัวอย่างโครงสร้างคำเรียกสีแบบที่ 1 ข้างต้น พบว่า คำบ่งชี้คำเรียกสี (CM) คือคำว่า “สี” จะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ คำเรียกสีพื้นฐานปรากฏในทุกตัวอย่าง ส่วนคำขยายประเภทต่าง ๆ ที่สามารถปรากฏได้ในโครงสร้าง พบว่า คำเรียกสีไม่พื้นฐานที่มีการใช้คำขยายหน้า

ตำแหน่งคำเรียกสีพื้นฐาน ปรากฏได้เพียง 1 คำ เช่น “คล้ำเขียว” ในตัวอย่างข้างต้น พบว่าเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่มีโครงสร้างคำขยายอยู่ข้างหน้าคำเรียกสีพื้นฐาน ซึ่งตามปกติโครงสร้างนามวลีในภาษาไทย ส่วนขยายจะตามหลังคำนามหลัก คำนี้หากใช้ปกติก็สามารถใช้ “เขียวคล้ำ” ได้ ส่วนคำขยายหลังตำแหน่งคำเรียกสีพื้นฐานปรากฏมากที่สุดได้ 3 คำ ดังตัวอย่าง “สีชมพูจางหวานละมุน”

2.2 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 2

[(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน+(คำขยาย)+คำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน+คำเรียกสีพื้นฐาน+(คำขยาย) + (คำขยาย)]

โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 2 ปรากฏร่วมกันระหว่างคำเรียกสีพื้นฐาน 2 คำ โดยมีคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน (Non - Basic Color Marker/NBCM) คือ คำว่า “อม ปน แกรม เหลือบ เกือบ ออก” ปรากฏอยู่ระหว่างคำเรียกสีพื้นฐาน 2 คำเสมอ และอาจจะมีการขยายมาประกอบข้างท้ายด้วยหรือไม่ก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 2

สีตามน้ำเงิน	สี	ดำ	อม	น้ำเงิน
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำบ่งชี้ +	สีพื้นฐาน]
เหลืองปนเขียวอ่อน	เหลือง	ปน	เขียว	อ่อน
	[สีพื้นฐาน +	คำบ่งชี้ +	สีพื้นฐาน +	คำบอกระดับสี]
ชมพูเหลือบส้ม	ชมพู	เหลือบ	ส้ม	
	[สีพื้นฐาน +	คำบ่งชี้ +	สีพื้นฐาน]	
สีน้ำตาลออกเหลือง	สี	น้ำตาล	ออก	เหลือง
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำบ่งชี้ +	สีพื้นฐาน]
สีม่วงอมน้ำเงินเข้มจัด	สี	ม่วง	อม	น้ำเงิน
	[สี +	สีพื้นฐาน +	คำบ่งชี้ +	สีพื้นฐาน+ คำบอกระดับสี + คำบอกระดับสี]

ตัวอย่างข้างต้นแสดงโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่มีคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน “อม ปน แกรม เหลือบ เกือบ ออก” แสดงถึงการผสมของสีพื้นฐานกับสีพื้นฐานอื่น เช่น “น้ำตาลแกรมเหลืองคล้ำ” เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่เกิดจากการนำสีพื้นฐานหลัก คือสีน้ำตาล มาอธิบายลักษณะของสีน้ำตาล โดยใช้คำบ่งชี้คำว่า “แกรม” และอธิบายการผสมด้วยสีเหลืองที่มีคำบอกระดับความเข้มของสีคือคำว่า “คล้ำ” รวมด้วย

2.3 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 3

[(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน + คำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน + คำขยาย]

โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 3 มีโครงสร้างคล้ายกับโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 2 ที่มีคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน (Non - Basic Color Marker/NBCM) แต่มีเพียง 3 คำ คือ “อม แกรม เหลือบ” โดยคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐานจะปรากฏระหว่างคำเรียกสีพื้นฐานและคำขยาย เพื่อแสดงถึงการผสมของสีมากกว่าสองสี และคำขยายที่ตามหลังคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐานนี้มีเพียง 1 คำดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 3

สีขาวอมตะกั่ว	สี [สี +	ขาว สีพื้นฐาน +	อม คำบ่งชี้ +	ตะกั่ว คำเปรียบเทียบ]
น้ำตาลแกมทอง	น้ำตาล สีพื้นฐาน +	แกม คำบ่งชี้ +	ทอง คำเปรียบเทียบ]	
สีน้ำตาลเหลือบทอง	สี [สี	น้ำตาล สีพื้นฐาน +	เหลือบ คำบ่งชี้ +	ทอง คำเปรียบเทียบ]

ตัวอย่างข้างต้นแสดงโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่มีคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐานเพียง 3 คำ คือ “อม แกรม เหลือบ” ซึ่งปรากฏร่วมกับคำเรียกสีพื้นฐาน 1 คำ และคำขยาย 1 คำ ซึ่งคำขยายที่ตามหลังคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐานพบว่าเป็นคำนามทั้งสิ้น โดยคำนามเหล่านี้ เป็นคำที่นำมาเปรียบเทียบว่าสีที่รับรู้นั้นมีสีเหมือนวัตถุสิ่งใด ซึ่งโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 3 นี้คล้ายกับโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 2 ที่เป็นการนำสีสองสีมาผสมกัน แต่โครงสร้างแบบที่ 2 จะนำคำเรียกสีพื้นฐาน 2 สีมาผสมกัน แต่โครงสร้างแบบที่ 3 จะเป็นการนำคำเรียกสีพื้นฐานมาผสมกับอีกสีหนึ่งที่ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐานใช้ จึงนำคำนามที่มีสีใกล้เคียงมาเรียกแทนเป็นการเปรียบเทียบสีกับวัตถุนั้น ๆ เช่น สีขาวอมตะกั่ว เป็นการผสมกันของสีพื้นฐาน คือ สีขาว และสีที่เหมือนสีของตะกั่ว หรือสีน้ำตาลแกมทอง เป็นการผสมกันของสีพื้นฐาน คือ สีน้ำตาล และอีกสีหนึ่งที่มีสีเหมือนทอง เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้เมื่อตรวจสอบกับคำถามและสมมติฐานการวิจัย พบว่า คำเรียกสีไม่พื้นฐานมีโครงสร้างคำที่เกิดจากการอธิบายลักษณะของสีพื้นฐานด้วยวิธีการใช้คำขยาย 4 ประเภท ได้แก่ 1) คำบอกระดับความเข้มของสี เช่น อ่อน จาง เข้ม จัด คล้ำ 2) คำบอกความรู้สึก เช่น สะอาดตา อ่อนหวาน สดชื่น 3) คำเปรียบเทียบสิ่งอื่น เช่น ตะกั่ว เลือดหมู หยก น้ำทะเล มะนาว และ 4) คำบ่งชี้คือ “อม ปน แกรม เหลือบ เกือบ ออก” ทั้งนี้ พบว่าโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากคำเรียกสีไม่พื้นฐานส่วนใหญ่ไม่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน สามารถสร้างเป็นสูตรโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานได้ตามผลการวิจัยข้างต้น

สำหรับวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานตามที่เบอร์ลินและเคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) ได้สรุปไว้ว่า คำเรียกสีพื้นฐานของภาษาในโลกนี้จะมีวิวัฒนาการได้ตั้งแต่ระยะที่ 1 - 7 โดยสังคมที่มีความเจริญมากจะมีวิวัฒนาการคำเรียกสีมาถึงระยะที่ 7 ได้ ซึ่งแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์สอดคล้องกับแนวคิดของ W.H.R. Rivers ที่ได้กล่าวว่า “วิวัฒนาการคำเรียกสีของคนในพื้นที่ใดนั้นย่อมเป็นไปตามวิวัฒนาการทางด้านความรู้และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่นั้นด้วย” โดย W.H.R. Rivers ศึกษาคำเรียกสีของชนเผ่า 2 ชนเผ่าบนเกาะ Torres Strait ในประเทศออสเตรเลียพบว่า คำเรียกสีของชนเผ่าเหล่านี้มีเพียง 3 สี คือ ขาว ดำ และแดง ซึ่งมีวิวัฒนาการมาถึงเพียงระยะที่ 3 (Rivers W. H. R., 1901) เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Harold C. Conklin (Harold C., 1955) ที่พบว่าคำเรียกสีของชาวฮานูบนเกาะมินโดโรในประเทศฟิลิปปินส์ มีเพียง 4 สีคือ ขาว ดำแดง และเขียวซึ่งมีวิวัฒนาการมาถึงระยะที่ 4 แต่คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอังกฤษตามการศึกษาของเบอร์ลินและเคย์ มีทั้งสิ้น 11 สีโดยมีวิวัฒนาการมาถึงระยะที่ 7 นั้นหมายความว่า ยิ่งสังคมใดมีความเจริญมากเท่าใด จำนวนคำเรียกสีก็ยังมีลำดับวิวัฒนาการมากเท่านั้น (Brent B. and Paul K., 1969)

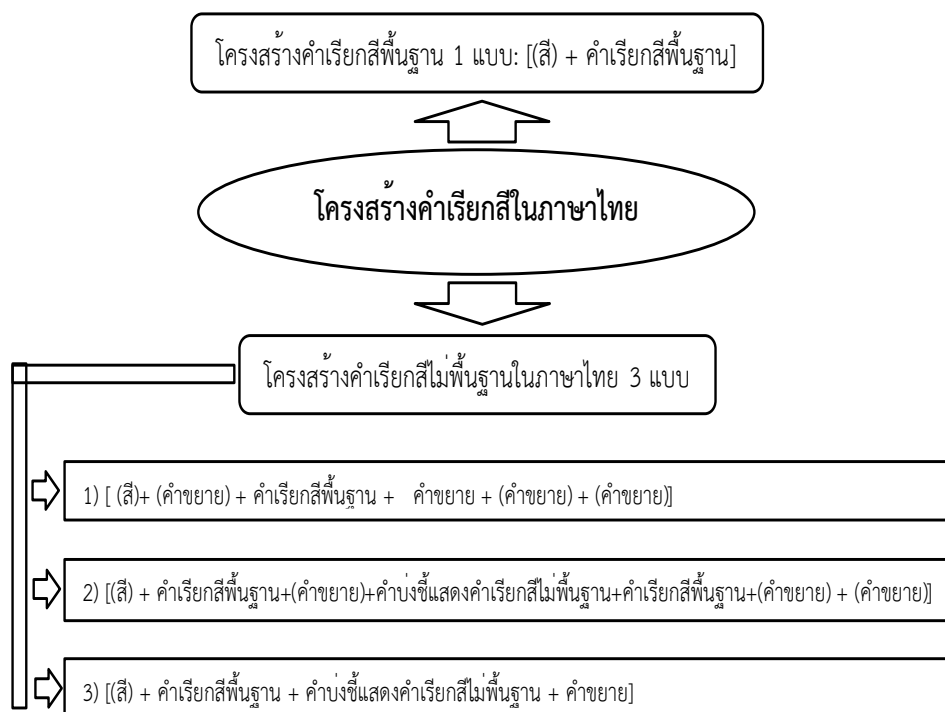
สำหรับงานศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยในอดีตต่างสรุปว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยมีวิวัฒนาการมาถึงระยะที่ 7 และมีคำเรียกสีทั้งสิ้น 12 สี (รวม “ส้ม” และ “แสด” เป็น 1 สี) แต่ข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้คือวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษานั้นมีมาถึงเพียงระยะที่ 4 เท่านั้น ทั้งนี้ข้อค้นพบนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตข้อมูลการวิจัยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติในหมวดนวนิยาย ในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2560 เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามคุณสมบัติของคำเรียกสีพื้นฐานของเบอร์ลินและเคย์ ที่กล่าวว่า “คำเรียกสีใดเป็นคำเดียวกับชื่อของวัตถุ เช่น Gold “ทอง” Silver “เงิน” Ash “ขี้เถ้า” เป็นต้นต่างไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน” (Brent B. and Paul K., 1969) ดังนั้นคำเรียกสีน้ำเงิน สีฟ้า สีน้ำตาล สีม่วง สีชมพู สีส้ม และสีเทานั้นต่างเป็นคำที่หมายถึง คำเรียกสีหรือคำนามก็ได้ ดังนั้นคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยตามแนวคิดวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานของเบอร์ลินและเคย์ควรจะมีวิวัฒนาการมาถึงระยะที่ 4 และมีเพียง 5 สีเท่านั้น คือ ขาว ดำ แดง เหลือง และเขียว เพราะสีน้ำเงิน สีฟ้า สีน้ำตาล สีม่วง สีชมพู สีส้ม และสีเทาต่างเป็นคำเรียกสีที่เกิดจากการนำคำนามมาใช้เป็นคำเรียกสี ดังนี้ สีน้ำเงิน คือสีที่เกิดจากกระบวนการหลอมแร่เงิน สีฟ้า คือสีของท้องฟ้า สีน้ำตาล คือสีของน้ำตาลโตนดสีม่วง คือสีของมะม่วงพันธุ์จักรพรรดิ สีชมพู คือสีของผลชมพู สีส้ม คือสีของผลส้ม และสีเทา คือสีของเถ้าถ่าน (ภายหลังเกิดการกลายเสียงจาก “เถ้า” เป็น “เทา”) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้คำเรียกสีเหล่านี้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทย ทั้งนี้ข้อวิเคราะห์ดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานขอบเขตของข้อมูลการศึกษาคำเรียกสีจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ หมวดนวนิยาย ในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2560 เท่านั้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยมี 2 ประเด็น คือ

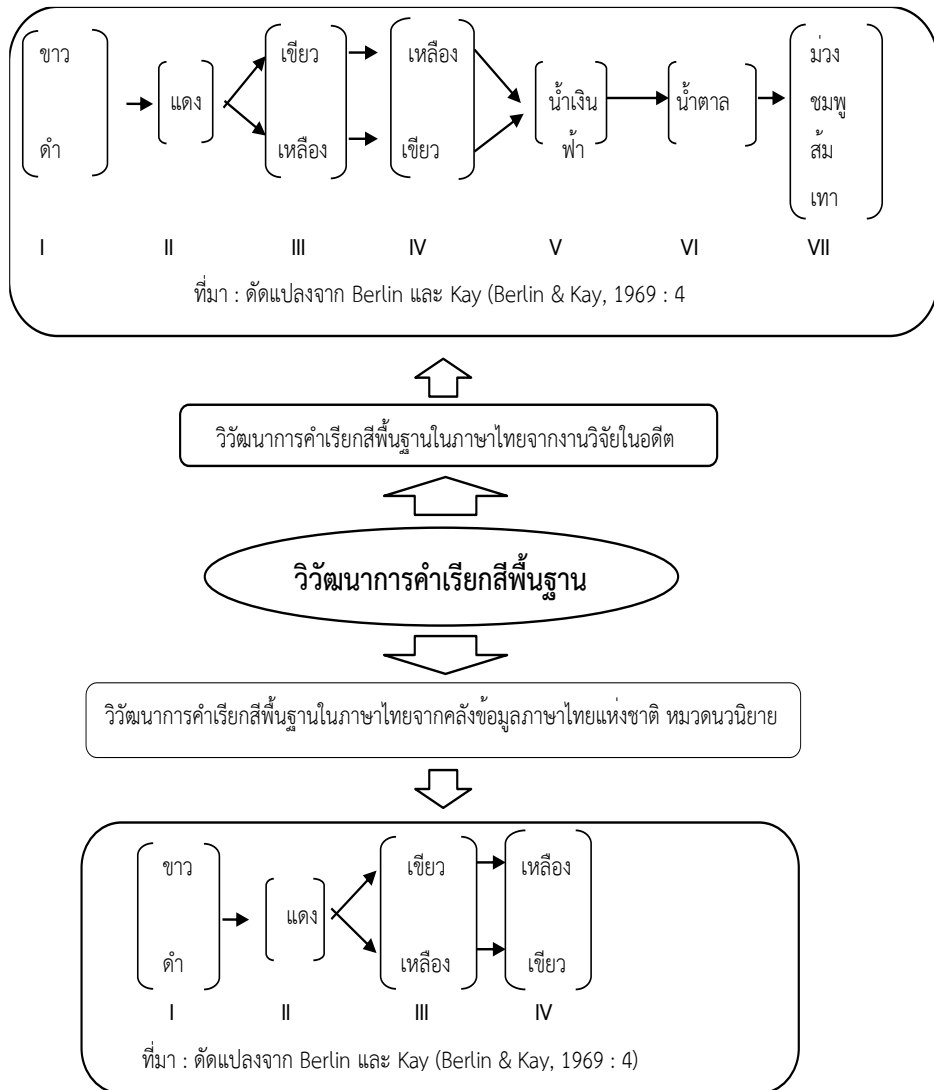
1. โครงสร้างคำเรียกสีในภาษาไทย

ภาพที่ 2 โครงสร้างคำเรียกสีพื้นฐาน และโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทย

2. วิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทย

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยจากงานวิจัยในอดีต และจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ หมวดนวนิยาย ในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2560

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปได้ว่า คำเรียกสีพื้นฐานจำนวน 12 สี (13 คำ) ได้แก่ “ขาว ดำ แดง เหลือง เขียว ฟ้ำ น้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม/แสด เทา” สามารถปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้ “สี” หรือไม่ได้ แต่ต้องมีคำเรียกสีพื้นฐานเหล่านี้ปรากฏทุกครั้งเพื่อจะกล่าวถึงสีใดสีหนึ่ง ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐาน พบจำนวน 332 คำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่อธิบายลักษณะของสีเขียว สีชมพู สีเหลือง สีน้ำตาล พบในระดับมากคือ ปรากฏมากกว่าร้อยละ 10 กลุ่มที่ 2 เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่อธิบายลักษณะของสีแดง สีขาว สีม่วง สีส้ม สีเทา พบในระดับปานกลาง คือปรากฏมากกว่าร้อยละ 5 แต่ไม่เกินร้อยละ 10 และกลุ่มที่ 3 คือคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่อธิบายลักษณะของสีฟ้า สีน้ำเงิน สีดำ สีแสด พบในระดับน้อย คือปรากฏไม่เกินร้อยละ 5 โดยพบว่า คำเรียกสีไม่พื้นฐานที่อธิบายลักษณะของสีแสด พบน้อยที่สุดในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้เนื่องจากมีความซ้ำซ้อนกับการคำเรียกสีไม่พื้นฐานของสีส้ม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปได้ว่า โครงสร้างของคำเรียกสีพื้นฐาน มีเพียง 1 แบบ คือ [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน] ส่วนโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ โครงสร้างแบบที่ 1 คือ [(สี) + (คำขยาย) + คำเรียกสีพื้นฐาน + (คำขยาย) + (คำขยาย) + (คำขยาย)] โครงสร้างแบบที่ 2 คือ [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน + (คำขยาย) + คำบ่งชี้ + คำเรียกสีพื้นฐาน + (คำขยาย) + (คำขยาย)] โครงสร้างแบบที่ 3 คือ [(สี) + คำเรียกสีพื้นฐาน + คำบ่งชี้ + คำขยาย] โครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 1 และ แบบที่ 2 ต่างกันที่ คำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน โดยโครงสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานแบบที่ 1 ไม่มีการใช้คำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน ในขณะที่ โครงสร้างแบบที่ 2 ปรากฏคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน “อม ปน แกม เหลือบ เกือบ ออก” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมสีพื้นฐานตั้งแต่สองสีขึ้นไป สำหรับโครงสร้างแบบที่ 3 นั้น ปรากฏคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน เหมือนโครงสร้างแบบที่ 2 แต่คำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน มีเพียง 3 คำ คือ “อม แกม เหลือบ” และมีคำขยายตามหลังคำบ่งชี้แสดงคำเรียกสีไม่พื้นฐาน เพียง 1 คำ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สรุปได้ว่า วิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยตามแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์ (Brent B. and Paul K., 1969) มีเพียง 4 ระยะ ดังนั้นคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยที่พบในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ หมวด นวนิยาย ในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2560 จึงมีเพียง 5 สี คือ ขาว ดำ แดง เหลือง และเขียว

ข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัยนี้ ควรมีการศึกษาในประเด็นต่อเนื่องกับผลการวิจัยดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาการปรากฏร่วมระหว่างคำเรียกสีพื้นฐาน และคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่ใช้เฉพาะเจาะจงกับสีใดสีหนึ่งว่ามีคำใดบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ใช้ภาษาไทยที่ต้องการอธิบายลักษณะของสีพื้นฐาน นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติให้มีความเข้าใจในการใช้ภาษาเรื่องการอธิบายลักษณะสีในภาษาไทย และ

2) ควรมีการศึกษาคำขยายที่ใช้เปรียบเทียบกับสิ่งอื่น ๆ ในบริบทสังคมไทยสมัยใหม่ ซึ่งงานวิจัยนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงในรายละเอียด เช่น พบว่ามีการเปรียบเทียบสีเขียว กับ “ไนท์ซ็อต” “ฝรั่ง” “มะกอก” เป็นต้น ซึ่งคำเปรียบเหล่านี้เกิดจากกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุขุณิพนธ์ เรื่อง “คำเรียกสีภาษาไทยในยุคดิจิทัล” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญากุล พรทิพย์พานิช. (2557). คำเรียกสีในภาษาไทยสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกสีภาษาไทยและภาษาเวียดนาม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิภาที ทิพย์คงคา. (2553). คำเรียกสีในภาษาไทยสมัยอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภมาศ เอ่งฉ้วน. (2543). คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุขุณิพนธ์ สาขาวิชาภาษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญญา เพชรวิชิต. (2545). การสร้างคำเรียกสีในภาษาไทยและภาษาลาว. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). คำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจ้วงและชาวไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Rivers W. H. R. (1901). Primitive Color Vision. Popular Science Monthly, 59(5), 44-58.
- Anna A. et al. (2006). Basic colour terms in Modern Greek. Journal of Greek Linguistics, 7(1), 3-47.
- Brent B. and Paul K. (1969). Basic color terms: Their universality and evolution. ใน Berkley and Los Angeles. University of California Press.
- Harold C. (1955). Hanunoo Color Categories. Southwestern Journal of Anthropology, 11(4), 339-344.
- Ichiro K. et al. (2017). The modern Japanese color lexicon. Journal of Vision, 17(3), 1-18.

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน*

PRESENTATION OF BUDDHIST IDEOLOGY IN LAOS THROUGH MAHACHON MAGAZINE

สุทธิลักษณ์ สวรรยาวิสุทธิ

Sutthiluck sawanyavisuthi

ปฐม หงส์สุวรรณ

Pathom Hongsuwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: sutthiluck1987@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชนตามกรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์เนื้อหาในนิตยสารมหาชน จำนวน 24 ฉบับ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2558 ถึงเดือนธันวาคม 2559 ผลการศึกษาพบว่า บทบาทในการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน ด้านที่พบมากที่สุด คือ 1) ด้านหลักธรรมคำสอน จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 54.16 ได้แก่ การทำความดี การเวียนว่ายตายเกิด การสร้างบุญสร้างกุศล และความสุกกับความสุข โดยนำเสนอผ่านธรรมะประยุกต์ การใช้สื่อเป็นช่องทางบอกบุญ และตอกย้ำ ผลิตซ้ำอุดมการณ์พุทธศาสนาทำให้บทบาทพุทธศาสนาในสังคมลาวสมัยใหม่ยังคงมองทุกอย่างในสภาพที่เป็นจริง รองลงมาคือ 2) ด้านพุทธประเพณี จำนวน 7 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 29.16 ได้แก่ การทำบุญตามประเพณี การรักษาศีล การสร้างจิตสำนึกในวันสำคัญทางศาสนา และการปฏิบัติตนตามฮีตสิบสองของชาวลาวนั้นยังคงถูกนำเสนอในทิศทางบวกสามารถสะท้อนภาพพุทธศาสนาในสังคมลาวได้หลายมุมมอง และพบน้อยที่สุดคือ 3) ด้านประเพณีและปฏิบัติตน จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 16.68 ได้แก่ การคิดดี การยกระดับเพื่อพัฒนาจิตใจ และการทำความดี โดยนำเสนอผ่านระบบค่านิยมในสังคมลาวที่ส่งผลกระทบต่อคนวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน สื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องพยายามสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์และค่านิยมที่ส่งผ่านนิตยสารลาวสมัยใหม่ให้เป็นช่องทางหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลและค่านิยมดังกล่าวไปยังคนในสังคมและนำไปสู่วัฒนธรรมที่ดีงามที่สืบทอดต่อกันมาดั้งเดิม

คำสำคัญ: การนำเสนอ, อุดมการณ์พุทธศาสนา, นิตยสารมหาชน

* Received 21 April 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 22 June 2020

Abstract

This research was aimed to study the presentation of Buddhist ideology in Laos Through Mahachon magazine based on a critical discourse analysis. This qualitative and Quantitative study covered a content analysis of the 24 issues of Mahachon magazine released between January 2015 and December 2016. The research found that: Role in presenting Buddhist ideology in Laos through Mahachon magazine. The most common aspect is 1) Buddhist doctrines that 54.16% of the Magazines 13 volumes consisted of doing good, reincarnation, making merit and Happiness and suffering. These doctrines were displayed through applied dharma and the media as a means of soliciting for charity to communicate that The Buddhism's role in the modern Lao society is still guiding people to look at everything as reality. Next is 2) Buddhist traditions that 29.16% of the Magazines 7 volumes included traditional merit making, following the precepts, raising an awareness of paying attention to important religious days, and practicing Heet Sipsong (the 12 traditions each of which is practiced in each month of the year). These aspects were presented in a positive way. The presentation could clearly reflect Buddhism in the Lao society in many perspectives through Buddhist traditions. And 3) Behaviors comprised 16.68% of the Magazines 4 volumes included good thinking, uplifting and benefaction. These behaviors were presented through the value system in the Lao society that affects people, lifestyle in today's. The media, therefore, attempted to convey the ideology and values through modern Lao magazines as an alternative channel. Such values would benefit the people in the Lao society and lead them to good cultures that have long been inherited.

Keywords: Presentation, Buddhist Ideology, Mahachon Magazine

บทนำ

พุทธศาสนากับสังคมลาวถือว่าอยู่ควบคู่กันมายาวนาน สถานภาพของพุทธศาสนาในสังคมลาวจึงเป็นเรื่องที่รับรู้ภายในสังคมว่าการดำรงอยู่ของศาสนาคือที่มาของการวัดพื้นฐานและคุณค่าทางจิตใจของประชาชนทุกระดับในสังคมลาว อีกทั้งยังเป็นการขัดเกลาคุณสมบัติของประชาชนลาวให้เป็นคนมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และเป็นคนดี ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองพระพุทธรูปศาสนาในสังคมลาวก็ยังคงมีอิทธิพลต่อระบบการปกครองไม่สามารถตัดแยกออกจากชาติได้ เนื่องจากประวัติศาสตร์ของชาติลาวที่ผ่านมา ได้บ่งชี้ว่า

พระสงฆ์ลาวในทุกยุค ทุกสมัย ล้วนถือธงชาติเป็นชีวิตจิตใจและถือศีลธรรมเป็นปัจจัย เป็นส่วนประกอบในการกอบกู้เอกราชทั่วผืนแผ่นดินลาว ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ลาวจึงเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอีกทั้งยังนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในเขตปลดปล่อยเพื่อให้ประชาชนในเขตชนบทได้เข้าใจในอุดมการณ์ทางสังคมที่ถูกเปลี่ยนแปลงไป ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมในช่วงที่สังคมนิยมถูกเปลี่ยนระบอบการปกครองอย่างชัดเจนนั้น (พ.ศ. 2518-2533) ส่งผลให้พระพุทธรูปศาสนาเข้ามามีบทบาทในสังคมนิยมมากยิ่งขึ้น

พระพุทธรูปศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนองค์การปกครองสงฆ์จากการใช้ พ.ร.บ. 2502 มาเป็นองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวนั้น ได้ยุบและยกเลิกคณะสงฆ์ธรรมยุตและมหานิกายให้เหลือเพียงนิกายเดียวคือพระสงฆ์ลาว ส่งผลให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวและรับการศึกษาแนวความคิดอุดมการณ์สังคมนิยมของรัฐบาลเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับหลักธรรมในพุทธศาสนาและนำไปเผยแผ่แก่ประชาชนในด้านเนื้อหาได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้าแนวคิดของพรรคที่อยู่บนฐานคิดของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน เพื่อให้มีความเหมาะสมและทันสมัย เช่น หลักคำสอนในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและการสร้างพลเมืองที่ยั่งยืนประกอบอาชีพ หลักธรรมคำสอนที่เป็นนามธรรมหรือความเชื่อเกี่ยวกับ โชคชะตา ความเชื่อเรื่องมัจจุรียจะถูกห้าม อีกทั้งการเน้นไปที่การปฏิบัติทางฝึกจิตบำเพ็ญ คุณงามความดีเพื่อพ้นจากทุกข์ เป็นต้น (หอมหวล บัระภา, 2555)

ประวัติศาสตร์ชาติได้เชื่อมโยงให้เห็นว่าพุทธศาสนาเคยมีบทบาทมาแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์เป็นผู้อบรมใกล้ชิดปัญหาชีวิตและครอบครัวของคนในสังคมนิยมมาเป็นเวลาช้านาน ร่องรอยของพุทธศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงได้รับอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคของนโยบายจินตนาการใหม่ การพัฒนาประเทศภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่ไม่ได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวแต่ยังรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หลังจากประเทศลาวได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการบริหารให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีสิ่งหนึ่งที่นาสนใจคือ “สื่อ” ในประเทศลาว เนื่องจากบริบททางสังคมของ สปป.ลาวหลัง พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบันมีสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการพัฒนาตามความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เช่น โทรศัพท์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และสื่อบุคคล เช่น ฟรีเซ็นเตอร์ ดารานักร้อง พนักงานขายสินค้า เพื่อน ญาติ ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวลาวพอสมควร จนนำไปสู่การนำเสนอความคิดของกลุ่มคนในสังคมที่ต้องการธำรงพระพุทธรูปศาสนาให้มีบทบาทในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนลาวเหมือนในสมัยโบราณกาล (กาญจนา แก้วเทพ, 2540)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อพระพุทธรูปศาสนามีความสำคัญกับประชาชนลาวทุกระดับ สื่อในสังคมนิยมต้องมีบทบาทต่อการถ่ายทอดชุดความคิดที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธเช่นเดียวกันกับ

องค์กรต่าง ๆ ที่พยายามเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีอิทธิพลต่อประชาชนทุกระดับเช่นกัน ซึ่งในสังคมลาวปัจจุบันมีสื่อหลายชนิดที่ถูกนำเสนอผ่านความคิดของชนชั้นปกครองหนึ่งในนั้นคือ “นิตยสาร” เนื่องจากนิตยสารเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการจำหน่ายเป็นรายปักษ์และรายเดือน จึงทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกอ่านสื่อประเภทนี้ได้บ่อยตามที่ต้องการ อีกทั้งนิตยสารยังเป็นกระบอกเสียงคอยสะท้อนและบันทึกภาพของสังคม เป็นสื่อที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปตามบริบทของสังคมอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นเครื่องช่วยชี้แนะแนวทางและวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมให้กับคนลาวรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในด้านความคิด ความเชื่อ การปฏิบัติตัวในสังคม รวมถึงเป็นสื่อที่ชี้แนะแนวทางความทันสมัยให้กับคนลาวในยุคโลกาภิวัตน์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในนิตยสารมหาชน ตามกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ Fairclough (Fairclough N., 1995) และ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง ที่มองว่าวาทกรรมคือวิถีปฏิบัติรูปแบบหนึ่งของสังคม เนื่องจากแนวคิดนี้มีความเชื่อว่าภาษาและสังคมสัมพันธ์กันในลักษณะวิภาษวิธีคือการใช้ภาษาของคนในสังคมสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีปฏิบัติของสังคม (ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556) ขณะเดียวกันวิถีปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อในสังคมก็มีผลต่อการใช้ภาษาของคนในสังคมด้วยหน้าที่ของนักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์คือการตีแผ่สิ่งที่อยู่ภายใต้รูปภาษา อาทิ อุดมการณ์และอำนาจโดยวิเคราะห์ว่าผู้ผลิตตัวบทใช้รูปภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดอย่างไร จากนั้นนำบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวบทมาตีความเพื่อสืบหาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบท (เพ็ญญา คล้ายสิงโต, 2553) ในฐานะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาเกี่ยวกับการครอบงำการต่อรองในเชิงความหมายของผู้ทำหน้าที่ในการสื่อสารในฐานะผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสาร ผ่านทางช่องทางของสื่อสิ่งพิมพ์คือ นิตยสารมหาชน มีบทบาทในการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาอย่างไร ตลอดจนการเข้าใจบทบาทของพระพุทธศาสนาในการสื่ออุดมการณ์สู่คนในสังคมลาวอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน ตามกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต คือ ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลจากนิตยสารที่มียอดการจำหน่ายสูงที่สุดในสปป.ลาว คือ นิตยสารมหาชน จำนวน 24 ฉบับ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2558 ถึง เดือนธันวาคม 2559 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ผลข้อมูลในรูปสถิติ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive

Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage)

2. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดว่าทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ Fairclough (Fairclough N., 1995) มาศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับสังคมตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวทางการศึกษาอื่น ตลอดจนการศึกษาอุดมการณ์ในวาทกรรมทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการวิจัย

3. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษา เพื่อให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ภาคปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ภายใต้รูปของภาษาเพื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์พุทธศาสนา

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) โดยสำรวจการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน จำนวน 24 ฉบับ ตามกรอบการวิเคราะห์ทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ Fairclough (Fairclough N., 1995) โดยเป็นการเลือกข้อมูลที่น่าสนใจมาศึกษาเป็นแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญและเป็นเครื่องวัดคุณสมบัติของคนในสังคมลาว ตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้าร่ม (1353 - 1373) ที่ได้ยกย่องพระพุทธศาสนาให้เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวของประชาชน อีกทั้งพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาว ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองราชอาณาจักรลาวเป็น สปป.ลาว เข้าสู่ระบอบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ (1975 - 1985) สิ่งที่สำคัญเร่งด่วนคือ คณะสงฆ์ของพุทธศาสนา โดยให้มีการผนวกองค์กรเข้าร่วมกับภาครัฐ นอกจากนี้พุทธศาสนาในสังคมลาวได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การปกครองคณะสงฆ์อีกด้วย ทำให้พุทธศาสนาในปัจจุบันอยู่เหนือจิตใจของประชาชนลาวมาโดยตลอด ส่งผลให้การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาถูกสื่อใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดผ่านการนำเสนอในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ เป็นต้น

หากกล่าวถึงนิตยสารมหาชนเป็นนิตยสารสมัยใหม่ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิง ความสวย ความงามเทคโนโลยี และความทันสมัยในโลกปัจจุบัน การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในนิตยสารมหาชนผ่านคอลัมน์ธรรมะ ปรากฏพบการนำเสนอบทบาทของอุดมการณ์พุทธศาสนาของลาวในยุคกำลังพัฒนา ได้ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาวลาว ผ่านการสื่อสารและ

แสดงออกทางวัฒนธรรม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ โดยเฉพาะพิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านพุทธประเพณี คือ กิจกรรมต่าง ๆ ของสงฆ์ ที่พระสงฆ์ปฏิบัติทำกันมากก็มีหลายกิจกรรมที่มีชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจึงจะเกิดขึ้นได้ เช่น การทำบุญแห่เทียนเข้าพรรษา การตักบาตรเวียนเทียน กิจกรรมทางพุทธศาสนาเหล่านี้เป็นกิจกรรมสำคัญที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี นอกจากเป็นการระลึกถึงความสำคัญของวันดังกล่าวแล้ว การประกอบกิจกรรมทางศาสนาถือเป็นการสืบทอดต่ออายุพระพุทธศาสนา และเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ทำให้คนได้เข้าวัด ทำบุญ ไกล่ลี้ศาสนา เป็นหน้าที่อันหนึ่งของพุทธศาสนิกชนที่ดีพึงปฏิบัติด้านพุทธประเพณีที่พบในนิตยสารมหาชน ได้แก่ การทำบุญตามประเพณี การรักษาศีล การสร้างจิตสำนึกในวันสำคัญทางศาสนา และการปฏิบัติตนตามฮีตสิบสองของชาวลาว ฮีตสิบสองของชาวลาว คือ กฎมณเฑียรบาลของพระราชอาณาจักรล้านช้างในสมัยก่อนที่ตั้งขึ้นเพื่อปกครองคนลาว-ชาวลาวล้านช้างให้อยู่ในกฎข้อบังคับและแบบแผนดำรงชีวิตแบบเดียวกันและทั้งฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เปรียบเทียบได้คือรัฐธรรมนูญและกฎหมายของพระของพระราชอาณาจักรลาวล้านช้างในยุคสมัยนั้น มีอยู่ 12 ข้อ ดังนี้ เดือนเจียง - บุญเข้ากรรม เดือนยี่ - บุญคูณลาน เดือนสาม - บุญมาฆบูชา เดือนห้า - บุญสังขาร/บุญปีใหม่มะลาว/บุญสงกรานน้ำพระ เดือนหก - บุญบั้งไฟ เดือนเจ็ด - บุญซำละ/ซำชะ เดือนแปด - บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า-บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ-บุญข้าวสาก/ข้าวสาก เดือนสิบเอ็ด - บุญออกพรรษา และเดือนสิบสอง - บุญกฐิน และให้สัพระธาตุหลวง (กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ระยะกลางพรรษาแบบนี้ เชื่อกันว่าเหล่าพุทธศาสนิกชนทั้งหลายก็คงจะอิมบุญกุศลกันถ้วนหน้า เพราะนอกจากการทำบุญวันศีล วันพระทั่วไปแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ บุญข้าวสาก เป็นฮีตที่คนลาวชาวพุทธปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นพุทธประเพณี โดยนำเสนอประเด็นการทำบุญตามประเพณีเพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของ “บุญข้าวสาก” ผ่านบริบททางสังคมที่ชาวพุทธลาวได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ซึ่งบุญข้าวสากของชาวลาวนั้นอยู่ในฮีตสิบสองเดือนสิบเป็นการเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือการเซ่นไหว้ข้าวก่อนการเก็บเกี่ยวอีกทั้งชาวลาวยังให้ความสำคัญกับบุญนี้คือการที่ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของทานและ เขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สากของใครผู้นั้นจะเข้าไปถวายของเมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตาย เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติและวิถีการ

ดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวในสมัยก่อน อีกทั้งผู้เขียนยังต่อยอดการณในเรื่องของความเชื่อเรื่องบุญกุศลเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นในอุดมการณ์และความศรัทธาในพุทธศาสนา

ตัวอย่างที่ 2

ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านรู้ว่าบุญห่อข้าวประดับดิน นอกจากจะได้อุทิศบุญกุศลให้ญาติพี่น้องแล้ว ยังปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังได้รู้ และคำนึงถึงความกตัญญูรู้คุณที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างไว้ก่อนและยังเป็นบุญหนึ่งที่สัตว์ต่าง ๆ ได้รับอานิสงส์จากห่อข้าวที่ชาวพุทธลาวได้นำไปวางไว้

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นพุทธประเพณี โดยนำเสนอประเด็นการสร้างจิตสำนึกในการให้ความสำคัญกับประเพณีเดือนเก้าบุญข้าวประดับดินซึ่งเดิมชาวพุทธลาวจะนับถือผีแถน นาก และอินดูจะมีการนิยมเลี้ยงผีต่าง ๆ มีการเลี้ยงผีตาแฮก เป็นต้น แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปคนลาวส่วนใหญ่หันมานับถือพุทธศาสนาจึงได้หันมาทำบุญอุทิศแก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าวของหวาน หมากพลู บุหรี่ห่อด้วยใบตองกล้วยร้อยเป็นพวง เตรียมไว้ถวายพระช่วงเลี้ยงเพลบางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าวน้อย เหล้า บุหรี่ แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ตามต้นไม้และกล่าวเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติ มิตรที่ล่วงลับไปมารับส่วนกุศลในครั้งนี้ ซึ่งจากความสำคัญของบุญข้าวประดับดินที่ถูกนำเสนอขึ้นนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้ใช้วาทกรรมในการต่อยอดความคิด ความเชื่อผ่านการนำเสนออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ภายใต้คำว่า “ชาวพุทธลาว” เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อและศรัทธาในการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมของชาวพุทธลาวรวมทั้งเป็นการ ปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นหลังได้รู้และเกิดการสร้างจิตสำนึกที่ดี การคิดดี การเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม อีกทั้งสร้างให้ผู้อ่านคิดและคำนึงถึงความกตัญญู

ตัวอย่างที่ 3

เมื่อก้าวเข้าสู่ฤดูฝน ชาวไร่ ชาวนาก็เริ่มลงมือปักกล้าดำนาปี ส่วนสัตว์ต่าง ๆ ก็ได้สร้างที่อยู่อาศัยเพื่อหลบพายุฝน และสิ่งหนึ่งที่ชาวพุทธลาวของเราประพฤติปฏิบัติสืบทอดต่อกันมายาวนาน ก็คือการทำบุญเข้าพรรษา ซึ่งอยู่ในฮีตที่ 8 ของฮีตสิบสองลาวของพวกเรา

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นพุทธประเพณี โดยนำเสนอประเด็นการทำบุญตามประเพณีของชาวลาวคือ บุญเข้าพรรษา หรือบุญเดือนแปด ของชาวพุทธลาวที่

ประเพณีปฏิบัติสืบทอดต่อกันมานั้นเป็นบุญทางพุทธศาสนา พระสงฆ์ลาวเข้าจำพรรษาตาม พุทธตำราสขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และประชาชนชาวพุทธลาวจะบำเพ็ญกุศลในฤดูฝนไป พร้อมกับพระสงฆ์ จะเห็นว่าจากตัวอย่างที่ 3 คือ ผลของการกระทำที่ได้สืบทอดต่อกันมาทำให้ ผู้อ่านรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีและได้นำไปประเพณีปฏิบัติตนในทางที่ เหมาะสมตามวิถีของชาวพุทธลาว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมประเพณีและเผยแผ่วัฒนธรรมให้คง อยู่สืบไปจนเกิดกระแสของอุดมการณ์พุทธศาสนาที่หันกลับไปให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดมาจากอดีต อันกลายเป็นกระแสของการพยายามสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติใน รูปแบบของการนำเสนอผ่านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ชาติสมัยใหม่ใน สปป.ลาว อีกทั้ง ผู้เขียนได้ใช้วาทกรรมในการตอกย้ำความคิด ความเชื่อผ่านการนำเสนออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ ภายใต้อำนาจ “ฮึดสู้สองลาวของพวกเรา” เพื่อสร้างความศรัทธาในพุทธศาสนาให้กับชาวพุทธ ลาว

2. ด้านหลักธรรมคำสอน คือ หลักธรรมทางกายและวาจาของคนแต่ความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์นั้นจะต้องมีจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง พระพุทธศาสนา จึงกำหนดหลักการความประพฤติที่ รวมกับการพัฒนากาย วาจา และ พัฒนาจิตใจเข้าไว้ด้วยกัน ทางทำความดี ทางนำไปสู่ความสุข ความเจริญ ได้แบ่งเป็นข้อประพฤติทางกาย ทางวาจาและทางใจ หลักธรรมที่ควบคุมบุคคล ไม่ให้ผิดพลาด (พระธรรมโกศาจารย์, 2547) ด้านหลักธรรมคำสอนที่พบในนิตยสารมหาชน ได้แก่ การทำความดีการเวียนว่ายตายเกิด การสร้างบุญสร้างกุศล และความสุขกับความทุกข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

สำหรับคติของพวกเราคนลาวชาวพุทธ จงจำไว้เสมอว่าความสวยความงามไม่คงที่ ความดีต่างหากที่คงทน เมื่อคนเราเกิดขึ้นมาลืมหืมตาโลก สิ่งแรกที่จะต้องทำก็คือรู้จักปรับตัวให้ เข้ากับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ นั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย สุข ทุกข์ มีพละมีพรากที่เรียกว่า: สังขารธรรม คือความไม่เที่ยงแท้ แน่นนอนของสังขาร ถ้ามีแล้วไปปรับธรรมชาติไว้เป็นจุดใจกลางแล้ว มนุษย์เราก็ดปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและ ยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นหลักธรรมคำสอน โดยนำเสนอประเด็น การทำความดีและการเวียนว่ายตายเกิดเพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึง “สังขารธรรม” ที่ถูกนำเสนอ ผ่านหลักธรรมคำสอนในรูปแบบใหม่คือสื่อประเภทนิตยสารเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยส่งผ่านวิถี ชีวิต และวัฒนธรรมจากสากลผนวกรวมเข้ากับท้องถิ่นก่อให้เกิดปฏิบัติการทางสังคมที่เรียกว่า อุดมการณ์ ด้วยเหตุนี้อุดมการณ์ดังกล่าวจึงได้นำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการกระทำ

มากกว่ารูปลักษณ์ภายนอก และการให้ความสำคัญกับธรรมชาติผ่านหลักธรรมคำสอน อีกทั้งยังได้สร้างกรอบความคิดให้กับคนในสังคมด้วยคำว่า “พวกเรา” และคำว่า “คนลาวชาวพุทธ” เพื่อให้ผู้อ่านได้นำไปทบทวนให้อ่องแท้ และน้อมนำคุณค่าของความสำเร็จในคำสอนนี้มาสู่ตน ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลกให้ไพบลูย์ยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 5

การทำบุญในพุทธศาสนานั้นมีหลายรูปแบบแต่หลาย ๆ คนก็อาจจะคิดว่าการทำบุญจะต้องไปที่วัดเท่านั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วนั้นสามารถทำได้ทั้งอยู่ในวัดและนอกวัด เช่น การช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ก็ถือว่าเป็นการทำบุญให้ทานเช่นเดียวกัน ฉะนั้นแล้วเมื่อนุญญเกิดมาก็ต้องหมั่นในการทำบุญให้ทานให้มาก ๆ เพื่อเป็นเสบียงไว้ในภพชาติหน้า การทำบุญก็เปรียบกับเราสะสมเสบียงอาหารในการเดินทางไปที่ยื่นไกล ๆ ยิ่งเราสะสมไว้มากเท่าใด ยิ่งเป็นการดี

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นหลักธรรมคำสอน โดยนำเสนอประเด็นการสร้างบุญสร้างกุศลเพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน เช่น การเวียนว่ายตายเกิด การสร้างบุญสร้างกุศล และการตั้งสติ โดยนำเสนอตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลัก เนื่องจากประชาชนชาวลาวย่อยใหญ่่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ การดำรงชีวิตของคนลาวได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งฝังรากลึกอยู่ในความคิดและชีวิตจิตใจของคนลาวมาเป็นเวลาช้านาน การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาข้างต้นผู้เขียนได้นำองค์ประกอบในพุทธศาสนาเข้ามาในตัวบทเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นั่นคือ “พุทธธรรม หรือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า” ที่ประชาชนลาวยกย่องให้เป็นเครื่องวัดคุณค่าของคนในสังคมลาวให้มีบทบาทในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของคนลาวทั้งสิ้น

ตัวอย่างที่ 6

เมื่อพูดถึงความรัก หลายคนคงจะมีความรู้สึกในใจว่าเป็นสิ่งที่สวยงามงดงาม เมื่อมีความรักแล้วจะทำให้ตนเองมีความสุข แต่สิ่งที่ท่านคิดมานั้นมันตรงกันข้ามกับพระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ความรักเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ ท่านยกตัวอย่างเปรียบเทียบง่าย ๆ ว่าความรักก็คือกันกับเปลวไฟ คนจะรู้จัก หรือ ไม่รู้จักไฟก็ตาม แต่เมื่อท่านเอามือไปจับไฟก็จะรู้สึกร้อนขึ้นมาทันที ความรักก็เช่นกัน ถึงว่าท่านจะรู้ หรือไม่รู้จักก็ตาม เมื่อได้รักแล้ว แน่ชอนก็ต้องได้พบกับความทุกข์ ความเจ็บปวดอันเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต และก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญปัญหานั้น เพราะว่าความพลัดพรากจากไปมันเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นหลักธรรมคำสอน โดยนำเสนอประเด็นความรักกับความทุกข์เพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึง “ความรักเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์” โดยถูกนำเสนอตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลัก การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาข้างต้นผู้เขียนได้นำองค์ประกอบในพุทธศาสนาเข้ามาในตัวบทเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นั่นคือ “พุทธธรรม หรือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า” ที่ประชาชนลาวยกย่องให้เป็นเครื่องวัดคุณค่าของคนในสังคมลาวให้มีบทบาทในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของคนลาวทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าการนำเสนอในประเด็นความรักคือความทุกข์นั้นได้ถูกเขียนขึ้นบนหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ศาสนาสอนให้คนใช้ชีวิตและแก้ปัญหาเพื่อความอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและผู้คนจะไม่ทิ้งศาสนาเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ

3. ด้านการประพุดติและปฏิบัติตน คือ การประพุดติและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ดีปฏิบัติในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาจะช่วยให้เกิดคุณธรรมหลายประการในตัวผู้ปฏิบัติ การปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันจะนำมาซึ่งความสงบ การมีสมาธิ และเป็นการสร้างบุญกุศลให้เกิดขึ้นกับตนเอง ตลอดจนสามารถแผ่เมตตาให้กับบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายได้อีกทางหนึ่ง และเมื่อได้ปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรประจำวันแล้วความสุขในชีวิตจะเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติชอบนั้น ด้านการประพุดติและปฏิบัติตนที่พบในนิตยสารมหาชน ได้แก่ การคิดดี การยกระดับจิตใจ และการทำความดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

มนุษย์เป็นผู้ที่ประเสริฐ เป็นผู้มีจิตใจสูงส่ง ซึ่งต่างกับสัตว์เดรัจฉาน โดยอาศัยมูลเหตุของความตั้งอยู่อย่างถาวรของโลก 2 ประการ คือ อุปการคุณ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้อื่นถึงจะไม่ใช้พื้นที่นี้ร่วมอุทธรณ์เดียวกันก็ตาม และปฏิการคุณ คือการตอบบุญแทนคุณคนอื่นที่ได้ให้การช่วยเหลือแก่ตน

ในทางปฏิบัติถ้าหากว่ามนุษย์ทั้งหลายรู้จักคำว่าอุปการคุณของท่านอื่นที่ได้มีไว้ให้แก่เรา และตั้งใจตอบแทนด้วยความเคารพ เอื้อเฟื้อ โลกมนุษย์ของเราจะน่าอยู่มากขึ้น แต่ในปัจจุบัน เมื่อวิวัฒนาการ วิทยาศาสตร์สร้างความเจริญทางด้านวัตถุที่เป็นปัจจัย 4 ส่งผลให้เกิดการแสวงหาสุข อันเกิดจากการได้ครอบครองวัตถุ จนนำไปสู่คำว่ากิเลสเกิดขึ้นในจิตใจ คำว่าแบ่งปันและตอบแทน จึงเลื่อนลงหายไปจากสังคม ฉะนั้นแล้วจึงตั้งอยู่ในธรรมะสองประการนี้ คือ การกตัญญูและรู้คุณคน ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ใด ความเจริญของงอกงามก็จะเกิดขึ้นอยู่ที่นั่น

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นการประพจน์และปฏิบัติตน โดยนำเสนอให้เห็นถึง ความสำคัญของพุทธศาสนากับสังคมลาวในด้านวิถีชีวิต การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาข้างต้นได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันของคนลาว จากการวิเคราะห์พบ การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาเกี่ยวกับสังขนิม และความเป็นเหตุเป็นผล โดยอุดมการณ์นี้ มักจะถูกนำเสนอผ่านหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวบท อีกทั้ง ผู้เขียนได้สอดแทรกศีลธรรมทางพุทธศาสนา เช่น พุทธภาษิตมองโลกในแง่ความเป็นจริงเป็นสังขนิม คือ มองทุกอย่างในสภาพที่เป็นจริงถึงแม้โลกจะพัฒนาไปไกลและส่งผลกระทบต่อมนุษย์ กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้น ความเป็นเหตุเป็นผลที่ถูกนำเสนอผ่านอุดมการณ์นี้ได้สอดแทรกศีลธรรมทางพุทธศาสนาเอาไว้อย่างแนบเนียน

ตัวอย่างที่ 8

พวกเราเคยคิดและเคยสังเกตไหมว่ายิ่งสังคมพัฒนามากเท่าใด จิตใจของมนุษย์ก็ยิ่งวัน ยิ่งตกต่ำลงโดยสวนทางกันกับการพัฒนาทางด้านวัตถุที่ทำให้จิตใจมนุษย์ยิ่งถอยห่างออกจากคำ วามมนุษย์ (ผู้ที่มีใจสูง)

ในทางพุทธศาสนา ธรรมะที่เป็นขั้นพื้นฐานเพื่อรับประกันสันติภาพ และความสงบสุข ของสังคมนั้น ก็คงหนีไม่พ้นเรื่องของศีล ที่เป็นข้อกำหนดกฎระเบียบไว้สำหรับรักษากาย รักษา วาจาของแต่ละบุคคลเอาไว้ให้อยู่ในความปกติ เรียบร้อย ส่วนจิตใจศีลไม่สามารถไปยับยั้ง ความคิดท่านได้ และคนลาวชาวพุทธทั้งหลาย ก็เข้าวัดรับศีลรับพรกันเป็นประจำอยู่แล้ว ก็ควร ที่จะน้อมนำเอาธรรมะธรรมที่พวกเรายึดถือกันว่าศีล 5 มาปฏิบัติกัน

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นการประพจน์และปฏิบัติตน โดยนำเสนอ ให้เห็นถึงการยกระดับด้านจิตใจ เช่น การเข้าวัดทำบุญ การรับศีลรับพรของชาวพุทธลาว โดย นำเสนอตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลัก นอกจากนี้ยังนำเสนอความเชื่อของชาว ลาวในเรื่องของการรักษากฎระเบียบทางศาสนาเพื่อนำมาสู่การพัฒนายกระดับทางด้านจิตใจ ด้วยการน้อมนำเอาธรรมะธรรมหรือศีล 5 ที่ถือปฏิบัติมาพัฒนาคนในสังคมให้เกิดความสงบสุข ในสังคมลาว

ตัวอย่างที่ 9

การทำบุญในพุทธศาสนามีหลายรูปแบบ แต่หลาย ๆ คนก็อาจจะคิดว่าการทำบุญ จะต้องไปทำที่วัดเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วสามารถทำได้ทั้งอยู่ในวัดและนอกวัด เช่น การช่วยเหลือ สังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสก็ถือว่าจัดอยู่ในการทำบุญให้ทานเช่นเดียวกัน ฉะนั้นแล้วเมื่อ

มนุษย์เกิดมาก็ต้องหมั่นในการทำบุญให้ทานให้มาก ๆ เพื่อเป็นเสบียงบุญไว้ในภพชาติหน้า การทำบุญก็เปรียบเหมือนกันกับเราสะสมเสบียงอาหารในการเดินทางไปเที่ยวอื่นไกล ๆ ยิ่งเราสะสมไว้มากเท่าไรยิ่งเป็นการดี

ท้ายนี้ขอฝากให้ผู้ที่อ่านวารสารมหาชนทุกท่าน จงสร้างความดีให้มาก ๆ โดยการให้ทานช่วยเหลือสังคม และผู้ทุกข์ยาก หยุดทำในสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติบ้านเมือง

(กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, 2558)

การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในประเด็นการประพุดติและปฏิบัติตน โดยนำเสนอให้เห็นถึงการทำความดี โดยมากจะส่งผลทางบวก กล่าวคือ เป็นการให้ความรู้กับผู้อ่านในด้าน การประพุดติดี ด้านการให้ผล ด้านของชาติภพที่ถึงแม้จะพิสูจน์ไม่ได้ แต่ในคอลัมน์ก็หยิบยกตัวอย่างจากการสะสมเสบียงอาหารเพื่อมาอ้างอิงและนำเสนออุดมการณ์ในประเด็นของชาติภพ นอกจากนี้ยังสะท้อนภาพของพุทธศาสนาในสังคมลาวได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญแบบใด กับใครหรือที่ไหนก็ตามหากได้ทำบุญถือว่าพุทธศาสนาก็ยังคงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมได้ จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนได้ใช้สื่อเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์บอกบุญผ่านวารสารมหาชนในคอลัมน์ “การสะสมบุญนำความสุขมาให้” สะท้อนให้เห็นว่าการทำบุญทั้งในวัดและนอกวัดนอกจากจะเป็นการนำเสนอผ่านมุมมองของผู้เขียนแล้วยังเป็นการบอกบุญให้ผู้อ่านวารสารทุกคนหมั่นทำความดี เสริมสร้างบุญให้กับตนเองและประเทศชาติอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สื่อให้เห็นถึงบทบาทในการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในสังคมลาวผ่านนิตยสารมหาชน 3 ด้าน ด้านที่พบมากที่สุด คือ 1) ด้านหลักธรรมคำสอน 2) ด้านพุทธประเพณี และ 3) ด้านการประพุดติและปฏิบัติตน ผู้วิจัยจะแสดงผลการวิจัยในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบของบทบาทการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน

รูปแบบของบทบาทการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนา	จำนวน เล่ม	ร้อยละ
ด้านหลักธรรมคำสอน	13	54.16
ด้านพุทธประเพณี	7	29.16
ด้านการประพุดติและปฏิบัติตน	4	16.68
รวม	24	100

ผลการวิจัยการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน พบว่าบทบาทในการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน ด้านที่พบมากที่สุดคือ ด้านหลักธรรมคำสอน จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 54.16 รองลงมาคือ ด้านพุทธ

ประเพณี จำนวน 7 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 29.16 และพบน้อยที่สุดคือ ด้านประเพณีและปฏิบัติตน จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 16.68 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิตยสารมหาชนต้องการนำเสนอบทบาทของการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาเพื่อให้เห็นถึงหลักธรรมที่สืบทอดต่อกันมามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับพุทธประเพณีและการประพฤติปฏิบัติตนนั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทั่วไปสามารถปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธลาวหรือชาวพุทธไทย นิตยสารมหาชนจึงเลือกนำเสนอบทบาทของหลักธรรมคำสอนเพื่อชักจูงให้ผู้อ่านนำหลักธรรมไปประกอบการดำเนินวิถีชีวิต เนื่องจากบริบทของสังคมลาวในปัจจุบันมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่นำเสนอไว้ข้างต้น ซึ่งการทำความเข้าใจบทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมลาวปัจจุบัน นิตยสารมหาชนพยายามสะท้อนให้เห็นว่าสังคมลาวกับพระพุทธศาสนามีความแนบแน่นกันอย่างแยกไม่ออก ตลอดจนคนในสังคมลาวได้ถือปฏิบัติต่อเนื่องท่ามกลางความเป็นพลวัตของสังคม การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชนสามารถเป็นเครื่องชี้ถึงความศรัทธาที่มีต่อศาสนาได้เช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

อุดมการณ์ทางพุทธศาสนาเป็นอีกอุดมการณ์หนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมลาวที่คนลาวส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ดังที่ พุมิ วงวิจิต ได้กล่าวว่า ยอมรับว่าคนลาวนับถือพุทธศาสนามาช้านาน หลักการของพุทธศาสนาไม่ขัดกับหลักของลัทธิมาร์กซ์ - เลนิน หากแต่มีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขัดเกลาคุณสมบัติของประชาชนลาวให้เป็นคนมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และเป็นคนดี ดังนั้นการศึกษาเรื่อง “การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชน” ได้นำเสนอให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อบางอย่างที่สามารถพัฒนาให้กลายเป็นอุดมการณ์ได้คือ “อุดมการณ์พุทธศาสนา” ในการศึกษาตามมุมมองของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้น อุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชนเป็นการปฏิรูปคำสอนพุทธศาสนาให้มีคุณค่าสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ดังที่นำเสนอในผลการศึกษาข้างต้น (พุมิ วงวิจิต, 1995) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย พนาราม ได้วิจัยเรื่องสื่อมวลชนกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ การนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนสามารถสะท้อนภาพพุทธศาสนาในสังคมได้ ซึ่งพบว่าเนื้อหาโดยรวมที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน สามารถสะท้อนถึงความต้องการคำสอนแบบต่าง ๆ และความเป็นไปของพุทธศาสนาในสังคมได้ (อรทัย พนาราม, 2545) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติรัตน์ สีหพันธ์ ที่วิจัยเรื่อง การรื้อฟื้นวัฒนธรรมชาติในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า พุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตวัฒนธรรม

ของคนลาวมานานแล้ว ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวของการยอมรับนับถือพุทธศาสนาในสังคมลาวในปัจจุบัน ด้วยคำสอนของพุทธศาสนาที่มีเหตุผล ทำให้พุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากคนลาวทั้งในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน (กิติรัตน์ สืบพันธ์, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

จากแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ทำให้สรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในการศึกษาอุดมการณ์พุทธศาสนาในลาวผ่านนิตยสารมหาชนนั้นเหมาะสมสำหรับในส่วนของการตีความที่ต้องอาศัยความรู้ทางภาษาเป็นหลักเพื่อให้ได้ความหมายตรงกับเจตนาของผู้เขียนในภาษาต้นฉบับ เนื่องจากนิตยสารมหาชนเป็นนิตยสารที่ใช้ภาษาลาวตลอดทั้งเล่ม อีกทั้งการพยายามอธิบายมุมมองของคนในและคนนอกนั้นอาจมีความลำเอียงได้เพราะมีโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้สรุปได้ว่า การนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาทั้ง 3 ประเด็นทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า บทบาทในการนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาในสังคมลาวนั้นมีกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนสูง เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากพุทธเถรวาทในลาวทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธ อีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมาย เพราะสามารถทำให้ชาวพุทธลาวสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้ ดังนั้นการเข้าใจบทบาทของพระพุทธศาสนาในการสื่ออุดมการณ์ผู้เขียนได้พยายามนำเสนอจุดเด่นของพระพุทธศาสนาในลาวผ่านคอลัมน์ธรรมะในนิตยสารมหาชนเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมให้กับตนเอง และเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกศรัทธาและเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนามากขึ้น อีกทั้งผู้เขียนยังนำเสนออุดมการณ์พุทธศาสนาที่ปรากฏว่าเป็นการนำเสนอแบบผสมผสานกลมกลืนไปกับระบบการปกครองแบบมาร์กซ์ ด้วยการสร้างความเชื่อ สร้างสังคมใหม่ สร้างค่านิยมใหม่ เพื่อใช้ในการควบคุมปกครองและการรวมความเป็นหนึ่งเดียวของคนชาติ แต่ขณะเดียวกันความเข้มงวดความมีระเบียบ และอุดมการณ์ของระบอบการปกครอง ก็มีส่วนทำให้ พุทธศาสนาในลาวสืบทอดมั่นคง และมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่าหลายประเทศในภูมิภาค เนื่องมาจากสังคมปิดของลาวเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อุดมการณ์ทางพุทธศาสนาที่ถูกนำเสนอผ่านนิตยสารมหาชนถูกนำเสนอในคอลัมน์ธรรมะปรากฏพบการนำเสนออุดมการณ์ 3 ด้าน คือ 1) ด้านหลักธรรมคำสอน พบมากที่สุด คือ จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 54.16 ได้แก่ การทำความดี การเวียนว่ายตายเกิด การสร้างบุญสร้างกุศล และความสุขกับความทุกข์ โดยนำเสนอผ่านธรรมะประยุกต์ และการใช้สื่อเป็นช่องทางบอกบุญ จากการนำเสนออุดมการณ์ที่ปรากฏได้

สื่อความหมายว่าพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ดีที่สุดสำหรับคนในสังคมลาว และตอกย้ำ ผลิตซ้ำอุดมการณ์พุทธศาสนา บทบาทพุทธศาสนาในสังคมลาวสมัยใหม่ยังคงมองทุกอย่างในสภาพที่เป็นจริงถึงแม้โลกจะพัฒนาไปไกลและส่งผลให้มนุษย์กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้น รองลงมาคือ 2) ด้านพุทธประเพณี จำนวน 7 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 29.16 ได้แก่ การทำบุญตามประเพณี การรักษาศีล การสร้างจิตสำนึกในการให้ความสำคัญกับวันสำคัญทางศาสนา และการปฏิบัติตนตามฮีตสิบสองของชาวลาวนั้นยังคงถูกนำเสนอในทิศทางบวก และสามารถสะท้อนภาพพุทธศาสนาในสังคมลาวได้หลายมุมมองผ่านพุทธประเพณี และพบน้อยที่สุดคือ 3) ด้านการประพจน์และปฏิบัติตน จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 16.68 ได้แก่ การคิดดี การยกระดับจิตใจ และการทำความดี โดยนำเสนอผ่านระบบค่านิยมด้านการประพจน์ดีอย่างชัดเจนว่า สังคมลาวในปัจจุบันถึงแม้จะได้รับการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในสังคมลาวเช่นกัน คนในสังคมเริ่มถอยห่างจากวัฒนธรรมหันไปสนใจเทคโนโลยีที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีของคนในสังคมแทน แต่ค่านิยม “การประพจน์ดี” ก็ยังคงสำคัญอยู่ในสังคมลาว ดังนั้น การพยายามเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อดังกล่าว สื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องพยายามสื่ออุดมการณ์และค่านิยมใหม่ผ่านนิตยสารลาวสมัยใหม่ให้เป็นอีกช่องทางหนึ่ง หากสื่อมวลชนประสบความสำเร็จในการสื่ออุดมการณ์และค่านิยมดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อคนในสังคมลาวและนำไปสู่วัฒนธรรมที่ดีงามที่สืบทอดกันมาดังเดิม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการศึกษา พบว่า สื่อมวลชนควรปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมให้กับผู้อ่านผ่านนิตยสารทุกรูปแบบในสปป.ลาว เพื่อให้ผู้อ่านได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและเกิดความสุขในการดำรงชีวิต และ อุดมการณ์พุทธศาสนาส่งผลต่อความศรัทธาในประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้สื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง เช่น นิตยสารลาวสมัยใหม่ ควรมีการส่งเสริมและให้ความสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมที่พึงปฏิบัติเพื่อให้ผู้อ่านเลื่อมใส ศรัทธา และได้เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรศึกษาอุดมการณ์พุทธศาสนาในนิตยสารลาวฉบับอื่น ๆ ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดใน สปป.ลาว และควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอุดมการณ์พุทธศาสนาในนิตยสารลาวกับนิตยสารไทยที่มีผลต่อชุดความคิด ความเชื่อและค่านิยมในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ. (2558). เอกลักษณ์ของชนเผ่าลาว. นครหลวงเวียงจันทน์: กรมชนเผ่า ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2540). โลกของสื่อลำดับที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์.
- กิติรัตน์ สืบพันธ์. (2550). การรื้อฟื้นวัฒนธรรมชาติในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารประวัติศาสตร์, 33(1), 21-35.

- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). ใน โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2547). ธรรมะกับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พุมิ วงวิจิต. (1995). คุณสมบัติใหม่และสินค้าปะติวัด. (อัดสำเนา). เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- เพ็ญนภา คล้ายสิงโต. (2553). อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หอมหวล บัวระภา. (2555). การพัฒนาบุคลิกภาพตามพุทธปรัชญา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(3), 134 - 143.
- อรรถัย พนาราม. (2545). สื่อมวลชนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fairclough N. (1995). Media Discourse. London: Arnold.

การพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหาร
และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*

DEVELOPMENT OF A MODEL IN CREATING HAPPINESS AT WORK
OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN SCHOOLS UNDER
THE SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

กษมา ช่วยยิ้ม

Kasama Chuayyim

นัจจรี เจริญสุข

Natjaree Jaroensuk

โสภณ เพ็ชรพวง

Sopon Pechrpuang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: smileysmile_1989@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน และ 2) เพื่อพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน จากนั้นนำมาสร้างเป็นประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงาน นำผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างเป็นแบบการสร้างความสุขในการทำงาน จากนั้นนำรูปแบบที่ยกร่างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้าน

* Received 17 April 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 18 June 2020

การติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ และด้านความพึงพอใจในงาน 2) การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เป้าหมายรูปแบบ 2.4) องค์ประกอบของรูปแบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน 66 ตัวชี้วัด คือ 2.4.1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ มี 11 ตัวชี้วัด 2.4.2) ด้านความรักในงาน มี 12 ตัวชี้วัด 2.4.3) ด้านความสำเร็จในงาน มี 13 ตัวชี้วัด 2.4.4) ด้านการเป็นที่ยอมรับ มี 17 ตัวชี้วัด 2.4.5) ด้านความพึงพอใจในงาน มี 13 ตัวชี้วัด 2.5) การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน 2.6) เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, องค์การแห่งความสุข, การสร้างความสุขในการทำงาน

Abstract

This article has the objectives of 1) to study the happiness in working conditions and 2) to develop the model of creating happiness at work of administrators and teachers in educational institutions. Under the Surat Thani Educational Service Area Office, Area 2, is a research and development with the following steps: Step 1 Synthesis of concepts, theories and related research To set the framework for studying the conditions of working happiness After that, it will be used as an issue for interview questions. And the quality check of the tools by 5 experts. The interviewees were 11 school administrators using specific selection methods. Data was analyzed using content analysis. Step 2 Develop a model for creating work happiness. Bring the research results from step 1 to be drafted as a model for creating work happiness. After that, the draft was raised for 14 experts to examine the suitability and possibility. By using small group discussion techniques And synthesize the data according to the seminar's issues using inductive analysis. The results of the research revealed that 1) The happiness in working condition of administrators and teachers in educational institutions There are 5 important components which are Contact Love in the job On job success Accepted aspects And job satisfaction. 2) Development of ways to create happiness in the workplace of administrators and teachers in educational institutions, consisting of 2.1) principles and rationale 2.2) objectives 2.3) goals, patterns 2.4) elements of the model There are 5 important components in 66 indicators: 2.4.1) Contact relationships with 11 indicators 2.4.2) Love in work has 12 indicators 2.4.3)

There are 13 success stories in work. 2.4.4) Acceptance, there are 17 indicators 2.4.5) Job satisfaction with 13 indicators 2.5) Management to support creating happiness at work 2.6) Success conditions.

Keywords: Model Development, Organization of Happiness, Creating Happiness at Work

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคการศึกษาและเรียนรู้ที่ไร้ขอบเขต อีกทั้งรัฐบาลยังมุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างคนสร้างชาติ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันการศึกษาและครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลิต และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ นั่นคือ การเป็นคนดี คนเก่ง และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ครูจึงเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทและภาระหน้าที่สำคัญในการเป็นกลไกที่มีส่วนร่วมในการผลิตเยาวชนของชาติให้มีประสิทธิภาพ เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพพระระดับสากลได้ ซึ่งการที่ครูจะสามารถผลิตเยาวชนที่ดีได้นั้น ครูเองจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีทัศนคติที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติงานด้วยกำลังความสามารถของตนเองและที่สำคัญคือการทำงานอย่างมีความสุข สุขความสุจะมีพลัง ที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรให้พัฒนาไปข้างหน้า (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข, 2558)

ความสุขเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต การที่คนทำงานมีความสุขเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความสุขจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาและเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดตามธรรมชาติของมนุษย์ ความสุขคือกิจกรรมของจิตที่สอดคล้องกับความดีงาม เป็นความรู้สึกที่ดี เรียกว่า สุขภาวะ ซึ่งเป็นความพอใจในชีวิต รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับ การกระทำในสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความดีงาม รับรู้ว่ามีอารมณ์ทางบวกสูง รวมทั้งมีอารมณ์ทางด้านลบ ซึ่งคนที่มีความสุขจะแสดงออกให้เห็นทั้งร่างกายและคำพูด การแสดงออกเต็มไปด้วยพลังตื่นเต้น มีอารมณ์ร่าเริงและเบิกบาน ส่วนความสุขในการทำงาน เป็นเรื่องของจิตใจหากมีความพึงพอใจต่องาน ไม่ว่างานนั้นจะมีลักษณะอย่างไรก็รักและพอใจที่จะทำเต็มความสามารถ หากเริ่มต้นด้วยความพอใจก็จะทำงานได้ดีและไม่เบื่องาน แม้มีอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย ดังคำกล่าวที่ว่างานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้เป็นสุขและสนุกกับการทำงาน คนที่จะทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ (ว.วชิรเมธี, 2556) ดังนั้นประโยชน์ของความสุขในการทำงานจะเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความท้าทายที่จะตั้งศักยภาพมาปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ มีความภาคภูมิใจต่อผลงานของตนเอง มีความสุข

ในการทำงานส่งผลให้มีความเครียดในการทำงานลดลง ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์บรรยากาศในการทำงานที่ดี ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ยากจะควบคุม รวมทั้งความก้าวหน้าในการสื่อสารทำให้โลกแคบลงเรื่อย ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ ความเปลี่ยนแปลง อย่างมากมายต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กร องค์กรวันนี้จึงเหมือนกับภูเขาน้ำแข็งกลางทะเล ที่ถูกความรุนแรงของคลื่นลมและกระแสน้ำ กัดเซาะตลอดเวลา ทำให้ภูเขาน้ำแข็งไม่ว่าจะใหญ่โตเพียงใดก็ย่อมหนีความจริงของธรรมชาติไม่พ้นคือค่อย ๆ ละลายลงและสูญสลายไปในที่สุด จึงไม่มีองค์กรที่ยิ่งใหญ่คำฟ้า ไม่มีองค์กรอมตะ ดังนั้นเพื่อที่องค์กรจะต้องอยู่ได้นานที่สุดจึงต้องปรับตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เผชิญอยู่ และที่จะเข้ามาในอนาคต องค์กรจึงต้องมุ่งสู่การสร้าง ความเข้มแข็งขององค์กรผ่านการทำงานด้วยความสุข (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) ดังนั้น ความสุขคนทำงาน คือประสบการณ์ และความรู้สึกรักของคนทำงาน ที่ต้องการให้ตนเป็นที่ยกย่องและยอมรับจากคนทั่วไป การได้ทำงานในที่ทำงานที่มั่นคง มีความก้าวหน้า การเข้าถึงโอกาส ในการพัฒนาอย่างทั่วถึง การมีผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตา และกรุณา การมีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจ การได้รับสวัสดิการที่พอเพียง และการได้ รับความปลอดภัยจากการทำงาน ซึ่งถ้าคนทำงานได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างบ่อยครั้งและต่อเนื่อง คนทำงานก็จะทำงานอย่างมีความสุข (ศิริพันธ์ กิตติสุข และคณะ, 2555)

นอกจากนี้ ปัญหาที่ส่งผลให้ครูไม่มีความสุขในการทำงานคือการขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่ง พเยาว์ หมอเล็ก ได้ศึกษา ปัญหาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่พบว่า ด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ปัญหา ได้แก่ครูไม่มีความจริงใจต่อกัน และ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความรักในงาน ปัญหาได้แก่ เงินเดือนน้อยเกินไป ผู้บริหารกระจายงานไม่ทั่วถึง ความสำเร็จในงาน ปัญหาได้แก่ ขาดการทำงานเป็นทีม การอบรมยังไม่ทั่วถึง ด้านการเป็นที่ยอมรับ ปัญหาได้แก่ การยกย่องในความสำเร็จยังไม่เสมอภาค ผู้บริหารไม่ชื่นชอบในผลงาน ความพึงพอใจในงาน ปัญหาได้แก่ นโยบายและการบริหารบางอย่าง ภาระงานของครูมากเกินไป (พเยาว์ หมอเล็ก, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แต่ในปัจจุบัน พบว่า การจัดการเรียนการสอน ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ประสบปัญหาความเครียด ไม่มีความสุขในการทำงาน โดยมีสาเหตุจากครอบครัวยุคใหม่ ครูบางคนมีปัญหาครอบครัว ด้านการเงิน สถานการณ์การเงินขาดสภาพคล่อง ด้านการทำงาน ครูมีภาระงานมากเกินไป ครูมิได้มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว แต่มีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ซึ่งมีบุคลากรไม่ครบตามโครงสร้างของการบริหารองค์กร ครูบางคนเป็นทั้งครูผู้สอน หัวหน้างาน

หัวหน้าฝ่ายบริหาร บางครั้งภาระงานที่ได้รับมอบหมายมีมากกว่าการจัดการเรียนการสอนด้านสังคม ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการครูด้วยกันในสถานศึกษา หากสถานศึกษาใดมีความขัดแย้งแบ่งเป็นกลุ่ม เป็นฝ่าย เกิดความแตกแยกกัน ทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์งานด้านสุขภาพของครู รวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนั้น ปัจจัยที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู หากครูมีความสุขในการทำงาน ก็จะทำให้มีกำลังใจในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เป็นผลทำให้ครูไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งการทำงานอย่างมีความสุขนั้น เป็นสิ่งที่บุคลากรในโรงเรียน นั้นปรารถนาหากได้ทำงานในที่ทำงานที่รู้สึกมีความสุขจะรู้สึกผูกพัน สนุกสนาน ความรู้สึกที่มาทำงานจะหมดไปกลายเป็นการร่วมสนุกกับกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจุบันกระแสการสร้างการทำงานอย่างมีความสุขในประเทศไทยได้เริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้น สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงาน ทำงานแล้วรู้สึกมีความสุขรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน การเจริญเติบโตก้าวหน้า กระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สนุกกับงานมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานและสภาพแวดล้อมที่ดี ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กรซึ่งจะช่วยให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2556)

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสร้างความสุขในการทำงานมีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยหลักของสถานศึกษาในการทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการของหน่วยงานในอันที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและเป้าหมายของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีการดำเนินการดังนี้

1. สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการทำงาน เพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา แล้วนำไปเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 นำมาสร้างข้อคำถาม

2. สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครู ตามกรอบแนวคิดที่สังเคราะห์ไว้ในข้อที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์เป็นความเรียงในแต่ละด้าน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้มีคุณสมบัติดังนี้

3.1 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพครั้งสุดท้ายอยู่ในระดับดี

3.2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

3.4 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ

3.5 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา 10 ปีขึ้นไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสัมภาษณ์ความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สอบถามถึงรายละเอียด ของการติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงานความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความพึงพอใจในงาน ที่ก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยไปสัมภาษณ์ผู้บริหารโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผ่านการนัดหมายด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

1. นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มาयर่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ รวมถึงผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ มาประกอบการยกร่างรูปแบบแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาจากนั้นปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและยกร่างคู่มือประกอบการใช้รูปแบบ

2. ได้ร่างรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

3. จัดการการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน และครูผู้สอน 7 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา วิชยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษหรือผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท และปฏิบัติงานการบริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

3.2 ศึกษานิเทศก์ วิชยฐานะ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษหรือศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ทำงาน 10 ปี

3.3 ครูผู้สอน วิชยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษหรือครูเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ทำงาน 10 ปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิพากษ์ ของผู้ทรงคุณวุฒิ จากข้อมูลที่เป็นถ้อยคำและการเขียนลงเอกสาร ประกอบการสนทนาทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการสัมมนาโดยใช้เทคนิควิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction)

ผลการวิจัย

1. สภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพความสุขในการทำงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ผู้บริหารมีความเห็นว่า การติดต่อสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรจะต้องมีความตั้งใจทำงานอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานน้อยที่สุด มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนและผู้ปกครอง มีความรับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติในหน้าที่ในด้านการติดต่อสัมพันธ์ มีการวางแผนในการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ช่วยกันสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

1.2 ด้านความรักในงาน ผู้บริหารมีความเห็นว่า ความรักในงานที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรจะต้องมีความคิดว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี มีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการทำหน้าที่รับผิดชอบ รักในอาชีพครู และคิดว่าเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น รักในงานที่ปฏิบัติ

1.3 ด้านความสำเร็จในงาน ผู้บริหารมีความเห็นว่า ความสำเร็จในงานที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรจะต้องมีความรู้สึภาคภูมิใจที่เป็นผู้มีส่วนร่วม ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้า และจะต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงานนั้นต่อไป และมีความสุขเมื่อได้รับรางวัลตอบแทนเมื่อปฏิบัติงานนั้นสำเร็จลุล่วง

1.4 ด้านการเป็นที่ยอมรับ ผู้บริหารมีความเห็นว่า การเป็นที่ยอมรับที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรจะมีความสุขเมื่อได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างานและบุคลากรอื่น ๆ ที่มีโอกาสร่วมงานกัน ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญต่อชื่อเสียงของโรงเรียนเสมอ เพื่อนร่วมงานให้การยอมรับด้านความรู้และความสามารถในการทำงาน ได้เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่สมาชิกในทีม

1.5 ด้านความพึงพอใจในงาน ผู้บริหารมีความเห็นว่า ความพึงพอใจที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในภาระงานนั้น ๆ เป็นผู้มีความรักในงานและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) องค์ประกอบและตัวชี้วัด 5) การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2.1 หลักการและเหตุผล

ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แต่ในปัจจุบันพบว่า การจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ประสบปัญหาความเครียดไม่มีความสุขในการทำงาน โดยมีสาเหตุจากครอบครัว ครูบางคนมีปัญหาครอบครัวด้านการเงิน สถานการณ์การเงินขาดสภาพคล่องด้านการงานครูมีภาระงานมากเกินไป ครูมิได้มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวแต่มีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีบุคลากรไม่ครบตามโครงสร้างของการบริหารองค์กร ครูบางคนเป็นทั้งครูผู้สอน หัวหน้างาน หัวหน้าฝ่ายบริหารบางครั้งภาระงานที่ได้รับมอบหมายมากกว่าการจัดการเรียนการสอน ด้านสังคมลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการครูด้วยกันในสถานศึกษาหากสถานศึกษาใด มีความขัดแย้งแบ่งเป็นกลุ่มเป็นฝ่ายเกิดความแตกแยกกัน

ทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์งานด้านสุขภาพของครู รวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูหากครูมีความสุขในการทำงานก็จะทำให้มีกำลังใจในการทำงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

2.2 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

2.3 เป้าหมาย

2.3.1 มีการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพ สามารถเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสุขในการทำงาน

2.3.2 เป็นข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์สำหรับสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนและสังคมสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือวางแผนแนวทางในการพัฒนาคนและสังคมได้ต่อไป

2.4 รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน และมี 66 ตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 1) บุคลากรจะมีความตั้งใจทำงานอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานน้อยที่สุด 2) บุคลากรยินดีที่ได้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย 3) บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานตลอดเวลา 4) บุคลากรมีความรับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติในหน้าที่ 5) บุคลากรมีการวางแผนในการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ 6) บุคลากรมีความสุขและสนุกสนาน เพลิดเพลินในเวลาทำงาน 7) บุคลากรมาทำงานสม่ำเสมอ ไม่ลาหยุดโดยไม่มีเหตุจำเป็น 8) บุคลากรรักและผูกพันกับการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ 9) บุคลากรช่วยกันสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน 10) บุคลากรแสดงพฤติกรรมทางบวกกับเพื่อนร่วมงาน 11) บุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน และผู้ปกครอง

ด้านความรักในงาน 1) บุคลากรมีความคิดว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี 2) บุคลากรมีความรู้และความสามารถเหมาะสมในการเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย 3) บุคลากรมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการทำหน้าที่ที่รับผิดชอบ 4) บุคลากรรักในอาชีพครู และคิดว่าเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ 5) บุคลากรมีความรักในโรงเรียนและไม่คิดจะย้ายจากโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน 6) บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดความรักในงานที่ปฏิบัติ ทำงานด้วยความสุข มีความ

เพลิดเพลิน ภูมิใจและรับผิดชอบมีแรงผลักดันให้ทำงานสำเร็จด้วยความสุข 7) บุคลากรทำงานอย่างเอาใจใส่ และมีความสุขถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับความสามารถก็ตาม โดยทำงานอย่างเข้าใจและเอาใจใส่ 8) บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน แรงกระตุ้น ตั้งเป้าหมายในการทำงาน 9) บุคลากรมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 10) บุคลากรทุ่มเทให้กับการทำงาน มีความสุขทุกครั้ง เมื่องานที่ทำออกมามีประสิทธิภาพ 11) บุคลากรได้วางแผนการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ช่วยเหลือกัน มีเป้าหมายร่วมกัน ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ 12) บุคลากรรักในอาชีพครู มาทำงานที่รักพบกับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนได้ทำงานตอบสนองความคาดหวังสำเร็จก่อให้เกิดความสุข

ด้านความสำเร็จในงาน 1) บุคลากรมีความสุขทุกครั้งเมื่อได้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) บุคลากรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน 3) บุคลากรมีความสุขเมื่อได้รับรางวัลตอบแทนจากผลงานที่ทำสำเร็จ 4) บุคลากรรู้สึกภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้า 5) บุคลากรได้รับโอกาสให้ทำงานที่ท้าทายความสามารถของท่าน 6) บุคลากรมีความสุขเมื่อมีอิสระในการทำงาน 7) บุคลากรมีความสุขเมื่อได้รับการยอมรับ การให้เกียรติ ยอเยอ เชิดชู สามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างและการปฏิบัติอย่างยั่งยืน 8) บุคลากรมีความสุขเมื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยเริ่มจากความสำเร็จเล็ก ๆ และค่อย ๆ เพิ่มเป้าหมายให้สูงขึ้น 9) บุคลากรพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่ท้าทายขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในชีวิตที่ได้เป็นครู 10) บุคลากรมีความภาคภูมิใจในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติให้สำเร็จมีความก้าวหน้าและทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา 11) บุคลากรมีต้องการการยอมรับจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน นักเรียนและชุมชน ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนมีความสุขในการทำงาน รักใคร่กลมเกลียวกัน 12) บุคลากรยึดการศึกษาได้ตามเป้าหมายขององค์กรและต้นสังกัด รวมทั้งบริบทของท้องถิ่นเกิดจากการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีความสุข 13) เมื่อบุคลากรมีความสุข ส่งผลให้มีการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่งผลให้นักเรียนมีความสุข นักเรียนพัฒนาเพิ่มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา

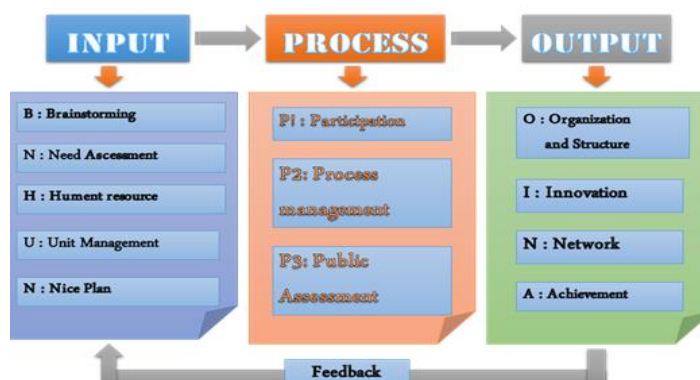
ด้านการเป็นที่ยอมรับ 1) บุคลากรมีความสุขเมื่อได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานหัวหน้างานและบุคลากรอื่น ๆ ที่มีโอกาสร่วมงานกับท่าน 2) บุคลากร เพื่อนร่วมงานของท่านแสดงความยินดีกับท่านเมื่อท่านทำงานสำเร็จ 3) บุคลากรมีความสุขเมื่อได้ใช้ความรู้เพื่อพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 4) บุคลากรได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญต่อชื่อเสียงของโรงเรียนเสมอ 5) มีเพื่อนร่วมงานให้การยอมรับด้านความรู้และความสามารถในการทำงาน 6) บุคลากรได้เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่สมาชิกในทีม 7) บุคลากรมีความสุขเมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานเพิ่มขึ้น 8) บุคลากรมีความพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้รับความศรัทธาจากเพื่อนร่วมงาน 9) บุคลากรให้

ความสำคัญกับตนเองและผู้อื่น 10) บุคลากรให้โอกาสและการรับโอกาสในการทำงาน 11) บุคลากรมีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกมั่นใจมีอิสระทางความคิด มีความเป็นส่วนหนึ่งของคำว่าทีม 12) บุคลากรพร้อมจะให้ความร่วมมือสามัคคีในหมู่คณะ มีพลังในการฟันฝ่าอุปสรรค แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากความคิดและตัดสินใจ 13) ผู้อำนวยการให้ความสำคัญกับการทำงาน ให้โอกาส และพัฒนางานจนประสบความสำเร็จ 14) บุคลากรปฏิบัติตนในการทำงาน เพื่อให้เกิดการยอมรับจากผู้บริหาร นักเรียน เพื่อนครู และชุมชน 15) บุคลากรยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ รวดเร็ว 16) บุคลากรตั้งใจทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ 17) บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีพลังขับเคลื่อนงานอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีพลังในการทำงาน

ด้านความพึงพอใจในงาน 1) บุคลากรมีความพอใจที่ได้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2) บุคลากรมีความรักและความผูกพันกับงานที่ทำ 3) บุคลากรมีการทำงานล่วงเวลา เพื่อให้งานเสร็จ 4) บุคลากรมีความพอใจกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน 5) บุคลากรรู้สึกดีเมื่องานที่ทำสำเร็จและได้รับคำชมเชย 6) บุคลากรมีความภาคภูมิใจในผลการทำงานของตนเอง 7) บุคลากรเอาใจใส่ในการทำงาน และมุ่งมั่นจนมีผลงานที่เป็นเลิศ ตามความตั้งใจ 8) บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง และการนำอิทธิบาท 4 มาใช้จะทำให้เกิดความสุข 9) บุคลากรมีการคิดบวก เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ 10) บุคลากรช่วยกันปรับสภาพแวดล้อมและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้มีความเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน 11) บุคลากรรู้สึกว่ามีคุณค่าต่องาน รักในงานที่ทำ พยายามทำให้สำเร็จท่ามกลางความสุขที่เกิดขึ้น 12) บุคลากรมีความสุขในการทำงานมีชื่นชมต่อผลที่เกิดขึ้น 13) บุคลากรมีความภูมิใจในงาน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนางานต่อไป

2.5 การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในทุกภาคส่วน 3 ส่วน กำหนดรูปแบบโดยใช้แนวคิดเชิงระบบดังนี้

ภาพที่ 2 การบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (INPUTS) ประกอบด้วย 5 กิจกรรมได้แก่

B: Brainstorming หมายถึง การระดมสมอง การระดมความคิด การมองการณ์ไกลการมีวิสัยทัศน์ ร่วมกันวางแผนพัฒนาให้มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นร่วมกันปรึกษาหารือ

N: Need Assessment หมายถึง การประเมินความต้องการของ สถานศึกษาต่อการจัดการศึกษาว่านักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้เสียมีความคาดหวังและต้องการอย่างไรต่อการจัดการศึกษา

N: Nice Plan หมายถึงการร่วมกันวางแผนในการดำเนินงาน ร่วมกับการหาแนวทางปฏิบัติอย่างรอบคอบรัดกุมเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีแก่องค์กร

H: Human resource หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ หรือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยเป็นการใช้กลยุทธ์วางแผนการทำงานให้มีความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยต้องบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานต่อการ ทำงานเป็นหมู่คณะและการทำงานคนเดียว และต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา การ บริหารและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ครูมืออาชีพ ส่งเสริมความก้าวหน้า สร้างขวัญกำลังใจ

U: Unit Management หมายถึง การจัดบริหาร เป็นการ บริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management) เพื่อให้เกิดการพัฒนาใน ทุก ๆ ด้าน

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ (PROCESSES) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม (P1 : Participation) เป็นกระบวนการที่เปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและ กันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา การศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็น คณะทำงานและทางอ้อมร่วมวางแผนทางนโยบาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวได้นำ ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ ได้แก่ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีความคาดหวัง เป็นต้น

2. การจัดการกระบวนการ (P2: process management) การ บริหารจัดการในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ใช้กรอบการบริหารของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดย นำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความ รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย โดยนำหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการงบประมาณบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

3. การประเมินโดยชุมชน (P3: Public Assessment) การควบคุมกำกับและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีการวัดความก้าวหน้าและผลที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันวางแผนพัฒนาโรงเรียนเพื่อ สร้างโอกาสและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สิ่งนี้จะเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าและปรับปรุงให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการโรงเรียน ชุมชนเห็นภาพการบริหารงานชัดเจนมากขึ้น เป็นสภาพความเป็นจริงในระดับท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชื่นชมกับผลสำเร็จ จากการเข้ามาเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมและจะกลายเป็นการเสริมสร้างพลังประชาชนเกิดกระบวนการช่วยเหลือพัฒนาและเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ผลผลิต/ผลลัพธ์ (OUTPUTS/OUTCOMES) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมได้แก่

O: Organization and Structure หมายถึง โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน มีระบบการติดต่อสื่อสารและอำนาจการบังคับบัญชาที่เชื่อมต่อคนและกลุ่มคนเข้าด้วยกัน เพื่อทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

I: Innovation หมายถึง ผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำส่งผลให้เกิดวิธีคิดใหม่และการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดการดำเนินงาน สิ่งที่ค้นพบถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ประหยัดคุ้มค่าและภาคภูมิใจในผลงาน

N: Network หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในที่ทีมงาน และในชุมชนมีความเป็นกัลยาณมิตรเกิดความรักสามัคคีสมานฉันท์ เป็นเครือข่ายและพันธมิตรทางความรู้และความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

A: Achievement หมายถึง การขยายผลและต่อยอดองค์ความรู้นำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ปรับปรุง (Feedback)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ที่จะรับรู้ถึงปัญหาทั้งหมดจากข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ และคำติชมซึ่งจะเป็นข้อมูลที่จะสะท้อนกลับให้เห็นทั้งจุดด้อยหรือจุดอ่อนและจุดเด่นของแผนงานขั้นตอนการปฏิบัติงาน การประสานงานและกระบวนการดำเนินงานโดยได้ใช้หลักการวิจัยมาบูรณาการในการศึกษาหาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป

2.6 เจื่อนไขความสำเร็จ

เจื่อนไขความสำเร็จในการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้นและเกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาควรเพิ่มจุดเน้นดังต่อไปนี้

2.6.1 ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำสร้างแรงจูงใจ รักและศรัทธาให้ความสำคัญกับการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2

2.6.2 ผู้บริหาร คณะครูชุมชนมีจิตอาสาทุ่มเทเสียสละเพื่อสร้างจิตอาสาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเองให้สำเร็จ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านความพึงพอใจในงาน **ด้านการติดต่อสัมพันธ์** บุคลากรในสถานศึกษาต้องมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน และผู้ปกครอง รวมถึงเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัชมา ชื่นบุญ และคณะ พบว่า ปัจจัยระดับองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะของงาน และด้านสภาพแวดล้อมในงาน ตามลำดับ (อัชมา ชื่นบุญ และคณะ, 2556) **ด้านความรักในงาน** บุคลากรจะต้องมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการทำหน้าที่รับผิดชอบ รักในอาชีพครู และคิดว่าเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ พบว่า ครูและผู้อำนวยการสถานศึกษามีมุมมองทางวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการศึกษาที่สอดคล้องกัน คือเห็นว่าการทำผลงานทางวิชาการก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการศึกษา และมีมุมมองทางสังคมว่า การทำผลงานทางวิชาการก่อให้เกิดการยอมรับในวิชาชีพเดียวกันและวิชาชีพอื่นด้วยว่า “ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง” จึงเกิดความภาคภูมิใจสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม (รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2555) **ด้านความสำเร็จในงาน** บุคลากรจะต้องมีความรู้สึภาคภูมิใจในผลงานของตน และได้รับการยกย่องจากหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงาน และจะต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหัวหน้างานให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงานนั้นต่อไป สอดคล้องแนวคิดของ ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ ที่กล่าวว่า บุคลากรจะมีความสุขในการทำงานทุกครั้งเมื่อตนได้ทำงานนั้นสำเร็จจุลวงและได้รับการยอมรับยกย่องจากเพื่อนร่วมงาน รวมถึงได้รับการสนับสนุนให้มีความ

เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้นด้วย **ด้านการเป็นที่ยอมรับ** บุคลากรจะมีความสุขเมื่อได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน (ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ, 2555) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทรตรี แยมเดช และปริญา หรุ่นโพธิ์ พบว่า พนักงานให้ความหมายความสุขในการปฏิบัติงาน คือ การปฏิบัติงานแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี การได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง การมีความก้าวหน้าในการทำงาน การมีสวัสดิการและมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การมีปริมาณงานที่เหมาะสม และการได้รับมอบหมายงานที่มีคุณค่า (จันทรตรี แยมเดช และปริญา หรุ่นโพธิ์, 2561) **ด้านความพึงพอใจในงาน** บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในภาระงานนั้น ๆ การปฏิบัติงานจึงจะมีความสุข

2. รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) องค์ประกอบและตัวชี้วัด 5) การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนความสุขในการทำงาน จะต้องดำเนินการตามระบบและขั้นตอนที่กำหนดขึ้น ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) การระดมสมอง 1.2) การประเมินความต้องการของสถานศึกษา 1.3) การร่วมกันวางแผนในการดำเนิน งาน 1.4) การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ 1.5) การจัดการบริหาร 2) กระบวนการ (Processes) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 2.1) การมีส่วนร่วม 2.2) การจัดการกระบวนการ 2.3) การประเมินโดยชุมชน ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Outputs/Outcomes) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 3.1) โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน 3.2) ผลจากการร่วมกันคิด 3.3) การขยายผลและต่อยอดองค์ความรู้ 4) ข้อเสนอแนะ/ปรับปรุง (Feedback) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงเนตร ธรรมกุล ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรต้องมีการดำเนินการตามระบบและขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการระดมกำลัง 2) มีการประชุม 3) มีการประเมิน 4) มีการจัดลำดับความสำคัญ 5) มีการวางแผน 6) มีการลงมือปฏิบัติ 7) มีการประเมินผล และ 8) มีการปรับปรุงการดำเนินงาน ทั้งนี้ควรมีเครื่องมือตรวจสอบสุขภาวะองค์กร เพื่อจะได้ทราบประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข (ดวงเนตร ธรรมกุล, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สภาพความสุขในการทำงาน โดยสรุป มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 2) ด้านความรักในงาน 3) ด้านความสำเร็จในงาน 4) ด้านการเป็นที่ยอมรับ และ 5) ด้านความพึงพอใจในงาน

2. ผลการพัฒนาแบบการสร้างความสุขในการทำงาน พบว่า รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย

4) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบ 5) การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงาน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาแนวทางการสร้างความสุขในการทำงานในโรงเรียนให้มีภารกิจหลักในการกำหนดนโยบาย แนวทางและกรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาความสุขในการทำงาน กำกับกับการจัดทำยุทธศาสตร์กำกับดูแลการศึกษาวิจัยและการพัฒนา ตัวชี้วัด ผลักดันยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และกำกับดูแลการติดตามประเมินผล การดำเนินงานของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างความสุขในการทำงานของครู โดยให้ครูได้ทำงานที่มีความเสมอภาคในการกระจายอำนาจ มีการมอบหมายงานตามความรู้ความถนัด มีการได้รับโอกาสในการทำงานพิเศษมีโอกาสดำเนินการได้เข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาและพัฒนาตนเองตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัด ความต้องการมีอิสรภาพในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ มีการตัดสินใจมีการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ตรี แยมเดช และปริญญา หรุ่นโพธิ์. (2561). การให้ความหมายและการสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของพนักงานสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยของรัฐบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่เขตปริมณฑล. วารสารวิชาการ Veridian E –Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 3540-3555.
- ดวงเนตร ธรรมกุล. (2555). การสร้างสุขภาวะในองค์กร. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 6(1), 1-10.
- พเยาว์ หมอเล็ก. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2558). การจัดการเรียนรู้แนวในทศวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2556). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 591-599.
- รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ. (2555). วิทยฐานะของวิชาชีพรู: หนทางส่งเสริมหรือทำลายการศึกษาไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(3), 35-47.
- ว.วชิรเมธี. (2556). ความสุขในกำมือ. นนทบุรี: ปราณ.
- ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ. (2555). คู่มือการวัดความสุขด้วยตนเอง HAPPINOMETER. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกัน
เถอะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
อัชฌา ชื่นบุญ และคณะ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรใน
โรงพยาบาลเซนต์เมรี่. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 4(2556), 73-85.

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการความเสี่ยง จากภัยพิบัติ*

THE DATABASE TYPES OF VULNERABLE GROUPS FOR FLOOD RISK MANAGEMENT

วรารณ หนองศักดิ์

Waraphorn Tanongsak

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: waraphornmt@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางสำหรับการวางแผนจัดการจัดการภัยพิบัติด้านอุทกภัย โดยรูปแบบฐานข้อมูลนี้สังเคราะห์จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ภัยพิบัติตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการวิจัยแบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์และใช้เวทีรับฟังความคิดเห็น ช่วงที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่มกับตัวแทนชุมชนกลุ่มเปราะบาง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมจำนวน 27 คน เพื่อสังเคราะห์แบบสำรวจภายใต้แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติบนฐานชุมชนและแนวคิดระบบฐานข้อมูลชุมชน ช่วงที่ 3 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจาก 2,201 ครีวเรือนในพื้นที่ศึกษาโดยใช้แบบสำรวจแบบเก็บข้อมูลฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง แบบเก็บข้อมูลฐานข้อมูลชุมชน และแบบเก็บข้อมูลฐานข้อมูลครีวเรือน ผลการศึกษพบว่า รูปแบบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติประกอบด้วยฐานข้อมูล 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านประชากร 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสังคม และ 5) ด้านกลุ่มองค์กรและเครือข่ายชุมชน ทั้งนี้ฐานข้อมูลควรมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครีวเรือน และระดับชุมชน รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางนี้ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มเปราะบาง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ยังใช้เป็นข้อมูลจริงสนับสนุนการตัดสินใจและวางแผนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและการจัดการภัยพิบัติเพื่อลดความเสี่ยงได้อย่างครบวงจร

คำสำคัญ: กลุ่มเปราะบาง, การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ, ระบบฐานข้อมูล

* Received 23 April 2020; Revised 8 June 2020; Accepted 10 June 2020

Abstract

The objective of this article is to propose database types of vulnerable groups for planning to flood disaster management. These database types were analyzed from the research results employing Participation Action Research (PAR) in Patong disaster flood prone areas, Hatyai District, Songkhla Province. The research consists of 3 phases. The 1st phase is qualitative data collection by reviewing documents and brainstorming forum. The 2nd phase is Focus Group Discussion (FGD) with community representatives, vulnerable groups and stakeholders 27 persons to synthesize the survey forms under the concept of risk disaster management, community-based risk disaster management and community database. The 3rd phase is quantitative data collection with 2,201 households in study area using the validated survey forms to obtain data bases of vulnerable groups which are community and household data bases. The results were found that database types of vulnerable groups for risk disaster management consisted of 5 database aspects including 1) physical and basic infrastructure aspect 2) demographical aspect 3) economic aspect 4) social aspect 5) institutes and social networks. As a result, database should be categorized into 3 levels: individual, household and community levels. These database types are not only consistent with the requirement of vulnerable groups, community and stakeholders, but real data will also be used supporting decision making and planning to help vulnerable groups and disaster management to reduce risks holistically.

Keywords: Vulnerable Groups, Risk Disaster Management, Database System

บทนำ

ภัยพิบัติเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลเสียต่อชุมชนและสังคม สร้างความเสียหายต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและเศรษฐกิจ ที่ไม่อาจจัดการได้โดยภาครัฐส่วนท้องถิ่นตามขั้นตอนมาตรฐาน (Galindo, G., & Batta, R., 2013) ที่ผ่านมาสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติในประเทศไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น เพิ่มความถี่มากขึ้น และส่งผลกระทบต่อชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556 – 2593 โดยระบุถึงความสำคัญในการเสริมสร้างเพิ่มขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน เพื่อตั้งรับและปรับตัวกับภัยพิบัติ ในฐานะที่ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นเป็นกลุ่มแรกที่จะต้องรับมือ

กับภัยพิบัติ ดังนั้นการมีฐานข้อมูลจริงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วงเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนต่อการวางแผนการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามกลุ่มเปราะบาง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กเล็ก หญิงตั้งครรภ์ และผู้ป่วยติดเตียง เป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือในหลายด้านเพราะมีข้อจำกัด เช่น ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ มีสุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว หรือมีสภาพจิตใจที่อ่อนไหว แต่ฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางยังมีข้อจำกัดเนื่องจากฐานข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ถูกเก็บรวบรวมไว้แบบกระจัดกระจายในหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงฐานข้อมูลเหล่านั้นจัดทำขึ้นมาด้วยจุดประสงค์เฉพาะด้านที่ไม่สอดคล้องกับการจัดการภัยพิบัติ และข้อมูลบางส่วนไม่เป็นปัจจุบัน (อัมพร แก้วหนู, 2554) ดังนั้นข้อมูลเหล่านั้นจึงไม่สามารถนำมาใช้วางแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในกลุ่มเปราะบางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับพัฒนาศักยภาพชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยทั่วไปนักวิชาการได้จำแนกภัยพิบัติออกเป็น 2 กลุ่ม (Below, R. et al., 2009) ได้แก่ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยพิบัติทางเทคโนโลยี โดยบทความนี้จำกัดศึกษาเฉพาะภัยพิบัติธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยซึ่งเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติน้ำท่วมขังและน้ำท่วมฉับพลัน (จำนง แก้วชญา, 2548) ทั้งนี้ความเสี่ยง (Risk) จากอุทกภัยเกี่ยวข้องกับ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านภัย (Hazard) เป็นระดับความรุนแรงของกระแสน้ำ ระดับน้ำ กระแสลม และดินเปียกถล่ม ด้านความล่อแหลม (Exposure) เป็นความเสี่ยงทรัพย์สินและประชากร ด้านความเปราะบาง (Vulnerability) เป็นความเสี่ยงที่ส่งผลต่อพื้นที่เปราะบางทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและด้านศักยภาพ (Capacity) เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของประชากรหรือชุมชนในพื้นที่ (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2009) ดังนั้นการวางแผนจัดการภัยพิบัติสำหรับกลุ่มเปราะบางในชุมชนจึงยึดโยงกับแนวคิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction) แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชน (Community-Based Disaster Risk Management) และการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน (Community Database System) ดังนี้ 1) แนวคิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ (นิลุบล สุพานิช, 2549) โดยขอบเขตดำเนินงานของการลดความเสี่ยงครอบคลุม 4 ด้าน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2556) ได้แก่ ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) เป็นการดำเนินการเชิงรุกเพื่อลดผลกระทบก่อนเกิดภัยพิบัติ ด้านการเตรียมความพร้อม (Preparedness) เป็นการเตรียมชุมชนรับมือกับผลกระทบจากภัยพิบัติ ด้านการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ (Response) เป็นการดำเนินการช่วงขณะเกิดภัยพิบัติเพื่อช่วยเหลือด้านกู้ชีวิต กู้ภัย การพยาบาล และสาธารณสุขและด้านการฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นการช่วยเหลือหลังจากเกิดภัยพิบัติทั้งด้านกายภาพ และจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบ 2) แนวคิดการ

จัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชน (Community - Based Disaster Risk Management) เป็นการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางดำเนินการป้องกัน เตรียมความพร้อม ช่วยเหลือ และการฟื้นฟู โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และการบริหารจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงภัยของชุมชนและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการภัยพิบัติให้ชุมชนก่อนหน่วยงานภายนอกจะเข้ามาช่วยเหลือ (นิลบลสู่พานิช, 2549) และ 3) แนวคิดระบบฐานข้อมูลชุมชน (Community Database System) เป็นการจัดทำกลุ่มข้อมูลที่สัมพันธ์กันและนำมาเก็บรวบรวมกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาฐานข้อมูลควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้งานของพื้นที่ ชุมชน หรือองค์กร เพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต (จุฑามาศ โชติบาง และคณะ, 2554) ทั้งนี้ฐานข้อมูลชุมชนที่จำเป็นในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านประชากร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลสังคม และข้อมูลด้านอุทกภัยในพื้นที่ในอดีต (Guha-Sapir, D. et al., 2012) ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและภูมิศาสตร์ 2) ฐานข้อมูลประชากรเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว และทรัพย์สินส่วนตัว 3) ฐานข้อมูลเศรษฐกิจเป็นข้อมูลเศรษฐกิจของบ้านแต่ละหลังรายได้ และอาชีพ 4) ฐานข้อมูลด้านสังคม เป็นข้อมูลของหน่วยงานราชการ กลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ 5) ฐานข้อมูลอุทกภัยในพื้นที่ในอดีตเป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดทางอุทกภัยที่มีการบันทึกไว้ ผลกระทบ ตัวเลขความเสียหาย แนวทางการช่วยเหลือ ปัญหาและอุปสรรค (คณะทำงานจังหวัดสงขลา, 2556)

จากปัญหาการขาดการพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง ที่ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ และเข้าถึงข้อมูลได้ยาก รวมถึงข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับการนำมาใช้จัดการภัยพิบัติ ดังนั้นบทความนี้ต้องการเสนอรูปแบบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางสำหรับการวางแผนจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยสังเคราะห์จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ตัวแทนกลุ่มเปราะบาง ตัวแทนชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล และภาครัฐในพื้นที่ที่เกิดอุทกภัย ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภายใต้แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติบนฐานชุมชน และแนวคิดระบบฐานข้อมูลชุมชน ผลการศึกษานี้เสนอองค์ประกอบของระบบฐานข้อมูลและระดับขั้นของข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้วางแผนการจัดการความเสี่ยงจากการภัยพิบัติของชุมชน รวมถึงเป็นต้นแบบการพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางที่มีบริบทใกล้เคียง เพื่อการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการวางแผนจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับชุมชนและท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นรูปแบบดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ (Creswell, J.W., 2012) โดยให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการ และขบวนการของการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันค้นหา กำหนดโจทย์ การคิดวิเคราะห์ เพื่อกำหนดวิธีการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา (วศิน ปลื้มเจริญ, 2562) สำหรับการวิจัยนี้ดำเนินการศึกษากับกลุ่มเปราะบางในพื้นที่เกิดอุทกภัย ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เท่านั้นโดยการวิจัยประกอบด้วย 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อศึกษาพื้นที่และความต้องการของตัวแทนกลุ่มเปราะบาง แกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กร และองค์กรบริหารส่วนตำบล

ช่วงที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีหน้าที่ดูแลกลุ่มเปราะบาง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำชุมชนและองค์กรในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแบบร่างตัวแปรและองค์ประกอบของฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือแบบสำรวจสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ช่วงที่ 3 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสำรวจที่พัฒนาขึ้นจากช่วงแรก ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจแบบเก็บข้อมูลฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง 2) แบบสำรวจเก็บข้อมูลฐานข้อมูลชุมชนและ 3) แบบสำรวจเก็บข้อมูลฐานข้อมูลครัวเรือน โดยเก็บข้อมูลระดับครัวเรือนจาก 7 หมู่บ้านของตำบลพะตง ได้แก่ บ้านครองตง บ้านควนเนียง บ้านปลักเต บ้านคลองนัย บ้านควนขี้แรด บ้านทุ่งปรือ และบ้านคลองประตูล้อมทั้งหมด 2,201 ครัวเรือน (กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2562) กล่าวคือเป็นผู้เก็บข้อมูลของกลุ่มเปราะบางในระดับชุมชนและระดับครัวเรือนร้อยละแปด

การวิเคราะห์ข้อมูลและการถอดบทเรียนการวิจัยเกิดขึ้นได้หลายขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการถ่ายทอดข้อมูลบริบทชุมชนพื้นที่โครงการวิจัยก่อนการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนการถ่ายทอดข้อมูลขณะเวทีสนทนากลุ่ม ขั้นตอนการถ่ายทอดข้อมูลหลังจากสนทนากลุ่ม และขั้นตอนการถ่ายทอดข้อมูลหลังจากสังเคราะห์ผลจากการวิจัย (วศิน ปลื้มเจริญ, 2562) สำหรับการวิจัยนี้การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนารูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางเกิดขึ้น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารและการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อศึกษาพื้นที่และสำรวจปัญหา ความต้องการของตัวแทนกลุ่มเปราะบาง แกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กร และองค์กรบริหารส่วนตำบล

ช่วงที่ 2 ช่วงเวทีสนทนากลุ่ม จัดทำ 2 ครั้ง โดยคัดเลือกจากตัวแทนกลุ่มเปราะบาง ตัวแทนชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลและภาครัฐ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย อบต. 2 คน เจ้าหน้าที่ รพ.สต. 2 คน เจ้าหน้าที่ อสม. (ที่ดูแลกลุ่มเปราะบาง)

10 คน ตัวแทนกลุ่มเปราะบาง 8 คน ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน และทีมวิจัย 2 คน รวมทั้งหมด 27 คน เพื่อร่วมร่างตัวแปรและองค์ประกอบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบาง

ช่วงที่ 3 เกิดขึ้นหลังจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสรุปของรูปแบบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางผ่านการสนทนากลุ่มร่วมกับตัวแทนกลุ่มเปราะบาง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนองค์กรบริหารส่วนตำบล และภาครัฐ เพื่อสรุปรูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางเพื่อการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทของตำบลพะตงข้อมูลทางภูมิศาสตร์ประชากร และข้อมูลอุทกภัยในอดีต

ตำบลพะตงอยู่ในพื้นที่ของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยห่างจากเมืองหาดใหญ่เป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ไปทางทิศใต้ องค์การบริหารส่วนตำบลพะตงมีพื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่ ได้แก่ บ้านคลองตง (233 ครัวเรือน) บ้านควนเนียง (312 ครัวเรือน) บ้านปลักเกด (272 ครัวเรือน) บ้านคลองน้ย (388 ครัวเรือน) บ้านควนชีแรด (299 ครัวเรือน) บ้านทุ่งปรือ (382 ครัวเรือน) บ้านคลองประตู่ (315 ครัวเรือน) โดยสรุปมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,201 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 5,645 คน ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 91.16) อาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 7.05) อาชีพค้าขาย (ร้อยละ 1.15) และอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 0.64) โดยเฉลี่ยรายได้ของประชากรไม่ต่ำกว่า 87,186 บาทต่อคนต่อปีข้อมูลประชากรของตำบลพะตงแจกแจงได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรของตำบลพะตง และกลุ่มเปราะบาง

ข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม
ประชากร	2750	2895	5645
เด็ก 0 -14 ปี	464	475	939
ผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป	400	371	771
ผู้พิการ	69	58	127
สตรีมีครรภ์	-	12	12
ผู้ป่วยติดเตียง	1	3	4

ที่มา: กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตามตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่อยู่ในกลุ่มเปราะบางที่ต้องการช่วยเหลือ ขนย้าย หรืออพยพเป็นอันดับแรก ประกอบด้วย เด็ก 4 คน (ที่อายุต่ำกว่า 10 ขวบ) ผู้สูงอายุ 13 คน (ผู้สูงอายุที่เคลื่อนไหวไม่สะดวก) ผู้ป่วยติดเตียง 4 คน สตรีมีครรภ์ 12 และคนพิการ 10 คน (ผู้พิการที่พึ่งตัวเองหรืออพยพไม่ได้ด้วยตัวเอง)

2. ข้อมูลภัยพิบัติทางธรรมชาติในอดีต

ที่ผ่านมาตำบลพะตงได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติทั้งอุทกภัยและวาตภัย ในระหว่างปี 2557 – 2561 กล่าวคือเกิดอุทกภัย 2 ครั้ง และวาตภัย 3 ครั้ง สำหรับปัญหาอุทกภัยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของตำบลพะตงจะเกิดน้ำท่วมเมื่อมีปริมาณฝนตกหนัก และมีน้ำป่าไหลทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนประชาชนและพื้นที่เทศบาล พื้นที่ประสบภัย คือ ชุมชนประธานศิริวัฒน์ ชุมชนต้นลุง ชุมชนสวนสุภาพ และชุมชนตลาด ประชาชนได้รับความเดือดร้อนประมาณ 4,000 คน และโรงเรียน 4 แห่ง คือ โรงเรียนวัดทุ่งลุง โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ โรงเรียนพะตงวิทยามูลนิธิ และโรงเรียนเทศบาล 1 (ชุมชนบ้านอุดมทอง) นักเรียนประมาณ 6,500 คน ส่วนที่สองพื้นที่ด้านทิศตะวันตก ซึ่งเกิดจากปริมาณน้ำที่ไหลลงสู่คลองอู่ตะเภาเมื่อฝนตกหนักเอ่อล้นตลิ่งท่วมบ้านเรือนในพื้นที่เขตเทศบาลโดยมีพื้นที่ประสบภัยคือ บริเวณชุมชนตลาด ชุมชนบ้านย่านยาวออก บริเวณริมคลองอู่ตะเภา ผู้ประสบภัยประมาณ 2,000 ครัวเรือน ประชาชนประมาณ 5,000 คน

3. รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการอุทกภัย

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการอุทกภัย ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบาง มี 5 องค์ประกอบ และ 3 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการภัยพิบัติ

องค์ประกอบ ของฐานข้อมูล	ระดับของฐานข้อมูล		
	ระดับบุคคล	ระดับครอบครัว	ระดับชุมชน
1. ด้านกายภาพ และโครงสร้าง พื้นฐาน	-	- บ้าน - ส้วม	- แหล่งน้ำ - พื้นที่ป่าไม้ - สถานที่ทางศาสนา - ลักษณะภูมิประเทศ - ขอบเขตการปกครอง - เส้นทางจราจร
2. ด้านประชากร	- ที่อยู่ - เลขประจำตัวประชาชน - ชื่อ/สกุล - โรคประจำตัว - ประวัติการรักษา - สถานะของโรค	-	-

	- ชื่อแพทย์/ - สาธารณสุขที่ดูแล - ระดับการศึกษา - วิธีสื่อสารช่วงเกิดภัย - พิบัติ - จำนวนบุตร		
3. ด้านเศรษฐกิจ	-	- ทรัพย์สิน - ยานพาหนะ - อาชีพหลัก/อาชีพรอง - รายได้ - อุปกรณ์ทำกิน - อุปกรณ์ที่ต้องมีเมื่อเกิดอุทกภัย	-
4. ด้านสังคม			- สถานีตำรวจ - สถานีดับเพลิง - สถานพยาบาล - หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง - ตลาด - องค์กรและเครื่องข่ายในชุมชน
5. ด้านอุทกภัยและการจัดการในพื้นที่ในอดีต	- กลุ่มเปราะบาง - ที่อยู่ - เลขประจำตัวประชาชน - ชื่อ/สกุล - โรคประจำตัว - ประวัติการรักษา - สถานะของโรค - ชื่อแพทย์ / สาธารณสุขที่ดูแล - ระดับการศึกษา - วิธีสื่อสารช่วงเกิดภัยพิบัติ - จำนวนบุตร - สถานภาพ	- ช่วงเวลาเกิดอุทกภัย - พื้นที่เกิดอุทกภัย - ผลกระทบ	- จุดนัดพบ - จุดอพยพ - เส้นทางทางการอพยพ - จุดเสี่ยง/พื้นที่เสี่ยง - อุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นในกรณีฉุกเฉิน - ที่ตั้งบ้านผู้นำ/อาสาสมัคร - ที่ตั้งหน่วยงานที่ช่วยเหลือ

- ความรู้ที่สามารถมี
- ส่วนร่วมกับชุมชนยาม
- เกิดอุทกภัย
- การเคลื่อนย้ายกลุ่ม
- เปราะบาง
- บุคคลที่ติดต่อช่วง
- ฉุกเฉิน

3.1 องค์ประกอบของฐานข้อมูล

การพัฒนาฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการอุทกภัย ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า องค์ประกอบของฐานข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูล 5 ประเภท/ด้าน ได้แก่ ฐานข้อมูลด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน ฐานข้อมูลด้านประชากร ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ฐานข้อมูลด้านสังคม และฐานข้อมูลด้านอุทกภัยและการจัดการในพื้นที่ในอดีต

ก. ฐานข้อมูลด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพ เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ป่าไม้ โรงเรียน สถานที่สำคัญ ลักษณะภูมิประเทศ ขอบเขตการปกครอง เป็นต้น และ 2) ข้อมูลด้านโครงสร้างเกี่ยวข้องกับบ้าน เส้นทางจราจรในชุมชน

ข. ฐานข้อมูลด้านประชากร เกี่ยวข้องกับจำนวนประชากรในแต่ละครัวเรือน รายละเอียดด้านสถานภาพ การศึกษา โรคประจำตัว สถานการรักษา และข้อมูลประวัติการรักษา

ค. ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวข้องกับข้อมูลเศรษฐกิจระดับครัวเรือน รายได้ อาชีพ อุปกรณ์เครื่องใช้ และทำมาหากิน ยานพาหนะ

ง. ฐานข้อมูลด้านสังคม ประกอบด้วย 1) ข้อมูลหน่วยงานราชการในพื้นที่และบทบาทการจัดการอุทกภัย ได้แก่ สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง สถานพยาบาล ตลาด เป็นต้น 2) ข้อมูลกลุ่มองค์กรและเครือข่ายในชุมชน ที่เป็นองค์กรสาธารณกุศล เช่น ศูนย์นเรนทร ศูนย์ชาลี มูลนิธิมิตรภาพสามัคคี เป็นต้น

จ. ฐานข้อมูลด้านอุทกภัยในอดีตและการจัดการในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลอุทกภัยในช่วงห้าปีที่ผ่านมา 2) จุดนัดพบ 3) จุดอพยพ 4) เส้นทางอพยพ 5) พื้นที่เสี่ยงหรือจุดเสี่ยง 6) อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น 7) ช่องทางการติดต่อกรณีมีเหตุฉุกเฉิน 8) ที่ตั้งบ้านแกนนำหรือผู้นำชุมชน 9) ที่ตั้งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ 10) กลุ่มเปราะบาง

3.2 ระดับชั้นของฐานข้อมูล

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการอุทกภัยตำบลพะตง พบว่า ฐานข้อมูลประกอบด้วย 3 ระดับชั้น ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน

ก. ระดับบุคคล เกี่ยวข้องกับ ฐานข้อมูลด้านประชากร ที่จำเป็นต้องสอบถามชื่อ ที่อยู่ เลขที่บัตรประชาชน สถานภาพ จำนวนบุตร การศึกษา วิธีและเครื่องมือสื่อสารกรณีเกิดภัยพิบัติ นอกจากนี้ควรสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการรักษาโรค ประเภทยา สถานภาพการรักษา ความถี่ในการพบแพทย์ แพทย์หรือสาธารณสุขผู้ดูแล และเบอร์ติดต่อ นอกจากนี้ ในระดับบุคคล ฐานข้อมูลด้านอุทกภัยอดีต จำเป็นต้องเก็บข้อมูลบุคคลของกลุ่มเปราะบาง โดยเน้นข้อมูลด้านอายุครรภ์ (กรณีหญิงมีครรภ์) โรคประจำตัว ช่วงเวลาเจ็บป่วย อาการของโรคที่ชัดเจน วัตน์ตรวจครั้งต่อไป ประเภทยา ความถี่ในการพบแพทย์

ข. ระดับครอบครัว เกี่ยวข้องกับ ฐานข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ พิกัดบ้าน ประเภของบ้าน วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน อายุบ้าน จำนวนคนตามทะเบียนบ้าน นอกจากนี้ รวมถึงฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง ยานพาหนะ ทรัพย์สินภายในบ้าน รายได้ เป็นต้น ฐานข้อมูลที่จำเป็นต้องเก็บข้อมูลระดับครัวเรือนคือ ฐานข้อมูลการจัดการอุทกภัยในอดีตที่เน้นสอบถามเกี่ยวกับช่วงเวลาเกิดอุทกภัย พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ตัวเลขความเสียหาย และการได้รับความช่วยเหลือ

ค. ระดับชุมชน เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลด้านกายภาพ เช่น แหล่งน้ำ พื้นที่ทรัพยากร สถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน รวมถึงเส้นทางการจราจร เป็นต้น นอกจากนี้ ฐานข้อมูลด้านสังคมในระดับชุมชน ได้แก่ สถานที่สำคัญทางราชการ สถานพยาบาล หน่วยกู้ภัย องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ อีกด้านหนึ่ง ฐานข้อมูลอุทกภัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับระดับชุมชน ได้แก่ ตำแหน่งจุดน้ำพบ จุดอพยพ เส้นทางอพยพ พื้นที่เสี่ยง บ้านของผู้นำและแกนนำ รวมถึงที่ตั้งของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น

การพัฒนาฐานรูปแบบฐานข้อมูลและการสำรวจข้อมูลของชุมชนทั้งสามระดับ เมื่อนำมาเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันทำให้สามารถวางแผนการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการวางแผนจัดการอุทกภัยโดยการฝึกซ้อมแผนแบบตั้งโต๊ะ ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิภาพฐานข้อมูลโดยการฝึกซ้อมการใช้ฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางเพื่อตัดสินใจและวางแผนจัดการภัยพิบัติตามเงื่อนไขของสถานการณ์ภัยพิบัติที่สมมุติขึ้น อย่างไรก็ตาม บทความนี้เสนอเฉพาะรูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนเท่านั้น

อภิปรายผล

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการภัยพิบัติ ประกอบด้วยฐานข้อมูล 5 ด้าน ได้แก่ ฐานข้อมูลด้านประชากร ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ฐานข้อมูลด้านสังคม และ

ฐานข้อมูลด้านอุทกภัยและการจัดการในพื้นที่ในอดีต กล่าวได้ว่าทั้งห้าฐานข้อมูลนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการจัดการภัยพิบัติอย่างครบวงจร สอดคล้องการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลากรณีศึกษาตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุง และตำบลลำแดง จังหวัดสงขลา ของวราภรณ์ ทนงค์ดีและคณะ โดยเสนอห้าฐานข้อมูลพื้นฐานข้างต้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีความเฉพาะมากกว่า กล่าวคือให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลประชากร โดยเฉพาะกลุ่มผู้เปราะบาง ซึ่งต้องการการดูแลและช่วยเหลือเฉพาะ มักจะถูกกลืนหายไปจากการเก็บข้อมูลของหน่วยงานรัฐ (วราภรณ์ ทนงค์ดี และคณะ, 2559)

ฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนสำหรับการจัดการอุทกภัยมีข้อเด่น 3 ด้าน คือ

1. การมีฐานข้อมูลประชากร ระดับบุคคล โดยเฉพาะข้อมูลของกลุ่มเปราะบาง เช่น คนพิการ หญิงมีครรภ์ เด็กเล็ก ผู้ป่วยติดเตียง คนยากจน รวมข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับอายุครรภ์ (กรณีหญิงมีครรภ์) สถานภาพการรักษา ประวัติการพบแพทย์ โรคประจำตัว ช่วงเวลาเจ็บป่วย อาการของโรคที่ชัดเจน ประเภทของยา ความถี่ในการพบแพทย์ และข้อมูลติดต่อแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อการดูแลกลุ่มเปราะบางกรณีฉุกเฉินที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงภัยพิบัติ และข้อมูลนี้สามารถนำมาใช้วางแผนได้ว่าควรเตรียมการอย่างไรเพื่อรองรับ และอพยพกลุ่มเปราะบางได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มประชากรโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ อังคณา จิรโรจน์ และสมพร รุ่งเรืองกลกิจ จากงานวิจัยเรื่องแนวทางการบริการทางสุขภาพสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติกลุ่มเปราะบางในระยะฟื้นฟู: กรณีศึกษาอุทกภัย โดยเสนอว่า การจัดทำฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเปราะบางที่ชัดเจนจะช่วยเป็นแนวทางการวางแผนกำหนดนโยบายการจัดการภัยพิบัติได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเปราะบาง (อังคณา จิรโรจน์ และสมพร รุ่งเรืองกลกิจ, 2560) นอกจากนี้ สรวิศ วิฑูรท์ศน์ และคณะ ได้สรุปว่า การจัดการความเสี่ยงของภัยพิบัติโดยเฉพาะความเปราะบางทางสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง เช่น คนยากจน สตรีมีครรภ์ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เป็นต้น จะมีความท้าทาย เนื่องจากอุปสรรคในเชิงข้อมูลประชากรที่มักมีความคลาดเคลื่อนหรือไม่สมบูรณ์ เพราะกลุ่มเปราะบางที่สุ่มมักจะไม่มีอยู่ในกลุ่มที่ทำการสำรวจทางสังคมของภาครัฐ (สรวิศ วิฑูรท์ศน์ และคณะ, 2559) กล่าวคือ การพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางของชุมชนจะช่วยเติมช่องว่างนี้และช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้

2. รูปแบบฐานข้อมูลจากผลการวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการเก็บข้อมูลอุทกภัยในอดีต กล่าวคือได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในระดับครัวเรือน และในระดับบุคคล โดยเฉพาะประชากรกลุ่มเปราะบางได้ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติในอดีต ดังนั้นฐานข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ การพัฒนาฐานข้อมูลเช่นนี้ได้เติมเต็มข้อเสนอแนะของ สรวิศ วิฑูรท์ศน์ และคณะ ที่ให้ความเห็นว่า การศึกษา

ผลกระทบที่ได้รับจากภัยพิบัติในอดีตถึงแม้ว่าเป็นตัวแปรพื้นฐานที่ใช้ในการประเมินความเปราะบางทางสังคม แต่มักมีข้อจำกัด การเก็บข้อมูลควรนำชุมชนและองค์กรที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนเปราะบางเข้ามาหารือและมีส่วนร่วมทั้งการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของภัยพิบัติต่อกลุ่มเปราะบาง (สรวิศ วิฑูรท์ศน์ และคณะ, 2559) นอกเหนือจากนี้ข้อมูลภัยพิบัติในอดีตยังรวบรวมข้อมูลระดับชุมชนที่มีข้อมูลเกี่ยวกับจุดอพยพ เส้นทางอพยพ พื้นที่จุดเสี่ยง และช่องทางการติดต่อกับผู้นำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. คือการเชื่อมโยงฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางชุมชนเข้ากับองค์กรและหน่วยงานรัฐ โดยฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการความเสี่ยงนี้เป็นข้อมูลจริงที่เชื่อถือได้ มีการจัดเก็บที่เป็นมาตรฐานและแบ่งระดับชั้นข้อมูลเพื่อนำมาใช้งานได้อย่างสะดวก ดังนั้นเมื่อนำฐานข้อมูลนี้มาเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลองค์กรสาธารณกุศลหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติทำให้ผู้ใช้สามารถใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระบบงานต่าง ๆ ร่วมกันได้ โดยไม่เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งของข้อมูลอีกด้วย ดังนั้นจึงสามารถใช้ฐานข้อมูลวางแผนหรือพัฒนาระบบการตัดสินใจเชิงพื้นที่ ที่สามารถแสดงแผนผังหรือสัญลักษณ์ลงในแผนที่ เพื่อประเมินความเสี่ยงของกลุ่มเปราะบางและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และกำหนดแผนจัดการให้สอดคล้องกับวงจรการจัดการภัยพิบัติคือ ก่อนเกิด ขณะเกิด และหลังเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยรูปแบบฐานข้อมูลของกลุ่มเปราะบางสำหรับการวางแผนจัดการภัยพิบัติ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกฝ่ายในชุมชน กลุ่มเปราะบาง องค์กรปกครองท้องถิ่น ภาครัฐ และองค์กรเอกชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับความต้องการ และได้ฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดการภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร ทั้งนี้รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการภัยพิบัติควรประกอบด้วยฐานข้อมูล 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอุทกภัยและการจัดการในพื้นที่ในอดีต รวมถึงฐานข้อมูลควรมี 3 ระดับคือ ระดับบุคคล ที่เน้นข้อมูลเฉพาะรายบุคคลที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ระดับครอบครัว ที่เน้นข้อมูลเศรษฐกิจ จำนวนประชากรของแต่ละครอบครัว และตำแหน่งที่ตั้งเพื่อการวางแผนการจัดการความเสี่ยง และสาม ระดับชุมชน ที่เน้นภาพรวมทางกายภาพ ประชากร และกลุ่มเครือข่าย เพื่อใช้วางแผนอพยพและการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางของชุมชนที่เป็นระบบชัดเจน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน สามารถนำฐานข้อมูลนี้เชื่อมโยงเข้ากับฐานข้อมูลขององค์กรและหน่วยงาน

รัฐ เพื่อประสานความร่วมมือกันระหว่างชุมชน องค์กรเอกชนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐ เพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถใช้ข้อมูลวางแผนลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม และมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้อย่างทันท่วงที รวมถึงใช้กำหนดนโยบายและการวางแผนภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางสำหรับการจัดการภัยพิบัติได้พัฒนาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของตัวแทนกลุ่มเปราะบาง ผู้นำชุมชน องค์กรเอกชน และเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล โดยรูปแบบฐานข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลด้านกายภาพและโครงสร้างสังคม ด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านข้อมูลอุทกภัยในอดีต ทั้งจำแนกข้อมูลเป็นระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ดังนั้นรูปแบบฐานข้อมูลนี้จึงสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเปราะบางในชุมชน เพื่อใช้สำหรับวางแผนการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและการจัดการอุทกภัยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การนำรูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางไปใช้สำหรับการจัดการภัยพิบัติจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรเอกชนในพื้นที่ โดยการสื่อสารข้อมูลทั้ง 5 ด้านร่วมกัน โดยเฉพาะข้อมูลระดับบุคคลของกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ เพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถวางแผนลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อมและซ้อมแผนการปฏิบัติ รวมถึงมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้อย่างทันท่วงที ตัวอย่างเช่น ในช่วงก่อนเกิดภัยพิบัติ สามารถใช้ฐานข้อมูลประเมินความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือ และการเตือนภัย ในช่วงเกิดภัยพิบัติสามารถใช้ฐานข้อมูลกำหนดจุดอพยพ และแนวทางการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และในช่วงหลังเกิดภัยพิบัติ สามารถใช้ฐานข้อมูลประเมินความเสียหาย การวางแผนฟื้นฟู รวมถึงการปรับปรุงฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต กล่าวโดยสรุปคือรูปแบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการภัยพิบัติเพื่อลดความเสี่ยงได้อย่างครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2556). การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย.
- กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2562). ผลปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง พ.ศ. 2562. สงขลา: กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

- คณะทำงานจังหวัดสงขลา. (2556). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการประสานภาคีความร่วมมือในการสร้างความรู้ที่เหมาะสมระดับท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติจังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จำนง แก้วชญา. (2548). ภัยธรรมชาติด้านอุตุนิยมวิทยาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา.
- จุฑามาศ โชติบาง และคณะ. (2554). การพัฒนาแกนนำในการจัดการระบบฐานข้อมูลชุมชน. พยาบาลสาร, 38(4), 15-25.
- นิลุบล สู่พานิช. (2549). แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนามในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา.
- วรารณ ทนศักดิ์ และคณะ. (2559). ฐานข้อมูลชุมชนเพื่อ การจัดการอุทกภัยโดยการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา 2 ตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 9(2), 181- 193.
- วศิน ปลื้มเจริญ. (2562). กล้าที่จะ PAR. กรุงเทพมหานคร: วี.เจ. พรินติ้ง.
- สรวิศ วิฑูรท์ศน์ และคณะ. (2559). คู่มือการประเมินการเสี่ยงจากภัยพิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (ประเทศไทย) .
- อังคณา จิรโรจน์ และสมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2560). แนวทางการบริการทางสุขภาพสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ กลุ่มเปราะบางในระยะฟื้นฟู : กรณีศึกษาอุทกภัย. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 31(2), 31-46 .
- อัมพร แก้วหนู. (2554). ขบวนการชุมชนจัดการอุทกภัย: ทำไมและอย่างไร. ใน การสัมมนาหลังชุมชนท้องถิ่นจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- Below, R. et al. (2009). Disaster category classification and peril terminology for operational purposes. Retrieved October 19, 2019, from <https://www.cred.be/node/564>
- Creswell, J.W. (2012). Educational research planning, conduction, and evaluating quantitative and qualitative research. (4th ed.). Boston, USA: Pearson.
- Galindo, G. & Batta, R. (2013). Review of recent developments in OR/MS research in disasteroperations management. European Journal of Operational Research, 230(2), 201–211.
- Guha-Sapir, D. et al. (2012). Annual Disaster Statistical Review 2012. Retrieved October 10, 2019, from Centre for Research on the Epidemiology of

Disasters and Institute of Health and Society: <https://www.cred.be/node/1317>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2009). Terminology on disaster risk reduction. Retrieved October 10, 2019, from https://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13
THE INDICATORS DEVELOPMENT OF SOCIAL RESPONSIBILITY
ON ETHICAL RESPONSIBILITIES OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 13

พัชฎาภรณ์ กลับสง รัตนบุรี

Patchadaporn Klubsong Rattanaburee

นพรัตน์ ชัยเรือง

Nopparat Chairueang

สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์

Surapong Ursiripornrit

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: pkpnack@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1,140 คน นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรม LISREL 8.53 ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) ค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received 13 April 2020; Revised 11 June 2020; Accepted 21 June 2020

มัธยมศึกษา เขต 13 มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มี 3 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ 2) มุมมองบทบาทและหน้าที่ มี 3 องค์ประกอบย่อย 31 ตัวบ่งชี้ 3) มุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 32 ตัวบ่งชี้ และ 4) มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มี 3 องค์ประกอบย่อย 28 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้, ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม, นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this article were to develop the indicators and prove the structural straightness of the measurement model on social responsibility indicators of secondary school students Under the Secondary Educational Service Area Office 13 with empirical data. Using mixed methods, qualitative and quantitative. The procedures consisted of two steps as follows: step I: was setting the indicators development on ethical responsibilities by studying, analyzing, synthesizing the related literature, by in-depth interview with 11 experts, step II: proved the structural straightness of the measurement model on social responsibility indicators by using the questionnaires to collect data from 1,140 Mathayom 5 students. The data were analyzed by using the confirmatory factor analysis of Lisrel 8.53. Followed by Chi Square (χ^2), Goodness of Fit Index (GFI) and Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) for analysis. The results revealed as follows: The indicators of social responsibility on ethical responsibilities of secondary school students under the secondary educational service area office 13 consisted of 4 components; 1) the public benefit view comprised of 23 indicators 2) the roles and duties view comprised of 31 indicators 3) the values in being a good person view comprised of 32 indicators, and 4) the values in being a good social member view comprised of 28 indicators. The approval results of the structural straightness of the measurement model on social responsibility indicators were related to the empirical data a statistical significance at the .05 level.

Keywords: Indicator Development, Social Responsibility Ethic, Secondary School Students

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยการน้อมนำแนว กระแสพระราชดำริสถำนการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ ว่า “ครูต้องสอนให้เด็กนักเรียนมีน้ำใจ เช่น คนเรียนเก่งต้องช่วยติวเพื่อนที่เรียนล้าหลัง มิใช่สอนให้เด็กคิดแต่จะแข่งขันกับเพื่อนเพื่อให้คนเก่งได้ลำดับดี ๆ สอบไล่ได้ที่หนึ่งของชั้นแต่ต้องให้เด็กแข่งขันกับตนเอง” และ “ครูไม่จำเป็นต้องความรู้ทางเทคโนโลยีมาก แต่ต้องมุ่งปลูกฝังความดีให้กับนักเรียนชั้นต้น ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี เด็กโตก็ต้องทำเช่นกัน” (ศูนย์บริหารกลาง, 2554) รวมทั้งพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ พระราชทานแก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาว่า “การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้อง 2) การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคงเข้มแข็ง อาทิ การสร้างบุคลิกและอุปนิสัยที่ดีงาม (Character of Education)” มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและเยาวชนให้เป็น “คนดี” ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สุจริต มีวินัย มีความสามัคคีซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป (สำนักข่าวอิศรา, 2559)

ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสำคัญมากในประเทศไทยหลังจากที่สังคมได้รับบทเรียนจากการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยละเลยผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจากของเสียของโรงงานอุตสาหกรรมหรือความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการของธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งข้อดีในเรื่องนี้คือลูกค้าส่วนใหญ่จะยินดีที่จะซื้อสินค้าจากบริษัทเหล่านี้ถึงแม้จะมีราคาแพงกว่า แต่มีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือคืนประโยชน์ให้กับสังคมบ้าง กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมหลายประการ เช่น สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ได้จากการมีภาพลักษณ์ที่ดีและมีอิทธิพลต่อคิ อารมณ์และเหตุผล รวมทั้งพฤติกรรมของผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้นแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (กัญญรัตน์ หงส์วรรณ, 2557) ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการปรับใช้เป็นนโยบายหลักมาสร้างเป็นกรอบของความรับผิดชอบต่อโรงเรียนมัศึกษามีต่อสังคมทั้งทางตรงและหรือทางอ้อมที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจโดยต้องถือว่าเป็นพันธกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการ

สร้างประโยชน์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั่วประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่ต้องมีการวางแผนและจัดทำเป็นโครงการต่าง ๆ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งสังคมที่ดีและน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนทุกระดับ จึงต้องมีการสนับสนุนแนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility: CSR) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศไทย ที่มีมากกว่า 38,000 แห่ง ด้วยการกำหนดให้เป็นแผนปฏิบัติการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมและสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ของสังคมไทย ด้วยการบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพและเป็นการกำลังในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต (กริพงษ์ ฤกษ์ขา, 2558)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นเรื่องใหม่ที่ผู้บริหารจะต้องศึกษาทำความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปใช้ขับเคลื่อนให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ซึ่งจะช่วยสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ยั่งยืนและยังเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของโรงเรียนได้อย่างสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้เป็นคนดี คนเก่ง ที่อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตรงตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาของนักเรียนอายุตั้งแต่ 12 - 18 ปี ที่อยู่ในระดับกลางระหว่างประถมศึกษาและอุดมศึกษาซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากจากบทบาทที่ต้องสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับนักเรียนด้วยกิจกรรมและกระบวนการที่สามารถหล่อหลอมบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและสติปัญญาของผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย พฤติกรรมที่แสดงออกมามักจะมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม ที่สามารถลดระดับของความรุนแรงลงได้ หากมีการพัฒนาทางด้านจริยธรรมให้เกิดขึ้น (ศุภวดี บุญญวงค์, 2555)

ดังนั้น การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาตัวแปรย่อยทั้งหลายตามโมเดลที่พัฒนาขึ้นแล้วนำไปวิเคราะห์ให้ได้ค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ที่ได้มีการตรวจสอบความตรงและความสอดคล้องตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานักเรียนได้อย่างมีทิศทาง เป็นระบบและต่อเนื่อง อันจะสามารถช่วยให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานศึกษา สังคมและประเทศชาติสืบไป ซึ่งจากความสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13” เพื่อองค์ความรู้นวัตกรรมที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญ รวมทั้งนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13
2. เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ได้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและทำการตั้งสมมุติฐานของงานวิจัย แล้วก็จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการเพื่อให้ได้ความรู้ความจริง และข้อค้นพบที่จะสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ในขั้นนี้ผู้วิจัยดำเนินการโดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จำนวน 11 คน นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมดนำมาทำการแยกแยะตามเนื้อหา รวมทั้งจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และตามประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วจึงจะนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามหลักตรรกะ (Content Analysis) โดยจะเทียบเคียงตามแนวคิด ทฤษฎี เพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้ จากนั้นสร้างเครื่องมือวิจัยจากสาระองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีต่อระดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลซึ่งลักษณะของแบบสอบถามจะแสดงความเห็นเกี่ยวกับระดับ

ความสำคัญของปัจจัย เป็นมาตราส่วนประมาณค่าในการคัดเลือกข้อคำถามใช้การวิเคราะห์ตามทฤษฎีการสนองตอบข้อคำถาม (Item Response Theory) หาค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายในเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ให้มีความเหมาะสมกับการวิจัยมากที่สุด เมื่อได้แบบสอบถามฉบับร่างแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้ให้คะแนนความเที่ยงตรงตามเนื้อหา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญพบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน 30 คน จากโรงเรียนโรงเรียนที่ผ่านการยกระดับให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม ระดับ 3 ดาว ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงเพื่อให้ได้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

ตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จำนวน 1,140 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากบัญชีประชากร โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้การกำหนดขนาดตามแนวคิดของแอร์และคณะ (Joseph, F. H. et al., 1998) ซึ่งมีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 114 ตัวแปร จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บด้วยตนเอง ด้วยการขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ประกอบด้วย จังหวัดตรัง และจังหวัดกระบี่ จำนวน 12 แห่ง รวมทั้งใช้การประสานผ่านทางโทรศัพท์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อขอให้ดูแลการทำแบบสอบถาม นักเรียนมัธยมศึกษาในการตอบแบบสอบถามกลับคืนมา และจะทำการเก็บให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ มาทำการคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาลงรหัส (Coding) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาค่าสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor

Analysis) โดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น และกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรม LISREL 8.53 (สราวุธ กันหลง, 2554) เพื่อหาค่าน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ และทำการตรวจสอบความกลมกลืนการวิจัยที่เป็นตัวแบบเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าสถิติไค - สแควร์ (Chi - Square) ระดับการยอมรับ คือ ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า P - value สูงกว่า .05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ระดับการยอมรับ คือมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ค่า RMSEA (Stringer's Root Mean Square Error of Approximation) ระดับการยอมรับ คือ ไม่ควรเกิน 0.80 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างเชิงเส้น คือมีค่า Factor Loading มากกว่าหรือเท่ากับ 0.30 และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมที่เท่ากับ หรือมากกว่า 3.50 (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

1. ผลการการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 11 คนจากผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเพื่อยกระดับคุณภาพให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการพิจารณาประเด็นสำคัญ ตีความหมายพร้อมทำการดึงข้อมูลหรือประโยคสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทาง ขอบข่าย ลักษณะและร่างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 เป็นไปในแนวทางสอดคล้องกันว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ได้ 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย และ 114 ตัวบ่งชี้มีความครอบคลุมรอบด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

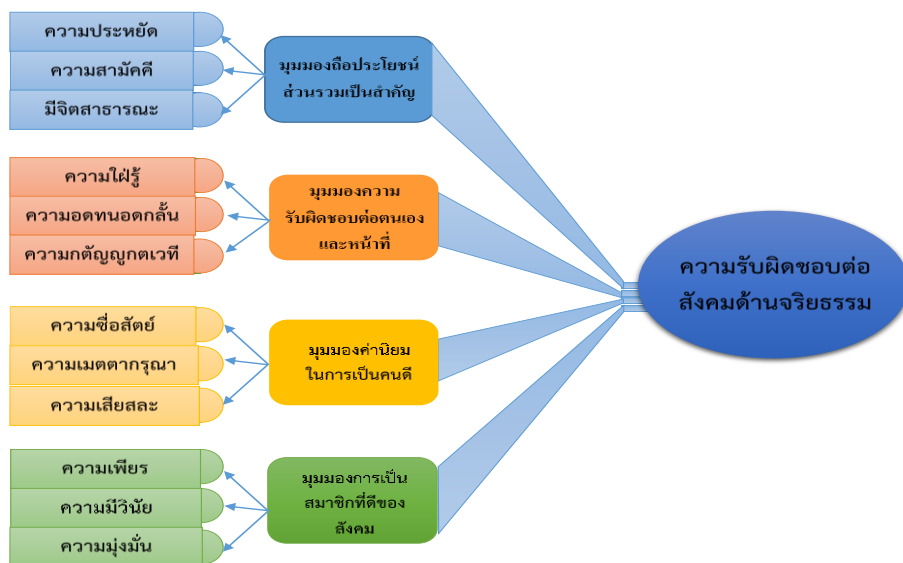
1.1 องค์ประกอบมุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ (The Public Benefit) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยด้านความประหยัด มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว องค์ประกอบย่อยด้านความสามัคคี มีตัวบ่งชี้ 7 ตัว และองค์ประกอบย่อยด้านมีจิตสาธารณะ มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว

1.2 องค์ประกอบมุมมองบทบาทและหน้าที่ (The Roles And Duties) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยด้านความใฝ่รู้ มีตัวบ่งชี้ 9 ตัว องค์ประกอบย่อยความอดทนอดกลั้น มีตัวบ่งชี้ 10 ตัว และองค์ประกอบย่อยด้านความกตัญญูทศเวที มีตัวบ่งชี้ 12 ตัว

1.3 องค์ประกอบมุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี (The Values In Being A Good Person) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยด้านความซื่อสัตย์ มีตัวบ่งชี้ 13 ตัว องค์ประกอบย่อยด้านความเมตตากรุณา มีตัวบ่งชี้ 9 ตัว และองค์ประกอบย่อยด้านความเสียสละ มีตัวบ่งชี้ 10 ตัว

1.4 องค์ประกอบมุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (The Values In Being A Good Social Member) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยด้านความเพียร มีตัวบ่งชี้ 10 ตัว องค์ประกอบย่อยด้านความมีวินัย มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว และองค์ประกอบย่อยด้านความมุ่งมั่น มีตัวบ่งชี้ 10 ตัว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกการพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13

2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จำนวน 1,140 คน โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม

ตารางที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ยของมุมมองภาพรวมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม	4.25	.282	มาก
มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ	4.22	.425	มาก
มุมมองบทบาทและหน้าที่	4.23	.424	มาก
มุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี	4.30	.423	มาก
มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	4.28	.360	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับค่าเฉลี่ยภาพรวมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.25 โดยเรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 มุมมองค่านิยมการเป็นคนดี ค่าเฉลี่ย 4.30 ลำดับที่ 2 มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ค่าเฉลี่ย 4.28 ลำดับที่ 3 มุมมองบทบาทและหน้าที่ ค่าเฉลี่ย 4.23 และลำดับที่ 4 มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ค่าเฉลี่ย 4.22 ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

	SAVI	UNITY	PUBL	CURI	TOLE	GRAT	HONE	KIND	SACR	PERSE	DISC	DETE
SAVI	1											
UNITY	.782**	1										
PUBL	.038	.186**	1									
CURI	.032	.087**	.495**	1								
TOLE	-.005	.011	.040	.370**	1							
GRAT	.020	.043	-.020	.140**	.404**	1						
HONE	.008	.036	-.018	.125**	.397**	.910**	1					
KIND	.058	.072*	-.049	.105**	.368**	.606**	.603**	1				
SACR	-.012	.009	-.059*	-.012	.159**	.190**	.220**	.333**	1			
PERSE	.051	.052	-.035	.060*	.208**	.234**	.242**	.316**	.427**	1		
DISC	.046	.040	.005	.076**	.143**	.176**	.159**	.257**	.264**	.473**	1	
DETE	.086**	.086**	-.033	.023	.174**	.210**	.212**	.277**	.314**	.426**	.468**	1

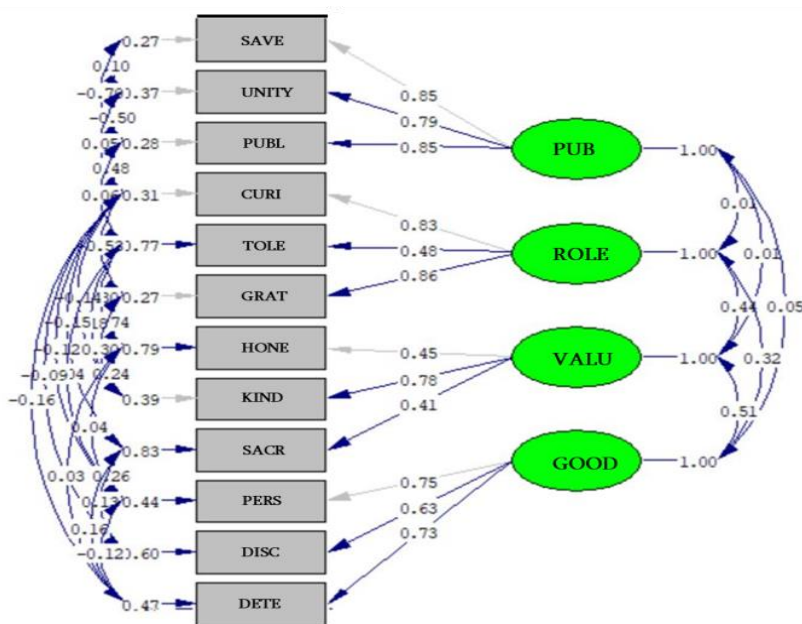
Bartlett's test of sphericity = 4403.850, df = 66, p = 0.000, KMO = 0.647

หมายเหตุ **p < 0.01, *p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้มีผลไปในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าอยู่ระหว่าง - 0.059 ถึง 0.782 โดยพบว่า ไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงมาก ($r > 0.8$) ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับความสัมพันธ์ไม่สูงมากนัก ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดอยู่บนองค์ประกอบร่วมกัน ดังนั้น มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุดคือ มีความสามัคคี และ มีความประหยัด โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.782 และคู่ความสัมพันธ์ที่น้อยที่สุดคือ มีความอดทนอดกลั้น และ มีความประหยัด กับ มีจิตสาธารณะ และ ความมีวินัย โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ - 0.005 และ 0.005 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity พบว่าไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างเพียงพอที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

2.3 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด (Construct Validity)

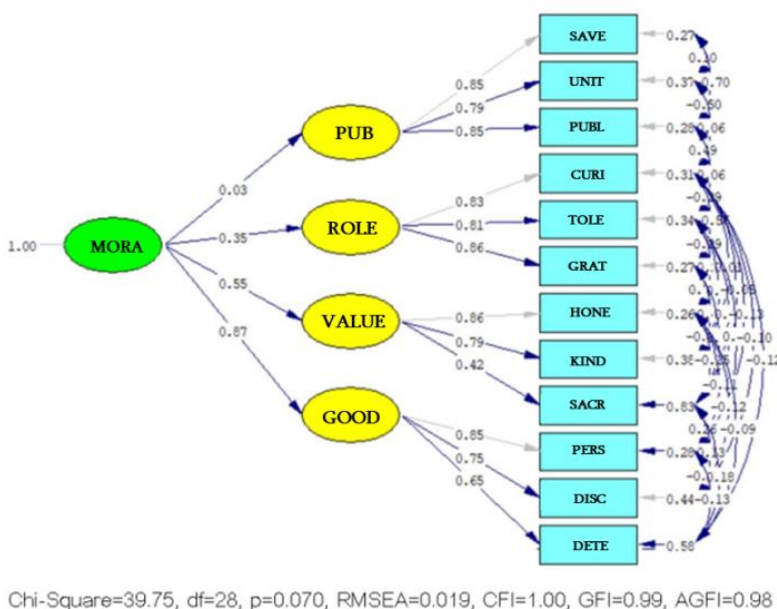
Chi - Square = 43.34, df = 30, p = 0.055, RMSEA = 0.020, CFI = 1.00, GFI = 0.99, AGFI = 0.98

ภาพที่ 2 โมเดลตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 อันดับที่ 1

จากภาพที่ 1 พบว่าการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า ไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 43.34 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 30 ค่า p - value มีค่าเท่ากับ 0.055 นั่นคือ ค่าไค - สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญ และค่า p - value สูงกว่า .05 ดังนั้นรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.020 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 และมีดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) เท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.4 โมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 อันดับที่ 2

ภาพที่ 3 โมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 อันดับที่ 2

จากภาพที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลอันดับที่ 2 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 1) มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ 2) มุมมองบทบาทและหน้าที่ 3) มุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี และ 4) มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 12 ตัวแปรได้แก่ ความประหยัด ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ความใฝ่รู้ ความอดทนอดกลั้น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความเพียร ความมีวินัย และความมุ่งมั่น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่า ไค - สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ

39.75 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 28 ค่า p - value มีค่าเท่ากับ .07 นั่นคือ ค่าไค - สแควร์ ไม่นัยสำคัญ และค่า p - value สูงกว่า .05 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .019 และมีดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) เท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 อันดับที่ 2 มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับองค์ประกอบย่อยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความสามัคคี ความประหยัด และมีจิตสาธารณะ 2) มุมมองที่บทบาทและหน้าที่ พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของของตัวบ่งชี้โดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับองค์ประกอบย่อยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความกตัญญู ความใฝ่รู้ และความอดทนอดกลั้น 3) มุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของของตัวบ่งชี้โดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับองค์ประกอบย่อยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ 4) มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับองค์ประกอบย่อยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความเพียร ความมุ่งมั่น และและละความมีวินัย ทั้งนี้สอดคล้องกับ Porter. M. E. & Kramer M. R. พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมตามมุมมองด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้องค์กรการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีด้วยการกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับของสังคมอย่างเคร่งครัด ถือเป็นมุมมองหลักที่องค์กรส่วนใหญ่ในปัจจุบันยึดถือและการเคารพในสิทธิมนุษยชนรวมทั้งต้องพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเสมือนค่าใช้จ่ายที่สังคมจะได้รับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียวในลักษณะที่สอดคล้องกับกลยุทธ์และกิจกรรมอื่นขององค์กร ทำให้อยู่ในลักษณะที่เป็นการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างเต็มที่ (Porter, M. E. & Kramer, M. R., 2006)

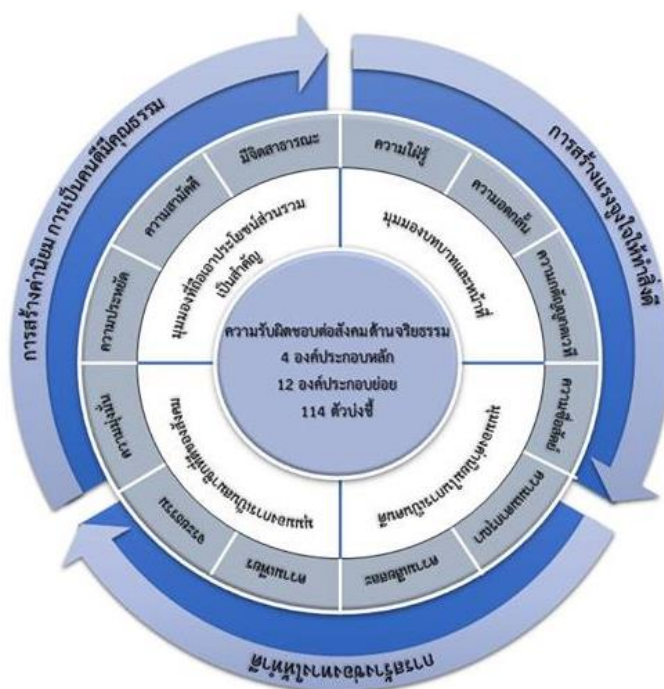
2. ผลการทดสอบผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความ

รับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบหลักของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก คือ มุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มุมมองบทบาทและหน้าที่ มุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี และมุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่บ่งชี้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ถ้านักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย 114 ตัวบ่งชี้ ดังกล่าวข้างต้นย่อมทำให้นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 เป็นคนดี มีคุณธรรมเพื่อเป็นคนดีของบ้านเมือง สังคม และประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิโคลัส (Nicolescu C.) วิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศโรมาเนีย ผลการวิจัยพบว่า ในรายวิชาที่มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มาจากการวิเคราะห์สภาพทางธุรกิจของมหาวิทยาลัยและสภาพทางเศรษฐกิจของคณะ และพบอีกว่าควรกำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย ให้มีการนำหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม มาใช้เป็นการเริ่มและสนับสนุนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลในการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมของประเทศโรมาเนีย (Nicolescu C., 2006)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่สามารถสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดลได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 โมเดลการดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13

จากภาพที่ 4 อธิบายได้ว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อยนั้นครอบคลุมการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมให้กับนักเรียน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องตระหนักถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียนด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) การสร้างค่านิยม “การเป็นคนดีมีคุณธรรม” 2) การสร้างแรงจูงใจให้ทำสิ่งดี และ 3) การสร้างช่องทางให้ทำดี ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนการจัดศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบคอบ ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา และสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาผู้เรียนด้านการมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 ในครั้งนี้พบว่า ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มี 4 ประเภทย่อย 12 องค์ประกอบย่อย ซึ่งองค์ประกอบมุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีค่าน้ำหนักมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบมุมมองค่านิยมในการเป็นคนดี องค์ประกอบมุมมองบทบาทและหน้าที่ และน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบมุมมองที่ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตามลำดับ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เช่น การวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของโรงเรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการบริการแก่นักเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อนำผลการวัดไปใช้ในการปรับกิจกรรมในแผนปฏิบัติการศึกษาส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนให้มีความตรงและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง นอกจากนี้แล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียน ไปใช้ในการกำหนดประกาศและจุดเน้นของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุดกิจกรรมสำหรับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การพัฒนาชุดกิจกรรมสำหรับครอบครัวเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียน และพัฒนาระบบประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนก่อนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ หงส์วรนนท์. (2557). การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม: กลยุทธ์และโอกาสขององค์กรธุรกิจประเทศกำลังพัฒนาในสังคมพลวัต. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 6 (2), 83-112.
- อิรพงค์ ฤกษ์ชา. (2558). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาวินัยนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ศุภวดี บุญญวงศ์. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุของการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและบุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงามในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. วารสารวิชาการคุณธรรมความดี, 1(1), 59-78.

- ศูนย์บริหารกลาง. (2554). พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันพฤหัสบดีที่ 15 มกราคม 2558. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2562 จาก <http://www.cca.chula.ac.th/protocol/organizations-individuals.html>
- สรายุทธ กันหลง. (2554). การวิจัย: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA). เรียกใช้เมื่อ 26 สิงหาคม 2562 จาก <http://yuthxx.multiply.com/journal/item/357/357>
- สำนักข่าวอิศรา. (2559). รมว.ศธ. พร้อมนำแนวพระราชดำริฯ “เด็กรักครู - ครูรักเด็ก” หัวใจ การปฏิรูปการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2562 จาก <http://www.isranews.org/isranews-news/item/52635>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2551). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมีมงคลการพิมพ์.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5 thed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Joseph, F. H. et al. (1998). Multivariate data analysis Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.
- Nicolescu C. (2006). Corporate Social Responsibility in the Romanian higher Education. Retrieved March 28 , 2015, from <http://www.policy.hu/cnicolescu>
- Porter, M. E. & Kramer, M. R. (2006). The Competitive Advantage of Corporate Philanthropy. Harvard Business Review, 80(12), 56-68.

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น*

STRATEGIES FOR DEVELOPING TEACHERS COMPETENCY IN ENGLISH
LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOL IN
KHON KAEN PROVINCE

สิริกร ชาลีกัน

Sirikorn Chaleekan

พา อักษรเลื้อ

Pha Agsonsua

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

E-mail: siri.cherry1977@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น และ 3) กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวนทั้งหมด 399 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI Modified ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการสื่อสาร 1.2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 1.3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี 1.4) ด้านการวัดและประเมินผล 1.5) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 1.6) ด้านการพัฒนาตนเอง 2) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 16 มาตรการ และ 44 ตัวชี้วัด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มความสามารถการใช้สื่อเทคโนโลยี กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับ

* Received 5 May 2020; Revised 11 June 2020; Accepted 21 June 2020

การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้ตามมาตรฐานสากล กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล กลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

Abstract

This article is objectives to study 1) the components of the English language learning management competency of primary school teachers in Khon Kaen, 2) the current and the desirable conditions of the development strategies of the above-stated competency, and 3) to develop the desired competency development strategies. The research used mixed-methods approach. The samples were school directors, teacher of primary schools in Khon Kaen with the total number of 399 persons. The statistics used were percentage, mean, standard deviation (SD.), and needs assessment index (PNI modified). The research results were as follows: 1) With regard to the components, six key components were found. Those are 1.1) communication, 1.2) learning process management, 1.3) utilization of technology, 1.4) evaluation and measurement, 1.5) collaboration, and 1.6) self-development. 2) As for the current condition of the competency development, in all, the level of practice is at moderation. When considering each and individual aspect, all are at moderate level. Regarding the desirable condition, all aspects are, in all, at the highest level. When considering each and individual aspect, all are also at the highest level. 3) Strategies for Developing Teachers Competency in English Language Learning Management of Primary School in Khon Kaen Province had consisted of 6 strategies, 16 measures and 44 indicators. Those are 1) Increasing capacity in using media and technology. 2) up raising learning management process. 3) Upgrading communication ability in English usage to be up to universal standard. 4) Raising capacity to keep up with change in the digital age. 5) Upgrading evaluation and measurement of various means. 6) Increasing collaboration competency for enhancement of positive social relations.

Keywords: Strategies, Teachers Competency, English Language Learning Management

บทนำ

การพัฒนาครูยุคใหม่เป็นกรอบแนวทางสำคัญประการหนึ่งในข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) โดยมุ่งให้ครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐานสามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ซึ่งครูยุคใหม่ที่มีความเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teachers) หรือครูพันธุ์ C (C - Teachers) จำเป็นต้องมีทักษะต่าง ๆ โดยประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น 8 ประการ ดังนี้ คือ 1) ผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอนนั่นเอง ถือเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน 2) ผู้สอนควรฝึกฝนทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ (ICT.) บูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นสำคัญที่ครูจำเป็นต้องมีทักษะด้านการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์ มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในเรื่อง constructionism ซึ่งมุ่งเน้นแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น เป็นเรื่องภายในของตัวบุคคล ลงมือสร้างทำกิจกรรมใด ๆ ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรคความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ 4) ครูผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรม ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกันและเพื่อนครูทั้งในสถานศึกษาเดียวกัน 5) ครูผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นผู้ชี้แนะ 6) ครูผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ของครูผู้สอนในยุคสมัยหน้านั้น ไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อนส่งผ่านความรู้ (Impart) ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาทของการสร้างสรรค์ 8) ครูผู้สอนจะต้องมีความมุกตลก ความรัก ความปรารถนา และความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียนซึ่งถือว่าเป็นสมรรถนะที่สำคัญของครูยุคใหม่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดรูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สค.บศ.) และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1.1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 1.2) การบริการที่ดี 1.3) การพัฒนาตนเอง 1.4) การ ทำงานเป็นทีม 1.5) จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 2.1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2.2) การ พัฒนาผู้เรียน 2.3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 2.4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ

การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2.5) ภาวะผู้นำครู 2.6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2555) และ สอดคล้องกับกับสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวไว้ในที่ประชุม คณะกรรมการบริหารศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของซีมีโอ (SEMEO INNOTECH) ครั้งที่ 52 ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 29 กันยายน – 1 ตุลาคม 2552 ได้เห็นขอบกรอบสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดย Dr. Erlinda C. Pefianco ผู้อำนวยการศูนย์ซีมี โออินโนเทคได้แจ้งว่าศูนย์ซีมีโออินโนเทคได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานสมรรถนะของครูในบริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การวัดและพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวแก่ครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะหลัก (Competency) ของครูในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 11 ด้าน คือ 1) การเตรียมแผนการสอนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ 2) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 3) การพัฒนาและการใช้ทรัพยากรสำหรับการเรียนการสอน 4) การพัฒนาทักษะการจัดลำดับความคิดใน ระดับสูง 5) การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 6) การส่งเสริมค่านิยมด้านศีลธรรมและจริยธรรม 7) การวัดและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 8) การพัฒนาด้านวิชาชีพ 9) การสร้างเครือข่ายกับผู้เกี่ยวข้อง 10) การจัดสวัสดิการสำหรับนักเรียน ทั้งนี้ในแต่ละด้านยังประกอบด้วยความสามารถและภาระงาน เฉพาะไว้ในกรอบสมรรถนะของครูดังกล่าวอีกซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูในภูมิภาค ให้มีความรู้ ความสามารถ และ 11) ให้มีความสำคัญแก่กระบวนการเรียนการสอนควบคู่กับการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะวิชาชีพ รวมถึงการประเมินผลในทุกมิติ โดยสมาชิกซีมีโอสามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2555)

สมรรถนะของครูเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายหรือคาดการณ์คุณภาพผู้เรียน การปฏิรูปการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการปฏิรูปครูโดยถือว่าครูเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ และพัฒนาครูโดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้กำหนดสมรรถนะวิชาชีพครูที่จะใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา คือ สมรรถนะหลัก (Core Competency) เป็นสมรรถนะรวมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) เป็นสมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งตามสายงานครู ครูเป็นนักวัดผลประเมินผลที่มีความเที่ยงตรงตามหลักการวัดผลทางการศึกษา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสมรรถนะครูในการปฏิบัติงานการสอนจึงมีความสำคัญกับครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จึงมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการค้นหา

ความรู้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ในการศึกษาต่อรวมทั้งในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาสอดคล้องกับ ประมาณ อุ่นพิมาย กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนเกิดจากตัวครูมากที่สุด คือครูขาดทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้ และครูไม่ใช้สื่อการสอนภาษาอังกฤษในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ปัญหาด้านแบบเรียนและหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับบริบทของท้องถิ่น ครูประสบปัญหาด้านการวัดและประเมินผลไม่สามารถสร้างแบบทดสอบการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เพื่อที่จะวัดความสามารถการสื่อสารในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ (ประมาณ อุ่นพิมาย, 2561) ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นรูปแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (Creswell, J. W., 2013) โดยมีขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 เขต พื้นที่การศึกษารวม 11,125 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 เขต พื้นที่ ซึ่งได้มาจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาสัดส่วนประชากรของ ทาโรยามาเน (Yamane, T., 1973) ที่มีระดับความเชื่อมั่น 95% ของประชากร 11,125 คน จำนวนทั้งหมด 399 คน

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนที่เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา Primary Education English Resource Center (PEER Center) ทั้งจำนวน 25 โรงเรียน โดยเลือกให้ครอบคลุมโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สภาพและปัญหาการเสริมสร้างสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ของโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารซึ่งผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน หรือหัวหน้าศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา Primary Education English Resource Center (PEER Center) จำนวน 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 2 คน รวมโรงเรียนละ 4 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนที่เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา Primary Education English Resource Center (PEER Center) จำนวน 25 โรงเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญๆ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอที่ปรึกษาพิจารณาเบื้องต้นแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่าเท่ากับ 0.80 - 1.00

และการใช้ภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการตามระยะของขั้นตอนการวิจัย ซึ่งได้ขอหนังสือเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขออนุญาตทางสถานศึกษาเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ประมวลข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินในส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาวิเคราะห์ทำการตรวจให้คะแนนและแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ในส่วนที่เป็นมาตราส่วน 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และสถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{Modified} แล้วนำผลมากร่างกลยุทธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ภาพที่พึงประสงค์และความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{Modified}

สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{mdf}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1) ด้านการสื่อสาร	3.44	1.01	ปานกลาง	4.67	0.75	มากที่สุด	0.358	3
2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.23	1.19	ปานกลาง	4.52	1.08	มากที่สุด	0.399	2
3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี	3.21	1.05	ปานกลาง	4.53	0.99	มากที่สุด	0.411	1
4) ด้านการวัดและประเมินผล	3.41	0.76	ปานกลาง	4.57	0.77	มากที่สุด	0.340	5
5) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.46	0.77	ปานกลาง	4.56	0.74	มากที่สุด	0.318	6
6) ด้านการพัฒนาตนเอง	3.38	0.75	ปานกลาง	4.55	0.75	มากที่สุด	0.346	4
เฉลี่ยรวม	3.36	0.92	ปานกลาง	4.57	0.85	มากที่สุด	0.362	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.92) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.85) การเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{Modified} ดังนี้ 1) การใช้สื่อเทคโนโลยี 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) การสื่อสาร 4) การพัฒนาตนเอง 5) การวัดและประเมินผล 6) การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ระยะที่ 3 การพัฒนา ตรวจสอบและประเมิน กลยุทธ์สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยการยกร่างกลยุทธ์ผู้วิจัยดำเนินการยกร่าง ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ Matrix Analysis โดยใช้ตารางจับคู่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) เพื่อกำหนดกลยุทธ์หลัก เป้าหมาย มาตรการ และตัวชี้วัดของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น แล้วตรวจสอบร่างกลยุทธ์ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คนประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาหรือการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ คือสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสีย อีก 2 คนเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ปรับกลยุทธ์ตาม ข้อเสนอจากการประชุมสนทนากลุ่มแล้วนำร่างกลยุทธ์ไปประเมิน โดยใช้แบบประเมินจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมิน ความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 6) ด้านการพัฒนาตนเอง
2. สภาพปัจจุบันสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด
3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่นประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 16 มาตรการและ 44 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มความสามารถการใช้สื่อเทคโนโลยี มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 2 มาตรการ 6 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้ตามมาตรฐานสากล มี 2 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มี 3 มาตรการ 11 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก มี 3 มาตรการ 9 ตัวชี้วัด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 6) ด้านการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนทำให้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวัดความสำเร็จได้ตรงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Angkawipa Aiamsaard ที่พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะของครูภาษาอังกฤษ ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการวัดและประเมินผล (Aiamsaard, A., 2016)

2. สภาพปัจจุบันสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น มีการบริหารจัดการสถานศึกษาในสภาพปัจจุบัน ยังมีปัญหาหลายประการแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เป็นนโยบายเร่งด่วนให้สถานศึกษาเร่งพัฒนาและให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ นักเรียนขาดทักษะทางด้านภาษา และเป็นปัญหาทุกโรงเรียน เกิดจากประสิทธิภาพของครูซึ่งไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง และครูไทยบางคนนอกจากพูดเป็นประโยคไม่ได้ ฟังไม่ออกแล้ว ยังมีปัญหาเรื่องการออกเสียงผิดอีก ซึ่งทำให้การสื่อสาร สอดคล้องกับ ประคอง ยุคะลัง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษของครูผู้สอนที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหาสมรรถนะในการพูดภาษาอังกฤษ ทั้งสมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะสาเหตุเพราะว่าครูผู้สอน ส่วนมากเป็นครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาและไม่ได้รับการพัฒนาที่ต่อเนื่องและขาดแรงจูงใจในการพัฒนา (ประคอง ยุคะลัง, 2558)

3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นกลยุทธ์ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 16 มาตรการและ 44 ตัวชี้วัด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มความสามารถการใช้สื่อเทคโนโลยี มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 2 มาตรการ

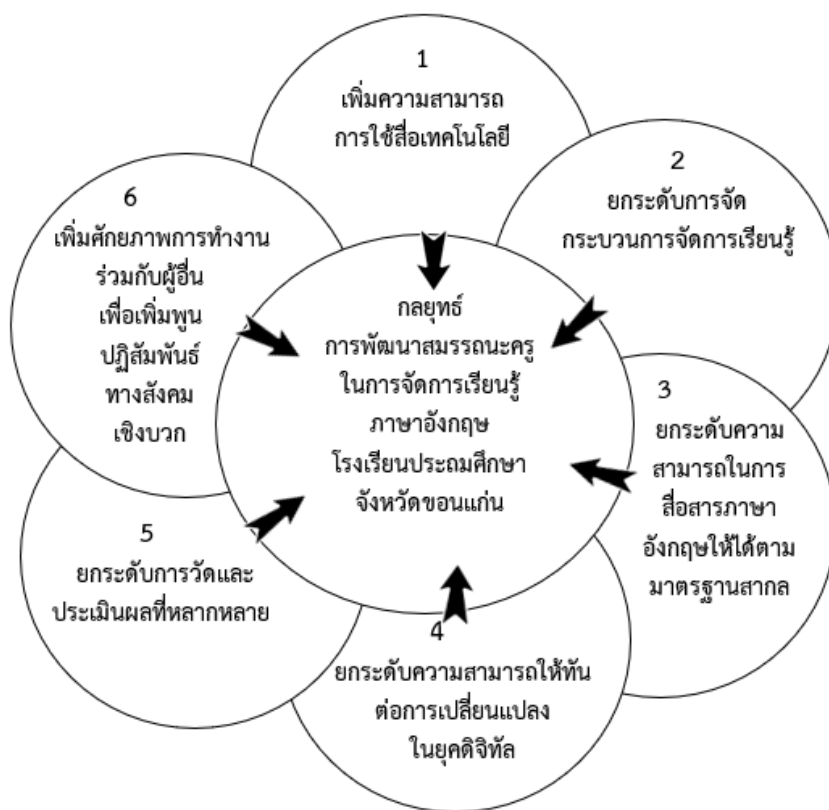
6 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้ตามมาตรฐานสากล มี 2 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มี 3 มาตรการ 11 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก มี 3 มาตรการ 9 ตัวชี้วัด และจากการประเมินกลยุทธ์สมรรถนะครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริงจนประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีความเหมาะสมความเป็นไปได้และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง ด้วยครูต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้นักเรียนโดยต้องพัฒนาตนเองด้านทางตามกลยุทธ์ เช่นกลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มความสามารถการใช้สื่อเทคโนโลยีครูต้องพัฒนาความสามารถในการใช้สื่อเสริมการฟัง พูด อ่าน เขียน สื่อสิ่งพิมพ์ฝึกภาษาและวิธีการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เลือกใช้ ออกแบบ สร้างและปรับปรุงนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยเน้นให้นักเรียนมีโอกาสใช้ภาษาในการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลายและออกแบบการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้ตามมาตรฐานสากล ครูจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนและความสามารถในการสื่อสาร ให้ได้ตามมาตรฐานสากล กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษในด้านการเรียนการสอนในห้องเรียนกลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ครูต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งแบบเป็นกลุ่มและรายบุคคลโดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมและหลากหลายความสามารถวัดประเมินผลด้านสื่อสารเบื้องต้นการประเมินตามสภาพจริง กำกับติดตาม และนำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก ครูต้องมีความรู้ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ องค์กรหน่วยงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือจัด Open Class ในการพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Bayar, A. ได้ทำการวิจัยองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาประสิทธิภาพผลความเชี่ยวชาญในรูปแบบข้อสัญญาทัศนคติของครูจากการศึกษาครูประถมศึกษาในเมืองใหญ่ของประเทศตุรกีพบว่า ความพร้อมในการทำงานของครูสัมพันธ์กับความสำเร็จของนักเรียนมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนา

ความเชี่ยวชาญในการสอน จากการศึกษาเอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ และการรวบรวมข้อมูลพบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมพัฒนาความเชี่ยวชาญ คือ ความสัมพันธ์ของครูในการออกแบบ/วางแผนกิจกรรมพัฒนาและการมีส่วนร่วมของเพื่อนร่วมงานครูต้องมีคุณภาพในการถ่ายทอดสูง (Bayar, A., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

สรุปจากผลการวิจัยได้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 16 มาตรการ และ 44 ตัวชี้วัด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษโรงเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 16 มาตรการและ 44 ตัวชี้วัด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มความสามารถใช้สื่อเทคโนโลยี มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับการจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 2 มาตรการ 6 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้ตามมาตรฐานสากล มี 2 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มี 3 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มี 3 มาตรการ 11 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก มี 3 มาตรการ 9 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนที่เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา (Primary Education English Resource Center: PEER Center) รวมทั้งสิ้น 50 คน นำกลยุทธ์ไปใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาครูให้สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพกับผู้เรียนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา สร้างขึ้นจากข้อมูลผลการวิเคราะห์โรงเรียน กลยุทธ์ที่ได้จึงมุ่งเน้นที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาภายใต้บริบทของโรงเรียนประถมศึกษาเท่านั้น ดังนั้นโรงเรียนอื่นที่จะนำกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในการบริหารจัดการเพื่อประสิทธิผลของโรงเรียนไปใช้ควรมีการปรับใช้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ควรวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษาที่ระดับหรือจังหวัดอื่นที่ส่งผลต่อคุณภาพการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโรงเรียนประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

- ประคอง ยุคะลัง. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษของครูผู้สอนที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 15 (2558 พิเศษ), 45-56.
- ประมาณ อุ่นพิมาย. (2561). ปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษและความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพของครูชาวไทยผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศชั้นประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2555). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง) โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ. (2555). การศึกษาเพื่ออาเซียน: หนึ่งวิสัยทัศน์หนึ่งอัตลักษณ์หนึ่งประชาคม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2561 จาก https://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=4001
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Aiamsaard, A. (2016). Factor analysis of English teacher characteristics in school under the secondary educational service area office. Journal of Education Naresuan University, 18(1), 31-42.
- Bayar, A. (2014). The Components of Effective Professional Development Activities in Terms of Teachers' Perspective. International Online Journal of Educational Sciences, 6(2), 319-327.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (3rd ed.). Thousand Oaks: CA: Sage.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rdEd.). New York: Harper and Row Publications.

**รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงาน
ของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน***
**DEVELOPMENT OF SECURITY GUARDS' FUNCTIONAL
COMPETENCIES MODEL IN PRIVATE SECTOR**

ชุติกานจน์ ฉลาดสกุล

Chutikan Chalardsakul

ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ

Kwanming Khamprasert

ศทาวุฒิ สังฆมาศ

Khatawut Sangkhamart

ปิยะดา จุลวรรณ

Piyada Junwanna

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: chutikan.stp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีผลต่อสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย และ 3) ศึกษาสภาพปัญหาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณด้วยสูตร Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้มีบทบาททำหน้าที่เป็นเจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 7 คน และผู้มีบทบาททำหน้าที่เป็นผู้จัดการของแต่ละบริษัท จำนวน 30 คน และกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) พบว่า ระดับสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับน้อย ส่วนสมรรถนะด้านทักษะอยู่ในระดับปานกลาง 2) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุงาน ไม่มีความแตกต่างกับสมรรถนะตามสายงาน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ การศึกษา และรายได้ มีความแตกต่างในด้านภาพรวม และด้านทักษะ ส่วนด้านสถานะภาพมีความแตกต่างในด้านภาพรวม

* Received 16 April 2020; Revised 11 June 2020; Accepted 21 June 2020

และ 3) พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำงานส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากพนักงานยังขาดความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และได้นำแนวคิด SWOT และเทคนิค Tows Matrix เพื่อมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา พบว่า ด้านระบบการบริหารที่ไม่ได้เสริมสร้างให้เกิดมาตรฐานและประสิทธิภาพ และด้านนโยบายในเรื่องงบประมาณที่จำกัด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สมรรถนะ, พนักงานรักษาความปลอดภัย, ภาคเอกชน

Abstract

The purposes of this research were 1) study the level of competency according to the line of private security guards, 2) compare the personal factors of the security guards affecting the line of work of the security guards and 3) study the conditions of competencies in the work of private security guards. The sample group used in the research was security guards in Bangkok by calculating the formula, Taro Yamane has a sample size of 400 people and an in-depth interview group consisting of 7 security business owners and 30 manager roles for each company and a group of 6 participants to assess the capacity development model based on the work of private security personnel which analyzed the data quantitative and qualitative through the program the research instruments were questionnaires and in-depth interviews. The finding of this research were as follows: 1) level of knowledge competency feature at low level while the skills competency was at a medium level. 2) It was found that there were no differences in personal factors in sex and age at work. Personal factors in age, education and income were different in the overall and skills and picture status were different in the overall, and 3) found that some problems and obstacles in work arose from employees still lack of attention in performing their duties and using the SWOT concept and Tows Matrix techniques to analyze the cause of the problem, found that the management system that does not strengthen standards and efficiency and the policy regarding the limited budget.

Keywords: Development Model, Competency, Security Guard, Private Sector

บทนำ

ในปัจจุบันพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนมีหน้าที่ช่วยฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายทรัพย์สินรวมทั้งระงับเหตุและรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณหรือสถานที่ที่รับผิดชอบเพื่อความมั่นคงของชุมชนและความเป็น

ระเบียบของสังคม พนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนจึงมีความจำเป็นและความสำคัญอย่างมากในการทำงานเสริมเสมือนเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานของภาครัฐ ในประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่าแม้จะมีตำรวจอยู่แล้วก็ตามแต่ยังคงให้ความสำคัญกับพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน เนื่องจากสถานการณ์คุกคามฉุกเฉินที่นับวันจะมีหลายรูปแบบทำให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีบทบาทต่อสังคมเพิ่มขึ้น (ณัฏฐ์ชนินท์ พยัคฆชาติ และกฤษ จรินทร์, 2558); (Khantee, P. et al., 2015)

จากข้อมูลงานด้านอาชญากรรมสหรัฐอเมริกา (International Crime Threat Assessment, 2017) พบว่า ขนาดและอัตราการเติบโตของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีจำนวนบริษัทรักษาความปลอดภัยในสหรัฐอเมริกามากที่สุดถึง 57,000 แห่ง รองลงมาคือ ประเทศญี่ปุ่น 8,160 แห่ง และสหราชอาณาจักร 7,850 แห่ง ตามลำดับ สำหรับประเทศไทย พบว่ามีจำนวนบริษัทรักษาความปลอดภัย ประมาณ 1,100 แห่ง ถ้าพิจารณา ด้านจำนวนพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า สหรัฐอเมริกามีจำนวนพนักงานรักษาความปลอดภัยมากที่สุด 2 ล้านคน อันดับสอง คือประเทศญี่ปุ่น 3.5 หมื่นคน และรองลงมา คือ ประเทศไทย 3.3 หมื่นคน แต่เมื่อพิจารณา อัตราการเติบโตของธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า สหราชอาณาจักรมีอัตราการเติบโตมากที่สุด โดยมีอัตราการเติบโตอยู่ระหว่าง ร้อยละ 20 - 30 รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา มีอัตราการเติบโตอยู่ระหว่างร้อยละ 20 - 25 และสำหรับประเทศไทย มีอัตราการเติบโตอยู่ระหว่างร้อยละ 15 - 20 ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของธุรกิจรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับที่สูงทั้งในแง่จำนวนบริษัทรักษาความปลอดภัยและจำนวนพนักงานรักษาความปลอดภัย หลักสูตรอบรมพนักงานรักษาความปลอดภัยจำนวน 40 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 16 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 24 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนได้ถูกต้อง รองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน การปฐมพยาบาล ทั้งหมดเพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยอันส่งผลต่อภาพรวมของประเทศ และหรือมีโทษตามกฎหมายของพนักงานรักษาความปลอดภัยและบริษัท (Chaiyachai, R., 2010); (Thairath Online, 2019)

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีความเปลี่ยนแปลงตามสภาวะแวดล้อม มีการแข่งขันและยังมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยพบว่าการรักษาความปลอดภัย มีการดำเนินงานเพียงในหน่วยงานภาครัฐและในทางวิชาการ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าปัญหาหลักของธุรกิจรักษาความปลอดภัยคือ แรงงานขาดแคลนทั้งจำนวนและคุณภาพ การฝึกอบรมที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ชุมชน หน่วยงานราชการ ร้านค้า สถานประกอบการทุกระดับ มีการขโมย โจรกรรม และอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้หน่วยงานราชการผู้ประกอบการภาคเอกชนทุกกิจการยอมตัดสินใจมีค่าใช้จ่ายในด้านรักษาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบอาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากลซึ่งเป็นการผลิตและพัฒนาคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานถือว่าเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้เปรียบโดยผู้วิจัยนำปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีผลต่อสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยวิธีผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย จำนวน 400,000 คน (โพสท์ทูเดย์, 2562) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane (Yamane, T., 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 399.60 คน ผู้วิจัยขอใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ 1) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) ได้แก่ บริษัทที่ประกอบกิจการในธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย จำนวน 3,917 ราย (โพสท์ทูเดย์, 2562) การคัดเลือกตัวอย่าง ดังนี้ 1.1) บริษัทได้รับอนุญาตถูกต้อง 1.2) บริษัทดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากกว่า 10 ปี 1.3) บริษัทมีที่ตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร 1.4) บริษัทเป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัย แห่งประเทศไทย (ตัวอย่างมีบทบาททำหน้าที่เป็นเจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 7 คน) (ตัวอย่างมีบทบาททำหน้าที่เป็นผู้จัดการของแต่ละบริษัท จำนวน 30 คน) และ 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 6 คน เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสมรรถนะพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ มี 2 ชุด ดังนี้ (ชุดที่ 1) แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานรักษาความปลอดภัยเอกชน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert scale) (Likert, R. A., 1932) (ชุดที่ 2) แบบประเมินรูปแบบ (Evaluation Form) สำหรับประเมินชุดฝึกอบรมเป็นแบบประเมินโดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยให้คะแนนความสอดคล้อง 2) เครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยพิจารณาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โครงสร้างและลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชุด คือ 2.1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) 2.2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ 1.1) นำให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 1.2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วคัดเลือกข้อสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผลการวิเคราะห์ พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.91 1.3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) โดยทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน 1.4) การตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัยโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยเลือกข้อที่มีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.76 - 0.95 ถือว่าเพียงพอสำหรับใช้เป็นมาตรฐาน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543) แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเชื่อมั่นระดับสูงต่อแบบสอบถามเรื่องความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ และ 2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้ 2.1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบประเมินรูปแบบ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้ภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา 2.2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม ที่ปรับปรุงแก้ไขและผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปจัดทำแบบสมบูรณ์และเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 1) ทำบันทึกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลส่งถึงประธานกรรมการบริษัทรักษาความปลอดภัย จำนวน 7 บริษัท 3) นำแบบสอบถามดำเนินการสอบถามพนักงานรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน และ 4) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ขั้นตอนที่ 2 1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลส่งถึงกรรมการผู้จัดการบริษัทรักษาความปลอดภัย จำนวน 7 บริษัท 2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 37 คน ขั้นตอนที่ 3 1) การร่างรูปแบบการพัฒนาศมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในขั้นตอนการวิจัยขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 และ 2) การพัฒนาชุดฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 4 จัดสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent sample t-test One Way Analysis of Variance: ANOVA ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผ่านเครื่องมือการประเมินสถานการณ์สำหรับธุรกิจด้วย SWOT Analysis และเทคนิค TOWS Matrix

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่แตกต่างกันมีผลต่อสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากผลวิเคราะห์การศึกษาระดับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92 ตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 - 45 ปี มีจำนวน 103 คนคิดเป็นร้อยละ 25.75 สถานภาพสมรส มีจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.25 มีอายุงานมากกว่า 5 ปี มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 และรองลงมาอยู่ระหว่าง 3 - 5 ปีมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000 - 15,000 บาทจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 รองลงมาอยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 43 และสรุปสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยรายด้านในภาพรวม และการแปลผล ด้านความรู้ ทักษะและด้านคุณลักษณะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยรายด้าน ในภาพรวมและการแปลผล

สมรรถนะในด้านภาพรวม	แปลผล				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้				✓	
ทักษะ			✓		
คุณลักษณะ				✓	

จากการสรุปสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับน้อย สมรรถนะด้านทักษะอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะตามสายงานของพนักงาน รักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยจะทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t - test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ของตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่มได้แก่ สมมติฐาน 1 ส่วนสมมติฐาน 2, 3, 4, 5, 6 จะทดสอบ ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance: ANOVA) และเมื่อพบความ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ก็จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วย ค่าสถิติ LSD ซึ่งแสดงสรุปผลการเปรียบเทียบความแตกต่างสมรรถนะตามสายงานของ พนักงานรักษาความปลอดภัย ตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้ตามผลการทดสอบสมมติฐานมีดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสรุปผลการเปรียบเทียบความแตกต่างสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้

สมรรถนะตาม สายงาน	ปัจจัยส่วนบุคคล					
	เพศ	อายุ	สถานะภาพ	การศึกษา	อายุงาน	รายได้
ด้านความรู้	-	-	-	-	-	-
ด้านทักษะ	-	✓	-	✓	-	✓
ด้านคุณลักษณะ	-	-	-	-	-	-
รวม	-	✓	✓	✓	-	✓

หมายเหตุ: ✓ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสรุปผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุงาน ไม่มีความแตกต่างกับสมรรถนะตามสายงาน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ การศึกษา และรายได้ มีความแตกต่างในด้านภาพรวม และด้านทักษะ ส่วนด้านสถานะภาพมีความแตกต่างในด้านภาพรวม

3. การศึกษาสภาพปัญหาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้จัดการของกิจการ

3.1 ผลการสัมภาษณ์ เจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาและนำมาประกอบในการสร้างชุดฝึกอบรม ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปจากการสัมภาษณ์เจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

หัวข้อคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์
ด้านปัญหาหรืออุปสรรคใดในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย	ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย การขาดความใส่ใจในการทำงาน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกแยะเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ การขาดวินัยพื้นฐานในการทำงาน และการไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจัง
สมรรถนะการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร	สมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นอยู่นั้นยังขาดการนำความรู้ไปใช้ให้ต่อเนื่องและรักษาวินัยการทำงานไว้ ขาดการฝึกฝนให้เกิดทักษะเพื่อเผชิญเหตุการณ์

หัวข้อคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรได้รับความสำเร็จด้านบุคลากรมากที่สุด (งานตรงกับความรู้/การพัฒนาตนเอง/การฝึกอบรม/การสัมมนา/การแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น)	หรือสถานการณ์ที่จะต้องแก้ปัญหา หรือตัดสินใจกระทำการใด ๆ ขาดด้านทัศนคติที่ดีในการทำงาน ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จคือ ด้านการรู้จักการพัฒนาตนเองของพนักงานรักษาความปลอดภัย แนวคิดในการพัฒนาตนเอง ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้มีการพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพ ลักษณะพฤติกรรม หรือแม้แต่วิธีทำงาน จะต้องประเมินตนเองโดยหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงให้ดีขึ้น
“การพัฒนาสมรรถนะพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อการพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัย” ท่านมีความคิดเห็นว่าควรมีองค์ประกอบในเรื่องใดบ้าง นอกจากการอบรมตามหลักสูตรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ 10 หัวข้อนั้นแล้ว	การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้มีการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด 10 หัวข้อแล้วก็จะขึ้นอยู่กับลักษณะประเภทของธุรกิจที่ว่าจ้าง ซึ่งต่างก็มีรายละเอียดในระเบียบปฏิบัติแตกต่างกันไปแต่ยังให้ความสำคัญในการพัฒนาทัศนคติที่สร้างสรรค์ต่ออาชีพหรือการแสดงออกในบทบาทของการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยน้อยเกินไป

3.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้จัดการของกิจการ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้จัดการของกิจการจำนวน 30 คน เนื่องจากระดับผู้จัดการ เป็นผู้ที่มึบทบาทในการทำงานที่ใกล้ชิดกับพนักงานรักษาความปลอดภัยและได้สัมผัสกับปัญหาของพนักงานผลจากการสัมภาษณ์สรุปดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้จัดการของกิจการ

หัวข้อคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์
ด้านปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย	พนักงานรักษาความปลอดภัยยังขาดความเอาใจใส่ในหน้าที่ ไม่มีความอดทนในการทำงาน เอาความรู้ใส่ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง
สมรรถนะการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร	พนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ยังทำงานด้วยการขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม ไม่เข้าใจตนเอง ไม่สามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสังคม
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรได้รับความสำเร็จด้านบุคลากรมากที่สุด (งานตรงกับความรู้/การพัฒนาตนเอง/การฝึกอบรม/การสัมมนา/การแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น)	ในระดับผู้บริหารจะเป็นด้านการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น ในระดับหัวหน้างาน จะเป็นการฝึกอบรมและงานตรงกับความรู้ ในระดับพนักงานรักษาความปลอดภัยจะเป็นการฝึกอบรม
การพัฒนาสมรรถนะพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อการพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัย ท่านมีความคิดเห็นว่าควรมี	การฝึกอบรม หลักสูตร 10 ข้อนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมสร้างคนให้เกิดความรู้เพื่อเข้าสู่อาชีพ หรืออาจจะอบรมระหว่างการทำงานเพิ่มเติมในรายละเอียดของแต่ละ

องค์ประกอบในเรื่องใดบ้างนอกจากการอบรม ละหน้างาน ในส่วนที่ควรให้การอบรมเพิ่มเติมคือ ด้านตามหลักสูตรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทักสนคติในการทำงาน ด้านจรรยาบรรณของอาชีพ กำหนดไว้ 10 หัวข้อนั้นแล้ว

จากผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการของกิจการสะท้อนให้เห็นว่าในอาชีพการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยมีการให้บริการที่มีความหลากหลายขึ้นกับประเภทของลูกค้า และได้รับการฝึกอบรมความรู้พื้นฐานในงานรักษาความปลอดภัยเท่านั้น องค์การควรมีกิจกรรมของการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างเสริมความสุข สร้างสมดุลชีวิตและการทำงานให้กับพนักงาน รปภ. เพื่อให้ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจก็จะส่งผลให้พนักงานมีความผูกพันกับองค์กร มีความภาคภูมิใจในอาชีพ ก็จะทำให้ปฏิบัติงานอย่างมีวินัยเต็มไปด้วยความรับผิดชอบ และมีความสุขในการเป็น รปภ. มีอาชีพ

การวิเคราะห์สภาพปัญหาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ภาคเอกชนจากแนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์เจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัยและผู้จัดการของกิจการ ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำวิเคราะห์เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ กำหนดกลยุทธ์สู่การพัฒนาโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจโดยศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix โอกาสและอุปสรรค จากปัจจัยแวดล้อมภายนอก (External Opportunities and Threats) จุดแข็งและจุดอ่อนจากปัจจัยแวดล้อมภายใน (Internal Strengths and Weaknesses) สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกทั่วไป (General External Environment Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพกว้างของสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ซึ่งครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ตามตัวแบบ PEST Analysis ในด้านการเมือง (Politic) เศรษฐกิจ (Economic) สังคม (Social) และเทคโนโลยี (Technology) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยใช้ PEST Analysis

ประเด็นพิจารณา	Opportunities โอกาส	Threats อุปสรรค
กฎหมาย การเมือง นโยบายเกี่ยวกับธุรกิจ	1) รัฐบาลกำหนดพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ขึ้นเพื่อยกระดับและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจและพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม 2) ทำให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยได้สร้างเครือข่ายทางธุรกิจด้วยการเป็นสมาชิกสมาคมธุรกิจเพื่อประสานงานหรือมีข้อเสนอต่อการกำหนดนโยบายจากภาครัฐ ทำงานร่วมกันกับกรม	1) พรบ. ธุรกิจรักษาความปลอดภัยไม่ได้บังคับใช้กับพนักงานรักษาความปลอดภัยอิสระ พนักงานรักษาความปลอดภัยขององค์ การ เสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ทำให้ไม่บรรลุลัทธิประสงค์ในการควบคุมมาตรฐาน และคุณภาพของธุรกิจ 2) การกำหนดคุณสมบัติ รปภ. จะต้องผ่านเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) รปภ. ที่ไม่ผ่านเกณฑ์จะต้องทำการเทียบ

ประเด็นพิจารณา	Opportunities โอกาส	Threats อุปสรรค
เศรษฐกิจ รายได้ ประชาชาติ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย งบประมาณฯ	พัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน 3. ได้ร่วมทำธุรกิจกับพันธมิตรทาง การค้ากับสมาคมผู้ประกอบการอุปกรณ์ รักษาความปลอดภัย 1) เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัว ทำให้การ ลงทุนจากบริษัทที่ถือหุ้นใหญ่โดย ต่างชาติมีแนวโน้มลดลง ทำให้บริษัทที่เป็นของคนไทยเผชิญกับ การแข่งขันของคู่แข่งน้อยลง 2) สภาพเศรษฐกิจในประเทศตกต่ำทำ ให้จำนวนผู้ว่างงานมากขึ้นก็จะมีแรงงาน เข้ามาสู่อาชีพ รปภ.มากขึ้น 3) การแข่งขันด้านราคาของคู่แข่งใน ธุรกิจไม่รุนแรง 4) บริหารงานบุคคลง่ายขึ้นทำให้ พิจารณาคัดเลือกพนักงานตาม ที่ ต้องการไว้ได้	ระดับขึ้น (เทียบโอน) โดยเรียนตาม หลักสูตรส่งเสริมการศึกษานอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง 1) รายได้ลดลง 2) รายจ่ายเพิ่มขึ้นทุกกระบวนการ จากต้นทุนการบริการสูงขึ้น ทั้ง ค่าแรง อุปกรณ์ต่าง ๆ 3) การจัดงบประมาณในการพัฒนา องค์กรณ์้อยลง 4) เกิดโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายมีมากขึ้น และ เจ้าหน้าที่ที่มีความเสี่ยงมากขึ้น
สังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม หรือทัศนคติของประชาชน มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษา	1) ปัจจัยทางโครงสร้างสังคม (Social Structure) การเป็นสังคมเมืองมากขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีฐานะร่ำรวยมากขึ้น ถือครองทรัพย์สินมากขึ้น 2) มีการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ (real estate) เพิ่มขึ้นโดยการสร้าง หมู่บ้านจัดสรรลักษณะต่าง ๆ อาคารชุด อาคารสำนักงาน และโรงงาน อุตสาหกรรม 3) มีความต้องการใช้บริการงานรักษา ความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นทั้งจากการ ดำเนินชีวิตประจำวัน และการดำเนิน ธุรกิจ	1) สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ประชาชนย้ายถิ่นจากสังคมชนบท มาสู่สังคมเมืองโดยขาดการวางแผน ด้านเคหะที่อยู่อาศัย การ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่เพียงพอ เกิดช่องว่างทางสังคม ศิลธรรมเสื่อม โทรม ปัญหาด้านอาชญากรรมเพิ่ม มากขึ้น 2) ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของ กฎระเบียบในสังคม ความปลอดภัย สวัสดิภาพ 3) ปัญหาด้านจัดการการศึกษาไม่ทั่วถึงทำให้เกิดอุปสรรคในการ พัฒนาสังคมแห่งความเป็นพลเมืองดี
เทคโนโลยีเครื่องมือใน การทำงานด้านงาน รักษาความปลอดภัย เทคโนโลยี	1) ระบบการสื่อสาร เทคโนโลยี ก้าวหน้า รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย สามารถนำมาช่วย ลดภาระงาน	1) งบประมาณการพัฒนาเทคโนโลยี และการเตรียมความพร้อมของ บุคลากร

ประเด็นพิจารณา	Opportunities โอกาส	Threats อุปสรรค
คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสาร คมนาคมฯ	2) ระบบ IT แพร่หลายประชาชนเข้าถึง ข้อมูลได้ง่าย	2) ขาดการนำข้อมูลสารสนเทศมา วิเคราะห์และพัฒนางาน

อภิปรายผล

การเสนออภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน จากผลการวิจัยระดับสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัย ด้านความรู้ และคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคาดหวังของผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้าในการจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานของงานที่กำหนด แต่สภาพความเป็นจริงมีปัจจัยหลายอย่างที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์ และคณะ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพรักษาความปลอดภัยเนื่องจากพนักงานรักษาความปลอดภัยมาจากกลุ่มแรงงานการทำงานรับค่าจ้างรายวันประกอบกับระดับความรู้ส่วนใหญ่ไม่จบ ม. 3 แม้ว่าจะอยู่ในวัยทำงานก็ตามแต่ด้านกระบวนการคิด การวางแผนงาน การรู้จักแยกแยะเหตุและผลยังมีอยู่น้อย ดังนั้นจึงทำให้การแปลผลระดับสมรรถนะด้านความรู้ และคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านทักษะอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า การปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยยังได้มีการกำกับควบคุมอย่างใกล้ชิด มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานไว้ (พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์ และคณะ, 2552)

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะตามสายงานพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อสมรรถนะ ส่วนปัจจัยด้าน เพศ และอายุงานไม่มีผลต่อสมรรถนะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างานรักษาความปลอดภัยเป็นงานที่ต้องแสดงความเข้มแข็งและมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาจึงต้องมีความพร้อมด้านร่างกาย ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุจึงมีผลต่อสมรรถนะ ส่วนด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อสมรรถนะเช่นกัน ด้วยสภาพของงานด้านรักษาความปลอดภัยต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์พร้อมที่จะรับสถานการณ์ต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ปัจจัยด้านการศึกษา มีความสำคัญถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีเหตุผล และด้านรายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อเลี้ยงร่างกายและจิตใจให้มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี สมรรถนะการทำงานก็จะดีด้วย ส่วนปัจจัย ด้านเพศ และอายุการทำงาน ไม่มีผลต่อสมรรถนะ อาจเป็นเพราะว่าไม่ว่าชายหรือหญิงสามารถปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งได้เหมือนกัน

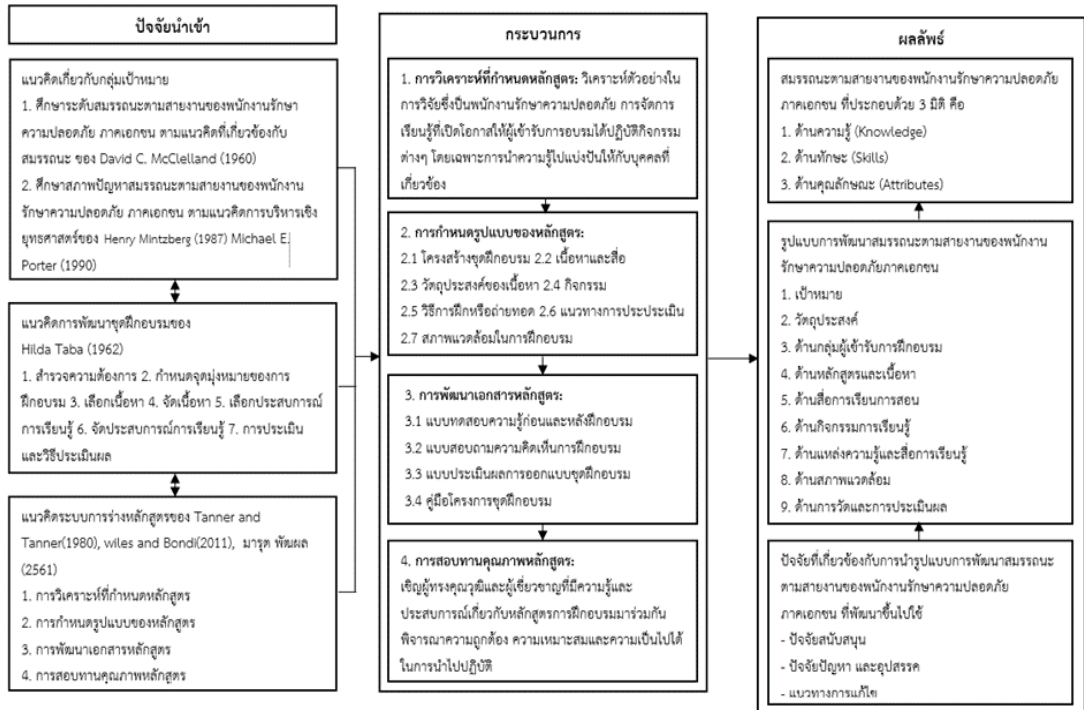
เพียงแยกประเภทของหน้าที่ที่เหมาะสมกับเพศชายหรือหญิง ซึ่งงานรักษาความปลอดภัยจะทำงานเป็นทีมทั้งการควบคุมพื้นที่การต้อนรับการบริการการจัดทำรายงานเอกสารจึงถือว่าเพศชายหรือหญิงสามารถทำหน้าที่ที่เหมาะสมได้เช่นกัน ส่วนปัจจัยด้านอายุงาน จะไม่มีผลต่อสมรรถนะเนื่องจากลักษณะงานรักษาความปลอดภัยสามารถฝึกฝนเรียนรู้ได้ถ้ามีความขยันตั้งใจก็สามารถปฏิบัติงานที่ดีได้ ซึ่ง อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์ ได้กล่าวถึง แนวคิดของ Functional Competency ว่าเป็นขีดความสามารถในงานกำหนดขึ้นจากขอบเขตความรับผิดชอบในงาน ถึงแม้จะอยู่ในหน่วยงานเดียวกันแต่ขอบเขตความรับผิดชอบต่างกัน Functional Competency ก็จะแตกต่างกันด้วย การกำหนด Functional Competency ไม่จำเป็นจะต้องมีจำนวนมากควรจะเป็นข้อหลักๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน (อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์, 2548)

3. ผลการศึกษาสภาพปัญหาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ผลจากการสัมภาษณ์ เจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัย และผลจากการสัมภาษณ์ ผู้จัดการของกิจการ สำหรับการศึกษาสภาพปัญหาผู้วิจัยได้เลือกวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจึงมีส่วนสำคัญยิ่ง ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผล ได้ประเด็นที่สำคัญเชิงลึก กล่าวคือ สมรรถนะ และแผนการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียตั้งแต่บริษัทรักษาความปลอดภัย ผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้า ผู้ใช้บริการ บุคคลทั่วไป หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมกำกับงานด้านรักษาความปลอดภัย และพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ โดยใช้แนวทาง SWOT Analysis และการใช้เทคนิค Tows Matrix ทำให้เห็นภาพที่แท้จริงของธุรกิจรักษาความปลอดภัย ซึ่งสิ่งที่มีการพูดถึง ประสิทธิภาพ และมาตรฐานการปฏิบัติงานนั้น นอกเหนือจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ยังมีส่วนที่เกี่ยข้องกับ ระบบ และนโยบายการบริหารของผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้าด้านคุณธรรมและจริยธรรม จริยอยู่ตามแนวคิดทฤษฎีการแข่งขัน Competitive Advantage ของ Michael E. Porter ซึ่งมีหลักอยู่ 3 เรื่องได้แก่ ด้านต้นทุน (Cost leadership) ด้านการสร้างแตกต่าง (Differentiation) และด้านความเป็นการเฉพาะ (Focus) แต่ภาพที่เห็นจากการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้าเองมีน้อยมากที่จะให้ความสนใจในเรื่องความเป็นธรรมมาภิบาลทางการบริหาร สิ่งนี้จึงนำไปสู่ผลกระทบต่อสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยในเรื่องค่าจ้าง และสวัสดิการ ที่เป็นหัวใจในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (Porter, M. E. , 1985) ในบริบทของพนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นผู้มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด เคยชิน เคยใช้ชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อมการปรับเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้มาทำหน้าที่ในการให้บริการต่อบุคคลที่หลากหลายในสังคมเมือง จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อทำหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแล ค้มครอง ชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือ เป็นผู้ให้บริการอย่างดีที่สุด ผู้วิจัยมองว่าสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยการสอน การฝึก ผ่านกระบวนการหล่อหลอม

กลุ่มเกลา นั่นคือจะต้องมีหลักสูตรในการฝึกอบรมที่เหมาะสมสอดคล้องจึงจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนาสมรรถนะได้ (พิรพัฒน์ วรรณแสงแก้ว และคณะ, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลกระบวนการพัฒนาสมรรถนะพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน

การสังเคราะห์และประมวลเนื้อหาบูรณาการให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยผ่านปัจจัยนำเข้าส่งผ่านไปยังผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัยนี้คือสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ที่ประกอบด้วย 3 มิติ คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านคุณลักษณะ (Attributes) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ประกอบด้วย 1) เป้าหมาย 2) วัตถุประสงค์ 3) ด้านกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม 4) ด้านหลักสูตรและเนื้อหา 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน 6) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ด้านแหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 8) ด้านสภาพแวดล้อม และ 9) ด้านการวัดและการประเมินผล และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามสายงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ คือ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการแก้ไข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นผู้ที่ทำงานมีรายได้เป็นค่าจ้างรายวัน จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้า บริษัทรักษาความปลอดภัย และหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมกำกับงานด้านรักษาความปลอดภัยจะต้องสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะพนักงานรักษาความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ หากไม่ดำเนินการปัญหาเรื่องประสิทธิภาพ หรือสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของงานด้านรักษาความปลอดภัยทั้งระบบ สังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งระบบการบริหารเทคโนโลยี ระบบการสื่อสาร และได้ข้อเสนอแนะว่า ควรขยายผลของการวิจัยนี้ ด้วยการศึกษาคู่เปรียบเทียบกับระดับที่สูงกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัย เช่น ตัวแปรในระดับหัวหน้างาน สายตรวจ และผู้จัดการปฏิบัติการ เป็นการขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะงานรักษาความปลอดภัยให้ครบองค์ประกอบ ตามแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่จะต้องได้รับการพัฒนาในทุกระดับอย่างเป็นระบบ และผลการวิจัยเชิงคุณภาพควรมีการขยายผลการวิจัย ด้วยการศึกษาคู่เปรียบเทียบกับระดับผู้ประกอบการภาคธุรกิจและหน่วยงานส่วนราชการที่ใช้บริการงานรักษาความปลอดภัยเพราะทุกภาคส่วนต่างมีผลต่อสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เชื่อมโยง แล้วนำไปสร้างรูปแบบการพัฒนางานด้านรักษาความปลอดภัยทั้งระบบจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชนินท์ พยัคฆชาติ และกฤช จรินโท. (2558). สมรรถนะอาชีพรักษาความปลอดภัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีที่มีผลต่อบริษัท รักษาความปลอดภัย ดวงพรดี จำกัด. ในโปสเตอร์นำเสนอ การประชุมวิชาการ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). วิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น. การพิมพ์.
- พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์ และคณะ. (2552). การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพรักษาความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- พิรพัฒน์ วรรณแสงแก้ว และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย. วารสารครุศาสตร์, 42: ฉบับพิเศษ (กันยายน), 18-32.
- โพสต์ทูเดย์. (2562). จัดระเบียบ รปภ เมื่อวุฒิการศึกษาสำคัญกว่าประสบการณ์ชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/425934>

- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์. (2548). Competency dictionary. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Chaiyachai, R. (2010). Social learning theory and stone-throwing behavior: the measure of crime prevention crime control and crime solving. In Master of Sociology Thesis Criminology and Justice. Chulalongkorn University.
- International Crime Threat Assessment. (2017). Chapter V: The Future of International Crime. Washington, DC: US Government Printing Office.
- Khantee, P. et al. (2015). Criminology theory: principles Research and Applied Policy. Bangkok: S. Charoen Printing. (In Thai).
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. Archives Psychological, 3(1), 42-48.
- Porter, M. E. . (1985). Value chain Analysis Competitive Advantage. New York: Free Press.
- Thairath Online. (2019). Collecting single invasions, hijacking money, Lotus, Chonburi Unemployed claims – gambling. Retrieved September 23, 2019, from <https://www.thairath.co.th/content/461955>
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row Publication.

รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกุสุมาคคี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*

TEACHER DEVELOPMENT MODEL OF STUDENT SELF - MANAGEMENT
IN ACCORDANCE WITH THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
OF WAT KU SAMAKKEE SCHOOL NAKHONRATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE AREA 6

เกียรติศักดิ์ สุทธิ

Kiatissak Sutti

ฉลาด จันทรมบัติ

Chalard Chantarasombat

พา อักษรเสื่อ

Pha Agsonsua

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

E-mail: veerasakph.d.10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผู้ให้ข้อมูลผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต คู่มือการพัฒนาครู แบบทดสอบ แผนการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงบรรยาย ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 16 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ 2) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้ร่วมวิจัย 3) สร้างความตระหนักและความศรัทธา 4) การค้นหารูปแบบและทรัพยากรแรงจูงใจทีมงานวิจัย 5) การกำหนดจุดเน้น

* Received 25 April 2020; Revised 13 June 2020; Accepted 21 June 2020

ในการพัฒนาภายในทีม 6) การจัดทำคู่มือพัฒนาครู 7) การตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือพัฒนาครู 8) การพัฒนาครูให้มีความสามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักสูตรการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง 9) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองและจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 10) การประชุมร่างตัวชี้วัดความสำเร็จ 11) การประชุมเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความสำเร็จ 12) การเก็บข้อมูลเส้นฐานผลการเรียนรู้ 13) การเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ 14) การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน 15) การประเมินผลและสะท้อนผล 16) การสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล และผลการประเมินรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาครู, การจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง, ประถมศึกษา, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research has objectives to Develop a model of teacher development in student self - management in accordance with the sufficiency economy philosophy of Wat Ku Samakkee School. NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office, Area 6 And evaluation of the use of teacher development model in student self-management in accordance with the sufficiency economy philosophy of Wat Ku Samakkee School. NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office, Area 6 with Informants, School administrators, teachers, students, parents . with the total number of 120 persons. The research tools were as follows : Semi-structured Interviews, Observation, teacher development manual, test, self-reliant learning plan. Satisfaction Questionnaire . The statistics used in the research were percentage, mean, deviation, descriptive Statistics. The results of the study revealed that the teacher development model of student self-management in accordance with the sufficiency economy philosophy of Wat Ku Samakkee School. NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office, Area 6 consists of 16 steps as follows: 1) Best Practice Education 2) Meeting to clarify and understand the research participants 3) Create awareness and initiatives 4) Search for patterns and resources, motivation for the research team 5) Defining the focus on internal development 6) Creating a teacher development manual 7) Examination and improvement of the teacher development manual 8) Developing teachers to be able to analyze, synthesize autonomous learning curricula 9) Make a self-reliant learning management plan

and manage real-life learning 10) Drafting achievement indicators meeting 11) Meeting for improvement of success indicators 12) Data collection of learning outcomes 13) Linking and transferring knowledge 14) Assessing the success of Operate 15) Evaluation and reflection 16) Conclusion, exchange, learn and expand And the evaluation of the teacher development model in student self - management in accordance with the sufficiency economy philosophy of Wat Ku Samakkee School Source: NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office, Area 6, Overall, the highest level: ($\bar{X}$ = 4.56)

Keywords: Teacher Development Model, Self - Sufficient Learning Management, Primary, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ จึงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง มีความรู้ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ตลอดจนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในสังคม ตลอดจนเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม จึงประกาศนโยบาย การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2558 – 2560 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับภาคีความร่วมมือด้านการศึกษาให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และมุ่งสู่ความยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการสู่กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน จะช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้นักเรียนอันจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่พอเพียง เป็นคนที่มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยที่ทุกคนต้องมีความรู้ และคุณธรรมใช้ในการดำรงชีวิต ในการบริหารจัดการของโรงเรียนโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นนโยบายหลักใน

การบริหารจัดการโรงเรียนพร้อมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครู และบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง ย่อมทำให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเพียงพอได้ ตลอดจนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรก หรือบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือการจัดโครงการหรือกิจกรรมในโรงเรียน ควรมีการสอบถามผู้เรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดี อันจะนำไปสู่การสัมพันธ์อันดีในการร่วมจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน และชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และชุมชนมากที่สุด (สุดาวรรณ เครือพานิช, 2551)

จากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาการศึกษาคือการสร้างนักเรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จุดประสงค์ของการจัดการศึกษาแห่งชาติคือการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มความสามารถและเป็นคนดีเพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข การดำเนินการตามหลักการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักการปฏิรูปที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหลักการดังต่อไปนี้ 1) การตัดสินใจบนพื้นฐานของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการแบ่งตามความเป็นอิสระและผลประโยชน์ของผู้เรียน 2) การทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรแสดงความคิดเห็นหรือแบ่งปันการกำกับดูแลการบริหารโรงเรียน 3) การกระจายอำนาจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการงบประมาณด้านวิชาการและด้านการบริหารจัดการทั่วไปโดยความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน 4) ความรับผิดชอบ มีจุดหมายและภาระงาน ที่รับมอบหมายชัดเจนต้องติดตามความสำเร็จของผลลัพธ์เพื่อรักษาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากแนวคิดและประสบการณ์ในการจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 มีเงื่อนไขและบริบทของการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากอุปสรรคทางด้านโรงเรียนซึ่งจะยึดติดกับประเพณี ปรัชญาและค่านิยมขององค์กร คุณภาพของนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน คุณภาพของครู โครงสร้างของโรงเรียน การขาดบรรยากาศ

สนับสนุน การขาดระบบการให้รางวัลในการมีส่วนร่วม นอกจากอุปสรรคของโรงเรียนแล้ว อุปสรรคบางอย่างอาจเกิดขึ้นจากตัวผู้บริหารเองที่ขัดขวางการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เช่น ความไม่เข้าใจ การขาดความมั่นคงหรือความกลัวที่สูญเสียอำนาจการบริหารไป เป็นต้น ส่วนอุปสรรคทางด้านผู้ใต้บังคับบัญชานั้น อาจเกิดขึ้นจากการขาดความสามารถ ขาดความ ต้องการ การไม่รับรู้ที่ถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมและความกลัว นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้าน สถานการณ์ที่ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านเวลา งานและอิทธิพลทางด้านสภาพแวดล้อม (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล, 2560) ปัญหาเหล่านี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาครู ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักการแบบพึ่งพาตนเองจะเป็นไปได้สำหรับการพัฒนา แบบมีส่วนร่วม หากมีการค้นพบแนวทางและนวัตกรรมจะเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาของ โรงเรียน ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา จึงได้ประชุมวางแผนร่วมกันกับบุคลากรโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ เพื่อการพัฒนาครูใน การจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งหวัง ในการดำเนินการพัฒนาให้ครูเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักการวิเคราะห์ปัญหา บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม ปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้เรียน สอดแทรกกิจกรรมการ เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในวิถีคิดและวิชาการต่าง ๆ จัดกิจกรรม กลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำ รู้จักแบ่งหน้าที่ตามความสามารถของเด็ก กิจกรรมทั้งหมดเน้น การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองได้ก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของ นักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยวิธีการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) มีขั้นตอนดังนี้

ขอบเขตของเนื้อหา เน้นเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และการพึ่งตนเองของนักเรียน (Self – Reliance) ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนวัดกุสุมาคคี ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู จำนวน 5 คน 2) กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยนักเรียน จำนวน 98 คน ครู 9 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 13 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คู่มือการพัฒนาครู แบบทดสอบ แผนการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัย ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีกระบวนการทางสมอง 2) ทฤษฎีปัญหา 3) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง 4) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างชิ้นงาน 5) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือและหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - Centered Instruction) แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) มีหลักการ 4 อย่าง คือ 1) การเรียนรู้เรื่องใด ๆ ก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องนั้น ๆ การเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมเป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงจึงจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) สภาพการณ์จริง ปัญหาจริงเป็นโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งทุกคนต้องเผชิญ ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์จริง ปัญหาจริง จึงเป็นโอกาสที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริง 3) การเรียนรู้ความเป็นจริง ของจริงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเพราะสามารถนำไปใช้ได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้อยากเรียนรู้ 4) การให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจำนวนมาก (ทิศนา ขัมมณี, 2553) และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การตั้งโจทย์ประเด็นที่ทำทนายและมีโอกาสเกิดการเรียน 2) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม 3) การปฏิบัติตามแผนให้เป็นจริง มีการปรับปรุงและพัฒนา 4) การสรุปสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชุมชนนักปฏิบัติ (ฉลาด จันทสมบัติ, 2551) นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และแบบประเมิน มีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .364 ถึง .729 ระดับความมัน .896 แบบทดสอบความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง อำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .378 และ .842 กับระดับความเชื่อมั่นที่ .892

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยมีขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีกิจกรรมดำเนินการคือกิจกรรมที่ 1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5 คน กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติ

เป็นเลิศแต่ละด้านดังนี้ โรงเรียนบ้านขามป้อม ศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านปอดศึกษาด้านการพัฒนาครูและโรงเรียนบ้านหนองขามนาดีศึกษาด้านศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพึ่งตนเอง ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้าน ใช้ระยะเวลาดูงาน 2 วัน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ตอนที่ 2 การวางแผนกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมที่ 2 การเตรียมการ/การประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจผู้ร่วมวิจัย การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนักและความคิดริเริ่ม จัดการประชุมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเบื้องต้นในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน สร้างเครื่องมือคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย ระยะเวลา 2 วัน ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดกุสุมาลย์

ตอนที่ 3 การค้นหาแนวทางและทรัพยากร มีกิจกรรมดำเนินการคือกิจกรรมที่ 4 การค้นหารูปแบบและทรัพยากรแรงจูงใจทีมงานวิจัย กิจกรรมที่ 5 การกำหนดจุดเน้นในการพัฒนภายในทีม ใช้คู่มือการวิเคราะห์สภาพอดีตปัจจุบันและอนาคต โดยผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย ระยะเวลา 2 วัน ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ ใช้แบบบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ เก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 4 การสร้างแนวทางการแก้ปัญหา มีกิจกรรมดำเนินการคือกิจกรรมที่ 6 การจัดทำคู่มือพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนานักเรียนแบบพึ่งตนเอง และกิจกรรมที่ 7 การตรวจสอบรูปแบบและปรับปรุงคู่มือพัฒนาครู เครื่องมือที่ใช้แบบบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ (Before Action Review: BAR) และแบบบันทึกระหว่างการปฏิบัติ (During Action Review: DAR) โดยผู้วิจัยครูผู้ร่วมวิจัย นักเรียน และผู้ปกครอง ระยะเวลา 2 วัน สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนวัดกุสุมาลย์

ตอนที่ 5 การปฏิบัติการแก้ปัญหา มีกิจกรรมดำเนินการคือกิจกรรมที่ 8 การพัฒนาครูให้มีความสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์หลักสูตรแบบพึ่งตนเอง กิจกรรมที่ 9 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองและจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง กิจกรรมที่ 10 การประชุมร่างตัวชี้วัดความสำเร็จ กิจกรรมที่ 11 การประชุมเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความสำเร็จ กิจกรรมที่ 12 การเก็บข้อมูลเส้นฐานผลการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกระหว่างการปฏิบัติ (During Action Review: DAR) โดยผู้วิจัยครูผู้ร่วมวิจัย นักเรียน และผู้ปกครอง ระยะเวลา 2 วัน สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนวัดกุสุมาลย์

ตอนที่ 6 การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ทักษะเจตคติ มีกิจกรรมดำเนินการคือกิจกรรมที่ 13 การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ กิจกรรมที่ 14 การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรมที่ 15 การประเมินผลและสะท้อนผล กิจกรรมที่ 16 การสรุปผล

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์, แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) โดยผู้วิจัยครูผู้ร่วมวิจัย นักเรียน และผู้ปกครอง ระยะเวลา 2 วัน สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนวัดกุสุมาลย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำไปวิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย จัดเก็บผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ของโรงเรียนจะทำการพรรณนาวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกคือ แบบบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ (Before Action Review: BAR) แบบบันทึกการปฏิบัติระหว่างการดำเนินงาน (During Action Review: DAR) และแบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) วิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย จัดเก็บผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกแต่ละกลุ่มไว้ในตารางบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานจะทำการพรรณนาวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จที่มีลักษณะเป็นแบบเกณฑ์การให้คะแนน

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพปัจจุบันโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ ได้พัฒนาครูผู้สอนเป็นไปตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการพัฒนาครูโดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร นักเรียน ครู ผู้บริหารไม่ได้สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการของโรงเรียน ปัญหาของครูไม่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการ ไม่ใช้สื่อการเรียนการสอน ครูไม่มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เน้นเนื้อหาตามตำรา ขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการอบรมบ่มเพาะนิสัยการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีความต้องการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านการศึกษา สังคม และด้านเศรษฐกิจ การค้นพบกระบวนการพัฒนาครู

ประกอบด้วย 16 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) 2) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้ร่วมวิจัย 3) สร้างความตระหนักและความคิดริเริ่ม 4) การค้นหารูปแบบและทรัพยากรแรงจูงใจทีมงานวิจัย 5) การกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาภายในทีม 6) การจัดทำคู่มือพัฒนาครู 7) การตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือพัฒนาครู 8) การพัฒนาครูให้มีความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักสูตรการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง 9) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองและจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 10) การประชุมร่างตัวชี้วัดความสำเร็จ 11) การประชุมเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความสำเร็จ 12) การเก็บข้อมูลพื้นฐานผลการเรียนรู้ 13) การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ 14) การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน 15) การประเมินผลและสะท้อนผล 16) การสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล ส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูแบบพึ่งตนเองของนักเรียนในโรงเรียนโดยครูตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รับผิดชอบช่วยเหลือสังคม สรุปจากผู้เข้าร่วมวิจัย (Participants) ดังนี้ 1) ครูสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ 2) ครูจัดการเรียนการสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิดแบบพึ่งตนเอง โดยสามารถคิดวิเคราะห์ด้านทักษะ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการพึ่งตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) ครูต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กตกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน 4) ครูสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 5) ครูส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็ก และเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากผู้รับ กลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ 6) ครูมีการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหาร และชุมชน และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน ดังนี้ 1) การพึ่งตนเองในด้านการศึกษา นักเรียนใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อมีปัญหาด้านการเรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยวิธีที่ถูกต้อง และสุจริต ไม่ลอกผลงานของผู้อื่น หรือเอาผลงานของผู้อื่นมาส่งครูเพื่อเอาคะแนน 2) การพึ่งตนเองในด้านสังคม นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่สร้างปัญหา หรือเป็นภาระให้แก่กลุ่ม สร้างบรรยากาศในการทำงานของกลุ่มให้เป็นไปอย่างราบรื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยเหตุผลและเต็มใจ ไม่คิดถึงความได้เปรียบเสียเปรียบ ในระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน 3) การพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ นักเรียนรู้จักใช้เงินอย่างมีคุณค่า รู้จักลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ในทางสุจริตสำหรับใช้จ่ายส่วนตัว เพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยไม่กระทบทระเทือนต่อการศึกษาเล่าเรียน เช่น การผลิตเครื่องใช้เครื่องอุปโภคบริโภคอย่างคุ้มค่า เลือกซื้ออาหารให้เหมาะสมไม่เหลือทิ้ง วางแผนการใช้เงิน และการเก็บออมอย่างมีสัดส่วน

2. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคีรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคีรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 16 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) 2) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้ร่วมวิจัย 3) สร้างความตระหนักและความคิดริเริ่ม 4) การค้นหารูปแบบและทรัพยากรแรงจูงใจทีมงานวิจัย 5) การกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาภายในทีม 6) การจัดทำคู่มือพัฒนาครู 7) การตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือพัฒนาครู 8) การพัฒนาครูให้มีความสามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักสูตรการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง 9) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองและจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 10) การประชุมร่างตัวชี้วัดความสำเร็จ 11) การประชุมเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความสำเร็จ 12) การเก็บข้อมูลเส้นฐานผลการเรียนรู้ 13) การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ 14) การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน 15) การประเมินผลและสะท้อนผล 16) การสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล ทั้งนี้เนื่องมาจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ ตามหลักการและแนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีบรมนาถปิตร รัชกาลที่ 9 และแนวคิดของนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ การพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบ คือ หลักการวัตถุประสงค์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมและการสร้างเครือข่าย (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด กล่าวถึง ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบว่ามี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด รูปแบบ และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพ สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้อาจสามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ ขั้นตอนที่สอง การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ คือ การนำรูปแบบที่ได้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่า มีความ

เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงรูปแบบใหม่โดย ตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีความสำคัญน้อยมาก จะทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมมากขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัสวภูมิ ได้เสนอแนวคิดและ รูปแบบในการพัฒนารูปแบบไว้ ได้แก่ 1) การศึกษารูปแบบ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ เกี่ยวกับหลักการ และข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบ ซึ่งอาจจะดำเนินการได้โดยวิธี สำนวจความคิดเห็น หรือการศึกษาภาคสนาม 2) การนำเสนอรูปแบบ ผู้วิจัยต้องออกแบบและ นำเสนอรูปแบบใหม่เพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ในขั้นนี้ยังไม่ต้องทดลองใช้รูปแบบ เพียงแต่จัดโอกาสนำเสนอเพื่อพิจารณาของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ พิจารณาและประเมินรูปแบบของแบบสอบถาม หรือการประชุมสัมมนาการนำรูปแบบให้ผู้ ปฏิบัติประเมินความเป็นไปได้ ตลอดจนการให้ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ และ 3) การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการดำเนินการทั้ง 3 ส่วน คือ การศึกษารูปแบบการออกแบบรูปแบบใหม่ การนำรูปแบบใหม่ไปใช้ในสถานการณ์จริง ส่วนจะมีการใช้ก็ ครอบคลุมอยู่กับโครงการวิจัย และการทำรายงานผลการทดลองใช้ (สมาน อัสวภูมิ, 2549)

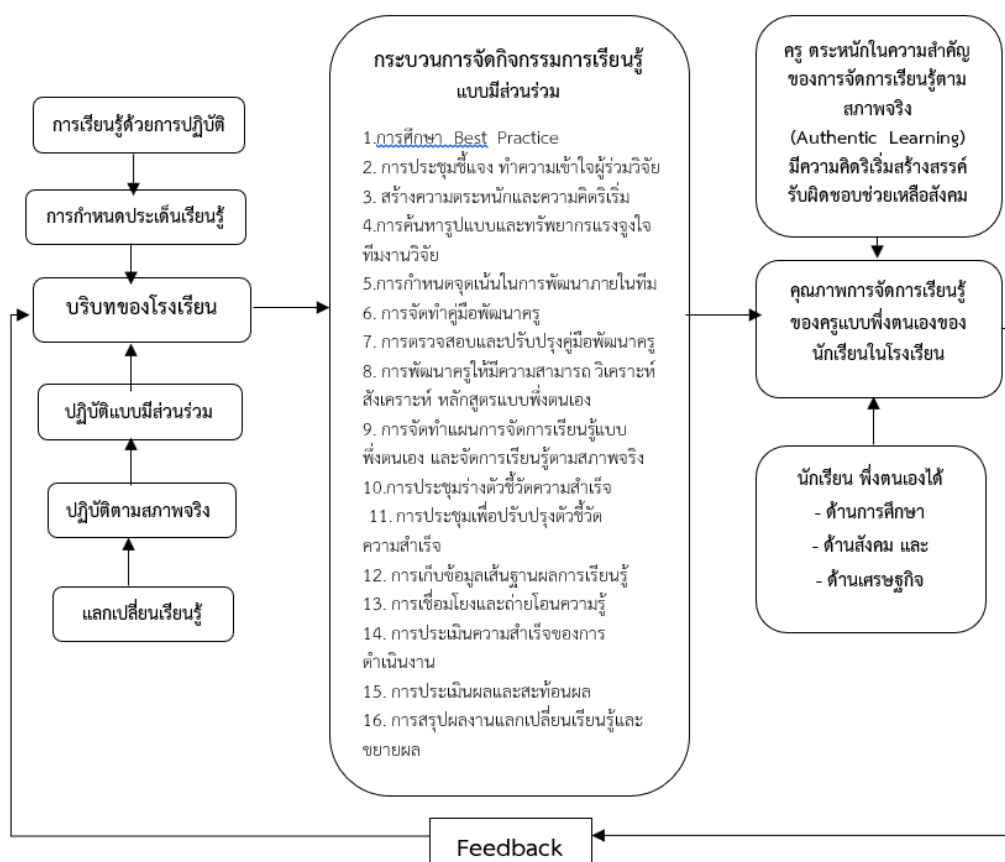
ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก จากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีระบบการวางแผนความร่วมมือ ครู เตรียมการอย่างรอบคอบในการทำงานผ่านการมีส่วนร่วม ทำให้ถูกนำมาใช้เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพเป็นระยะ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วย ตนเอง ครูจะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เรียนช่วยให้ ผู้เรียนหาคำตอบด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้จะต้องมาจากการปฏิบัติจริง ในบริบทจริง ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active) จัดกระทำข้อมูลหรือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีการศึกษาสำรวจรายรับ - รายจ่าย การจัดทำบัญชีรับ - จ่าย ตนเองและครอบครัว เรียนรู้โครงการอาชีพเพื่อลดรายจ่าย - เพิ่มรายได้เรียนรู้การจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มมูลค่า โครงการปลูกพืชผักในรั้วเรือน โครงการนุ้ยหมักชีวภาพ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองในด้านการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ การรู้จักตนเองการรู้จัก ทรัพยากรการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรโดยประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) สอดคล้องกับ Ramasut ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมมี ส่วนร่วม 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การเตรียมชุมชน 2) ผู้ร่วมวิจัยการฝึกอบรม 3) การจัดทำ โครงการวิจัย 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล 6) อภิปรายการ ค้นพบกับชุมชน 7) การวางแผนชุมชน 8) การดำเนินการตามแผนและ 9) การติดตามและ ประเมินผล (Ramasut, T., 1997) สอดคล้องกับฉลาด จันทรสุมบัติ เสนอแนะในทำนอง เดียวกันดังนี้ 1) การเตรียมชุมชน 2) แรงจูงใจในการสร้างการรับรู้การทำงานและกำหนด

วิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การวางแผนศักยภาพของทีมงาน 4) การดำเนินการตามแผนและการพัฒนา (ฉลาด จันทรมบัติ, 2551) และสอดคล้องกับ Homsin, N. ได้บันทึกวิธีการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยเจ็ดขั้นตอนดังนี้ 1) ปัญหาและความต้องการ 2) แรงจูงใจและความตระหนัก 3) การวางแผนและการพัฒนานวัตกรรม 4) การสร้างมาตรการแห่งความสำเร็จ 5) การดำเนินการตามแผน 6) การประเมินผลและ 7) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Homsin, N., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 16 ขั้นตอน ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูแบบพึ่งตนเองของนักเรียนในโรงเรียนโดยครูตระหนักในสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รับผิดชอบช่วยเหลือสังคม และนักเรียน พึ่งตนเองได้ ทางด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพปัจจุบันโรงเรียนวัดกุสุมาลย์ ได้พัฒนาครูผู้สอนเป็นไปตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการพัฒนาครูโดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร นักเรียน ครู ผู้บริหารไม่ได้สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการของโรงเรียน ปัญหาของครูไม่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการ ไม่ใช้สื่อการเรียนการสอน ครูไม่มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เน้นเนื้อหาตามตำรา ขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการอบรมบ่มเพาะนิสัยการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีความต้องการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเองในด้าน การศึกษา สังคม และด้านเศรษฐกิจ การค้นพบกระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย 16 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) 2) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้ร่วมวิจัย 3) สร้างความตระหนักและความคิดริเริ่ม 4) การค้นหารูปแบบและทรัพยากรแรงจูงใจทีมงานวิจัย 5) การกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาภายในทีม 6) การจัดทำคู่มือพัฒนาครู 7) การตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือพัฒนาครู 8) การพัฒนาครูให้มีความสามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักสูตรการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง 9) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองและการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 10) การประชุมร่างตัวชี้วัดความสำเร็จ 11) การประชุมเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความสำเร็จ 12) การเก็บข้อมูลเส้นฐานผลการเรียนรู้ 13) การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ 14) การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน 15) การประเมินผลและสะท้อนผล 16) การสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) หากต้องการใช้รูปแบบให้มีประสิทธิภาพต้องใช้คู่มือการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ

พึ่งตนเองของนักเรียน ในการดำเนินงานเพราะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะในการปฏิบัติ และเกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติในทางที่ดี 2) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการดำเนินการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มความสามารถของนักเรียน ควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนในการนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวมได้ เพราะครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล. (2560). รายงานประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 ปีการศึกษา 2560. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6.
- ฉลาด จันทรมนต์. (2551). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.
- ทิตินา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2551). ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: ศึกษากรณีจังหวัดราชบุรี. ใน การวิจัยขยายผลสู่ชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สมาน อัครภูมิ. (2549). การบริหารและการจัดการศึกษาของพื้นที่การศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการจัดการเรียนเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 22(4), 2-3.
- สุดาวรรณ เครือพานิช. (2551). การเรียนในวัยเด็กสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 8(5), 56-57.
- Homsin, N. (2014). Using Knowledge Management for Developing primary School Students' Public Mind in Thailand. International Journal of Education and Research, 2(10), 551-566.
- Ramasut, T. (1997). Participatory Operational Research. Bangkok: P.A. Livings Printing.

**การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก***
**THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT MODEL
OF HEALTH PROMOTING HOSPITAL TAK PROVINCE**

จิระเกียรติ ประสานธนกุล

Jirakeat Prasanthanakul

พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข

Pitsamai Robchanachai Poolsuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

อภิชัย นุชเนื่อง

Apichai Nuchnaung

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

Tak Primary Education Service Area Office 1, Thailand

E-mail: jirakeat.p@scphpl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จังหวัดตาก 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของรพ.สต.จังหวัดตาก 3) ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของรพ.สต.จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการพัฒนารพ.สต. 302 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข 11 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสาธารณสุข และด้านการศึกษาวิจัย 11 คน ผู้ใช้รูปแบบ 41 คน รวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลประเมินรพ.สต. ติดตามใช้แบบสอบถาม ศึกษา best practice ประชุมเชิงปฏิบัติการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และประชุมรับฟังความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมด้านดำเนินการด้านวางแผนและตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลอยู่ใน ระดับน้อย ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการพัฒนารพ.สต. ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการบริหารและไม่ภาคภูมิใจที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ดังนั้นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ติดตามประเมินผลแบบพี่เลี้ยง ต้นสังกัดสนับสนุนปัจจัยทางการบริหารด้วย 6 M's (Man, Money, Management, Material, Market, Morality) มีผู้แทนชาติพันธุ์ ผู้นำศาสนา และหน่วยงาน NGO. ร่วมเป็นคณะกรรมการ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

* Received 5 May 2020; Revised 13 June 2020; Accepted 21 June 2020

ของรพ.สต.จังหวัดตาก มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์รูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) คณะกรรมการ 4.2) วางแผนร่วมกัน 4.3) ปฏิบัติตามแผน 4.4) กำกับติดตามประเมินผล 4.5) สรุป ปรับปรุงแก้ไขและต่อยอด 5) ผลผลิตผลลัพธ์รูปแบบ 6) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบด้าน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บริหารแบบมีส่วนร่วม, รูปแบบ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

Abstract

The purposes of research were to: 1) exploring the problems and guidelines participative management model of health promoting hospital Tak province, 2) to form a model and 3) evaluate the model of participative management. The subjects consisted of 302 development committee of health promoting hospital, 11 expert in public health, 11 expert in public health administration and research and 41 personnel using the model. The instruments used in the research, the questionnaire, studies best practice, workshops, connoisseurship and public hearings. Data were analyzed by content analysis, and descriptive statistics; percentage, average, and standard deviation. The research revealed that: the problem of participatory management of the health promoting hospital. As for the operation Planning and decision making are at a high level. The participation in evaluation was at a low level. Regarding the characteristics of the development committee, most of knowledge and understanding of health and the committee is not yet bold enough to show management ideas. Therefore, the participatory management of health promoting hospital in Tak Province is there should be a clear vision of participation. Planning that is appropriate for the area context and supervision on mentoring. The agency should set the policy for the development of the health promoting hospital which is clear and concrete. And supporting management factors with 6 M's (Man, Money, Management, Material, Market, Morality) including. There should be guidelines for selecting community representatives, religious leaders, national representatives and NGOs join the committee. The participatory management of the Health Promoting Hospital in Tak Province consisted of 6 elements: 1) principle 2) objective 3) inputs 4) participatory management process 5 steps which are 4.1) the committee 4.2) planning 4.3) implementation of the plan 4.4)

supervise, monitor and evaluate, 4.5) summarize and improve 5) output 6) success factors. The evaluation overall, showed high Usefulness, the possibilities and suitability.

Keywords: Participative Management, Model, Health Promoting Hospital

บทนำ

ประเทศไทยได้วางรากฐานการพัฒนาระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ โดยยกระดับสถานีนามัยขึ้นเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) (ชูชัย ศุภวงศ์, 2553) ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา และปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตราที่ 55 ได้กำหนดว่ารัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด (วิชาญ ทรายอ่อน, 2560) และจากคำแถลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขต่อรัฐสภาของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2562 คือ เร่งพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพให้ทั่วถึงและครอบคลุมประชากรทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพบริการในแต่ละระบบ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริการสาธารณสุขชุมชนผ่านการพัฒนาระบบการแพทย์ทางไกลควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยกระดับคุณภาพการบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้ประชาชนในทุกครัวเรือนทุกพื้นที่โดยเฉพาะผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงหน่วยบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) กระทรวงสาธารณสุขจึงมีนโยบายนำกรอบคุณภาพของ Malcolm Baldrige National Quality Award มาประยุกต์เป็นเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ (Primary Care Award: PCA) ใช้สำหรับพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ด้วยหลักการที่ว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นหน่วยบริการด้านหน้าของกระทรวงสาธารณสุขที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุดมีหน้าที่ในการดูแลประชากรในเขตพื้นที่ให้เข้าถึงบริการและสุขภาพที่ดี (กาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีในการดำรงชีพร่วมกันภายใต้ความมีต้นทุน และอัตลักษณ์ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นแบบแผนของตนเองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการจัดบริการเชิงรุกทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่ ด้วยการประสานความร่วมมือจากชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ในลักษณะของการเป็นภาคีร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดระบบการดูแลสุขภาพของชุมชน ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงได้พัฒนาเครื่องมือการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขึ้น คือ เกณฑ์พัฒนา

คุณภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว (รพ.สต.ติดดาว) (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ซึ่งพัฒนาเกณฑ์คุณภาพ (Approach) ที่มีเนื้อหาผสมผสานอ้างอิงจากเกณฑ์คุณภาพ Primary Care Award และเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเกณฑ์เพื่อประเมินรับรองการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการปฐมภูมิโดยเชื่อมโยงระบบบริการและการบริหารจัดการให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นด้านสุขภาพของประชาชน มีการจัดบริการดูแลสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มแบบผสมผสานเป็นองค์รวมอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน

จากรายงานผลการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของกระทรวงสาธารณสุขที่ผ่านมา (กระทรวงสาธารณสุข, 2553) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เช่น คณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยังขาดความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่ ขาดทักษะและประสบการณ์โดยเฉพาะทักษะการตัดสินใจ โดยส่วนใหญ่เข้าใจหน้าที่ตนเองว่าเป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรมากกว่าเป็นผู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินงาน และจากการศึกษาของ วิราสิริ วสิริวิสิฐ พบว่าผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีภาระงานมากและเรื่องการจัดสรรงบประมาณ คน วัสดุ ไม่เพียงพอ มีการจัดสรรที่ล่าช้า ทำให้การบริหารงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นไปได้อย่าง ดังนั้นควรบูรณาการกับเครือข่ายโรงเรียน วัด ผู้นำหมู่บ้าน ร่วมมือกับเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหาพร้อมรับผลประโยชน์ ควรสนับสนุนการหาแหล่งทุนจากชุมชน (วิราสิริ วสิริวิสิฐ, 2560) และผลการศึกษาของ วิฑูรดา อัครภาณุวัฒน์ พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะบุคคลกระบวนการบริหารองค์กรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนั้นควรเพิ่มบุคลากรให้เหมาะสมตามโครงสร้างอัตรากำลังสนับสนุนอุปกรณ์การปฏิบัติงานให้เพียงพอรวมทั้งเน้นเครือข่ายอาสาสมัครมากขึ้น (วิฑูรดา อัครภาณุวัฒน์, 2555)

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศ ด้วยสภาพบริบทของพื้นที่ที่ห่างไกลประกอบกับในจังหวัดมีชนเผ่าต่าง ๆ จำนวน 9 ชนเผ่า อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทำให้จังหวัดตากมีการจัดบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขกระจายทุกพื้นที่หลายระดับ ทั้งในระดับของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ศูนย์สุขภาพชุมชน (พื้นที่สูง), สุขศาลาและสุขศาลาพระราชทาน รวมทั้งสิ้น 179 แห่ง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2556) โดยแบ่งเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 112 แห่ง สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง มีศูนย์สุขภาพชุมชน (พื้นที่สูง) ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 28 แห่ง และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง มีสุขศาลาและสุขศาลาพระราชทานทั้งสิ้น 29 แห่ง จากผลการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบลติดดาวของจังหวัดตากที่ผ่านมา (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2561) พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวน 102 จาก 117 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่พื้นที่ห่างไกลทุรกันดารมีงบประมาณในการบริหารจัดการ ที่จำกัดและขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ในการให้บริการและการบริหารจัดการยังเป็นในระดับแนวตั้ง คือ การสั่งการจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่พื้นที่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการที่กำหนดไว้ว่า การมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมระดับร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติการและร่วมตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (นารีนลักษณ์ ศิริวรรณ, 2561) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่พิเศษดังเช่นพื้นที่ของจังหวัดตากซึ่งมีประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และมีข้อจำกัดทางการบริหารในหลายด้านแต่ต้องดำเนินงานให้ได้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดเดียวกันกับพื้นที่ทั่วไปที่กำหนดมาจากหน่วยงานส่วนกลางระดับกรม/กองต่าง ๆ ดังนั้นภายใต้บริบทและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของบริบทพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และมีข้อจำกัดทางการบริหารจัดการควรมีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างไรเพื่อให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้มีการพัฒนาที่สอดคล้องตอบปัญหาของพื้นที่และมีเอกลักษณ์ของการบริหารจัดการเฉพาะและเกิดระบบการบริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ยั่งยืนมีประสิทธิภาพ เป็นระบบที่ชุมชนร่วมสนับสนุนและรู้สึกเป็นเจ้าของ รวมทั้งมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นต้นแบบของการจัดบริการหน่วยบริการสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิเพื่อสร้างความมั่นคงยั่งยืนในเรื่องระบบสุขภาพชุมชนของพื้นที่พิเศษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ภาศิเครือข่ายสุขภาพในตำบล ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แกนนำสุขภาพ องค์กรอิสระ (NGO) ในหมู่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน และนายกเทศบาล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1,404 คน โดยผู้วิจัยใช้ขนาดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นหน่วยในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Unit of Analysis)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi stage random sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 302 คนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 117 แห่ง

2. วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1.1 วิเคราะห์สภาพ การบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโดยใช้เกณฑ์การประเมินโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ในหมวดที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการได้แก่หมวดที่ 1 ภาวะผู้นำองค์กร หมวดที่ 2 การให้ความสำคัญกับประชากรเป้าหมาย ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย และหมวดที่ 3 ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลของสำนักสนับสนุนระบบปฐมนิเทศ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2562 ใช้ค่าสถิติพรรณนาพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ตอนที่ 1.2 การศึกษาปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก และตอนที่ 4 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ โดยเป็นคำถามปลายเปิด ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษาวิจัยจำนวน 5 คน พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) อยู่ระหว่าง 0.900 - 0.958

หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สันมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ที่ 0.962 และข้อคำถามทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 279 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.38 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนตอนที่ 4 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริการแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 4 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีผลงานการพัฒนาผ่านมาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวและเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งมีนวัตกรรมทางการบริหารที่เคยรับรางวัล ระดับประเทศมาแล้ว ประกอบด้วยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตบริการสุขภาพที่ 2 จำนวน 3 แห่งในจังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก และเขตบริการสุขภาพที่ 3 จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 4 คนเกี่ยวกับแนวทางการบริการแบบมีส่วนร่วมโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 1.1 และ 1.2 มาสร้างประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับแนวทางการบริการแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการบริหาร (Process) และด้านผลผลิต (Output) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ทำให้โรงพยาบาลพัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามมาตรฐานคุณภาพต่าง ๆ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ของจังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 2.1 การร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 11 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุขและด้านการบริหารจากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก และจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดตากรวมทั้งตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบบันทึก ตารางวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการได้ร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตากเพื่อนำไปตรวจสอบต่อไป

ตอนที่ 2.2 ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 11 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากคณะผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุขและบุคลากรสาธารณสุขในเขตบริการสุขภาพที่ 2 ที่จบปริญญาเอก คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการบริหารการศึกษาเพื่อร่วมตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก ใช้การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในประเด็นแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากในแต่ละองค์ประกอบโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากโดยการสัมภาษณ์ประชาชน (Public Hearings) แหล่งข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดตาก มีวิธีการได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 41 คน โดยเลือกพื้นที่ 3 อำเภอที่มีลักษณะบริบทการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันทั้งเป็นพื้นที่ราบและพื้นที่สูงที่มีประชากรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์การตัดสินใจพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 ทั้ง 3 ด้านจึงถือว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก ครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก

1.1 การวิเคราะห์ผลการประเมินการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดตาม ของจังหวัดตาก ในหมวดที่ 1 ภาวะผู้นำองค์กร หมวดที่ 2 การให้ความสำคัญกับประชากรเป้าหมาย ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย และหมวดที่ 3 ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พบว่า ภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90 ขึ้นไป เมื่อพิจารณารายหมวด

พบว่า หมวดที่ 3 ซึ่งประเมินจากการความพึงพอใจของบุคลากร การพัฒนาบุคลากรทั้งภายในองค์กรและภาคีเครือข่ายร่วมกัน รวมถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเป็นระบบครอบคลุมตามบริบทมีคะแนนเฉลี่ยภาพรวมร้อยละ 91.36 ซึ่งน้อยกว่าหมวดที่ 1 และ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.76 และ 91.47 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามรายละเอียดการประเมินที่ยังเป็นปัญหา พบว่าด้านการเงินและบัญชียังมีอำเภอที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย 1 อำเภอ คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 68.00 และด้านการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนระบบบริการมี 2 อำเภอที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 62.22 และ 60.00 ตามลำดับ

1.2 เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลภาพ พบว่า มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) ส่วนด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการด้านสรุปประเมินผลอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมกำหนดบทบาทภารกิจและหน้าที่ของกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพให้ชัดเจน ($\bar{X} = 2.09$, S.D. = 0.32) และการมีส่วนร่วมในการสรุปหรือรายงานการใช้จ่ายงบประมาณเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.42) ส่วนปัญหาคุณลักษณะของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่พบ คือ คณะกรรมการให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาความรู้ เรื่องสุขภาพและโรคภัยต่าง ๆ น้อยและยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการบริหาร รวมทั้งคณะกรรมการยังไม่รู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ

1.3 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก คือ

ด้านคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรกำหนดจำนวนคณะกรรมการที่เหมาะสมกับภาระงานเฉพาะของพื้นที่โดยภาคส่วนของตัวแทนชุมชนควรมีผู้นำทางศาสนา ตัวแทนชาติพันธุ์และหน่วยงาน NGO ในพื้นที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ รวมทั้งมีกระบวนการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและหน่วยงานสาธารณสุขควรยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่เสียสละมาร่วมเป็นคณะกรรมการ

ด้านกระบวนการบริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นข้อความที่บ่งชี้เป้าหมายในการพัฒนาโดยมาตรฐานการจัดการภาครัฐด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานทั้งในแผนงานปกติตามตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขและแผนพิเศษตามปัญหาของพื้นที่แบบต่อเนื่องรวมทั้งมีการระดมงบประมาณจากแหล่งทุนที่หลากหลายทั้งในระบบราชการและภาคเอกชน

ด้านการติดตามประเมินผลควรใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประมวลผล

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของจังหวัดตาก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ คือ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดตากทุกระดับ (รวมสถานี อนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ) ให้เป็นหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่มีมาตรฐานมีการดำเนินงานที่สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยชุมชนภาคีเครือข่ายสุขภาพมีส่วนร่วมพัฒนาและร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน ตามภารกิจของรพ.สต. ให้เกิดระบบงานที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน เป็นหน่วยบริการ สุขภาพที่ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นแนวทางเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหาร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดตาก

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า เพื่อเป็นต้นทุนของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลควรเลือกใช้มาตรฐานคุณภาพภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางการดำเนินงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการดำเนินการเรื่องคณะกรรมการและหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ปัจจัยทางการบริหารด้วย 6 M's (Man, Money, Management, Material, Market, Morality) และมีการวางขอบข่ายของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจนและครอบคลุมผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญด้านปัจจัยนำเข้าของรูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านปัจจัยนำเข้าของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก แยกรายข้อ

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. ใช้แนวทางการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามมาตรฐานคุณภาพภาครัฐ	4.09	0.83	มาก	3.82	0.75	มาก
2. คณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/คณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันฯ	4.18	0.87	มาก	4.27	0.65	มาก
	4.18	0.60	มาก	4.00	0.52	มาก
3. ขอบข่ายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมงานบริหารทรัพยากร (คน/เงิน/ของ) แผนงานและงบประมาณ งานพัฒนาองค์กร งานวิชาการ และงานประสานความร่วมมือจากชุมชน	4.27	0.65	มาก	4.27	0.79	มาก
4. ปัจจัยการบริหาร IT & 6 M's						
ค่าเฉลี่ยรวม	4.18	0.72	มาก	4.20	0.70	มาก

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการบริหารโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีกระบวนการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาร่วมเป็นคณะกรรมการและควรมีผู้แทนชาติพันธุ์ ผู้นำศาสนา และหน่วยงาน NGO. ร่วมเป็นคณะกรรมการ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนงานร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์องค์การด้วยเทคนิคต่าง ๆ อาทิ การใช้เทคนิค SWOT หรือ Six Building Blocks จากนั้นกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผนงาน คณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและชุมชนร่วมกันดำเนินงานโดยนำปัจจัยทางการบริหารมาใช้เพื่อมุ่งไปสู่ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ต้องการ ขั้นตอนที่ 4 ควบคุมกำกับติดตามผลควรกำหนดให้มีระบบติดตามประเมินผลด้วยเกณฑ์หรือตัวชี้วัดมาตรฐานต่าง ๆ เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ประมวลผล การประเมินผลงานและเผยแพร่ผลและติดตามประเมินผลแบบพี่เลี้ยง ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อยอดในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นสรุปผลการปฏิบัติงานแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและวางแผน โดยผลการประเมินจากผู้ทรงเชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการบริหาร	4.16	0.66	มาก	4.00	0.82	มาก
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนงานร่วมกัน	4.15	0.63	มาก	4.26	0.68	มาก
ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผนงาน	4.30	0.61	มาก	4.41	0.60	มาก
ขั้นตอนที่ 4 ควบคุมกำกับติดตามผล	4.15	0.69	มาก	4.27	0.65	มาก
ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุง แก้ไข พัฒนาต่อยอด	4.07	0.66	มาก	4.13	0.72	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.19	0.65	มาก	4.28	0.67	มาก

องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิตและผลลัพธ์ ผลผลิต คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดตาก ทุกระดับเป็นหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตรงความต้องการของชุมชนและมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ผลลัพธ์ คือ ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสุขภาพของชุมชนในทุกกลุ่มวัยให้ได้คุณภาพมาตรฐานและมีความต่อเนื่องยั่งยืน

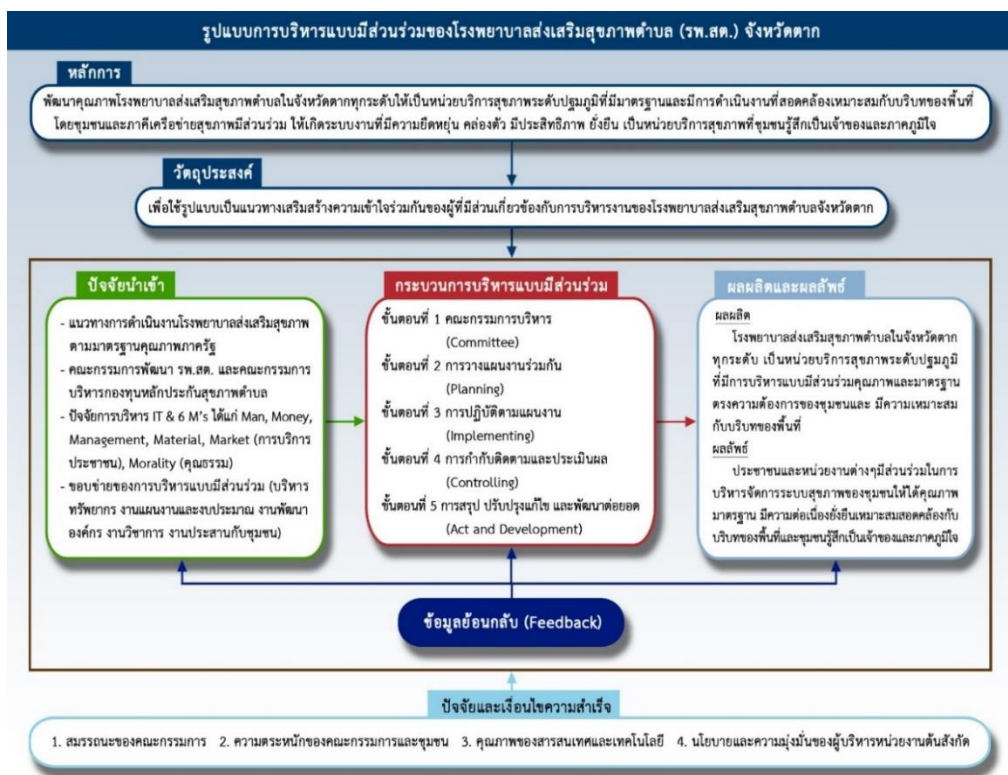
องค์ประกอบที่ 6 ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งเสริมให้รูปแบบการบริหารแบบมีไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ สมรรถนะของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและความตระหนักของชุมชนและคณะกรรมการส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ คือ คุณภาพของเครือข่ายสารสนเทศ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและนโยบายและความมุ่งมั่นของผู้บริหารจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยผลการประเมินจากผู้ทรงเชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. สมรรถนะของคณะกรรมการ	4.16	0.66	มาก	4.00	0.82	มาก
2. ความตระหนักของบุคลากรและชุมชน	4.15	0.63	มาก	4.26	0.68	มาก
3. คุณภาพสารสนเทศและเทคโนโลยี	4.30	0.61	มาก	4.41	0.60	มาก
4. นโยบายความมุ่งมั่นของ ผู้บริหาร หน่วยงานต้นสังกัด	4.15	0.69	มาก	4.27	0.65	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	0.78	มาก	4.24	0.77	มาก

จากรายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public Hearings) จากผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 41 คน พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.67) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.61) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.65)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลจังหวัดตาก ตามที่ได้สรุปผลตามลำดับมาแล้วนั้น มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากซึ่งยังเป็นปัญหาทางการบริหาร คือ เรื่องการเงินและการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนระบบบริการและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากควรมีการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมให้ชัดเจนเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ มีการติดตามประเมินผลแบบพี่เลี้ยง ต้นสังกัดสนับสนุนปัจจัยทางการบริหารด้วย 6M's (Man, Money, Management, Material, Market, Morality) และมีผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน ผู้นำศาสนา หน่วยงาน NGO. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้เป็นหน่วยบริการเชิงรุกทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่ในลักษณะของการเป็นภาคีร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดระบบการดูแลสุขภาพของชุมชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรนำแนวทางหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาปรับใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ในทุกขั้นตอนของการบริหาร ทั้งการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และการรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับ วิราสิริรี วสิริสิริ พบว่า ปัญหาอุปสรรคการบริหารงานของผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี คือ เงินบำรุงบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ แนวทางการแก้ไขปัญหาคควรมีการจัดสรรงบประมาณ จัดอัตราค่าจ้างอย่างเพียงพอและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม โดยการทำงานกับชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ หาแหล่งเงินทุนจากชุมชน (วิราสิริรี วสิริสิริ, 2560) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทิน อ่อนอุบล ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนอยู่ในระดับปานกลางมีทุกด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นมีองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่ การพัฒนา โครงสร้างองค์กร การพัฒนาการบริหารงบประมาณ และการพัฒนาการบริหารจัดการ (สุทิน อ่อนอุบล, 2556) และจากการศึกษาของ Brooker ที่พบว่า การวิเคราะห์นโยบายสนับสนุนระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และกำหนดการวัดผลดำเนินการในจำนวนข้อที่น้อยมีผลให้บุคลากรในหน่วยงานเห็นถึงคุณค่าพันธกิจองค์กรแล้วเกิดการมีส่วนร่วม (Brooker, T. D., 1998) นอกจากนี้ยังตอบสนองนโยบายการบริหารราชการตามที่สำนักงานพัฒนาระบบราชการกำหนดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการไว้ว่าระดับสูงสุด คือ ระดับ 5 ระดับ ซึ่งได้แก่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติการหรือร่วมกันดำเนินการและร่วมตรวจสอบและประเมินผลของการปฏิบัติตามแผน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555)

สำหรับในด้านของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากนั้น พบว่า คณะกรรมการยังให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาความรู้เรื่องสุขภาพและ

โรคภัยต่าง ๆ น้อย ยังไม่กล้าแสดงออกความคิดเห็น รวมทั้งคณะกรรมการยังไม่รู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญชิสา อยู่สบาย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอ่างทอง ที่พบว่าปัญหาอุปสรรค คือ คณะกรรมการบริหารมีหลายบทบาทจึงไม่สามารถเข้าประชุมได้และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ (อัญชิสา อยู่สบาย, 2554) ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขควรมีการกำหนดกฎระเบียบหรือมีกฎหมายที่รับรองบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาที่กำหนดระเบียบคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา พ.ศ. 2561 (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา, 2562)

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตากพบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการของ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน 5) ผลผลิตและผลลัพธ์ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัสวภูมิ ที่ได้มีการเสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวการประเมินรูปแบบ 6) คำอธิบายประกอบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้และ 7) ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้เนื่องจากรูปแบบทุกรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง (สมาน อัสวภูมิ, 2551) และแนวคิดของ สุนันทา แก้วสุข ที่เสนอองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิตด้านปริมาณและคุณภาพ 5) ผลลัพธ์ (สุนันทา แก้วสุข, 2553) และผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของ จิระพงษ์ หอมสุวรรณ ที่พบว่า รูปแบบการที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม (จิระพงษ์ หอมสุวรรณ, 2556) และแนวคิดของ (Cohen, John M. & Norman T. Uphoff ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการและการประสานขอความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการ

ประเมินผล (Evaluation) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบที่ 4 ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมมาอภิปรายรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Cohen, J. M. & Norman T. U., 1977)

ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการบริหาร (Committee) มีรายละเอียดที่สำคัญคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรมีกระบวนการในการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญร่วมเป็นคณะกรรมการ สอดคล้องกับ กองหลักนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กล่าวถึงข้อดีของคณะกรรมการว่า คือการระดมความรู้ความสามารถในกรณีเห็นว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องอาศัย ความรู้หลากหลาย มีลักษณะสหวิทยาการ (Inter - disciplinary) ซึ่งไม่สามารถจะหาได้จากบุคคลคนเดียวทำให้ได้ทางเลือกในการตัดสินใจมากกว่าเพราะมีความหลากหลายของข้อมูลโดยเฉพาะ คณะกรรมการที่มาจากหลายอาชีพและความเชี่ยวชาญหลายสาขา และให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน (Collective responsibility) ทั้งนี้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานและสร้างความไว้วางใจกับคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (กองหลักนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560) ดังที่ Murray, P. ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนออสเตรเลียต่อการใช้ระบบบริหารคุณภาพ Total Quality Management (TQM) พบว่า ทีมงานควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งการมอบอำนาจบทบาทและมอบหมายความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมโดยความสำคัญกับกลยุทธ์การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ พัฒนาทีมงานที่มีคุณภาพ พัฒนาวัฒนธรรมความร่วมมือในการทำงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ (Murray, P., 2003)

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนงานร่วมกัน (Planning) โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์องค์กรด้วยเทคนิค ต่าง ๆ อาทิ การใช้เทคนิค SWOT หรือ Six Building Blocks เป็นต้น จากนั้นกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและมีแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนเหมาะสมกับ พื้นที่ มีการประยุกต์ยุทธศาสตร์ นโยบายจากผู้บริหาร/หน่วยงานต้นสังกัดไปสู่การปฏิบัติที่ตามกับบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับ ประพรศรี นรินทรรัช และ สุวรรณ หล่อโลหการ ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ กลยุทธ์และยุทธศาสตร์องค์กร ค่านิยมร่วมวัฒนธรรม องค์การ สภาพแวดล้อมองค์การ การมีส่วนร่วมแรงจูงใจ โดยสามารถอธิบายความผันแปรการพัฒนา คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐได้ร้อยละ 55.4 ดังนั้น เครือข่ายบริการสุขภาพควรสร้างกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อค่านิยมร่วมวัฒนธรรมองค์การ (ประพรศรี นรินทรรัช และสุวรรณา หล่อโลหการ, 2560) ดังที่ Gold ได้กล่าวว่า การวางแผนอย่างเป็นระบบสามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้า

มาร่วมเป็นหุ้นส่วนและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ศึกษาของบุตรหลานการจัดชุมชนในองค์กร (Gold, S.E., 2000)

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผนงาน (Implementing) โดยคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและชุมชนร่วมกันดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอนเริ่มจากแผนงานที่ง่ายใช้งบประมาณน้อยแล้วขยายผลการดำเนินงานไปสู่แผนงานโครงการที่ยากขึ้นเนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นการนำปัจจัยทางการบริหารด้วย IT & 6 M's มาใช้ในการดำเนินงานให้ไปสู่ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ต้องการ สอดคล้อง ญัฐพล ทองน้อย ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยนำแนวคิดเทคโนโลยีการมีส่วนร่วม (Technology Of Participation: TOP) พบว่าทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการรับข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือในการดำเนินงาน โดยทุกภาคส่วนให้ความสำคัญที่นำมาที่เข้มแข็งและการประสานงานที่ดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการนำ เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วมมาใช้ทำให้ทุกความคิดมีคุณค่า (ญัฐพล ทองน้อย, 2557)

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและติดตามประเมินผล (Controlling) ควรกำหนดให้มีระบบติดตาม ประเมินผลการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด้วยเกณฑ์หรือตัวชี้วัดมาตรฐานต่าง ๆ เกี่ยวข้อง มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการประมวลผลการประเมินผลงานและเผยแพร่ผลและติดตามประเมินผลแบบป้อนกลับ

ขั้นตอนที่ 5 การสรุป ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อยอด (Act & Development) มุ่งเน้นสรุปผล การปฏิบัติงานและให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใน การ พัฒนาต่อไปซึ่งในขั้นตอนที่ 4 และขั้นตอนที่ 5 เป็นไปตามแนวคิดหลักการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ดีที่มุ่งเน้นสนับสนุนเสริมพลังให้ทีมงานในพื้นที่ให้ทำงานประสบความสำเร็จ (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข, 2562) และการศึกษาของ จุฑามาศ นันทะเนตร ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาระบบคุณภาพ 2) การให้บริการ แบบ One Stop Service 3) การให้บริการด้านสาธารณสุขเชื่อมระบบแม่ข่าย 4) การจัดบริการและการแก้ปัญหาสาธารณสุขที่มีคุณภาพเชื่อมกับชุมชน รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประสบความสำเร็จ (จุฑามาศ นันทะเนตร และจุฑารัตน์ สมบูรณ์ธรรม, 2557)

3. การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตาก โดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public Hearings) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงรูปแบบดังกล่าวมีรายละเอียดที่สมเหตุสมผล สามารถบรรยายองค์ประกอบได้ชัดเจนทำให้นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางและการประเมินได้จาก

การประเมินโดยผู้ปฏิบัติโดยตรงจึงเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mescon, Michael H. et al. กล่าวถึงการพัฒนาแบบไว้ว่า 1) รวบรวมปัญหา (Problem formulation) 2) สร้างรูปแบบ (Model Construction) 3) ทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) 4) การนำรูปแบบไปใช้ (Implementation) 5) การปรับปรุงรูปแบบ (Model Updating) (Mescon, M. H. et al., 1985)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตากที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีรายละเอียดที่สามารถอธิบายองค์ประกอบได้อย่างชัดเจน และสามารถนำไปพัฒนางานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้จริงเพื่อสร้างควมมีเอกลักษณ์เฉพาะ และสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบของระบบการบริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและรู้สึกเป็นเจ้าของโดยเฉพาะในพื้นที่พิเศษที่มีข้อจำกัดเรื่อง ภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์หรือหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ชายแดน ทั้งนี้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและเขตบริการสุขภาพซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ควรนำขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและในอนาคตต่อไปอาจใช้เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การ พิจารณาเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งของผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและสามารถนำผลการวิจัยนี้ไป ใช้เป็นแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านสุขภาพเพื่อสร้างระบบสุขภาพที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2553). กรอบแนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2553). รายงานการประเมินผลนโยบายการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในระยะนำร่องของปีงบประมาณ 2552. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กองหลักนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). กองหลักนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. วารสารจุลนิติ, 14(6), 29-46.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน พิเศษ 186 ง หน้า 23 (25 กรกฎาคม 2562).

- จิระพงษ์ หอมสุวรรณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์, 15(ฉบับพิเศษ), 31-35.
- จุฑามาศ นันทะเนตร และจุฑารัตน์ สมบูรณ์ธรรม. (2557). โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านสวน จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2553). คู่มือการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีคิว พีจำกัด.
- ธิติวรดา อัครภาณุวัฒน์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐพล ทองน้อย. (2557). รูปแบบการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำเหน็จ จังหวัดยโสธร. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นารีนัลักษณ์ ศิริวรรณ. (2561). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ กรณีศึกษาหน่วยงานที่ได้รับรางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ หมวด 3 ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ประพรศรี นรินทร์รักษ์ และสุวรรณา หล่อโลหการ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ: กรณีศึกษา กรมเจ้าท่า. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 13(3), 1-11.
- วิชาญ ทรายอ่อน. (2560). บทบัญญัติด้านสาธารณสุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วิราสิริรี วสีวีรสิว. (2560). สถานการณ์และปัญหาการบริหารงานด้านสาธารณสุขของผู้อำนวยการโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมาน อัครภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลราชธานี: หจก.อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). คู่มือคำอธิบายและแนวทางการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก. (2556). รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี กลุ่มงาน
ยุทธศาสตร์. ตาก: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก. (2561). รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี กลุ่มงาน
ยุทธศาสตร์. ตาก: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก.
- สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข. (2562). คู่มือโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลติดดาว. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุทิน อ่อนอุบล. (2556). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการกองทุน
หลักประกันสุขภาพท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- สุนันทา แก้วสุข. (2553). รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านการประเมิน
ในระดับดี: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชิสา อยู่สบาย. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
พัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Brooker, T. D. (1998). A policy analysis of performance-based budgeting in
Arkansas Higher Education Dissertation (Doctor of Education). Arkansas:
The Univ of Arkansas.
- Cohen, J. M. & Norman T. U. (1977). Rural Participation : Concepts and Measures
For Project Design. Implementation and Evaluation. New York: Cornell
University.
- Gold, S. E. (2000). Community Organizing at a Neighborhood High School :
Promises and Dilemmas in Building Parent- Educator Partnership and
Collaborations. Retrieved January 25, 2515, from [http://repository,
upenn.edu/dissertations/AA19937726/](http://repository.upenn.edu/dissertations/AA19937726/)
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research
Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Mescon, M. H. et al. (1985). Management: Individual and Organizational
Effectiveness. New York: Harper & Row.
- Murray, P. (2003). Organizational learning, competencies, and firm performance:
empirical observation. The Learning Organization, 10(5), 305-316.

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
DEVELOPMENT PROGRAM OF TEACHER TO ENHANCE LIFE SKILL OF
STUDENT IN SECONDARY SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

มัญชลี เปี่ยมดี

Munchalee Piamdee

พชรวิทย์ จันทศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: piamdee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 331 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม (IOC 0.8 – 1.0) แบบสอบถาม (IOC 0.6 – 1.0) แบบสัมภาษณ์ (IOC 0.8 – 1.0) แบบประเมินความรู้ก่อนและหลัง (p 0.27 – 0.73) และแบบประเมินความพึงพอใจ (IOC 0.8 – 1.0) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ t-test (Dependent Samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการดำเนินการโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมด้านความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.52) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.53) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.52) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการนำโปรแกรมไปใช้ พบว่า 1) การประเมินความรู้ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อน

* Received 12 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

การเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก และ 3) การประเมินความพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$)

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, ครูแนะแนว, โปรแกรมการพัฒนา

Abstract

The study aimed to development program of teacher to enhance life skill of students in secondary school under office of the basic education commission. The sample was consisted 331 guidance teachers in secondary school under office of the basic education commission and informants was 6 guidance teachers in secondary school under the secondary education service area office 26. The instruments used to collect data comprised of evaluation form (IOC 0.8 – 1.0), questionnaire (IOC 0.6 – 1.0), structured interview form (IOC 0.8 – 1.0), knowledge test (p 0.27 – 0.73) and satisfaction form (IOC 0.8 – 1.0). The statistics used to analyze data were content analysis, mean, standard deviation and dependent samples t-test. The results revealed development program of teacher to enhance life skill of students in secondary school under office of the basic education commission which are 1) principles and goals 2) objectives 3) content 4) development activities and 5) evaluation. The program which are 4 phases 1) Preparation 2) Training 3) Operational learning and exchange of knowledge and 4) evaluation. The results of the evaluation program is appropriateness ($\bar{X} = 4.52$), possibility ($\bar{X} = 4.53$), and usefulness ($\bar{X} = 4.52$) was at highest level and the results of program implementation shown that 1) the results of knowledge test pre-posttest was significantly different at the statistical level of .05 2) the results of participation (more than 80%) was the highest level and 3) the satisfaction level was the highest level ($\bar{X} = 4.71$).

Keywords: Life Skill, Guidance Teacher, Development Program

บทนำ

ทักษะชีวิต เป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เนื่องด้วยทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลในการปรับตัวและการเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (WHO., 1994) และมีความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก

เพราะทักษะชีวิตจะทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา จะทำให้เป็นคนเก่ง มีความสามารถในการคิด มีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ด้านอารมณ์ จะทำให้เป็นคนดี มีจิตสำนึก รู้จักหน้าที่ ได้รับความรู้สึกของตนเองและเข้าใจผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และด้านสังคม จะทำให้มีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ และสามารถปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550)

WHO ได้กำหนดทักษะชีวิตไว้ 10 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การตระหนักรู้ในตน การเข้าใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด (WHO., 1994) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดให้ทักษะชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

หากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนขาดทักษะชีวิตตามที่กล่าวข้างต้นจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด พบว่าเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี มากกว่า 3 แสนคน ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ พบว่าเป็นเด็กและเยาวชนหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปี มากกว่า 1.5 แสนคน (กรุงเทพมหานคร, 2561) สอดคล้องกับการรายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนประจำปี พ.ศ. 2560 โดยศูนย์วิจัยและนวัตกรรมการด้านเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนประสบปัญหาการใช้ความรุนแรง การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การขาดวินัย การใช้สารเสพติด และมีความเครียดจากสภาวะกดดันทางสังคม (ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมการด้านเด็กและเยาวชน, 2560) และผลการสำรวจความคิดเห็นจากนิด้าโพล ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากประชาชนทั่วทุกภาค โดยได้สำรวจความคิดเห็น 2 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันแตกต่างกับเด็กและเยาวชนในอดีตอย่างไร ผลการสำรวจพบว่า 1) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับมือถือหรือคอมพิวเตอร์มากกว่าการออกมาทำกิจกรรมนอกบ้าน ร้อยละ 45 2) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ขาดการอดทน การรอคอย ร้อยละ 31 และ 3) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ขาดระเบียบวินัย ร้อยละ 29 และประการที่สอง เด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ควรมีคุณสมบัติอย่างไร (มติชน, 2560) ผลการสำรวจพบว่าสิ่งที่ประชาชนคาดหวังให้เป็นคุณสมบัติของเด็กและเยาวชนไทยในยุคนี้ คือ 1) การมีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่ตัว ร้อยละ 44 2) การมีระเบียบวินัย เคารพกฎระเบียบ ร้อยละ 35 3) มีความอดทนอดกลั้น ร้อยละ 31 และ 4) การรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลที่ได้รับ ร้อยละ 26 ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์เป็นอย่างมากเนื่องจากสามารถพัฒนาเด็กและ

เยาวชนได้ทั้งภายในและภายนอก โดยทักษะชีวิตสามารถเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอน การเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการมีแบบอย่างที่ดี ส่วนการเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผ่านการจัดกิจกรรมที่ได้ลงมือทำ ได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำไปปรับใช้ในชีวิต การเกิดทักษะชีวิตในรูปแบบที่สองหรือการเกิดทักษะชีวิตด้วยกระบวนการเรียนการสอนจึงจำเป็นที่ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจนเกิดเป็นทักษะชีวิต (นิด้าโพล, 2561)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมแนะแนว ซึ่งกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิตตามหลักสูตร โดยการจัดกิจกรรมต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทหรือมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนมากที่สุดคือครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนว จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และทักษะชีวิตของนักเรียน

1.2 ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะชีวิตของนักเรียน และทำการประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประเมินความเหมาะสม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อร่วมการสนทนากลุ่มและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านจิตวิทยา ด้านการแนะแนว ด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านใดด้านหนึ่ง และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสนทนากลุ่มและสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มตามกรอบเนื้อหาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อระหว่าง 0.80 – 1.00

3.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินและสร้างแบบประเมินความเหมาะสมขึ้นในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ โปรแกรม วิธีการพัฒนาครู และกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,358 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 331 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ประกอบด้วย 13 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 16 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 วิธีการพัฒนาครูที่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) และตอนที่ 3 กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.60 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 3 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียน 3 โรงเรียน โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน จำนวน 25 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียน 3 โรงเรียน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วย โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 วิธีการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 4 การสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำโปรแกรมฯ ไปใช้

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

1.2 การศึกษาผลการนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านจิตวิทยา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านจิตวิทยา ด้านการแนะแนว ด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านใดด้านหนึ่ง และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี

2.2 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 35 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 6 คน โดยการสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ บทนำ คู่มือการใช้โปรแกรม การวัดและการประเมินผล ระยะเวลาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และเครื่องมือ/สื่อ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.60 – 1.00

3.2 แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความรู้และสร้างแบบประเมินความรู้ในลักษณะข้อสอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่ายรายข้อ โดยแบบประเมินความรู้มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.27 – 0.73 ผู้วิจัยเลือกใช้จำนวน 20 ข้อ จาก 30 ข้อ จากนั้นนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha) โดยแบบประเมินความรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3.3 แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมและสร้างแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจและสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาและเอกสาร กิจกรรมการพัฒนา และผลที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรม ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าความเชื่อมั่น และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ t - test (Dependent Samples t - test)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และทักษะชีวิตของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 โปรแกรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม

1.2 วิธีการพัฒนาครู ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า วิธีการพัฒนาครู ประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การอบรม 2) การนิเทศ 3) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 5) การเป็นพี่เลี้ยง

1.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A

1.4 ทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การรู้จักจุดเด่นจุดด้อยและภาคภูมิใจในตนเอง การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเอง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลและเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การรับรู้สาเหตุของปัญหาและยอมรับผลจากการกระทำ และการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 3) การจัดการอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด

ได้แก่ การรับรู้สาเหตุและการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์และความเครียด การควบคุมอารมณ์ และการผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด และ 4) การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และการสร้างสัมพันธ์ภาพ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน Midpoint ผลการวิจัยพบว่า

2.1 การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14)

2.2 การประเมินความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาครู 5 วิธี พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00)

2.3 การประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 7 กิจกรรม พบว่า โดยรวมทุกกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

2.4 การประเมินความเหมาะสมของทักษะชีวิตของนักเรียน 4 องค์ประกอบ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61)

ระยะที่ 2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 331 คน จำแนกตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 คิดเป็นร้อยละ 11.87 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนมากปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 32.93 จำแนกตาม ประสบการณ์สอนกิจกรรมแนะแนว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีประสบการณ์สอน กิจกรรมแนะแนว ระหว่าง 1 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.46 และจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาทางจิตวิทยา สาขาใดสาขาหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 77 และสำเร็จการศึกษาด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องทางจิตวิทยา คิดเป็น ร้อยละ 23

2. วิธีการพัฒนาครูที่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีการ พัฒนาครูที่ถูกเลือกมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การอบรม (Training) คิดเป็นร้อยละ 25.63 รองลงมาคือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) คิดเป็นร้อยละ 23.60 และการนิเทศ (Classroom Observation) คิดเป็นร้อยละ 21.83 ตามลำดับ

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการรู้จุดเด่นจุดด้อยและภาคภูมิใจในตนเอง คือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.20 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 26.79 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.22 ตามลำดับ 2) การเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 20.75 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 17.02 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.01 ตามลำดับ และ 3) การเสริมสร้างการวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเอง คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A คิดเป็นร้อยละ 18.63 รองลงมาคือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.92 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.31 ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลและเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 23.16 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 21.25 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 16.82 ตามลำดับ 2) การเสริมสร้างการรับรู้สาเหตุของปัญหาและยอมรับผลจากการกระทำ คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.04 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.72 และกิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.31 ตามลำดับ และ 3) การเสริมสร้างการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.46 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.05 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 17.22 ตามลำดับ

3.3 การจัดการอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การรับรู้สาเหตุและการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์และความเครียด คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.25 รองลงมาคือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.82 และกิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R-C-A คิดเป็นร้อยละ 15.71 ตามลำดับ 2) การควบคุมอารมณ์ คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.74 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.52 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 15.61 ตามลำดับ และ 3) การผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 21.95 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 18.63 และกิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.72 ตามลำดับ

3.4 การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การติดต่อสื่อสาร คือ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 19.94 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 17.72 และกิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R – C – A คิดเป็นร้อยละ 15.81 ตามลำดับ และ 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 20.24 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 18.53 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 16.31 ตามลำดับ

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไป โรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลผลงานนวัตกรรมระดับเขตพื้นที่การศึกษา เรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2555 จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา และรางวัลครูต้นแบบในการจัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิต ประจำปี 2560 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบ และ 3) โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทดีเด่น ในการประกวดชมรม TO BE NUMBER ONE ระดับประเทศ ประจำปี 2562

2. วิธีการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสอนกิจกรรมแนะแนว การสอนทักษะชีวิตโดยการบูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมหรือโครงการพิเศษ โดยทักษะชีวิตที่ควรได้รับการเสริมสร้างมากที่สุดคือ การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และการจัดการอารมณ์และความเครียด และกิจกรรมที่เหมาะสมและมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning กิจกรรมการให้คำปรึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R – C – A

3. แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า วิธีการพัฒนาครูที่เหมาะสมและมีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การอบรมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการนิเทศ

ระยะที่ 4 ผลการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำโปรแกรมฯ ไปใช้

1. ผลการสร้างและประเมินโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม ส่วนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม นิยามศัพท์เฉพาะ การนำโปรแกรมไปใช้ และเนื้อหาของโปรแกรม และส่วนที่ 3 การวัดและการประเมินผล ประกอบด้วย วิธีการวัดและการประเมิน และเกณฑ์การวัดและการประเมิน

โดยโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการโปรแกรม 4 ระยะ 12 ขั้นตอน ระยะเวลา 86 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม จำนวน 3 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ปฐมนิเทศ และขั้นที่ 2 การประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

ระยะที่ 2 การอบรม จำนวน 8 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 3 การอบรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื้อหาการอบรมประกอบด้วย กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R-C-A และทักษะชีวิตของนักเรียน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา 3) การจัดการอารมณ์และความเครียด และ 4) การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ขั้นที่ 4 การประเมินการเข้าร่วมการอบรม และขั้นที่ 5 การศึกษาเอกสาร/การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ระยะที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 72 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 6 ถึง ขั้นที่ 9 เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน 56 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 14 ชั่วโมง โดยนำความรู้ ทักษะที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และระหว่างการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานแต่ละสัปดาห์

จะมีการนิเทศการปฏิบัติงาน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และเมื่อครบ 1 สัปดาห์จะมีการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ PLC สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งการนิเทศและการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ PLC เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 16 ชั่วโมง และขั้นที่ 10 การประเมินการเข้าร่วมโปรแกรม ได้แก่ การปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ระยะที่ 4 การประเมินผล จำนวน 3 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 11 การประชุม เพื่อสะท้อนผลการเข้าร่วมโปรแกรม และขั้นที่ 12 การประเมินผลหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรม และการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม

1.2 ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน Midpoint พบว่าด้านความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ด้านความเป็นไปได้ (ค่าเฉลี่ย 4.53) และด้านความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.52) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ผลการนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 การประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแบบประเมินการเข้าร่วมโปรแกรมจากการปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) พบว่าโดยรวมมีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า มีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมากทุกคน

2.3 การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71)

อภิปรายผล

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อ

เสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 86 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัย ธนียา เทียนคำศรี ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อการออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรฝึกอบรมครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) เนื้อหาและระยะเวลาของการฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม และ 6) การวัดประเมินผลการฝึกอบรม (ธนียา เทียนคำศรี, 2557) และงานวิจัยของสกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 2) ประสพการณ์/เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 3) การจัดประสพการณ์ในการเรียนรู้ และ 4) การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา (สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์, 2558) ดังเช่นงานวิจัยของ Krishnendu Munsli & Debjani Guha ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการบรรจุเนื้อหาทักษะชีวิตลงในหลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาครู พบว่า ครูที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรทักษะชีวิต สามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดสู่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวและจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ดี (Krishnendu Munsli, & Debjani Guha, 2014)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงกระบวนการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล นอกจากนี้ยังค้นพบกิจกรรมที่ครูสามารถนำไปจัดให้นักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อพัฒนา โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรม ระยะที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระยะที่ 3 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน และ ระยะที่ 4 การสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน และการนำโปรแกรมฯ ไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการดำเนินการโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล รวมทั้งสิ้น 86 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความขอเสนอข้อเสนอแนะว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในการพัฒนาครูได้ โดยปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา 2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้น เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงทดลอง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2562 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2561). เผยเด็กติดยาพุ่ง 3 แสนคน – ท้องก่อนวัยปีละ 1.5 แสน. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/788466>

- ธनिया เทียนคำศรี. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อการออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. รมยสาร, 12(1), 103 - 115.
- นิด้าโพล. (2561). การสำรวจความคิดเห็น หัวข้อเด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=576>
- มติชน. (2560). เด็กไทยวันนี้!! นักวิชาการจุฬาฯ แฉสถานการณ์เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน “ความรุนแรง – แม่วัยใส – ยาเสพติด”. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.matichon.co.th/news/418603>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). ชุดวิชาทักษะชีวิต Life Skill หน่วยที่ 1–7. ใน เอกสารการสอน . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน. (2560). เด็กไทยวันนี้!! นักวิชาการจุฬาฯ แฉ สถานการณ์ เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน ความรุนแรง - แม่วัยใส - ยาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.matichon.co.th/news/418603>
- สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียน พยาบาลทหารอากาศ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการเสริมสร้างทักษะชีวิตตาม จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Krishnendu, M., & Debjani, G. (2014). Status of Life Skill Education in Teacher Education Curriculum of SAARC Countries: A Comparative Evaluation. Journal of Education & Social Policy, 1(1), 93–99.
- WHO. (1994). Life Skill Education for Children and Adolescents in School. London: Education Development Center.

**รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง***
**MODEL DEVELOPMENT VILLAGES TO ENHANCE QUALITY OF LIFE BY
THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMIC**

พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท

Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo

สุภางคพิมพ์ คล้ายธานี

Suphangpim Klaythane

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Thailand

E-mail: sakorn_49@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อการศึกษาวិธีการพัฒนาด้านแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษาวิจัยพบว่า หมู่บ้านคลองเจ๊กเสี่ยง จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านต้นแบบสามารถสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับชุมชนที่สนใจ จากการศึกษาวิธีการพัฒนาด้านแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลาง โดยการนำวิธีการพัฒนาด้านแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และพัฒนามให้กับหมู่บ้านต้นแบบ เช่น เกษตรอินทรีย์ การทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นมีความสามัคคีและประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต โดยการใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินชีวิตด้วยหลัก 3 ห่วง ทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และการดำเนินชีวิตด้วย 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลางด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ผลจาก

* Received 19 May 2020; Revised 23 June 2020; Accepted 24 June 2020

การวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ “รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

คำสำคัญ: การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ, สร้างเสริมคุณภาพชีวิต, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research is a qualitative research. By studying documents, publications, online media, and interviewing experts who are knowledgeable about the sufficiency economy philosophy. With 3 objectives which are 1) to study the concepts of the sufficiency economy philosophy, the model village to enhance the quality of life according to the sufficiency economy philosophy 2) to study the methods of the development of the model to enhance the quality of life according to the economic philosophy 3) to present the model of village development to enhance the quality of life according to the sufficiency economy philosophy From the research, it was found that Khlong Jek Risk Village Phichit Province Is a model village that can enhance good quality of life in accordance with the philosophy of sufficiency economy For interested communities From the study of how to develop a model to enhance good quality of life in accordance with the sufficiency economy philosophy The village has applied the philosophy of sufficiency economy in the medium of Buddhism. By adopting the model development methods to enhance the quality of life according to the sufficiency economy philosophy as follows: moderation, reasoning, and having good immunity in oneself And develop it for a model village such as organic agriculture Farming with natural methods, etc., makes the village people in harmony. And save on living expenses by using the sufficiency economy concept To live by the 3 principles of the middle way moderately, reasonably, have good immunity in yourself And living with 2 conditions according to the sufficiency economy In terms of knowledge Moral conditions And the Sufficiency Economy Philosophy of Buddhism Dhamma Method in the middle, with 8 elements. The result of this research is a new knowledge. To be used effectively "Model for the development of a model village to enhance good quality of life in accordance with the sufficiency economy philosophy"

Keyword: Development of a Model Village, Enhancing Quality of Life, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง หมู่ที่ 1 ตำบลตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านห่างจากตัวเมืองจังหวัดพิจิตรไปทางทิศใต้ประมาณ 28 กิโลเมตร ที่มาของชื่อ “ตะพานหิน” สืบเนื่องมาจากเดิมมีหินดานขวางอยู่กลางแม่น้ำน่านเหนือ ตะพานหินขึ้นไปประมาณ 1 กิโลเมตร ตรงที่ทำการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอตะพานหินในปัจจุบันลักษณะของหินดานนี้จะเห็นได้เฉพาะฤดูแล้งขณะน้ำลด เป็นหินดานที่ยื่นจากฝั่ง ตะวันออกและยังขวางแม่น้ำน่านเกือบจดถึงฝั่งตะวันตก เหลือช่วงน้ำลึกไว้เพียงเล็กน้อยพอที่ เรือขนาดเล็กจะแล่นผ่านไปมาได้ ลักษณะคล้ายสะพานหิน เมื่อถึงฤดูแล้งประชาชนจึงใช้หิน ดานเป็นทางเดินข้ามติดต่อกันตลอดมา จนเกิดเป็นหมู่บ้าน เรียกว่า บ้านหัวดาน หรือ บ้าน ตะพานหินปัจจุบันหินดานดังกล่าวไม่สามารถที่จะพบเห็นได้แล้ว เพราะเมื่อปี 2530 กรมเจ้าท่ากระทรวงคมนาคมได้จัดทำโครงการก่อสร้างท่าเรือขึ้นที่อำเภอตะพานหินและต้องการให้เรือ บรรทุกสินค้าผ่านได้สะดวก จึงได้ทำการขุดลอกแม่น้ำน่านและได้ระเบิดหินดานดังกล่าวออกไป เดิมหมู่บ้านหัวดานหรือบ้านตะพานหิน ขึ้นอยู่กับตำบลห้วยเกตุ อำเภอท่าหลวง (อำเภอเมือง ในปัจจุบัน) และได้รับการยกฐานะเป็นตำบลตะพานหิน เมื่อ 1 มีนาคม 2479 ต่อมา มีประชากร เพิ่มขึ้นจนกลายเป็นจุดศูนย์กลางในการเดินทางและขนส่งสินค้าระหว่างภาคเหนือและ ภาคอีสาน มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมเป็นอย่างมาก จึงได้รับการ ยกฐานะเป็นอำเภอตะพานหิน เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2483 และเมื่อตัวอำเภอมีอาคารบ้านเรือน ร้านค้าหนาแน่นขึ้น ทางราชการจึงได้ตั้งเป็นเทศบาลตำบลตะพานหิน เมื่อปี พ.ศ. 2497 จนถึง ปัจจุบัน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร, 2559) กิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาใน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 1) สัมมนาการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาดูงาน ประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ บ้านคลองเจ๊กเสียง ได้ คัดเลือกครอบครัวพัฒนา โดยคัดเลือกจากครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีคุณสมบัติ และมี กิจกรรมสมควรเป็นแบบอย่าง

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง หมู่ที่ 1 ตำบลตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้นำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ในหมู่บ้าน และปัจจุบันเป็นหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริม คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของลูกบ้าน เพื่อเข้าสู่การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ปรัชญาถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนให้อยู่กับประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุ รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และ ความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ วางแผนและ การดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ของ

คนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ จริต และ ให้ความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และ ความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (อำพน กิตติอำพน, 2556)

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองเจ๊กเสี่ยง ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชาชนสามารถจัดกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เกิดการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน ส่งผลให้หมู่บ้านสามารถบริหารจัดการตนเองให้มีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและ ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และ ให้ความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และ ความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนทำให้คนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ บางคนถึงกับสละจรรยาบรรณในวิชาชีพ นำความรู้ความสามารถของตนไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดกับคนอื่นในสังคม ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดก็พอ ทุกคนต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การฉ้อโกง

รวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมายซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาการกระทำรุนแรงต่อเด็กและสตรี ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการรับค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนไทย

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมา ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน ดังเช่นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มุ่งเน้นจะพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมไทยก็กลายเป็นอุดมการณ์สำหรับคนทุกชนชั้นในสังคมไทยที่อยากใช้ชีวิตแบบทางสายกลาง รวมทั้งผู้คนในวัยรุ่นหนุ่มสาวเช่นกัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

การที่ปรัชญาได้รับการยอมรับทั้งในแง่รอบความคิดและการปฏิบัติในสังคมไทยเช่นนี้เป็นเพราะปรัชญานี้มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะมาจากการกลั่นกรองพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจและการดำเนินงานโครงการหลวง ที่พระองค์ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง เป็นตามหลัก

มีขณิมาปฏิบัติ ปัญหาสำคัญในการเลือกทำวิจัยรูปแบบพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงมีเหตุผลสำคัญ คือ ประการแรก เหตุผลเชิงกระบวนการ แนวทางการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชนที่เป็นการนำเสนอโครงการโดยภาครัฐ มีข้อจำกัดในหลายๆ ด้านซึ่งอาจจะไม่สามารถสร้างความตระหนักหรือสร้างค่านิยมให้กับคนในชุมชนได้มากพอ ประการที่สอง เหตุผลเชิงวิชาการ กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในชุมชนโดยเฉพาะชุมชนในชนบทยังไม่ลุ่มลึกพอที่จะให้เกิดความเข้าใจชัดเจน สามารถบูรณาการหรือปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับ การนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามปกติของสังคมปัจจุบันซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างปฏิเสธไม่ได้

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ ให้กับหมู่บ้านคลองเจ๊กเสี่ยง หมู่ที่ 1 ตำบลตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร และหมู่บ้านที่สนใจในรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำไปปรับใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อการศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและภาคสนามอันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และ กระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in - depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัยอันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) และโดยมีการสัมภาษณ์ ออกแบบสอบถามโดยรอบในการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาจากเอกสารวรรณกรรมหนังสือประเภทสิ่งตีพิมพ์ แถบบันทึกเสียง วิดีทัศน์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษา แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพเชิงคุณภาพ และภาคสนาม ดังนั้น จึงได้กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชี่ยวชาญด้านปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชน เป็นบุคคลต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งหมด 8 รูป/ท่าน

ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณางานวิจัยที่ได้ศึกษามา และรับรองงานวิจัยว่ามีความสมบูรณ์ในเนื้อหา และสามารถเป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งออกเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชน จำนวน 9 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่ถูกออกแบบโดยอาศัยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนจัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์และเป็นมาตรฐานซึ่งมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ดังนี้

1. แนวคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
2. แนวคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักพุทธธรรม อริยมรรค (ทางสายกลาง)
3. แนวคิดเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้ได้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีศึกษารวบรวมเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) และได้รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม อริยมรรค และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยให้กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน

งานวิจัยว่ามีน้ำหนักต่อการนำไปใช้ของหมู่บ้านที่สนใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Content Analysis โดยวิเคราะห์ความเป็นมาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. วิเคราะห์มิติด้านหลักธรรม มิติด้านประชาชน และมิติด้านการเรียนรู้

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่สัมภาษณ์ และจากการศึกษาเอกสาร พร้อมด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมข้อมูลตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำจึงได้เป็นรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมบูรณ์ และมีการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ว่าเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปพัฒนาปรับใช้กับหมู่บ้านต้นแบบที่มีความสนใจตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงเป็นที่สรรเสริญในประเทศไทยเกี่ยวกับพระราชดำรินในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ แนวความคิด เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวความคิดที่ประเทศในทวีปแอฟริกาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยถือว่าแนวคิดดังกล่าวทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการเป็นต้นแบบในการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ประเทศในทวีปแอฟริกาเล็งเห็นว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ประเทศเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย

1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปพอเพียงและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การใช้จ่าย และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น ๆ จะต้องเป็นไปตามเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติ 3)

ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหลักการนั้นมีเงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ โดยการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนในการดำเนินชีวิตและความระมัดระวังในการปฏิบัติ 2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

1.2 ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วน ความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และผิดเคืองจนเกินไป สอดคล้องกับงานวิจัยว่าควรมีการ สอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา มีการจัดตั้ง ชมรมเศรษฐกิจพอเพียง มีการฝึกปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เรา จำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวบรวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือ จากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยว่าการประยุกต์ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของ สถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจาย ความเสี่ยงในการลงทุน

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง สถานที่ตั้ง ตำบล ไทรโรงไขน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของ

อำเภอตะพานหิน ได้มีการสร้างแกนนำการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ พร้อมด้วยการพัฒนาประจำตำบลโทรโรงโชน การอบรมสร้างแกนนำการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปถ่ายทอด ขยายผลคัดเลือกตัวแทนครอบครัว อำเภอตะพานหิน ได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านคลองเจ๊กเสี่ยง ตามลักษณะ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว” ด้วยกิจกรรม

หมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยหมู่บ้านคลองเจ๊กเสี่ยง ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชาชนสามารถจัดกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เกิดการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน ส่งผลให้หมู่บ้านสามารถบริหารจัดการตนเองให้มีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสี่ยง สถานที่ตั้ง ตำบล โทรโรงโชน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักพุทธธรรมทางสายกลาง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของชาวบ้านในทุกระดับให้ดำเนินไปในทาง สายกลาง มีพอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงโดยมีหลักพุทธธรรมทางสายกลาง เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน

หลักพุทธธรรมทางสายกลาง หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขเป็นบทสรุปของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง คือ สรุปให้เข้าใจได้ง่ายๆ ดังนี้ 3 ห่วง คือ ทางสายกลาง ประกอบไปด้วย ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ห่วงที่ 3 คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และ

ความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยมีหลักพุทธธรรมทางสายกลางมาใช้คือ อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นในกลางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางของผู้ที่จะศึกษา พระพุทธศาสนามีข้อปฏิบัติที่ยึดทางสายกลาง ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

3. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง หมู่ที่ 1 ตำบลตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้พบว่าเป็นหมู่บ้านต้นแบบสามารถสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับชุมชนที่สนใจ จากการศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธธรรมทางสายกลาง ดังนี้ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และพัฒนามาให้กับหมู่บ้านต้นแบบ เช่น เกษตรอินทรีย์ การทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นมีความสามัคคี และประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต โดยการใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินชีวิตด้วยหลัก 3 ห่วง ทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และการดำเนินชีวิตด้วย 2 เงื่อนไขตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลางด้วยอริยมรรคมีองค์ 8

อภิปรายผล

1. ศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปพอเพียงและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การใช้จ่ายและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น ๆ จะต้องเป็นไปตามเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติ 3) ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (ขวัญกมล ดอนขวา, 2557)

ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหา

รายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และผิดเคืองจนเกินไป สอดคล้องกับงานวิจัยว่าควรมีการสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา มีการจัดตั้ง ชมรมเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ โดยมีการฝึกปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2553)

ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยว่าการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจ ด้วยความมีเหตุผลต่อการดำเนินเศรษฐกิจพอเพียง (สุชาพร บำรุงยาและคณะ, 2555)

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน สอดคล้องกับงานวิจัยว่าการใช้มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว (นิสรา ใจเชื้อ, 2557)

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง สถานที่ตั้ง ตำบล ไทรโรงโชน อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักพุทธธรรมทางสายกลาง เป็นแนวทาง การดำรงอยู่และปฏิบัติของชาวบ้านในทุกระดับให้ดำเนินไปในทาง สายกลาง มีพอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงโดยมีหลักพุทธธรรมทางสายกลาง เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน

หลักพุทธธรรมทางสายกลาง หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขเป็นบทสรุปของเศรษฐกิจพอเพียง นั่นเอง คือ สรุปให้เข้าใจได้ง่ายๆ ดังนี้ 3 ห่วง คือ ทางสายกลาง ประกอบไปด้วย ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้อง

ไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เงื่อนไขเป็นบทสรุปของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง สอดคล้องกับทางสายกลาง โดยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2545)

ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ห่วงที่ 3 คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรสอดคล้องกับงานวิจัยว่าการรับรู้ด้านเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม, 2561)

3. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง หมู่ที่ 1 ตำบลตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านต้นแบบสามารถสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับชุมชนที่สนใจ จากการศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลาง ดังนี้ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และพัฒนามาให้กับหมู่บ้านต้นแบบ เช่น เกษตรอินทรีย์ การทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ การการลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยว่าพัฒนาทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาคุณภาพ (พัชร ปานแก้ว, 2557) ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นมีความสามัคคี และประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต โดยการใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินชีวิตด้วยหลัก 3 ห่วง ทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และการดำเนินชีวิตด้วย 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลางด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 สอดคล้องกับงานวิจัยว่ามีการพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอผ้าเครื่องหยามาประยุกต์พัฒนาให้มียิ่งขึ้น (อุไรวรรณ รักผกาวงศ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่ได้จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์และผ่านการพิจารณา โดยการสนทนากลุ่ม จึงได้องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งมีชื่อว่า “รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หมู่บ้านคลองเจ๊กเสียง จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านต้นแบบสามารถสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับชุมชนที่สนใจ จากการศึกษาวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลาง โดยการนำวิธีการพัฒนาต้นแบบสร้างเสริม

คุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และพัฒนามาให้กับหมู่บ้านต้นแบบ เช่น เกษตรอินทรีย์ การทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นมีความสามัคคี และประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต โดยการใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินชีวิตด้วยหลัก 3 ห่วง ทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และการดำเนินชีวิตด้วย 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักพุทธธรรมทางสายกลางด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มองเห็นวิวัฒนาการของหมู่บ้านต้นแบบและมีข้อเสนอแนะดังนี้ไปนี้ 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากต่างประเทศ 2) ควรมีจำนวนหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ศึกษามากกว่านี้ 3) ควรศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธธรรมในข้ออื่น ๆ ให้มากกว่านี้ เพื่องานนี้จะได้มีหลักธรรมเข้ามาพัฒนารูปแบบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2557). แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2561). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชุมชนปทุมโมโคก จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ, 3(2), 27- 37.
- นิสร ใจชื่อ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2545). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- พัชรี ปานแก้ว. (2557). ทิศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตการทำงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและสังคมของพนักงานบริษัทเอกชน. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 32(2), 1 - 22.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร. (2559). หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองเจ๊กเสี้ยว หมู่ที่ 1 ตำบลไพรโรงโชน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2559 จาก <http://phichit.cdd.go.th/services>.
- สุภาพร บำรุงยา และคณะ. (2555). การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจของผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ภายใต้สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานของประเทศไทยแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อำพน กิตติอำพน. (2556). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. จังหวัดนนทบุรี: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์.
- อุไรวรรณ รักผกาวงศ์. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอมือ จังหวัดพิษณุโลกผ่านอินเทอร์เน็ต. จังหวัดพิษณุโลก: ศูนย์สนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอมือ .

**ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์
เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร***
**IMPACT OF ECONOMIC AREA DEVELOPMENT UNDER THE SPECIAL
ECONOMIC ZONE STRATEGY MUKDAHAN PROVINCE**

ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

Natnaporn Aeknarajindawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: touch_life@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบและแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารฉบับนี้ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เป็นกำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจากภาครัฐและเอกชนโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านกิจการเป้าหมายในการขับเคลื่อน 2) ปัจจัยด้านการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ 3) ปัจจัยด้านสิทธิประโยชน์ 4) ปัจจัยด้านการจัดการด้านองค์กร 5) ปัจจัยด้านการผลักดันการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ 6) ปัจจัยด้านผู้ประกอบการท้องถิ่น และ 7) ปัจจัยด้านการผลิต ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ 1) สถานะของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) สิทธิประโยชน์ไม่จูงใจและ 3) สถานที่ตั้งอยู่ห่างจากประตูการส่งออกหลักของไทย โดยมีแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะว่า 1) มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการและศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จเพื่อบริการข้อมูล 2) ศึกษาตัวอย่างความสำเร็จของต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน และ

* Received 13 April 2020; Revised 23 June 2020; Accepted 23 June 2020

3) ส่งเสริมอุตสาหกรรมและกิจการที่พึ่งพิงเทคโนโลยีก้าวหน้า เพื่อผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: ผลกระทบ, การพัฒนา, เขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

This article on the impact of economic area development under the special economic zone strategy, Mukdahan Province. The objective is to study factors affecting, the problems and obstacles affecting and the solutions and suggestions for This article had the impact of economic areas development under the special economic zone strategy, Mukdahan Province. By using qualitative research with document research, focus group discussion and in-depth interviews. Key informant which is the stakeholders that represent the sectors related to the Special Economic Zone Strategy, Mukdahan Province That is the policy formulation. Policy leaders from the government and private sectors of 20 people. The tools used to collect data is a semi-structured interview. With data checking in a triangulation. The result of the research shows that the factors affecting the development of economic areas under the special economic zone strategy Mukdahan Province consists of 1) factors for driving the target businesses 2) paradigm change factors. 3) benefits factors 4) management factors for organizations 5) factors for pushing the area development under the special economic zone strategy 6) Local operator factors and 7) Production factors. Problems and obstacles affecting the development of economic areas under the special economic zones strategy are 1) the status of the Office of the Prime Minister's Regulations on special economic zones, 2013, which has lower rank than other relevant laws, 2) incentives benefits, and 3) The locations is far from the main export door of Thailand. The solutions and recommendations as follows: 1) There should be an integrated development center for entrepreneurs and service centers. 2) To study the successful examples from foreign countries and neighboring countries and 3) should promote industries and businesses that rely on advanced technology to produce products with higher value added.

Keywords: Impact, Development, Special Economic Zone

บทนำ

จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หนึ่งในนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญคือการเสริมบทบาทในประชาคมอาเซียน โดยเร่งพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่มีการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เป็นนโยบายระดับชาติที่ถูกบรรจุไว้ในกรอบยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2577) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดน เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนในภูมิภาคเข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยการ พัฒนาประเทศด้วยการส่งเสริมให้มีการค้าและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จะช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนในลักษณะเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) จึงนับเป็นแนวคิดการพัฒนาที่สำคัญ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. และคณะ, 2560)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ภูมิภาคและพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนรวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อน การพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่เมืองที่เป็นชุมชนศูนย์กลางของภูมิภาคและเมืองชายแดน ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นประตูการค้าที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ ให้สามารถเชื่อมโยงกับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ อันจะเป็นการพัฒนาฐานการผลิตใหม่ของประเทศในระยะยาว ขณะเดียวกัน จะต้องรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ อาทิ ด้านการเกษตร ด้านการค้า ด้านการท่องเที่ยวและบริการ และด้านอุตสาหกรรม ซึ่งการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมไทยที่ผ่านมาเป็นไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย จะต้องพิจารณาอย่างรอบด้านทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยศึกษาจากความสำเร็จและความล้มเหลวของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจมีความคล่องตัว ดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ และต้องมองการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวทางการค้า ในระดับภูมิภาคอาเซียน เช่น ปัญหาลักลอบค้ายาเสพติด สินค้าหนีภาษี ปัญหาอาชญากรรมจากความขัดแย้งของผู้มีอิทธิพล รวมถึงการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาคและในระดับท้องถิ่นในพื้นที่เขตพิเศษต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างบูรณาการกับนโยบายของเขตเศรษฐกิจพิเศษได้

องค์ประกอบทางด้านกายภาพและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า องค์ประกอบทางด้านกายภาพ ควรวางผังเมืองให้

เป็นระบบ และการคมนาคมขนส่งมีความสะดวกปลอดภัย มีการจัดสรรที่ดินให้เหมาะสมอย่างเป็นระบบ ด้านการค้าและการบริการ ควรสนับสนุนการเปิดเสรีการค้า เขตปลอดภาษี การสนับสนุนการค้าชายแดน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านแรงงาน ควรพัฒนาฝีมือแรงงานให้เป็นมาตรฐาน สวัสดิการสำหรับแรงงาน การเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย ให้มีความสำคัญกับด้านการขยายตัวเมือง และด้านแรงงานมากที่สุด การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองชายแดน ให้มีความสำคัญในเรื่องของการคมนาคมและการขนส่งมีความสะดวกและปลอดภัย ช่วยลดต้นทุนในการผลิต และการขนส่งเกิดความคล่องตัว เพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขันมากที่สุด สำหรับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในด้านการขนส่ง ควรมีการเชื่อมโยงระบบการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านควรมีมาตรการร่วมกัน ในการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง ระบบตรวจสอบสินค้าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน ประชาชนเกิดรายได้ทำให้ความต้องการด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นการผ่อนปรนกฎระเบียบด้านการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อให้ง่ายในการบริหารพื้นที่ ควรมีการพิจารณาเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการวางผังเมืองและนโยบายของภาครัฐ (ไพศาล แสงจันทร์, 2558)

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง สังคมและกฎหมาย สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม สาธารณูปโภค การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นอกจากนี้ยังขาดรายละเอียดของแผนงานแต่ละด้านส่งผลให้เกิดข้อบกพร่องที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การตัดสินใจแบบกระจัดกระจาย เป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วนโดยขาดแผนแม่บทการดำเนินงานในภาพรวมที่ใช้เป็นกรอบกำกับให้การพัฒนาให้สอดคล้องกันในทุกด้านอย่างแท้จริงและ 2) การใช้ตัวแบบเดียว (model) เป็นกรอบแนวคิดในการจัดตั้งพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในทุกพื้นที่ทั้งที่ต่างมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันมาก ทำให้ขาดข้อมูลที่มีรายละเอียดในระดับพื้นที่ที่เพียงพอสำหรับการกำหนดนโยบายและกำหนดแผนงานที่มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามพื้นที่ 4 ปัจจัยด้านการจัดการด้านองค์การ โดยการสร้างความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership: PPP) เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน (สมพงษ์ ศิริโสภณ ศิลป์และคณะ, 2562)

ต่อมารัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อพัฒนาพื้นที่ 10 จังหวัดขึ้นบังคับใช้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 10 แห่ง โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร การขับเคลื่อนยังเป็นไปด้วยความล่าช้า ซึ่งนอกจากยังมีปัญหาในเรื่องความไม่ชัดเจนของนโยบายภาครัฐ เงินทุน การจัดหาที่ดิน ตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนแล้วยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาหาทางปรับปรุง แก้ไขเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ

จังหวัดมุกดาหาร สามารถขับเคลื่อน และบรรลุเป้าหมายไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งควรจะได้รับการศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เชิงวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

สังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว โดยทำการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ คือเอกสารเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและต่างประเทศ และเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเชิงพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบไปด้วยผู้กำหนดนโยบาย ตัวแทนกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นักธุรกิจในพื้นที่ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลโดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา และเรียบเรียงไว้ตามลำดับในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และจัดการ

สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ประเด็นผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อและแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในระดับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบโอกาส ปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

การประมวลข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และสุดท้ายจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนด้วยศักยภาพในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านกิจการเป้าหมายในการขับเคลื่อน การกำหนดกิจการเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ดำเนินการอยู่ มีข้อบกพร่องที่สำคัญ คือ การใช้ตัวแบบเดียว (Model) เป็นกรอบแนวคิดในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในทุกพื้นที่ ที่อัตลักษณ์แตกต่างกันมาก ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่ควรลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor intensive) แต่ในพื้นที่ชายแดนมุกดาหาร (ไทย) - สปป.ลาว มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในฝั่งประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าเสมอ เพื่ออาศัยประโยชน์จากความพร้อมของแรงงานที่มีมากกว่า ค่าแรงงานที่ต่ำกว่าและสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences : GSP) ที่ประเทศพัฒนาแล้วให้แก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศกำลังพัฒนา

1.2 ปัจจัยด้านการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร จากเดิมที่เคยพึ่งพิงอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น และรับจ้างการผลิตเพื่อการส่งออกมาเป็นเศรษฐกิจ บนฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีก้าวหน้าและสร้างขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยก้าวข้ามไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างแท้จริง เป็นการยกระดับขีดความสามารถในการผลิตและยกระดับความเชี่ยวชาญแรงงานของไทย

1.3 ปัจจัยด้านสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุน สิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนต้องมีความชัดเจนและเพียงพอต่อการจูงใจในการดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศให้มาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ หากยังไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับ สิทธิประโยชน์

เดิม การลงทุนก็จะยังไม่เกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ ต้องให้มีสิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและผู้อยู่อาศัยทั้งสิทธิทางด้านภาษีอากรและความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใสในการให้บริการ ลดต้นทุนและการลดการทุจริตคอร์รัปชัน

1.4 ปัจจัยด้านการจัดการด้านองค์กร การจัดการด้านองค์กรด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership : PPP) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร โดยภาครัฐจะเป็นผู้วางแผนและส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการของรัฐแบบเบ็ดเสร็จ กำหนดหลักเกณฑ์และกฎระเบียบ เพื่อให้การดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในขณะที่ภาคเอกชนจะเป็นหน่วยงานหลักในการลงทุน เพื่อพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมและกิจการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.5 ปัจจัยด้านการผลักดันการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ การผลักดันการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ไม่ได้ให้อำนาจเบ็ดเสร็จอย่างเพียงพอในการขับเคลื่อน เนื่องจากยังมีลำดับชั้นของกฎหมายไม่สูงนักและเมื่อกระทบต่ออำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่นหรือขัดแย้งกับตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่มีลำดับสูงกว่า ทำให้การผลักดันการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะต่อไปเกิดอุปสรรคและปัญหาในทางปฏิบัติ มีผลกระทบให้การดำเนินงานล่าช้า หรือต้องหยุดชะงัก

1.6 ปัจจัยด้านผู้ประกอบการท้องถิ่น ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร พิจารณาได้จากการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนที่รุนแรงขึ้นของนักธุรกิจรายใหม่จากพื้นที่อื่น ที่เข้ามาลงทุนที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการท้องถิ่นเดิมยังไม่มีขีดความสามารถเพียงพอและยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่เวทีการแข่งขันทั้งการแข่งขันทางด้านราคาและคุณภาพของการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และการค้าขายที่กำลังเติบโต ซึ่งอาชีพที่คนในชุมชนท้องถิ่นที่จะเปลี่ยนหรือทำเสริมจากการมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เกิดขึ้น คือ การทำการค้าขายมากกว่าการทำธุรกิจประเภทอื่น ๆ

1.7 ปัจจัยด้านการผลิต ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ย่อมก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายโดยเสรีของปัจจัยต่าง ๆ ทางการผลิตและการค้าภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้สองส่วนสำคัญด้วยกัน คือ 1) กรณีที่ปัจจัยการผลิตเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนหรือแรงงานเข้าสู่ตลาดของประเทศไทย ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ คือ การแข่งขันที่สูงขึ้นของตลาดสินค้าและบริการรวมทั้งแรงงานที่ต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานให้สามารถแข่งขันกับแรงงานต่างชาติที่เข้ามาประกอบ

อาชีพในเขตเศรษฐกิจเดียวกันและ 2) กรณีปัจจัยการผลิตเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนฐานการผลิตออกสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งภาครัฐ โดยเฉพาะรัฐบาลจะต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว

2. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 สถานะของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2556 มิได้กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด เป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เช่น กฎหมายที่ดิน กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายส่งเสริมการลงทุน ทำให้ในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อการบริหารจัดการของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

2.2 สิทธิประโยชน์ไม่จูงใจ สิทธิประโยชน์ที่ให้การการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับสิทธิประโยชน์เดิม ส่วนใหญ่จะเป็นสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายเดิมอยู่แล้ว แต่จะมีการให้สิทธิเพิ่มเติม คือ ลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ให้เหลืออัตราร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ สำหรับกิจการที่ตั้งขึ้นใหม่ ภายหลังกฎหมายมีผลใช้บังคับหรือการขยายอาคารถาวรที่ใช้ในการประกอบกิจการ และมีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นการใช้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติม การใช้สิทธิประโยชน์สำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ยังคงอิงกับสิทธิประโยชน์เดิมอยู่ น่าจะเป็นเพราะพระราชบัญญัติเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูง ถ้าจะให้สิทธิประโยชน์ที่สูงกว่าที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ จำเป็นต้องมีการแก้กฎหมาย ทำให้เกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนนโยบาย นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังขาดการใช้สิทธิประโยชน์เพื่อการถ่ายโอนเทคโนโลยี มีเพียงแต่การให้สิทธิและประโยชน์ให้แก่ผู้ทำวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศไทยเท่านั้น

2.3 สถานที่ตั้งอยู่ห่างจากประตูการส่งออกหลักของไทย พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีข้อได้เปรียบที่อยู่ใกล้ประเทศเพื่อนบ้าน สามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบที่ขาดแคลนในประเทศไทยแต่หาได้ง่ายในประเทศเพื่อนบ้านและสามารถส่งสินค้าที่ผลิตได้ไปจำหน่ายในประเทศเพื่อนบ้าน แต่มีข้อเสียเปรียบที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร คือ สถานที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ห่างไกลจากประตู (Gateway) การส่งออกหลักของไทยที่จะเชื่อมโยงกับตลาดสำคัญของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรปและญี่ปุ่น ทำให้การส่งออกสินค้าจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารมีต้นทุน โลจิสติกส์สูงกว่าการส่งออกจากพื้นที่อื่นของประเทศที่ตั้งอยู่ใกล้ท่าเรือหรือสนามบินที่เป็นประตูการส่งออกของไทย

3. แนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารสามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่เวทีการแข่งขัน และควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จเพื่อบริการข้อมูลและประสานงานในด้านต่าง ๆ ให้ผู้ประกอบการในจังหวัดในการขับเคลื่อนกิจการเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

3.2 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร อุตสาหกรรมและกิจการเป้าหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะจัดตั้งในฝั่งไทยจังหวัดมุกดาหารควรเป็นอุตสาหกรรมและกิจการที่พึ่งพิงเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เพื่อผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่ากิจการและอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในสปป.ลาวเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันและความซ้ำซ้อนกันเนื่องจากประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนให้สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางเพื่อไปสู่การยกระดับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างแท้จริง เป็นการยกระดับขีดความสามารถในการผลิตและยกระดับความเชี่ยวชาญแรงงานของไทยให้มีมาตรฐาน

3.3 การจัดการด้านองค์การภาครัฐต้องมีความชัดเจนทั้งในด้านบทบาทและการกำหนดนโยบาย เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยภาครัฐจะเป็นผู้วางแผนและส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในขณะที่ภาคเอกชนจะเป็นหน่วยงานหลักในการลงทุน สาธารณูปโภค อุตสาหกรรมและกิจการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติ

3.4 การกำหนดสิทธิประโยชน์ต้องมีความชัดเจนและเพียงพอต่อการจูงใจให้ดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและผู้อยู่อาศัยด้านภาษีอากรต้องมีความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใสในการให้บริการ เพื่อลดต้นทุนและการทุจริตคอร์รัปชัน

3.5 ควรศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษมีคล่องตัวดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ขณะเดียวกันรัฐบาลสามารถดูแลความมั่นคงและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวทางการค้า เพื่อลดผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

3.6 ควรมีศูนย์เฉพาะกิจด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เพื่อออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมรับการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดนเป็นศูนย์ข้อมูลเฉพาะด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร สร้าง

พื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล สะท้อนปัญหาในพื้นที่ ออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานที่สนองตอบความต้องการของอุตสาหกรรมและกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

อภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านกิจการเป้าหมายในการขับเคลื่อน การกำหนดกิจการเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ 2) ปัจจัยด้านการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ 3) ปัจจัยด้านสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนต้องมีความชัดเจนและเพียงพอต่อการจูงใจสอดคล้องกับ Sinha Swappa ศึกษาเกี่ยวกับเปรียบเทียบการลงทุนทางตรง (FDI) ในประเทศจีนและอินเดีย: พวกกล้าหลังสามารถเรียนรู้จากพวกผู้นำได้หรือไม่ (Comparative Analysis of FDI in China and India: Can laggard learn from leaders?) พบว่าหากผู้นำประเทศกล้าตัดสินใจเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเรียนรู้จากประเทศนำหน้า ประเทศกล้าหลังก็สามารถใช้ประโยชน์จากการลงทุนทางตรง (FDI) ได้เช่นกัน 4) ปัจจัยด้านการจัดการด้านองค์กร การจัดการด้านองค์กรด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน 5) ปัจจัยด้านการผลักดันการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ 6) ปัจจัยด้านผู้ประกอบการท้องถิ่น (Sinha, S., 2007) ซึ่งอรุณก คงกล้า ระบุว่าปัจจัยในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับอิทธิพลพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และการตัดสินใจสั่งการของผู้กำหนดนโยบายที่อยู่ระดับบนเท่านั้น 7) ปัจจัยด้านการผลิต ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีสองส่วนสำคัญด้วยกัน คือ 1) กรณีที่ปัจจัยการผลิตเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ สินค้า บริการ การลงทุน และ 2) กรณีปัจจัยการผลิตเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศไทยโดยเฉพาะการเปลี่ยนฐานการผลิตออกสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (อรุณก คงกล้า, 2561)

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1)สถานะของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 มิได้กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการเฉพาะ ควรมีการสร้างความร่วมมือเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) และภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแบบสถาบัน(institutional design) 2)สิทธิประโยชน์ไม่จูงใจ สิทธิประโยชน์ที่ให้การลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับสิทธิประโยชน์เดิม

3) สถานที่ตั้งอยู่ห่างจากประตูการส่งออกหลักของไทย สอดรับกับสมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ โดยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์บางประการแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมพาณิชยกรรมหรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นเพื่อรองรับการลงทุน การจัดหาพื้นที่ให้เช่า (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, และคณะ, 2560) รวมทั้งพัฒนาด้านศุลกากรและตรวจคนเข้าเมือง การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) การสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise : SMEs) และการลงทุนต่อเนื่องของไทยในประเทศเพื่อนบ้าน การจัดระเบียบการบริหารแรงงานต่างด้าว รวมถึงการกำหนดแนวทางการฝึกอบรมแรงงาน (พรพิมล ปลั่งศรีสกุล และคณะ, 2560)

แนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมตรงกับแนวคิดของ J. L. Pressman & A. Widavsky ศึกษาเกี่ยวกับหัวใจสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลระดับสูง พบว่าจะต้องอาศัยหน่วยงานเดียวเท่านั้น ที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Pressman, J.L. & Wildavsky, A., 1973) และยังสอดคล้องกับ R. Weatherly & M. Lipsky ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่าต้องการให้งานนอกเหนือจากงานที่เป็นกิจวัตรประจำวันทั้งหลายสำเร็จลุล่วงไปได้ หน่วยงานที่รับนโยบายไปปฏิบัติ ควรเป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่นพร้อมอยู่แล้ว ดังนั้นการที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงหรือหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ อาจเป็นปัญหาหรือปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากหัวใจสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลในระดับสูงมักจะต้องอาศัยหน่วยงานเดียวเท่านั้นที่รับผิดชอบนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาใหม่ (Weatherly, R., & Lipsky, M., 1997)

2. การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับการศึกษาของอดิเรก พันเขียว ที่ศึกษาเรื่องการยอมรับ ความคาดหวังและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในจังหวัดตาก ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ การสนับสนุนจากรัฐบาล การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ การปรับปรุงกฎหมาย ปัญหาการเมืองและความขัดแย้ง การบริหารจัดการ ศักยภาพของพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชน (อดิเรก พันเขียว, 2557)

3. การจัดการด้านองค์กรภาครัฐต้องมีความชัดเจนทั้งในด้านบทบาทและการกำหนดนโยบาย โดยจะต้องแก้ปัญหาความมั่นคง โดยใช้กลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์, 2559) ได้แก่ 1) สนับสนุนพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ 2) สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน 3) สนับสนุน SMEs และการลงทุนต่อเนื่อง และ 4) จัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน

4. การกำหนดสิทธิประโยชน์ต้องมีความชัดเจนและเพียงพอต่อการจูงใจที่จะดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ โดยหากอยู่ในประเภทกิจการที่กำหนดก็จะได้รับสิทธิและประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มเติมของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 4/2557 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2557 ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการภาษีของกรมสรรพากร มาตรการของกระทรวงการคลัง มาตรการส่งเสริมการลงทุนของกรมศุลกากร มาตรการสินเชื่อเพื่อการลงทุน รวมถึง มาตรการสนับสนุนด้านแรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในโครงการได้แบบไป – กลับ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2559)

5) ควรศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน

6) ควรมีศูนย์เฉพาะกิจด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร” ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อเสนอแนะทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำสภาพอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นใน 3 เรื่อง คือ 1)สถานะของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2556 2)สิทธิประโยชน์ไม่จูงใจ สิทธิประโยชน์ที่ให้การลงทุน 3) สถานที่ตั้ง อีกทั้งในส่วนของปัจจัยส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ด้านเศรษฐกิจที่มี 6 ปัจจัย และข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหารที่สามารถนำไปเป็นแบบแผนในการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการแก้ปัญหา การวางกลยุทธ์ การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาและสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้กับจังหวัดที่มีบริบทใกล้เคียงนำไปปรับใช้ได้

เอกสารอ้างอิง

พรพิมล ปลั่งศรีสกุล และคณะ. (2560). การนำนโยบายด้านแรงงานไปปฏิบัติในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนของประเทศไทย. วารสารการบริหารปกครอง, 6(2), 284 - 304.

- ไพศาล แสงจันทร์. (2558). องค์ประกอบทางด้านกายภาพและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. ใน เอกสารการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมือง ประจำปี 2558. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ. (2562). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2562 จาก www.nesdb.go.th
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. และคณะ. (2560). เงื่อนไขการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) และภาคส่วนอื่นๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย. วารสารการบริหารปกครอง, 6(1), 130-150.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์. (2559). เขตเศรษฐกิจพิเศษไทย 5 จังหวัด 6 พื้นที่เพื่อรองรับ AEC. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2559 จาก <http://www.asean thai.net/>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). การลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษคู่มือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.
- อดิเรก พันธิ์เขียว. (2557). การยอมรับ ความคาดหวังและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดนในจังหวัดตาก. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 4(6), 1-14.
- อุราชนก คงกล้า. (2561). การกำหนดนโยบายของภาครัฐในการบริหารเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว. วารสารการบริหารปกครอง, 7(1), 378 - 395.
- Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1973). Implementation. Berkeley: University of California Press.
- Sinha, S. (2007). Comparative Analysis of FDI in China and India Can Laggard learn from Leaders. Newyork: Doctoral dissertations.
- Weatherly, R., & Lipsky, M. (1997). Street-level bureaucrats and institutional innovation Implementing special education reform. Harvard Educational Review, 47(1), 171-197.

**การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา
สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน***
**THE CURRICULUM DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT
ON STEM EDUCATION FOR ELEMENTARY TEACHERS
IN BASIC EDUCATION SCHOOL**

มนสิช สิริสมบุญ

Monasit Sittisomboon

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: monasits@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การสร้างหลักสูตร และ 2) การทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอน 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ขั้นตอน 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ประกอบด้วยกรร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตร ขั้นตอน 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับครูประถมศึกษา จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างครูที่อาสาสมัครจำนวนทั้งหมด 185 คน จากนั้นทำการทดสอบทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติ และ เจตคติ และขั้นตอน 4 การประเมินหลักสูตร โดยการศึกษาความคิดเห็นของครูทั้งในด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรมี 8 องค์ประกอบคือ 1.1) หลักการและเหตุผล 1.2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 1.3) โครงสร้างหลักสูตร 1.4) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 1.5) กิจกรรมการฝึกอบรม 1.6) ระยะเวลา 1.7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 1.8) การวัดและประเมินผล 2) หลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า 2.1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้หลังใช้สูงกว่าก่อนการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ครูมีความสามารถในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ หลังการใช้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3) ครูมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้หลังการใช้สูงกว่าก่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

* Received 30 April 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 18 June 2020

2.4) ครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรโดยภาพรวมเฉลี่ย ทุกด้าน ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา, ครูประถมศึกษา, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this research were (1) to develop curriculum in learning management on STEM Education, (2) to implement curriculum in learning management on STEM Education for elementary teachers in Basic Education School. The research is conducted by Research and Development approach with 4 steps. Step 1 is to study basic information for curriculum development by reviewing literature related to curriculum development and learning management on STEM Education. Step 2 is to construct and verify quality of the curriculum including drafting curriculum, verifying quality and launching pilot study. Step 3 is to implement the curriculum with 30 elementary teachers by simple random sampling from 185 volunteering elementary teachers, then, applying knowledge and comprehension test, skills test, and attitude test. And step 4 is to evaluate the curriculum by studying teachers' opinion towards input, process, and product. Statistics used in the analysis are Mean, Standard Deviation, and t-test. Findings of the research are: 1) The Curriculum has 8 components; 1.1) Rationale, 1.2) Curriculum Objectives, 1.3) Curriculum Structure, 1.4) Curriculum Content, 1.5) Training Activities, 1.6) Timeline, 1.7) Materials and Learning sources, 1.8) Measurement and Evaluation, and 2) After implementing the Curriculum; 2.1) the teachers have knowledge and comprehension in learning management higher than before at significance level .05, 2.2) the teachers have practical skills in learning management higher than the set criteria 70 percent at significance level .05, 2.3) the teachers have attitude towards learning management higher than before at significance level .05, and 2.4) the teachers have an average overall opinions on the curriculum in terms of input, process and product appropriateness at the most level.

Keywords: Curriculum Development, Learning Management on STEM Education, Elementary Teachers, Basic Education School

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา ได้มีบทบัญญัติไว้ดังนี้ มาตรา 22 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ การศึกษาในเรื่อง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ ภาษาไทยอย่างถูกต้อง มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้มาตรา 24(2) กำหนดว่า “ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญ สถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา” มาตรา 24(3) กำหนดว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล และประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

สะเต็มศึกษา หรือ STEM Education เป็นคำย่อมาจาก วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการ บูรณาการระหว่างสาขาวิชา ให้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงในการ ดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในชั้นเรียนกับบริบทโลกของความเป็นจริง เกิดทักษะสำคัญเพื่อ การดำรงชีวิตในสังคมและการนำมาซึ่งการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ หรือนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาขีด ความสามารถของประเทศ (อภิสิทธิ์ ธงไชย, 2556)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานภายใต้นโยบายขับเคลื่อน “สะเต็มศึกษา” หรือ Science Technology Engineering and Mathematics Education ของรัฐบาลที่ต้องการผลิตและ พัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีให้มีสมรรถนะเพื่อรองรับ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ด้วยการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) และการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ที่สามารถนำไปใช้โดยการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อการทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามแผนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปกร่างหลักสูตรในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ประกอบด้วย

- 1) การยกร่างหลักสูตร โดยนำข้อมูลจากผลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ตามองค์ประกอบดังนี้

1.1 หลักการและเหตุผล โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพิจารณากำหนดหลักการของหลักสูตร ว่ามีลักษณะและจุดเน้นอย่างไร และมีวิธีการเฉพาะอย่างไร

1.2 จุดมุ่งหมายหลักสูตร โดยการศึกษาเป้าหมายในการฝึกอบรมหลักสูตร มากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยมุ่งพัฒนาให้ผู้รับการฝึกอบรม

เปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และเจตคติในการจัดการเรียนรู้

1.3 โครงสร้างหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ที่ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และด้านเจตคติ โดยแบ่งระยะเวลาดำเนินการเพื่อการเตรียมการใช้หลักสูตร การอบรมปฏิบัติการ และการปฏิบัติการในสถานศึกษา

1.4 เนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ มาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ

1.5 กิจกรรมการฝึกอบรม โดยกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร กำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติจริง

1.6 ระยะเวลาโดยกำหนดให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมการดำเนินการ ความสนใจและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ

1.7 สื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และตามแนวคิด สะเต็มศึกษาเป็นสำคัญ

1.8 การวัดและประเมินผล โดยกำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตร และกำหนดให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และด้านเจตคติ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ที่เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา และมีประสบการณ์ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสะเต็มศึกษาที่เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านสะเต็มศึกษา จำนวน 4 ท่าน รวมจำนวน 7 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมต่าง ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษามาข้อมูลด้านความเหมาะสมของหลักสูตรโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1 นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองนาร่อง (Pilot Study) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองนาร่องการใช้หลักสูตร โดยทำการทดลองนาร่องกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อาสาสมัคร จำนวน 5 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบในเบื้องต้นว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยพิจารณาใน

ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรม หลังจากนั้นได้ทำ(การ)แก้ไขปรับปรุงหลักสูตร และจัดทำเป็นเอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์เพื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในขั้นตอนต่อไป

2. การทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้หลักสูตรกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่อาสาสมัครเข้ารับการศึกษาอบรม จำนวนทั้งหมด 185 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา แบบวัดทักษะการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร 3 ระยะดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนฝึกอบรม จำนวนเวลา 7 วัน โดยดำเนินการรับสมัครครูที่สอนระดับประถมศึกษาที่มีความสมัครใจ กำหนดวัน เวลาและสถานที่ เพื่อใช้ในการฝึกอบรมและนัดหมายกำหนดการฝึกอบรมครูที่สมัครเข้าร่วมทำการวิจัย และจัดเตรียมคู่มือหลักสูตร และสื่อประกอบ เพื่อใช้ในการฝึกอบรม และการปฏิบัติการ

ระยะที่ 2 การดำเนินการฝึกอบรม จำนวนเวลา 3 วัน โดยดำเนินการการประชุมชี้แจงหลักสูตร ทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาก่อนการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังจบการฝึกอบรม และมอบหมายให้ครูผู้เข้ารับการศึกษาอบรมกลับไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษา อย่างน้อยคนละ 1 แผน ที่สถานศึกษาของตนเอง และ

ระยะที่ 3 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวนเวลา 40 วัน โดยดำเนินกิจกรรมกำหนดตารางเวลาการออกตรวจเยี่ยม การนิเทศการสอน รวมทั้งการติดตามและตรวจผลการปฏิบัติการสอนของครูอาสาสมัครทุกคน มอบหมายให้ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา มาสอนในสถานศึกษาของตนเอง ทำการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และประเมินการปฏิบัติการสอน และนำผลการประเมินเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอผลงาน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินการปฏิบัติการ และการประเมินเจตคติด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลัง โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ แล้วแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้โดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 องค์ประกอบ คือ

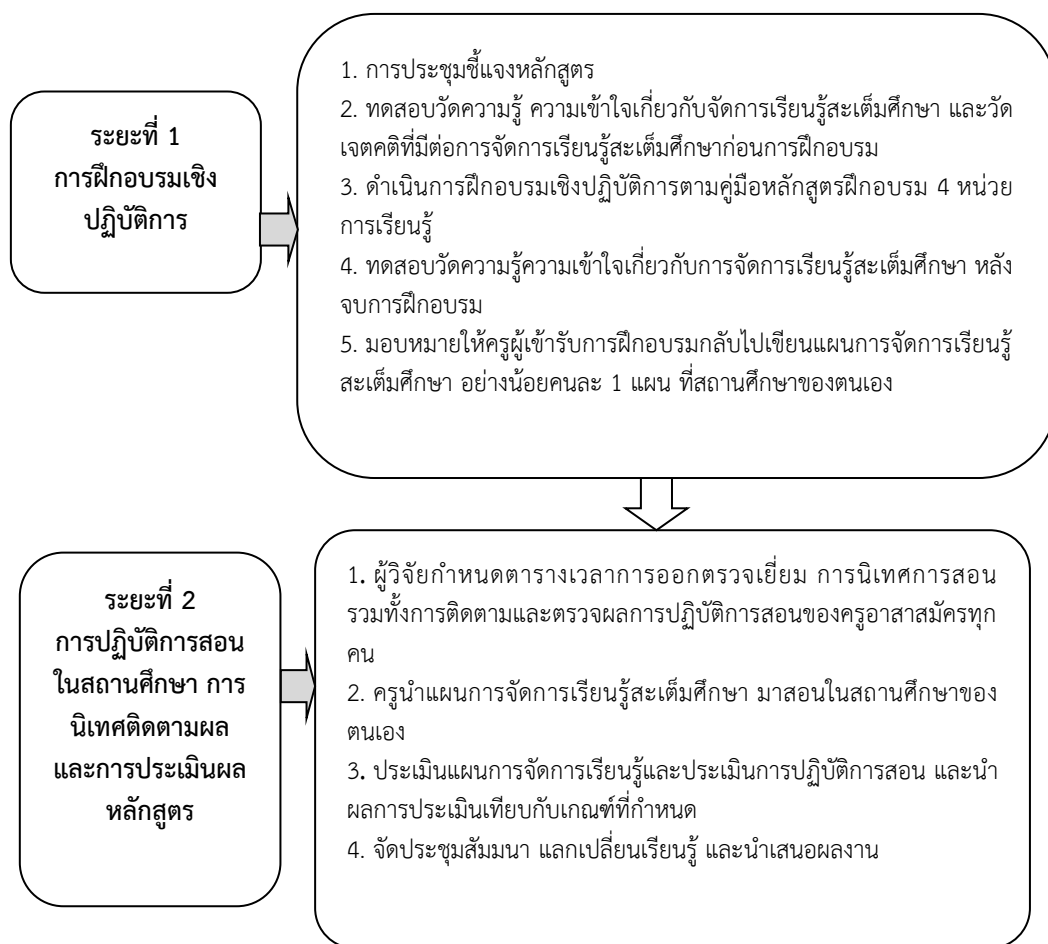
1.1 หลักการและเหตุผล

สะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ที่มุ่งแก้ปัญหาในชีวิตจริง เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ ทักษะชีวิตความคิดสร้างสรรค์ และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการปฏิบัติงานที่ต้องใช้องค์ความรู้และทักษะกระบวนการด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้กับปัญหาในชีวิตจริง

1.2 จุดมุ่งหมายหลักสูตร

เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติการ และมีเจตคติที่ดีในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

1.3 โครงสร้างหลักสูตร โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะดังนี้

1.4 เนื้อหาสาระของหลักสูตร

เนื้อหา	กิจกรรม	เวลา (ชม.)
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา 1.1 ความหมายของสะเต็มศึกษา 1.2 องค์ประกอบ 4 วิชาของสะเต็มศึกษา 1.3 การเปรียบเทียบแนวคิดและทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ 1.4 กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 1.5 การบูรณาการในสะเต็มศึกษา 1.6 แนวทางการนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 1.7 การวัดและประเมินผล	ทฤษฎี	3
2. ฝึกปฏิบัติการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา กิจกรรมที่ 1: การออกแบบผังมโนทัศน์เพื่อบูรณาการ ทักษะ	ทฤษฎี / ปฏิบัติ	6

เนื้อหา	กิจกรรม	เวลา (ชม.)
กระบวนการ		
กิจกรรมที่ 2: การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตาม ชั้นปีของผู้เรียน		
กิจกรรมที่ 3: การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด		
กิจกรรมที่ 4: การจัดทำโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามแนวสะ เต็มศึกษาสู่ห้องเรียน		
กิจกรรมที่ 5: การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามแนวสะเต็ม ศึกษาสู่ห้องเรียน		
กิจกรรมที่ 6: การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็ม ศึกษา		
3. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็ม	ทฤษฎี	3
3.1 กรณีตัวอย่าง แผนการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เรื่อน้อยลอยน้ำ		
3.2 ฝึกปฏิบัติการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สะเต็ม ศึกษา		
4. การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา	ทฤษฎี / ปฏิบัติ	6
4.1 ฝึกปฏิบัติการกิจกรรม 1 รถโบราณ		
4.2 ฝึกปฏิบัติการกิจกรรม 2 เล่นล้อวงกลม		

1.5 กิจกรรมการฝึกอบรม

บรรยายภาคทฤษฎี ฝึกปฏิบัติการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สะเต็ม
ศึกษา และฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 6 ขั้นตอน

1.6 ระยะเวลา

แบ่งระยะเวลาดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อน
ฝึกอบรม จำนวนเวลา 7 วัน ระยะที่ 2 การดำเนินการฝึกอบรม จำนวนเวลา 3 วัน ระยะที่ 3
การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวนเวลา 40 วัน รวมระยะเวลา 50 วัน

1.7 สื่อและแหล่งเรียนรู้

คู่มือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เนื้อหาสาระการฝึกอบรม 4 หน่วย ตอนที่ 2 แผนการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้
สะเต็มศึกษา และตอนที่ 3 Power point นำเสนอสะเต็มศึกษา

1.8 การวัดและการประเมิน

การวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร ทั้ง 3 ด้านคือด้านความรู้ความเข้าใจ ด้าน
ทักษะปฏิบัติการ และด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

2. หลังการทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผลโดยสรุปดังนี้คือ

2.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการฝึกอบรม		หลังการฝึกอบรม		t	p
			($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.		
	30	60	14.47	2.193	20.80	2.709	12.246*	2.76

2.2 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังการฝึกอบรมกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (กำหนดคะแนนเกณฑ์ผ่าน 52.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75) โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

การทดสอบหลังการฝึกอบรมของกรุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t	p
	30	75	63.80	1.919	32.25*	1.43

2.3 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสำหรับครูประถมศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการฝึกอบรม		หลังการฝึกอบรม		t	p
			($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.		
	30	200	100.33	9.40	174.46	6.44	34.59*	1.97

2.4 ผลการประเมินความคิดเห็นของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษา โดยภาพรวมเฉลี่ยทุกด้าน ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้าน กระบวนการ และด้านผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำหรับครูประถมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบด้านความคิดเห็นที่มี ต่อหลักสูตร	n = 30		ระดับความเหมาะสม
	($\bar{X}$)	S.D.	
ปัจจัยนำเข้า	4.87	0.34	มากที่สุด
กระบวนการ	4.63	0.55	มากที่สุด
ผลผลิต	4.60	0.61	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.72	0.147	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. ด้านการสร้างหลักสูตรการจัดการรู้สะเต็มศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยหลักสูตรประกอบไปด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้ และได้มีการทดลองนำร่อง การใช้หลักสูตร เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้กับครูผู้สอนทั้งในด้านความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อการฝึกอบรม ปัญหาและอุปสรรคเพื่อปรับหลักสูตรให้เหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นไปตามแนวทาง ของการฝึกอบรมหลักสูตรของทาบา ที่ได้เสนอว่ากระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สำรวจความต้องการ 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือก เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) การคัดเลือกประสบการณ์/กิจกรรม 5) การคัดเลือกประสบการณ์ การเรียนรู้ 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) การกำหนดสิ่งที่จะประเมิน (Taba, H., 1962)

2. ด้านผลการทดลองใช้หลักสูตร

2.1 จากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนานั้นสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจ

ในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภรัตน์ มิ่งสมร และ สมใจ กงเดิม ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้ให้ความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานเรื่องการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาจากกิจกรรมการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษามีเนื้อหาสำคัญ 4 หน่วยที่สร้างขึ้น (ศุภรัตน์ มิ่งสมร, 2554); (สมใจ กงเดิม, 2556) สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มากำหนดเนื้อหาในการฝึกอบรมในหน่วยต่าง ๆ จึงนับได้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับสภาพและปัญหาและสามารถช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้ การเรียนรู้ได้เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยากตามลำดับ

2.2 จากผลการประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ พบว่า การประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สลิลนา ภูมิพาณิชย์ และพงศธร ไพจิตร เนื่องจากการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้มีการจัดให้อบรมเน้นเชิงปฏิบัติการ จึงสามารถนำไปใช้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ทำให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้มากขึ้น และมีการแจ้งเกณฑ์การประเมินล่วงหน้าทำให้ครูผู้สอนทราบเพื่อการเตรียมการสอนตามวันเวลาที่กำหนด และบรรยากาศในการประเมินการสอนมีความเป็นกันเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน ทั้งนี้เป็นผลจากการฝึกอบรมที่มีระยะเวลาถึง 50 วัน ทำให้มีโอกาสนในการทำกิจกรรมร่วมกันหลายครั้ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งถือได้ว่าหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่สร้างขึ้นได้พัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้เป็นอย่างดี (สลิลนา ภูมิพาณิชย์, 2560); (พงศธร ไพจิตร, 2561)

2.3 จากผลการประเมินด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา พบว่า ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาเจตคติที่ดีในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้จริง เนื่องจากหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่สร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและมีเนื้อหาในหน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก สร้างความรู้สึก ความตระหนักในเรื่องการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และมีกิจกรรมการฝึกอบรมที่หลากหลาย สามารถทำให้เป็นรูปธรรมได้ การฝึกปฏิบัติจริงการได้สัมผัสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงเป็นการจุดประกายให้ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญจำเป็นอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้เกิด

ความรู้สึกในเชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ได้แก่ การยินยอม (Compliance) การเลียนแบบ (Identification) และการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความต้องการอยากเปลี่ยน (Internalization) สอดคล้องกับแนวคิดของ Lionberger ที่กล่าวว่า เจตคติว่ามีขั้นตอนที่จะเกิดการยอมรับ 4 ระดับ ได้แก่ ขั้นรับทราบ (Awareness) ขั้นเกิดความสนใจ (Interest) ขั้นทดลองปฏิบัติ (Action) และขั้นยอมรับ (Adoption) และเนื่องจากการฝึกอบรมเป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม เรียนรู้และปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ จึงส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้สู่สะเต็มศึกษา (Lionberger, H. F., 1960) สอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิส เสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกซึ่งกันและกัน มีการแนะนำให้คำชี้แนะ จะช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้ (Davis, K., 1977) ซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนในหลักสูตร ได้เน้นความสำคัญของการปฏิบัติจริงโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดการฝึกอบรมที่เป็นไปตามความต้องการครูทุกคน ทำให้เกิดความกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมมีความรับผิดชอบในการทำงาน ทั้งงานเดี่ยว และงานกลุ่ม จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยการฝึกอบรมหลักสูตรของ งามอาจ พงษ์พิสุทธิ์ บุปผา ที่พบว่าหลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติสูงขึ้น (งามอาจ พงษ์พิสุทธิ์บุปผา, 2541)

2.4 สำหรับการประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สู่สะเต็มศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สู่สะเต็มศึกษาโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นในด้านปัจจัยนำเข้ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิตตามลำดับ ซึ่งมีประเด็นการอภิปรายผลได้ดังนี้

2.4.1 ด้านปัจจัยนำเข้า ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนที่ได้รับการฝึกอบรมต่อปัจจัยนำเข้าที่มีต่อหลักสูตร พบว่าผลการประเมินความคิดเห็น มีความเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 8 รายการ คือ ในด้านจุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดเรียงเนื้อหา เอกสารประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ความเชี่ยวชาญของวิทยากร ความเหมาะสมของระยะเวลา และความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สลิลนา ภูมิพาณิชย์ ทั้งนี้เนื่องจาก สถานที่ที่จัดการฝึกอบรมมีความพร้อมในเรื่องอาคาร สถานที่ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี อีกทั้งการได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง (สลิลนา ภูมิพาณิชย์, 2560)

2.4.2 ในด้านความคิดเห็นในด้านกระบวนการฝึกอบรม พบว่าครูมีความคิดเห็นในภาพรวมในระดับมากที่สุด ในการดำเนินการฝึกอบรมเน้นการปฏิบัติจริง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากร มีการวางแผนการฝึกอบรมอย่างมีขั้นตอน และการดำเนินการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งการประเมินหลักสูตรการจัดการรู้เพิ่มเติมศึกษาทั้ง 3 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คันสร คงยืน ได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะหัวหน้าศูนย์บ่มเพาะ อาชีวศึกษาในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จากการประเมินหลักสูตร พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในระดับมาก (คันสร คงยืน, 2552)

2.4.3 ในด้านความคิดเห็นในการผลิต ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากที่สุด ในด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สลิลนา ภูมิพาณิชย์ และ คันสร คงยืน ทั้งนี้เนื่องจากความรู้ที่ได้รับในการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4 เป็นความรู้ที่เฉพาะสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูประยุกต์ความรู้ที่ได้รับสู่การปฏิบัติ เกิด ความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น (สลิลนา ภูมิพาณิชย์, 2560); (คันสร คงยืน, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา สำหรับครูประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ การวัดและประเมินผล ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรการจัดการรู้เพิ่มเติมศึกษาไปใช้คือ 1) การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอนทุกคนทราบ และมีความเข้าใจตรงกันในบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจตลอดการฝึกอบรม และผู้ให้การฝึกอบรมควรศึกษาหลักสูตรและคู่มือหลักสูตร เพื่อทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติกิจกรรมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 2) การฝึกอบรมควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการฝึกอบรม กำหนดระยะเวลา สถานที่ ตลอดจนสามารถปรับเนื้อหา และกิจกรรมตามต้องการตามพื้นฐานความรู้เดิม เพื่อตอบสนองความต้องการสูงสุดของโรงเรียน และครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งควรสร้างประสบการณ์เชิงรูปธรรม ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูด้วยกัน 3) ฐานการฝึกอบรมที่จะส่งผลต่อความสำเร็จใน

การฝึกอบรมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษา ควรเน้นการฝึกอบรมที่ควบคู่กับการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ไปปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามสถานการณ์จริง รวมทั้งผู้ให้การฝึกอบรมต้องให้ความสำคัญของกระบวนการ พัฒนาทุกขั้นตอน เช่น การประชุมเพื่อวางแผน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเขียนแผนการจัดการเรียน การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และควรมีการประชุมสรุปผลปัญหาและอุปสรรคเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป 4) ในการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามที่เหมาะสม ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหาร ครูวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และวิทยากรภายนอก จึงต้องออกนิเทศ ติดตามผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกด้าน และ 5) ในกรณีที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ไม่ผ่านการประเมินภาคปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ให้การฝึกอบรมพิจารณาข้อบกพร่องจากเกณฑ์การประเมินตามรายการต่างๆ เพื่อหาทางแก้ไขให้ตรงตามประเด็นที่ไม่ผ่าน สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่องต่อไปที่น่าสนใจคือ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษาผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ หรือพัฒนาหลักสูตรบทเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อการใช้หลักสูตรได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ครุสภา ลาดพร้าว.
- คันศร คงยืน. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะหัวหน้าศูนย์บ่มเพาะอาชีวศึกษาในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- พงศธร ไพจิตร. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูสาขาวิชาพลศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุกลรัตน์ มิ่งสมร. (2554). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สมใจ กงเดิม. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- สลิลนา ภูมิพาณิชย์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- องอาจ พงษ์พิสุทธิ์บุบผา. (2541). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมผู้นำทางการเกษตร สำหรับนักเรียนโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ. กช.). ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิสิทธิ์ ธงไชย. (2556). สะเต็มศึกษากับพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. สมาคมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 19(ม.ค.- ธ.ค.), 35-40.
- Davis, K. (1977). Human behavior at work. New York: McGraw – Hill.
- Lionberger, H. F. (1960). Adoption of New Ideas and Practices. Ames, IA: Iowa State University.
- Taba, H. (1962). Curriculum Development Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and World.

การวิเคราะห์อิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี
ของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE ANALYSIS OF THE INFLUENCE OWNERSHIP STRUCTURE OF
VALUE RELEVANCE OF ACCOUNTING INFORMATION IN LISTED
COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

จารุวรรณ เอกสะพัง

Jaruwan Aeksapang

พิเชษฐ์ โสภาพงษ์

Phichet Sopapong

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: jaru_suwan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อทดสอบอิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยการทบทวนเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการใช้กระดาษทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบ 56 - 1 รายงานประจำปีของบริษัทกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 1,200 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 5 ปี ระหว่าง 2556 – 2560 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล Path Analysis พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการทดสอบโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร และสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี เพราะลักษณะโครงสร้างผู้ถือหุ้นทำให้เกิดมูลค่าข้อมูลทางบัญชีเพื่อส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน โดยใช้การวิเคราะห์ความเกี่ยวข้อง

* Received 10 May 2020; Revised 13 June 2020; Accepted 21 June 2020

ข้อมูลทางการบัญชี เพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ทางด้านการบริหารงานของแต่ละลักษณะ
โครงสร้างผู้ถือหุ้นมีผลต่อความน่าเชื่อถือข้อมูลทางการเงิน

คำสำคัญ: โครงสร้างผู้ถือหุ้น, มูลค่าข้อมูลทางบัญชี, บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This article of aimed to check on the conformity between the developed model and the empirical data; thus, to test on the structural influence of ownership structure the values relevance of accounting information of the listed companies in the Stock Exchange of Thailand. The author conducted literature review on the relevant document, textbooks, and researches then, collected data from the listed companies Stock Exchange of Thailand using the paper for data collection through form 56-1 on the annual company report. Research samples were the listed companies in the Stock Exchange of Thailand. There were 1,200 samples which were the listed companies in the Stock Exchange of Thailand for 5 years between B.E. 2556 – 2560 as retrieving from purposive sampling method. The statistics used for data analysis were the average and standard deviation. The statistics used for hypothesis testing were the analysis of SEM and Path analysis. It was found that the causal relationship model of the influential factors value relevance of accounting information to the hypothesis was conformed to the empirical data. The test of shareholder structure influences toward the values of accounting information was found that the ownership structure, the ratio of foreign ownership, the ratio of institution ownership, the ratio of government ownership, the ratio of Managerial ownership, and family ownership had a positive influence value relevance of accounting information. Since the characteristics of the structure of shareholder could lead to the value relevance of accounting information that would result on the decision of investors. The analysis on the association of the accounting information was used to generate the new knowledge on the administration of each characteristic of ownership structure that could influence on the credibility of financial information.

Keywords: Ownership Structure, Value Relevance of Accounting Information, The Listed Companies In The Stock Exchange Of Thailand

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อกำหนดเพื่อความปลอดภัยสำหรับการใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน โดยมุ่งเน้นว่าการใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน โดยมุ่งเน้นและเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการพัฒนาการทำงานของตลาดโลกโดยการให้ข้อมูลที่ดีแก่นักลงทุน ด้วยการพัฒนาเพื่อให้มาตรฐานรายงานทางการเงินครอบคลุมและให้ความเชื่อมั่น ท้นต่อเวลามากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้จัดทำบัญชีต้องกำกับดูแลเพื่อประโยชน์ของนักลงทุนระดับโลก ถ้ากล่าวถึงการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักลงทุนหลาย ๆ ท่านในการตัดสินใจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์หลักของงบการเงิน ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การให้ข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพสูงเกี่ยวกับหน่วยเศรษฐกิจและประโยชน์ของการตัดสินใจทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักของการรายงานทางการเงิน แน่นนอนไม่มีใครสามารถปฏิเสธความสำคัญของการรายงานทางการเงินได้แน่นอน สอดคล้องกับงาน Nasrin, A. et al. ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพรายงานทางการเงินสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทก็คือโครงสร้างผู้ถือหุ้น เพราะโครงสร้างผู้ถือหุ้นนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อทิศทางการบริหารงานของบริษัท ทั้งในด้านการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) และผลการดำเนินงาน (Nasrin, A. et al., 2019) ซึ่งจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเอเชียในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับปัญหาทางการเงินและการดำเนินงานในระดับที่รุนแรงมาก โดยมีการสันนิษฐานว่าสาเหตุของปัญหาดังกล่าวมาจากการที่ส่วนของการบริหารงานที่ขาดการกำกับดูแลที่ดีอันส่งผลให้ข้อมูลที่เปิดเผยแก่สาธารณชนมีไม่มากพอขาดความน่าเชื่อถือ และไม่โปร่งใสเท่าที่ควรจะเป็นทำให้นำไปสู่สถานการณ์ที่ไม่สามารถประเมินความเสี่ยงของกิจการได้อย่างถูกต้อง (คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559) ฉะนั้นตลาดหลักทรัพย์จึงเล็งเห็นความสำคัญต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่สามารถช่วยบริษัท ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัทให้ดียิ่งขึ้น และเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ตลาดหลักทรัพย์เล็งเห็นความสำคัญและจะสนับสนุนกำหนดนโยบายโครงสร้างผู้ถือหุ้นของแต่ละองค์ประกอบที่เหมาะสมที่สุด เพื่อส่งผลต่อการนำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่น่าเชื่อถือต่อนักลงทุน (ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์, 2560)

ดังที่กล่าวมาการบริหารจัดการบริษัทส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อมูลทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือนั้นคือผู้ถือหุ้นซึ่งเปรียบเสมือนผู้ทำหน้าที่แทนทำให้นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงความเป็นเจ้าของและการควบคุม อธิบายสถานการณ์ผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร และผู้จัดการ แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี (Jensen, M. C. & Meckling, W. H., 1979) ได้แนะนำวิธีแก้ปัญหาตัวแทนโดยการให้ผลตอบแทนผู้บริหารในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะทำให้ผลประโยชน์ของผู้บริหารเป็นไปแนวทาง

เดียวกันกับผู้ถือหุ้นให้ได้มากที่สุด ในทางปฏิบัติ บริษัทต่าง ๆ ได้พยายามคิดค้นวิธีที่จะทำให้ผลประโยชน์ของทั้งผู้ว่าจ้างและลูกจ้างเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งลักษณะโครงสร้างผู้ถือหุ้นจะสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบปัญหาการเป็นตัวแทนที่เกิดขึ้น หากโครงสร้างผู้ถือหุ้นอยู่ในกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้วนั้น หรือเรียกว่าการถือหุ้นแบบกระจุกตัว ดังเช่นในประเทศแถบเอเชียและยังรวมถึงประเทศไทยที่มีปัญหาการเป็นตัวแทนจะอยู่ในผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่มีอำนาจในการควบคุม และการถ่ายโอนเอาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นรายย่อยมาเป็นของตนเองหรืออาจใช้อำนาจควบคุมการดำเนินงานบริษัทเพื่อสร้างผลประโยชน์ส่วนตัวโดยที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบของผู้ถือหุ้นรายย่อย (Asadi, A. & Pahlevan, M., 2016) ดังที่ Easton, P. D. แสดงให้เห็นว่าความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของข้อมูลทางบัญชีส่งผลให้มูลค่าตลาดของส่วนของเจ้าของมีการปรับตัวไปในทิศทางที่สอดคล้องกับมูลค่าตามบัญชีของส่วนของเจ้าของ และนำผลดังกล่าวมาใช้ในการตัดสินใจในการลงทุนซึ่งส่งผลให้มูลค่าตลาดของส่วนของเจ้าของมีการปรับตัวอย่างสอดคล้องกับมูลค่าตามบัญชีของส่วนของเจ้าของ (Easton, P. D., 1999) และ Ball, R. & Brown, P. ในปี 1968 จนถึง ปี 1995 มีความพยายามศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ในข้อมูลบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเงิน โดยศึกษาถึงการนำข้อมูลบัญชีมาใช้ในการตัดสินใจของผู้ถือหุ้น ทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับราคาตลาดหลักทรัพย์ว่าเป็นไปในทิศทางไหนและสรุปได้ว่าทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน (Ball, R. & Brown, P., 1968)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจะศึกษาการวิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันบริษัทมีความสนใจทางด้านการบริหารงานของผู้ถือหุ้นที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของบริษัท และผลักดันไปสู่ความยั่งยืนของบริษัท เกิดผลประโยชน์และผลตอบแทนสูงสุดของบริษัท รวมถึงการเพิ่มมูลค่าให้ผู้ถือหุ้นและมูลค่าข้อมูลทางบัญชีที่ใช้ในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบอิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นประกอบด้วย สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร และสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว ที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ ความสำคัญของการเพิ่มมูลค่าของบริษัทด้วยการบริหารโครงสร้างการถือหุ้นของบริษัท อันก่อให้เกิดมูลค่าข้อมูลทางบัญชี ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับริษัทนำไปประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น เพื่อให้เกิดมูลค่าทางบัญชีที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือได้โดยการควบคุมของผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียในบริษัท จากการศึกษางานวิจัยในอดีตพบว่าส่วนใหญ่จะศึกษาโครงสร้างผู้ถือหุ้นในแต่ละแบบกับมูลค่าข้อมูลทางบัญชี อาทิเช่น (Hass, C., 2013) ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างผู้ถือหุ้นครอบครัวกับมูลค่าข้อมูลทางบัญชี รวมถึง (Shamki, D. & Al - Arussi, A., 2015) ศึกษาผลกระทบของโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับมูลค่าข้อมูลทางบัญชี และส่วนใหญ่การศึกษาในประเทศไทยจะศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างผู้ถือหุ้นกับผล

การดำเนินงานในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การวางแผนแนวทางการบริหารงานของบริษัทได้อย่างถูกต้องในการปรับปรุงมูลค่าข้อมูลทางบัญชีที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน และเป็นสิ่งสะท้อนถึงข้อมูลทางบัญชีต่อความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานของโครงสร้างผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจในการลงทุนของนักลงทุนและบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในการนำไปพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลทางการบัญชีเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างผู้ถือหุ้นต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้สมการเชิงโครงสร้างและวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวนประชากรเป้าหมายข้อมูลทีเก็บจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ จำนวน 8 กลุ่มอุตสาหกรรม จำนวน 527 บริษัท ระยะเวลาที่นำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 5 ปี รวมทั้งสิ้น 2,635 กลุ่มตัวอย่าง (ข้อมูล ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2561) (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561) สำหรับวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้โปรแกรม G*Power³ เพื่อใช้ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีความยืดหยุ่นใช้งานง่ายตลอดจนสามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายข้อมูลทีเก็บจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กำหนดทั้งหมดจำนวน 377 บริษัท จำนวน 5 ปี (377x5) กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมดเท่ากับ 1,885 กลุ่มตัวอย่าง และได้ทำการกำหนดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วย วิธีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างในการ

วิจัย ครั้งนี้เป็น การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) สำหรับข้อมูล ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 240 บริษัท ระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2560 รวมทั้งสิ้น 1,200 กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากบริษัทในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางบริษัทยังไม่สมบูรณ์ข้อมูลไม่ครบ ทำให้ผู้วิจัยเลือกเฉพาะบริษัทที่มีข้อมูลครบถ้วนที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้กระดานทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ 56-1 ของบริษัทรายงานประจำปีของบริษัทและฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ SETSMART เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วทำการสรุปผลการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งแหล่งข้อมูลได้มาจากการทบทวนเอกสาร ตำรา รายงานการวิจัย ซึ่งข้อมูลทุติยภูมิที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ได้มาจากแบบ 56 - 1 ของบริษัท รายงานประจำปีของบริษัทและฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ SETSMART ทั้งนี้เพื่อระบุงุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลทุติยภูมิที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลงบการเงิน ข้อมูลสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัท รวมถึงข้อมูลทางการเงินการวัดมูลค่าราคาตามบัญชีเพื่อทดสอบความต้องการของนักลงทุนของการวิเคราะห์มูลค่าข้อมูลทางบัญชี ซึ่งในแต่ละข้อมูลจะต้องพัฒนาตัวแบบเพื่อเป็นการหาคำตอบของงานวิจัย ลักษณะของตัวแบบในการวิจัยสามารถนำเสนอได้ตามลำดับ ดังนี้

3.1 โครงสร้างผู้ถือหุ้น (Ownership Structure) หมายถึง ลักษณะการถือหุ้นของแต่ละประเภทที่มีสัดส่วนการถือหุ้นที่ไม่เหมือนกัน โดยมีอำนาจควบคุมกิจการและแรงจูงใจในการควบคุมการบริหารงานของบริษัทและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการเพื่อให้มูลค่าหลักทรัพย์ของกิจการเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวน มีนักวิชาการหลายท่านที่ใช้สัดส่วนการถือหุ้นในการวัดโครงสร้างผู้ถือหุ้น (Friska, H. & Reteo, K., 2013) ผู้วิจัยจึงได้ทำการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นออกเป็น 5 ประเภทซึ่ง ประกอบด้วย

3.1.1 สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ (Foreign Ownership) เป็นการแสดงถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่เป็นหน่วยงานต่างชาติ โดยคำนวณจาก $FOR = \frac{\text{จำนวนหุ้นหน่วยงานต่างชาติ}}{\text{จำนวนหุ้นทั้งหมด}}$

3.1.2 สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน (Institutional Ownership) เป็นการแสดงถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่เป็นสถาบัน เช่น กองทุน, บริษัท, ประกันชีวิต, ธนาคาร เป็นต้น โดยคำนวณจาก $INT = \frac{\text{จำนวนหุ้นสถาบัน}}{\text{จำนวนหุ้นทั้งหมด}}$

3.1.3 สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล (Government ownership) เป็นการแสดงถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่เป็นหน่วยงานรัฐบาล โดยคำนวณจาก $GOR = \frac{\text{จำนวนหุ้นหน่วยงานรัฐบาล}}{\text{จำนวนหุ้นทั้งหมด}}$

3.1.4 สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร (Managerial ownership) เป็นการแสดงถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่เป็นกรรมการผู้บริหาร โดยคำนวณจาก $MOR = \frac{\text{จำนวนหุ้นกรรมการบริหาร}}{\text{จำนวนหุ้นทั้งหมด}}$

3.1.5 สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว (Family ownership) เป็นการแสดงถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่เป็นครอบครัว โดยคำนวณจาก $FLT = \frac{\text{จำนวนหุ้นครอบครัว}}{\text{จำนวนหุ้นทั้งหมด}}$

3.2 มูลค่าข้อมูลทางบัญชี (Value relevance of accounting information) การวัดมูลค่าข้อมูลทางบัญชีโดยประยุกต์จาก (Hayati, M. et al., 2015) ประกอบด้วย

3.2.1 กำไรต่อหุ้น Earning per share (EPS) เป็นกำไรสุทธิแบ่งเฉลี่ยให้แก่หุ้นสามัญแต่ละหุ้นของบริษัท แสดงให้เห็นถึงกำไรของบริษัทเมื่อเทียบกับจำนวนหุ้นทั้งหมด สามารถคำนวณได้โดยการนำกำไรสุทธิรอบ 12 เดือนล่าสุดเป็นตัวตั้งแล้วหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น สามารถคำนวณโดย $\text{กำไรสุทธิ} / \text{จำนวนหุ้นที่ออกชำระแล้ว}$

3.2.2 ราคาตามบัญชีต่อหุ้น Book value of equity per share (BVEPS) มูลค่าของบริษัทต่อหุ้นสามัญ 1 หุ้น ตามงบการเงินล่าสุด ซึ่งเสมือนการรายงานมูลค่าของกิจการในทางบัญชีจากการประเมินสินทรัพย์สุทธิ (Net asset value) ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (Specific point in time) ที่สามารถจ่ายคืนให้กับผู้ถือหุ้นสามัญได้ในกรณีเลิกกิจการ และเป็นการประเมินมูลค่าหุ้น โดยคำนวณจาก ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญของบริษัท (รวมมูลค่าหุ้นที่ถือโดยบริษัทย่อย) / (จำนวนหุ้นสามัญ + จำนวนหุ้นบุริมสิทธิ) - จำนวนหุ้นซื้อคืน

3.2.3 กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหุ้น Cash flows from operation activities per share (CFOA) เป็นมูลค่าตัวบ่งชี้เกี่ยวกับจำนวนเงินที่ได้รับจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท ที่มีต่อผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท ซึ่งมีผู้วิจัยหลายท่านได้นำกระแสเงินสดเป็นตัวแปรในการวัดมูลค่าข้อมูลทางบัญชี โดยคำนวณจาก กระแสเงินสดกิจกรรมดำเนินงาน/จำนวนหุ้นที่ออกชำระแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง Lisrel เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุเป็นเทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุหรือตัวแปรทำนายที่มีต่อตัวแปรตาม ทั้งอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เป็นการตรวจสอบอิทธิพลเชิง

สาเหตุของตัวแปรหนึ่งต่ออีกตัวแปรหนึ่งตามที่ผู้วิจัยศึกษาหรือกำหนดขึ้นจากสมมติฐานหรือแนวคิด และสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งต่างประเทศและในประเทศ เพื่อประกอบการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาภายใต้ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น ที่เป็นสิ่งทำให้เห็นถึงรูปแบบปัญหาการเป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น เพราะบุคคลดังกล่าวมีผลต่อการบริหารงานของบริษัท ที่สร้างความสามารถในการแข่งขันนำไปสู่มูลค่าเพิ่มให้กับผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงทฤษฎีทรัพยากร (Theory resources) เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของบริษัท จากการบริหารบริษัทที่ทำให้เกิดมูลค่าข้อมูลทางบัญชีด้วยความสามารถในการจัดการทรัพยากรของบริษัท ที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง จากการควบคุมการใช้สินทรัพย์ หรือทรัพยากรของบริษัทได้ดีกว่า ทำให้ผลการดำเนินงานทางการเงินมีประสิทธิภาพ โดยมีนักวิจัยหลายท่านที่ทำการศึกษเกี่ยวกับโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี อาทิเช่น (Shamki, D. & Al - Arussi, A., 2015); (Lina, Y. & Fub, M., 2017); (Najid, N. A. & Rahman, R. A., 2011); (Andow, A. & David, M., 2016) วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบันมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาลมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัยข้อ 4 โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหารมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัยข้อ 5 โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

6. เกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รายละเอียดของค่าสถิติที่ใช้มีดังนี้ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) (กลียา วานิชย์บัญชา, 2557) คือ การพิจารณาจากการทดสอบค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ที่จะต้องมีค่าต่ำกว่า 2.00 แสดงว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าอยู่ระหว่าง 2.00 - 5.00 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้ ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) การพิจารณาจากการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ มีค่าสูงกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์

ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบและพิจารณาทั้งค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) หมายถึง ปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง นอกจากนี้พิจารณาค่าดัชนี วัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) หมายถึง ปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง ปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ ทั้งนี้ค่า GFI และค่า AGFI จะต้องมีความสูงกว่า 0.90 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ค่าการพิจารณาจากการทดสอบค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน จะต้องมีความต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าแบบจำลองค่อนข้างสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลกับสมมติฐานการวิจัยข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยสามารถอธิบายงานวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เชิงพรรณนา และตัวชี้วัดในการศึกษา ปี พ.ศ. 2556 – 2560

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เชิงพรรณนา และตัวชี้วัดในการศึกษา ปี พ.ศ. 2556 – 2560

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	2556		2557		2558		2559		2560	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
โครงสร้างผู้ถือหุ้น	8.35	13.47	7.35	11.31	10.21	14.61	7.23	11.50	5.77	7.06
สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ	11.31	18.09	8.46	14.62	11.33	19.12	8.26	14.60	7.11	12.56
สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน	9.40	15.86	10.40	18.75	15.01	22.66	9.13	17.20	6.55	10.89
สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล	6.22	12.97	5.75	13.57	7.70	15.95	4.82	11.50	4.69	7.37
สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร	6.19	12.23	7.56	13.42	9.47	15.50	8.61	15.67	5.70	7.34
สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว	8.61	17.11	4.55	8.41	7.54	13.93	5.34	11.52	4.79	6.60
มูลค่าข้อมูลทางบัญชี	6.10	10.70	6.87	11.47	6.19	9.83	6.07	11.61	4.62	6.61
กำไรต่อหุ้น	7.56	12.64	7.91	13.51	7.32	10.80	7.46	13.73	5.57	7.59

ราคาตามบัญชีต่อ หุ้น	6.74	12.23	8.40	15.79	7.11	12.52	7.23	18.56	4.65	6.71
กระแสเงินสดจาก กิจกรรมดำเนินงาน	4.00	8.78	4.31	10.19	3.52	8.61	3.65	9.00	3.88	5.74

จากตารางที่ 1 โครงสร้างผู้ถือหุ้น ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว ข้อมูลการวิจัยทั้ง 5 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2560 สามารถอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2558 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.33 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.11 สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2558 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.01 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.55 สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2558 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.70 ค่าเฉลี่ยต่ำสุดปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2558 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.47 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.70 สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2556 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.61 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79

มูลค่าข้อมูลทางบัญชี ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย กำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ข้อมูลการวิจัยทั้งหมด 5 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2560 สามารถอธิบายเกี่ยวกับมูลค่าข้อมูลทางบัญชี กำไรต่อหุ้น ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2557 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.91 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.57 ราคาตามบัญชีต่อหุ้น ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2557 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.40 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปี พ.ศ. 2557 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปี พ.ศ. 2560 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88

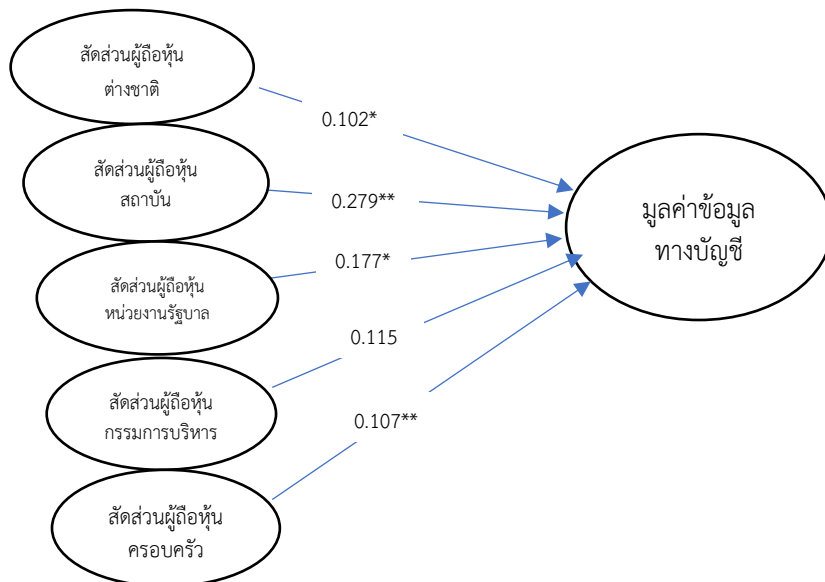
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.1 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากสถิติประเมินความกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ พบว่า ค่าสถิติไค - สแควร์ (χ^2/df) ของโมเดลสมการสมมติฐานมีค่า เท่ากับ 2.75 แสดงให้เห็นว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่ามากกว่า 2.00 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.04 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดีมาก ๆ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีการวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.97 และค่าดัชนีความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 จะแสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยโมเดลโดยปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ มีค่าเท่ากับ 0.966 แสดงว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผลการพิจารณาค่าดัชนีของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง หมายความว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นจึงทำการพิจารณาค่าพารามิเตอร์เป็นลำดับต่อไป โดยเน้นพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลโดยรวมและค่าค่าสัมประสิทธิ์การทำนายของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โครงสร้างผู้ถือหุ้น	มูลค่าข้อมูลทางบัญชี
สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ	0.102** (0.02)
สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน	0.279** (0.02)
สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล	0.177** (0.03)
สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร	0.115* (0.01)
สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว	0.107** (0.02)

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าที่อยู่ใน () คือค่า SE (Standard error)

จากตารางที่ 2 พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ (0.02) สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน (0.02) สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล (0.03) สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร (0.01) และสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว (0.02) มีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าข้อมูลทาง ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบ
H ₁	โครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี	ยอมรับ
H ₂	โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบันมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี	ยอมรับ
H ₃	โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาลมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี	ยอมรับ
H ₄	โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี	ยอมรับ
H ₅	โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี	ยอมรับ

จากตารางที่ 3 พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร และสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว มีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี จึงทำให้ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การวิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย สามารถอภิปรายผลวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานงานวิจัยข้อ 1 ผลการทดสอบสอดคล้องกับสมมติฐาน พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก ต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี ประกอบด้วยกำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เนื่องจากการบริหารงานจากผู้ถือหุ้นต่างชาติให้ความสำคัญต่อประสิทธิภาพข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงาน ทั้งกำไร ราคาตามบัญชี ทุกสิ่งล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเล็งเห็นความสำคัญของความเชื่อถือของข้อมูลที่น่าเสนอต่อบุคคลภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, J. & Wang, X. ทำการเปรียบเทียบการรวบรวมของกิจการภายหลังการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการทำงานของบริษัทการถือหุ้นต่างชาติช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งทางการเงินของบริษัท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิต (Wang, J. & Wang, X., 2015)

สมมติฐานงานวิจัยข้อ 2 ผลการทดสอบสอดคล้องกับสมมติฐาน พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบันมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบพบว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบันมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี ประกอบด้วยกำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ถ้ากล่าวถึงผู้ถือหุ้นมีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทเป็นอย่างมาก เพราะมีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารงานของบริษัทเป็นอย่างมากเพราะเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการควบคุมผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานโดยเล็งเห็นความสำคัญต่อกำไรและราคาหุ้นของบริษัท สอดคล้องกับงานวิจัยของ Novitasari, T. & Januarti, I. ได้กล่าวถึงทฤษฎีตัวแทนจะได้กล่าวถึงการลดปัญหาตัวแทน โดยการเพิ่มสัดส่วนผู้ถือหุ้นที่นอกเหนือไปจากการเพิ่มความเป็นเจ้าของการบริหารจัดการปัญหาของหน่วยงานยังสามารถลดลงโดยการเพิ่มความเป็นเจ้าของสถาบัน การเป็นเจ้าของสถาบันที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่การกำกับดูแลเพิ่มเติม ความพยายามในการลดพฤติกรรมการฉวยโอกาสของผู้จัดการเพื่อให้ผู้จัดการดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ถือหุ้น ความเป็นเจ้าของสถาบันมากขึ้นการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ของบริษัท ซึ่งจะเพิ่มมูลค่าของบริษัท (Novitasari, T. & Januarti, I., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lina, Y. & Fub, M. ได้ทำการตรวจสอบผลกระทบของความเป็นเจ้าของสถาบันกับผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศจีน พบว่า การเป็นเจ้าของสถาบันมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพด้านบัญชี (Lina, Y. & Fub, M., 2017) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะณัฐ ฤณพุทธดม และคณะ ได้

ทำการศึกษาผลกระทบระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนสถาบัน มีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ปิยะณัฐ ฤณพุทธม และคณะ, 2561)

สมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ผลการทดสอบสอดคล้องกับสมมติฐาน พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาลมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาลมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีประกอบด้วยกำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เนื่องจากโครงสร้างการถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาลของประเทศไทยมีกฎหมายบังคับทั้งภาครัฐและเอกชนจึงทำให้ข้อมูลทางบัญชีมีประสิทธิภาพในการรายงานต่อบุคคลภายนอก เพราะถ้าบริษัทใดมีหน่วยงานรัฐถือหุ้น จะทำให้มีความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการสนับสนุนของรัฐบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Najid, N. A. & Rahman, R. A. ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการถือหุ้นโดยหน่วยงานของรัฐบาลต่อผลการดำเนินงาน ในประเทศมาเลเซีย แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของรัฐบาล มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศมาเลเซีย โดยนักลงทุนมีความเชื่อถือว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลจะไม่ส่งผลกระทบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น (Najid, N. A. & Rahman, R. A., 2011)

สมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ผลการทดสอบสอดคล้องกับงานวิจัย พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหารมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหารมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี ประกอบด้วยกำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เนื่องจากโครงสร้างที่มีผู้ถือหุ้นกรรมการบริหารเล็งเห็นผลประโยชน์จึงทำให้เกิดผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเกิดผลประโยชน์แก่ตัวเองและผู้ถือหุ้น โดยการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร ถือเป็นสินทรัพย์ที่ล้ำค่าในการส่งเสริมมูลค่าขององค์กรโดยนักลงทุนจะเล็งเห็นความสำคัญต่อผลส่วนแบ่งกำไร และกระแสเงินสดของกิจการในการนำมาใช้ในการบริหารบริษัท สอดคล้องกับงานวิจัยของ Andow, A. & David, M. พบว่า โครงสร้างการถือหุ้นด้วยผู้บริหาร และโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่เป็นหน่วยงานต่างชาติ ส่งผลเสียต่อผลการดำเนินงานของบริษัท และระดับความเป็นเจ้าของในการบริหารงานของบริษัท สอดคล้องกับข้อโต้แย้งข้างต้นเราคาดการณ์ว่าการเป็นเจ้าของการจัดการเพิ่มขึ้น ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมการสร้างมูลค่าซึ่งจะเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว (Andow, A. & David, M., 2016)

สมมติฐานการวิจัยข้อ 5 ผลการทดสอบสอดคล้องกับงานวิจัย โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีอิทธิพลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีประกอบด้วยกำไรต่อหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เนื่องจาก ผู้ถือหุ้นเป็นส่วนสำคัญต่อการ

บริหารของบริษัท และการศึกษาหลายชั้นที่ตรวจสอบโครงสร้างการเป็นเจ้าของแสดงให้เห็นว่าการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในครอบครัวเป็นรูปแบบโครงสร้างความเป็นเจ้าของที่โดดเด่นที่สุดในบริษัท ภาคเอเชียตะวันออกอย่างเช่นเดียวกับประเทศไทยที่ส่วนใหญ่มีการบริหารโดยผู้ถือหุ้นครอบครัว การบริหารงานแบบนี้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อผลการดำเนินงานและรายการกำไรเพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนกล่าวอีกนัยหนึ่งผลกระทบจากการยึดทรัพย์สินแสดงให้เห็นว่าครอบครัวในฐานะผู้มีส่วนได้เสียในการควบคุมอาจใช้ประโยชน์ส่วนบุคคลของบริษัท โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าผู้ถือหุ้นรายย่อย ดังนั้นผลของการเป็นเจ้าของครอบครัวของบริษัท ที่ดำเนินการโดยฝ่ายบริหารซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อการเพิ่มศักยภาพของการใช้ทรัพยากรการศึกษาหลายชั้นที่ตรวจสอบโครงสร้างการเป็นเจ้าของแสดงให้เห็นว่าการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในครอบครัวเป็นรูปแบบโครงสร้างความเป็นเจ้าของที่โดดเด่นที่สุดของบริษัทในภาคเอเชียตะวันออก ดังที่ Hass, C. ทำการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างผู้ถือหุ้นสัดส่วนครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชี พบว่า ผู้ถือหุ้นครอบครัว (Hass, C., 2013)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเกิดองค์ความรู้ที่ก่อประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้นและนักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจทางด้านการบริหารเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานโดยเล็งเห็นความสำคัญในการกำหนดโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่จะส่งผลต่อกำไรและการตัดสินใจของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นหน่วยงานรัฐบาล สัดส่วนผู้ถือหุ้นกรรมการบริหาร และสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเล็งเห็นความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของบริษัของผู้ถือหุ้นในการสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลทางบัญชีเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน รวมถึงราคาตลาดของหุ้น และกระแสเงินสดของกิจกรรมดำเนินงานที่ส่งผลต่อการเกิดมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัทเป็นอย่างมาก การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีเช่น การเปลี่ยนแปลงมาตรฐานรายงานทางการเงิน เพราะตัวแปรนี้สามารถบ่งบอกถึงความสำคัญต่อข้อมูลทางการเงินเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2559). รายงานประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์. (2560). รายงานประจำปี 2560 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2560 จาก https://www.set.or.th/th/about/annual/files/annual_report_2559_thai_full.pdf. Annual report 2016
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2561). ข้อมูลบริษัท/ หลักทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2561 จาก <https://www.set.or.th/set/mainpage.do?language=th&country=TH>
- ปิยะณัฐ ฤณพุทธม และคณะ. (2561). ผลกระทบของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอ UTCC Academic Day ครั้งที่ 28 มิถุนายน 2561. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Andow, A. & David, M. (2016). Ownership structure and the financial performance of listed conglomerate firms in Nigeria. *The Business & Management Review*, 7(3), 231-240.
- Asadi, A. & Pahlevan, M. (2016). The Relationship between Ownership Structure and Firms' Performance in Tehran Stock Exchange. *Journal of Insurance and Financial Management*, 1(2), 72-86.
- Ball, R. & Brown, P. (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers. *Journal of accounting research*, 6(2), 159-178.
- Easton, P. D. (1999). Security returns and the value relevance of accounting data. *Accounting horizons*, 13(4), 399-412.
- Friska, H. & Reteo, K. (2013). Analysis of ownership structure effect on economic value added. *Bisnis & Birokrasi Journal*, 20(3), 171-178.
- Hass, C. (2013). *Writing technology: Studies on the materiality of literacy*. New York: Routledge.
- Hayati, M. et al. (2015). The Effect of Intellectual Capital to Value Relevance of Accounting Information Based on PSAK Convergence of IFRS. *Social and Behavioral Sciences*, 211(2015), 999 – 1007.

- Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1979). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Lina, Y. & Fub, M. (2017). Does institutional ownership influence firm performance? Evidence from China. *International Review of Economics and Finance*, 49(C), 17-57.
- Najid, N. A. & Rahman, R. A. (2011). Government ownership and performance of Malaysian government-linked companies. *International Research Journal of Finance and Economics*, 61(1), 1450-2887.
- Nasrin, A. et al. (2019). The Quality of accounting information: Relevance or Value-Relevance? *Asian Journal of accounting Perspectives*, 12(1), 1-21.
- Novitasari, T. & Januarti, I. (2009). Pengaruh struktur kepemilikan terhadap kinerja intellectual capital. *Journal Akuntansi & Auditing*, 5(2), 95-111.
- Shamki, D. & Al - Arussi, A. (2015). Ownership Structure Impacting Value Relevance of Accounting Information. *International journal of Emerging research in Management & Technology*, 4(1), 5-11.
- Wang, J. & Wang, X. (2015). Benefits of foreign ownership: Evidence from foreign direct investment in China. *Journal of International Economics*, 97(2), 325-338.

ผลของการใช้หุ่น Suction ต่อความสามารถในการดูดเสมหะ
ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี*

THE EFFECTS OF USING SUCTION MODEL ON THE ABILITY
TO SUCTION PROCEDURE IN NURSING STUDENTS OF
BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING SUPHANBURI

ลักขณา ศิริธิรกุล

Lakana Siratirakul

ดาร์รินทร์ พนาสันต์

Darin panasan

จารุวรรณ สอนงญาติ

Jaruwan sanongyard

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี

Boromarajonani College of Nursing Suphanburi, Thailand

E-mail: kai_lakana@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูดเสมหะและเพื่อเปรียบเทียบความมั่นใจต่อการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction และเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการใช้นวัตกรรม Suction ของนักศึกษาพยาบาล วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียว วัดผลก่อน-หลังการทดลอง (pretest - posttest quasi - experimental research) โดยใช้อุปกรณ์การสร้างหุ่น Suction จากวัสดุที่มีต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกดูดเสมหะซึ่งประกอบด้วย หุ่นจำลองมนุษย์ที่ทำจากพลาสติก ท่อช่วยหายใจ ปอดเทียม ข้อต่อต่าง ๆ เสมหะเทียมทำจากแป้งมันสำปะหลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ปีการศึกษา 2562 ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินตนเองเพื่อประเมินความมั่นใจในการดูดเสมหะและความพึงพอใจในการใช้นวัตกรรม Suction ของนักศึกษาพยาบาล และแบบประเมินความสามารถในการดูดเสมหะโดยอาจารย์ผู้สอนในห้องปฏิบัติการพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ paired t-test ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสามารถในการดูดเสมหะหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ความมั่นใจในการดูดเสมหะหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่น อย่างมี

* Received 18 May 2020; Revised 13 June 2020; Accepted 21 June 2020

นัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction อยู่ในระดับดี สรุปได้ว่า การใช้หุ่น Suction ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจและสามารถในการดูดเสมหะได้ ดังนั้นควรนำหุ่น Suction ไปใช้ในการฝึกสำหรับนักศึกษาพยาบาลก่อนการปฏิบัติจริงในคลินิก

คำสำคัญ: การใช้หุ่น Suction, ความสามารถในการดูดเสมหะ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This study aimed to examine the effect of using suction model on the ability to perform suction procedure in nursing students of Boromarajonani College of Nursing Suphanburi. The study was a quasi-experimental one-group pretest-posttest research design. In this research, the suction model was created from low-cost materials but effective in suction procedure, including a plastic human model, Endotracheal tube, artificial lung, various joints, and artificial sputum made from cassava flour. The sample was 30 second-year nursing students of the academic year 2019 recruited using simple random sampling. Data were collected with self-assessment questionnaires assessing nursing students' confidence to perform suction procedure and satisfaction with using suction model of nursing students, and an evaluation check-list form of suction procedure ability by nursing instructors in nursing laboratory. Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired t-test. The research results showed that: 1) the ability to perform suction procedure of nursing students after using suction model was significantly higher than before using suction model; 2) confidence to perform suction procedure of nursing students after using suction model was significantly higher than before using suction model; and 3) the nursing students had a good level of satisfaction of using suction model. From the results of this study, it can be concluded that the use of suction model helped nursing students develop confidence and ability to perform suction procedure. Therefore, suction model should be used in training nursing students before practice with the patients in clinic.

Keywords: Suction model, Ability to Suction, Nursing Students

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพการพยาบาล มีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้บัณฑิตพยาบาลมีความรู้ ความสามารถทั้งด้านวิชาการ และมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล

แก่ผู้รับบริการ ดังนั้น ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาทักษะการพยาบาลตั้งแต่ในห้องปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อนการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจริง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้รับบริการ (สภาการพยาบาล, 2552) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาหลักการและเทคนิคทางการพยาบาลซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานแรกที่นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ต้องเรียนรู้อ่อนขั้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนห่อผู้ป่วย โดยกิจกรรมการพยาบาลที่จำเป็นต้องให้นักศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติให้มีทักษะที่ถูกต้องแม่นยำก่อนที่จะฝึกปฏิบัติจริงบนห่อผู้ป่วย ได้แก่ การวัดสัญญาณชีพ การดูดเสมหะ การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ การให้อาหารทางสายยาง การสวนปัสสาวะ การทำแผล และการให้ออกซิเจน เป็นต้น

การดูดเสมหะทางท่อช่วยหายใจเป็นกิจกรรมการพยาบาลหนึ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับบุคลากรทางการพยาบาล เนื่องจากการช่วยทำทางเดินหายใจให้โล่ง ป้องกันการอุดตันทางเดินหายใจและทำให้การแลกเปลี่ยนแก๊สเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ซูลี โจนส์, 2557); (ปารยะ อาศนะเสน, 2561) นอกจากนี้ทักษะการดูดเสมหะเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากและมีหลายขั้นตอน จึงไม่ควรเกิดการผิดพลาดเมื่อต้องดูแลผู้ป่วยจริง (ปริญญ์ สลิล ไขว้วุฒิ และเยาวลักษณ์ คุ่มขวัญ, 2560) และจากผลการประเมินปีการศึกษา 2561 หลังจาการเรียนการสอนวิชาหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 พบว่า หุ่นจำลองที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีจำนวนจำกัด และไม่สามารถเคลื่อนย้ายหุ่นได้ และต้องฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการพยาบาลเท่านั้น นอกจากนี้หุ่นจำลองในปัจจุบันไม่มีสภาพที่เสมือนจริงหรือใกล้เคียงสภาพจริงได้ เพราะในขั้นตอนการดูดเสมหะจากหุ่นจำลอง ไม่มีเสมหะออกมาจริง ส่งผลให้นักศึกษามีคะแนนการวัดและประเมินทักษะทางคลินิกในเรื่องการดูดเสมหะอยู่ในระดับปานกลาง (OSCE) ดังนั้นคณะผู้จัดทำนวัตกรรมจึงคิดค้นประดิษฐ์หุ่นจำลองสำหรับฝึกทักษะการดูดเสมหะที่มีเสมหะออกมาขณะที่ดูดเสมหะด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาหุ่นฝึกทักษะการพยาบาล (Nursing procedure training manikins) หรือการใช้หุ่นจำลองสถานการณ์ (Simulation) มีประโยชน์ในเชิงผลลัพธ์ด้านความรู้ความสามารถและความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลต่าง ๆ รวมถึงความพึงพอใจของผู้เรียนและช่วยลดความเครียดความวิตกกังวลก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติกับผู้ป่วยจริงบนห่อผู้ป่วย (Foronda, C. et al., 2013) ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาหลักการและเทคนิคการพยาบาล (พย.1203) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนเทคนิคการพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมนั้น หลังจากผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้ภาคทฤษฎีแล้ว ผู้เรียนได้ฝึกภาคทดลองกับหุ่นจำลองแบบทั้งตัวเป็นเวลา 2 ชั่วโมงภายใต้การควบคุมการฝึกของอาจารย์ผู้สอน หลังจากนั้นจึงสนใจพัฒนาหุ่น Suction ให้ผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และประกอบกับจำนวนหุ่นในการฝึกซ้อมเดิมที่มีต้องสั่งซื้อด้วยราคาแพง

จากต่างประเทศมีต้นทุนสูงและมีจำนวนจำกัด เคลื่อนย้ายลำบากและขาดความเสมือนจริงในการฝึกปฏิบัติการดูแลหยา

สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาทางการพยาบาล ผู้วิจัยและคณะอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและพัฒนาวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี เล็งเห็นความสำคัญในการเตรียมความพร้อมในด้านทักษะการพยาบาลดังกล่าว ให้แก่นักเรียนพยาบาลก่อนขึ้นฝึกประสบการณ์จริงบนหอผู้ป่วย ในการวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ของเคลลี (Kelly, C., 1997) ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้โดยการลงมือดิ่งประสบการณ์เดิมจากตัวผู้เรียนแล้วผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้แนวคิดจากการสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดใหม่ รวมทั้งทักษะและเจตคติใหม่ต่างจากการเรียนรู้รูปแบบเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กำหนดและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับรู้การเรียนรู้เน้นประสบการณ์ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม โดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมจากสื่อที่เป็นหุ่น Suction 2) สะท้อน โดยผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ด้วยมุมมองที่หลากหลาย จากการฝึกปฏิบัติการดูแลหยา 3) สรุปองค์ความรู้จากการสังเกต การปฏิบัติทักษะการดูแลหยา และความคิดรวบยอดจากความรู้และทักษะการดูแลหยาและ 4) ประยุกต์ใช้ความรู้ความคิดจากประสบการณ์ โดยผู้เรียนนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ หรือทดลองใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในขั้นนี้จะเป็นการทดสอบความรู้และทักษะของผู้เรียน เพื่อที่จะบันทึกผลการเรียน โดยผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมที่ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบ ดังนั้นการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ ที่ระบุว่าประสบการณ์มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติ ซึ่งการที่บุคคลจะเกิดการปฏิบัติทักษะการดูแลหยา นั้น ๆ จำเป็นต้องมีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติการดูแลหยาด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยและคณะจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหุ่น Suction (หุ่นจำลองการดูแลหยาทางท่อนช่วยหายใจและท่อเจาะคอ) ซึ่งได้ออกแบบหุ่น Suction ที่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกการดูแลหยา ซึ่งประกอบด้วย หุ่น ท่อนช่วยหายใจ ปอดเทียม ข้อต่อต่าง ๆ เสมหะเทียม พลาสเตอร์ โดยทีมผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากวัสดุที่ต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกดูแลหยา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะนี้ในสภาพเสมือนจริงมากขึ้น และช่วยให้นักศึกษาที่มีความมั่นใจในการดูแลหยาให้ผู้ป่วยมากขึ้นและผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนภาคปฏิบัติให้กับนักเรียนพยาบาลและบุคลากรทางการพยาบาลอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการดูแลหยาของนักศึกษาพยาบาลและเพิ่มประสิทธิภาพการสอนภาคปฏิบัติ รวมถึงเพิ่มความมั่นใจในการทำหัตถการแก่นักเรียนพยาบาลก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานจริงบนหอผู้ป่วยและลดความเสี่ยงและเพิ่มความปลอดภัยแก่ผู้ป่วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction
2. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นใจต่อการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการใช้หุ่น Suction เพื่อฝึกทักษะการดูดเสมหะสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียว วัดผลก่อน - หลังการทดลอง (The Pretest -Posttest Quasi - Experimental Research)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น : การใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction)

ตัวแปรตาม :

1. ความสามารถในการดูดเสมหะ
2. ความมั่นใจในการดูดเสมหะ
3. ความพึงพอใจในการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ที่ผ่านการเรียนแบบบรรยายและสาธิตวิชาหลักการและเทคนิคทางการพยาบาลในเรื่องการปฏิบัติการดูดเสมหะ คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.3 (Faul, E. et al., 2009) วิเคราะห์อำนาจการทดสอบก่อนการวิจัย (Priori power analysis) โดยการทดสอบแบบทางเดียว กำหนดค่าความผิดพลาดในการทดสอบแบบที่ 1 (Type I error) .05 อำนาจในการทดสอบ (Power of test) .80 และขนาดอิทธิพล (Effect size) ขนาดกลาง เท่ากับ .50 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลหรือการออกจากการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 30 คน ซึ่ง เลือกโดยใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย โดยวิธีจับฉลากแบบไม่แทนที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย

1. ขั้นตอนการพัฒนาหุ่นจำลองการดูดเสมหะ

1.1 นำหุ่นจำลองการดูดเสมหะที่มีการสร้างไว้ในภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและพัฒนาวิชาชีพส่งผู้เชี่ยวชาญทั้งในด้านเนื้อหาและด้านสื่อจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมทั้งเนื้อหาและสื่อการสอนนำหุ่นจำลองการดูดเสมหะไป

ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้งในด้านเนื้อหาและด้านสื่อ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาอีกครั้งก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ

1.2 นำหุ่นจำลองการดูดเสมหะที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปดำเนินการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพ โดยทดลองใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี ชั้นปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ได้ประสิทธิภาพของหุ่นจำลองการดูดเสมหะ เท่ากับ 80/80 เป็นไปตามเกณฑ์

1.3 ขั้นทดลองภาคสนาม (field testing) นำหุ่นจำลองการดูดเสมหะที่ได้ปรับปรุงแล้วพร้อมคู่มือไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูดเสมหะ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามลำดับ ดังนี้

3.3.1 ขั้นเตรียม ผู้วิจัยเตรียมพร้อมด้านอุปกรณ์ สถานที่และเตรียมอาจารย์พยาบาล 2 คนเป็นผู้ประเมินความสามารถในการดูดเสมหะของกลุ่มตัวอย่าง ทีมผู้วิจัยอบรมชี้แจงเกี่ยวกับการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะแก่กลุ่มตัวอย่างและอาจารย์พยาบาลผู้ประเมิน กลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะและขั้นตอนการใช้หุ่นตามคู่มือ

3.3.2 ขั้นตอนการนำหุ่นจำลองการดูดเสมหะเพื่อฝึกการดูดเสมหะพร้อมคู่มือไปใช้กลุ่มตัวอย่าง

3.3.2.1 โดยกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความมั่นใจในการดูดเสมหะก่อนการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะและกลุ่มตัวอย่างได้รับการประเมินความสามารถในการดูดเสมหะโดยอาจารย์พยาบาล จำนวน 2 คน ตามเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3.2.2 กลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึกดูดเสมหะจากหุ่นจำลองการดูดเสมหะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติดูดเสมหะจากหุ่น Suction เป็นเวลา 1 สัปดาห์ พร้อมคู่มือ

3.3.2.3 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความมั่นใจในการดูดเสมหะหลังการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะและกลุ่มตัวอย่างได้รับการประเมินความสามารถในการดูดเสมหะโดยอาจารย์พยาบาล จำนวน 2 คน ตามเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3.3 ขั้นประเมินผลการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะพร้อมคู่มือ

3.3.3.1 เปรียบเทียบความสามารถและความมั่นใจในการดูดเสมหะของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction

3.3.3.2 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ภายหลังจากการใช้หุ่น Suction

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

แบบประเมินความสามารถในการดูแลตนเอง สร้างขึ้นตามโครงสร้างเนื้อหาวิชาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ มีจำนวน 39 ข้อ คะแนนอยู่ระหว่าง 0 -78 คะแนน ใช้ประเมินทักษะการดูแลตนเองตั้งแต่การเตรียมผู้ป่วย การเตรียมอุปกรณ์ การปฏิบัติการดูแลตนเอง การประเมินผู้ป่วยและบันทึกรายงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติถูกต้อง ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติไม่ถูกต้อง ให้	1	คะแนน
ไม่ปฏิบัติ ให้	0	คะแนน

แบบสอบถามความมั่นใจในการดูแลตนเอง สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในรายวิชา วิชาหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล การดูแลทางเดินหายใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 เป็นการประเมินความมั่นใจด้านการเตรียมผู้ป่วย การเตรียมอุปกรณ์ การปฏิบัติการดูแลตนเอง การประเมินผู้ป่วย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีความมั่นใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายความว่า	มีความมั่นใจอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีความมั่นใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีความมั่นใจอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายความว่า	มีความมั่นใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction ของนักศึกษา วัดภายหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยให้เลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียวในช่องที่ตรงกับความรู้สึกมากที่สุด โดยวัดความพึงพอใจการใช้หุ่น Suction ตามวัตถุประสงค์มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการในการใช้เป็นสื่อการสอน แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction ของนักศึกษา มีข้อรายการทั้งหมด 13 ข้อรายการ มีคะแนนระหว่าง 10 - 50 คะแนน ในเรื่องของ 1) ด้านการผลิต ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ 2) ด้านการใช้งาน ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ และ 3) ด้านประโยชน์การใช้งาน ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ โดยให้คะแนน 1-5 คะแนน โดยกำหนดการให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ตามช่วงการกระจายข้อมูล ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้น ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ เป็นอาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยศัลยกรรม จำนวน 3 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขความตรงตามเนื้อหาและความชัดเจนด้านภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990)

1. แบบประเมินความสามารถในการดูแลหะ ประเมินตามขั้นตอนการดูแลหะ ตามที่กำหนดไว้ในเนื้อหา ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรงตามเนื้อหา คือ .93 จากนั้นให้อาจารย์และผู้วิจัยประเมินนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ตามแบบประเมินการปฏิบัติการดูแลหะ และเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring rubric) นักศึกษาแต่ละคนจะถูกประเมินโดยอาจารย์ทั้ง 2 คนพร้อมกัน ประเมินนักศึกษารวมทั้งหมด 10 คน นำผลการประเมินมาหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Interrater reliability) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ Interrater ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85

2. แบบสอบถามความมั่นใจในการดูแลหะ ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 จากนั้นนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ .89

3. แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction ของนักศึกษา ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 จากนั้นนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ .90

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี ได้รับเอกสารรับรองหมายเลข 025/2563 รับรองวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563 ถึงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564 สำหรับขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับคือจะช่วยเหลือเพิ่มความชำนาญในทักษะการดูแลหะ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย จะไม่มีผลต่อคะแนนในรายวิชาใด ๆ แต่จะต้องใช้เวลาในการดูแลหะจากหุ่นทดลอง และตอบแบบสอบถามไม่เกิน 20 นาที ผู้วิจัยอธิบายให้ทราบถึงขั้นตอนการวิจัยและระยะเวลาการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนทราบทุกราย พร้อมทั้งชี้แจงว่าสามารถปฏิเสธและถอนตัวจากการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ร่วมวิจัย และข้อมูลที่ได้รับ

จะเก็บเป็นความลับ การนำเสนอการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้นไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลเป็นรายบุคคล ขั้นตอนและวิธีการการวิจัยในครั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับกลุ่มตัวอย่างและคำนึงถึงกลุ่มตัวอย่างโดยจะไม่รบกวนเวลาพักผ่อนของกลุ่มตัวอย่างเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการศึกษาจึงจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่อไป เมื่อสิ้นสุดการทำวิจัย คณะผู้วิจัยนำหุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) นำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติทักษะการดูดเสมหะกับนักศึกษาที่ไม่ได้ใช้หุ่นจำลองดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติด้วย The Statistical for the social sciences (SPSS) ใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (paired t-test) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการดูดเสมหะ ความมั่นใจในการดูดเสมหะ ของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังใช้หุ่น Suction ในการฝึกปฏิบัติการดูดเสมหะ และความพึงพอใจต่อการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) หลังใช้หุ่น Suction ดังนี้

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูดเสมหะ ก่อนและหลังการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) โดยใช้สถิติ Independent paired t-test
2. เปรียบเทียบคะแนนความมั่นใจในการดูดเสมหะก่อนและหลังการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) โดยใช้สถิติ Independent paired t-test
3. ประเมินคะแนนความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction ภายหลังการใช้หุ่น โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลพยาบาลชั้นปีที่ 2

ผลปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 ราย เป็น เพศหญิง จำนวน 28 ราย และเพศชาย 2 ราย อายุเฉลี่ย 21.88 ปี (S.D. = .54) และเกรดเฉลี่ยสะสม 2.77 (S.D. = .34) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล และทุกคนยินดีเข้าร่วมการวิจัย

ตอนที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction (n = 30)

คะแนนความสามารถในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาล	$\bar{X}$	S.D.	t	P-value
ก่อนการใช้หุ่น Suction	1.46	0.545	-7.785	.000***
หลังการใช้หุ่น Suction	1.73	0.426		

*** p-value < .001

จากตารางที่ 1 แสดงถึงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูดเสมหะและความมั่นใจในการดูดเสมหะก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูดเสมหะของกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความมั่นใจในการดูดเสมหะก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction (n = 30)

คะแนนความมั่นใจในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาล	$\bar{X}$	S.D.	t	P-value
ก่อนการใช้หุ่น Suction	2.66	0.591	-11.473	.000***
หลังการใช้หุ่น Suction	3.45	0.560		

*** p-value < .001

จากตารางที่ 2 แสดงถึงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความมั่นใจในการดูดเสมหะก่อนและหลังการใช้หุ่น Suction พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความมั่นใจในการดูดเสมหะของกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ของนักศึกษากายหลังจากได้ใช้หุ่น Suction (n = 30)

รายด้าน	ค่าคะแนน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านประโยชน์การใช้งาน	4.15	0.752
2. ด้านการนำไปใช้	3.98	0.744
3. ด้านการผลิต	3.92	0.796
รวม	3.98	0.773

จากตารางที่ 3 จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการใช้หุ่น Suction ของนักศึกษาต่อการดูดเสมหะโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.773) โดยด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านประโยชน์การใช้งาน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.752) รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำไปใช้ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.744) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการผลิต ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.796)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความสามารถในการดูดเสมหะของของนักศึกษาภายหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่น Suction จากการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการดูดเสมหะของนักศึกษาภายหลังการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) สูงกว่าก่อนการใช้หุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 แสดงให้เห็นว่าการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูดเสมหะของนักศึกษาได้ เนื่องจากการเรียนการสอนสาธิตและการฝึกประสบการณ์เป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มขึ้น (Laschiger, S., 2008) และการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล (Kelly, 1997) สอดคล้องกับ นลินภัทร์ รตนวิบูลย์สุข ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้หุ่นจำลองการเจาะเก็บเลือดสำหรับนักศึกษาสาขาพยาบาลิวิทยาลัยคลินิกชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางกรแพทย์และสาธารณสุขกาญจนภิเษก ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติการเจาะเก็บเลือดของนักศึกษาที่เรียนด้วยหุ่นจำลองแขนมนุษย์ที่สร้างขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นลินภัทร์ รตนวิบูลย์สุข, 2555) เช่นเดียวกับการศึกษาของ นิศารัตน์ รวมวงษ์ และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาล ศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าการฝึกซ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นิศารัตน์ รวมวงษ์ และคณะ, 2554) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เยาวลักษณ์ คุมขวัญ และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนาหุ่นจำลองฝึกทักษะการดูดเสมหะ Version 2 ที่พบว่าการศึกษาที่ได้ฝึกทักษะการดูดเสมหะทำให้สามารถเข้าใจในเทคนิคการดูดเสมหะมากขึ้น และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ใช้ได้จริง มีคุณค่าสร้างประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถตอบโจทย์ของผู้ใช้ (เยาวลักษณ์ คุมขวัญ, 2561) ซึ่งในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล ที่จำเป็นต้องการถ่ายทอดทักษะสู่การปฏิบัติทางคลินิก โดยการใช้หลักฐานการศึกษาจากการใช้สถานการณ์จำลอง (Ross, J. G., 2015)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความมั่นใจในการดูดเสมหะของนักศึกษาพยาบาลภายหลังการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่น Suction จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความมั่นใจในการดูดเสมหะของนักศึกษาภายหลังการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) สูงกว่าก่อน

การใช้หุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 แสดงว่าหุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ทำจากพลาสติก ท่อช่วยหายใจ ปอดเทียม ข้อต่อต่าง ๆ เสมหะเทียมทำจากแป้งมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นหุ่นมนุษย์เสมือนจริง (High fidelity clinical simulation) ที่ถูกนำมาใช้สอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน โดยผลลัพธ์จากการเรียนมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้จากหุ่นจำลองเสมือนจริงที่มีความใกล้เคียงกับมนุษย์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ สมจิตต์ สันธูชัย และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงที่สามารถพัฒนาความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในการ ฝึกปฏิบัติรายวิชาผกทกษะทางวิชาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อน ทดลองและสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับสอนตามปกติอีกด้วย (สมจิตต์ สันธูชัย และคณะ, 2560) และยังสอดคล้องกับการศึกษา Mould, J. et al. ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินชุดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงในการดูแล ผู้ป่วยวิกฤตของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mould, J. et al., 2011) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ชลภูหา ไชยศรีปาน และเพ็ญฤทัย สกุลแก้ว ที่จัดทำหุ่นจำลองการดูดเสมหะสอน ญาติหรือผู้ดูแลทำให้เกิดความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยเจาะคอและสามารถปฏิบัติได้อย่าง ถูกต้อง (ชลภูหา ไชยศรีปาน และเพ็ญฤทัย สกุลแก้ว, 2552) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นิศารัตน์ รวมวงษ์ และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อ ความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาล ศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ใช้หุ่นแขนและ หลอดเลือดจำลอง ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทาง หลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าการฝึกซ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ที่สร้างขึ้นช่วยให้เข้าใจกระบวนการในการดูด เสมหะมากยิ่งขึ้นและสามารถใช้ฝึกทักษะการปฏิบัติการดูดเสมหะได้บ่อยขึ้นก่อนขึ้นฝึก ปฏิบัติงานจริงบนหอผู้ป่วย เนื่องจากหุ่นเคลื่อนย้ายได้สะดวก น้ำหนักเบา รวมถึง สามารถไป ศึกษาเรียนรู้ฝึกปฏิบัตินอกชั้นเรียนได้ง่าย ช่วยทำให้เกิดความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติทักษะ ทางการพยาบาลมากขึ้น (นิศารัตน์ รวมวงษ์ และคณะ, 2554)

วัตถุประสงค์ที่ 3 นักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจในการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) อยู่ในระดับดีขึ้นไป จากการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษา ที่ใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) อยู่ในระดับดี แสดงว่า หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนมากขึ้น โดยนักศึกษาประเมินว่าหุ่น Suction มี ประโยชน์มาก ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยตนเอง มีความเสมือนจริง น่าสนใจ น่าติดตาม และช่วยเพิ่มทักษะในการดูดเสมหะได้ง่าย ในทุกเวลาและทุกสถานที่ เนื่องจากหุ่นจำลองการ ดูดเสมหะ (หุ่น Suction) เคลื่อนย้ายง่าย ประหยัด ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถใช้หุ่นจำลอง

การดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ผิดฝนจนชำนาญ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรียาสลิล ไชยวุฒิ และเยาวลักษณ์ คุณขวัญ ที่เกี่ยวกับหุ่นจำลองฝึกทักษะการดูดเสมหะ: นวัตกรรมสื่อการสอนทางการพยาบาล ที่พบว่าหุ่นจำลองฝึกทักษะการดูดเสมหะทางท่อนหลอดลมเป็นสื่อการสอนที่ประหยัดค่าใช้จ่าย มีความคุ้มค่าในการนำไปใช้ มีความสะดวกในการทำความสะดวกและการเก็บรักษาและมีความสะดวกในการใช้งาน (ปรียาสลิล ไชยวุฒิ และเยาวลักษณ์ คุณขวัญ, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ รวิภา บุญชูช่วย ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศชั้นปีที่ 2 ต่อการใช้หุ่นฝึกทักษะการดูดเสมหะมาตรฐานทางการแพทย์กับหุ่นฝึกทักษะการดูดเสมหะ “RTAFNC Suction Model” พบว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อหุ่นฝึกทักษะการดูดเสมหะมากกว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อหุ่นฝึกทักษะการดูดเสมหะที่ใช้ในห้องสาธิตปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญ (รวิภา บุญชูช่วย, 2558) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฐมามาศ โชติบัณ และคณะ ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้อุปกรณ์ช่วยฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาลที่ผลิตจากยางพาราที่มีราคาย่อมเยา ผลจากการฝึกการใช้หุ่นฝึกทักษะบ่อย ๆ ซึ่งเป็นหุ่นที่ราคาไม่สูงไม่ต้องกังวลเรื่องการเสียหายหลังการใช้ สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก ตลอดจนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนจะช่วยจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ทำลายต่อความสามารถของแต่ละบุคคลทำให้นักศึกษามีกำลังใจอยากเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมและพอใจต่อการปฏิบัติการพยาบาลในทักษะต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว (ปฐมามาศ โชติบัณ และคณะ, 2556)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหุ่นจำลองที่เลียนแบบเสมือนจริงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพื่อใช้ในกระบวนการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมการพยาบาลที่สำคัญเพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลสามารถฝึกปฏิบัติก่อนขึ้นปฏิบัติงานที่โรงพยาบาล เนื่องจากกิจกรรมบางอย่างมีความเสี่ยงหรืออันตรายต่อชีวิตหรือความเจ็บปวด เช่นการฉีดยาหรือการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำรวมถึงการดูดเสมหะ ดังนั้นหุ่นจำลองจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจัดหาให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ (Susanha, Y., 2015)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักศึกษามีความสามารถและมีความมั่นใจในการดูดเสมหะหลังจากการใช้หุ่น Suction มากกว่าก่อนการใช้หุ่น รวมถึงมีความพึงพอใจในการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) อยู่ในระดับดี ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการฝึกทักษะการดูดเสมหะโดยการใช้หุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ก่อนขึ้นปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย และพัฒนาหุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ให้มีความเสมือนจริงมากขึ้น เพื่อนำมาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการสอนในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนาหุ่นจำลองการดูดเสมหะ (หุ่น Suction) ที่เสมือนจริงและทันสมัยมากขึ้น โดยการพัฒนาระบบสัญญาณเสียงเตือนเมื่อทำการดูดเสมหะเมื่อถึงตำแหน่งที่ถูกต้อง และ

พัฒนาเสมอเหมือนที่มีสี่ที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้ป่วยมากขึ้น รวมถึงสถานการณ์ผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจและการบูรณาการให้หัตถการปฏิบัติการดูแลเสมอเหมือน เพื่อช่วยส่งเสริมเรียนรู้ด้วยตนเองที่เหมาะสมกับนักศึกษาและเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ตามประสาทสัมผัสต่าง ๆ และเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลฎา ไชยศรีปาน และเพ็ญฤทัย สกุลแก้ว. (2552). นวัตกรรมหุ่นจำลองเพื่อการสอนญาติ. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2557 จาก <http://medinfo2.psu.ac.th/>
- ชลี โจนส์. (2557). ภาพกายบำบัดทรวงอก ทางคลินิก Clinical chest physiotherapy. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นลินภัทร์ รตนวิบูลย์สุข. (2555). ผลการใช้หุ่นจำลองการเจาะเก็บเลือด สำหรับนักศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิศาตร์ รวบรวม และคณะ. (2554). ผลของการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการใช้สารน้ำและเจาะเลือดทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี, 29(1), 395-407.
- ปฐมา มาศ ชาติบัณฑิต และคณะ. (2556). นวัตกรรมชุดหุ่นฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาล. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 5(3), 1-12.
- ปรียาสลิล ไชยวุฒิ และเยาวลักษณ์ คุณขวัญ. (2560). หุ่นจำลองฝึกทักษะการดูแล: นวัตกรรมสื่อการสอนทางการพยาบาล. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 27(2), 47-59.
- ปารยะ อาศนะเสน. (2561). ประโยชน์ของ N - Acetylcysteine (NAC) ที่คุณยังไม่รู้ (ตอนที่ 1). เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2557 จาก http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/admin/article_files/1353_1.
- เยาวลักษณ์ คุณขวัญ. (2561). การพัฒนาหุ่นจำลองฝึกทักษะการดูแล version 2 (Suction Models 2 for Suction Skill Practice). วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 10(2), 154-165.
- รวีภา บุญชูช่วย. (2558). ที่ศึกษานวัตกรรมหุ่นฝึกทักษะการดูแล “RTAFNC Suction Model”. วารสารพยาบาลตำรวจ, 7(1), 44-52.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สภาการพยาบาล. (2552). ข้อบังคับสภาการพยาบาล. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2552 จาก <http://www.tnc.ac.th>
- สมจิตต์ สีนุชชัย และคณะ. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงต่อความรู้ ความพึงพอใจและความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในการฝึกปฏิบัติรายวิชาฝึกทักษะทางวิชาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา. ราชภัฏพยาบาลสาร, 23(1), 113-127.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Faul, E. et al. (2009). Statistical power analyses using G* Power version 3.1.3: Tests for correlation and regression analysis. Behavior Research Methods, 41(4), 1149-1160.
- Foronda, C. et al. (2013). Evaluation of Simulation in Undergraduate Nurse Education: An Integrative Review. Clinical Simulation in Nursing, 9(10), 409-416.
- Kelly, C. (1997). Theory of experimental learning and ESL. Retrieved March 23, 2010, from <http://iteslj.org/Artical/kelly-Experiential>
- Laschiger, S. (2008). Effectiveness of simulation on health profession students' knowledge, skills, confidence, and satisfaction. International Journal of Evidence-Based Healthcare, 6(3), 278-302.
- Mould, J. et al. (2011). Evaluation of a critical care simulation series for undergraduate nursing students. Contemporary Nurse, 38(1-2), 180-190.
- Ross, J. G. (2015). The effect of simulation training on baccalaureate nursing students' competency in performing intramuscular injection. Nursing Education Perspectives, 36(1), 48-59.
- Susanha, Y. (2015). Developing simulation model for training clinical skill of health science students. Nursing Journal, 43(2), 142-151.

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของ
นักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม*
GUIDELINES FOR SPIRITUAL TOURISM MANAGEMENT AFFECTING
DECISIONS OF TOURIST FOR TRAVELING WAT RAI KHING
NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม

Phrakhrupalad Prawit Warathummo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

E-mail: joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม 3) วิเคราะห์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 923,200 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน คำนวนจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.07$) ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 3.79$) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 3.65$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.59$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดไร่ขิงและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมาคือการท่องเที่ยววัดไร่ขิงช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{X} = 3.60$) 3) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งดึงดูดใจ (P - Value = 0.03) ส่งผลต่อ

* Received 22 March 2020; Revised 21 June 2020; Accepted 23 June 2020

การตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (P - Value = 0.50) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (P - Value = 0.71) ด้านกิจกรรม (P - Value = 0.69) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หรือไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา, การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว, วัดไร่ขิง

Abstract

The purposes of this article were; 1) to study the guidelines for spiritual tourism management of Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province, 2) to study the decision making of tourist for traveling Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province, 3) to study the guidelines for spiritual tourism management affecting decisions of tourist for traveling Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province. Population used in this research were 923,200 persons. Samples used in this research were 400 persons as sample size determination by Taro Yamane's calculation. (Yamane, 1973) Questionnaires forms were used as research tools, while statistics used were percentage, mean, standard deviation and multiple regression. The results revealed that; 1) the guidelines for spiritual tourism management of Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province were overall in high level of opinion ($\bar{X} = 3.78$) For consideration in each aspect, it was found that in aspect of access to tourist attraction ($\bar{X} = 4.07$), activities ($\bar{X} = 3.79$), attractions ($\bar{X} = 3.65$) and facilities ($\bar{X} = 3.59$) were in high level of opinion, respectively. 2) The decision making of tourist for traveling Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province was overall in high level ($\bar{X} = 3.54$). The highest mean was in aspect of having good impression for traveling Wat Rai Khing and will revisit ($\bar{X} = 3.65$), while the next was traveling of Wat Rai Khing made visitors be happy and responded them with belief in sacred things ($\bar{X} = 3.60$). 3) the guidelines for spiritual tourism management affecting decisions for traveling Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province found that in aspect of attractive things (p-value = 0.03) and affecting decisions for traveling Wat Rai Khing, whereas in aspect of access to the tourist attraction (p-value = 0.50) facilities (p-value = 0.71) and in aspect of activities (p-value = 0.69) did not effect to decisions for traveling Wat Rai Khing, Nakhon Pathom Province.

Keywords: Spiritual Tourism Management, Decisions of Tourist, Wat Rai Khing

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติหนึ่งของการกระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ของประเทศ การท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 โดยทำรายได้ถึง 947,284 ล้านบาท สอดคล้องกับข้อมูล Euromonitor ที่บ่งบอกว่ากรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย คือเมืองที่เป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางมากที่สุดในโลก คิดเป็น 23.7 ล้านคน สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม ได้แก่ วัดพระแก้ว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นต้น (วีระศักดิ์ โควสุรัตน์, 2562) การท่องเที่ยวที่ปรากฏในประเทศไทยโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้เกิดการหมุนเวียน การสะพัดของเงิน รายได้ หรือการกระจายตัวของการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในส่วนของการจัดการท่องเที่ยว การรณรงค์เพื่อการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขับเคลื่อนต่อการท่องเที่ยวทั้งในเชิงสังคมและเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวม

จากแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยว โดยวัดจะอยู่ได้ตลอดไป ต้องอาศัยแรงศรัทธาจากนักท่องเที่ยวที่บริจาคปัจจัยทำนุบำรุงพระศาสนา พระสงฆ์ก็มีหน้าที่ดูแลรักษาวัด ส่วนนักท่องเที่ยวนั้นต้องเห็นความสำคัญสำหรับหรือการท่องเที่ยวประเภทวัด เพราะวัดนั้นเป็นแหล่งรวมอารยสถาปัตย์และของมีมูลค่าอย่างอื่น ๆ ช่วยกันอนุรักษ์และหวงแหนร่วมกัน วัดมีคุณค่าในฐานะเป็นหลักโบราณสถาน โบราณประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวัตถุโบราณที่มาพร้อมกับประวัติศาสตร์ สังคม ชุมชน และประวัติศาสตร์เช่น แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุที่อยู่ในวัด หน่วยงานที่ดูแลร่วมกับวัด และร่วมกับหน่วยงานการท่องเที่ยวได้เข้าไปจัดการส่งเสริมหรือกระตุ้น ซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่สำคัญ (พระมหาสุริยา มะสันเทียะ , 2558) โดยวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปวิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมคือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวม ที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา (รสิมา อังกูร, 2554)

จังหวัดนครปฐม มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้กรุงเทพฯ เดินทางง่ายสะดวกสบาย หลายแห่งตัวเมืองและอำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรี อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน สำหรับอำเภอ

สามพรานแหล่งท่องเที่ยวเป็นตลาดที่ยังเหลือสภาพตลาดเก่าในอดีตสมัยรัชกาลที่ 6 ให้เห็น ลักษณะตัวอาคารเป็นอาคารไม้เก่าที่อยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายซื้อของผัก สิ้นค้าท้องถิ่น อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยวทางน้ำ บรรยากาศโดยรอบร่มรื่น มีวัดไร่ขิง เป็นวัดที่มีชื่อเสียงแห่งนครปฐม มีพระประธานที่สำคัญคือ หลวงพ่อวัดไร่ขิง มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยซึ่งผู้คนต่างให้ความเคารพศรัทธาด้วยความศรัทธาดีสิทธิ์หลายคนบนบานศาลกล่าวต่อองค์หลวงพ่อดำเนินสำเร็จผล จึงได้บอกต่อกันออกไป ทำให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายมานมัสการหลวงพ่อดำเนินไร่ขิงตลอดทั้งปี

วัดไร่ขิง พระอารามหลวง หรือชื่อใหม่คือ วัดมงคลจินดาราม ตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำท่าจีน ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี “หลวงพ่อดำเนินไร่ขิง” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นประธานในพระอุโบสถ เทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อดำเนินไร่ขิง ระหว่างวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 ถึงวันแรม 4 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี โดยพิธีเปิดงานจะเริ่มขึ้นวันที่ 14 เมษายน มีการจัดขบวนอัญเชิญองค์หลวงพ่อดำเนินไร่ขิงจำลอง ประดิษฐานบนแพ ล่องมาตามลำน้ำท่าจีนจากวัดท่าพุทธ มายังวัดไร่ขิงพระอารามหลวง เพื่อเป็นการสืบทอดตำนานหลวงพ่อดำเนินไร่ขิง และวันที่ 13 - 14 เมษายน มีการแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส่วนกิจกรรมในงานวัดไร่ขิง นอกจากเราจะได้เข้าไปกราบไหว้และปิดทองหลวงพ่อดำเนินไร่ขิงอย่างใกล้ชิดแล้ว ยังมีการออกร้านขายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าอุปโภคบริโภค รวมถึงอาหารคาวหวาน มากกว่า 200 ร้านค้า และมีการจัดคอนเสิร์ตจากศิลปินลูกทุ่ง

การทำบุญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผู้มีบุญบารมีจะทำให้คน ๆ นั้นได้บุญมากขึ้น คนไทยจึงมักทำบุญกับพระ บริจาคเงินสร้างโบสถ์ สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดนครปฐมไม่เพียงแต่เป็นที่รู้จักและนิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดนครปฐมเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากย่อมประสบปัญหาทั้งความสะดวกสบาย เสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุหรือเกิดอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาวัดไร่ขิง ทางวัดยังจะเน้นที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และสร้างความสะดวกสบาย จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวมากที่สุด จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับนักท่องเที่ยวการอำนวยความสะดวกในการคมนาคมและจัดที่จอดรถให้ เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จัดการเรื่องการบำบัดน้ำเสีย มีโรงเก็บขยะและกำจัดขยะไม่ให้กระจายลงแม่น้ำ มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาด ปลุกต้นไม้ใหญ่รอบๆ วัด สร้างความร่มรื่นให้กับนักท่องเที่ยว จัดร้านอาหารและราคาเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกระดับ (กรองแก้ว ตาลเจริญ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพื่อส่งเสริม

และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ให้เป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดและของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 923,200 คน (วัดไร่ขิง, 2562) กลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, T. , 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (หทัยชนก พรคเจริญ, 2555)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed – ended) โดยแบ่งเนื้อหา ออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 3 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยการกำหนดมาตราวัดเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล (ธำนิษฐ์ ศิลป์จารุ, 2555) ดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การแปลคะแนน โดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (ไพศาล หวังพานิช, 2551) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือวิจัยและขอบเขตเนื้อหา

3. สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้สามารถพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 - 1.00

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, Alpha Coefficiency) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

4. นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานและ ทดสอบสมมติฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยคอมพิวเตอร์ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ คำนวณหาร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์แปลความหมาย ของลิเคิร์ต (Likert) โดยการจัดระดับเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์แปลความหมาย ของลิเคิร์ต (Likert) โดยการจัดระดับเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ของแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธากับการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.65	0.48	มาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.07	0.60	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.59	0.51	มาก
ด้านกิจกรรม	3.79	0.52	มาก
รวม	3.78	0.33	มาก

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 3.79$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.59$)

2. ผลศึกษาการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 2 แสดงการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

การตัดสินใจมาท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการตัดสินใจ
1. ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของวัดไร่ขิงจากโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต	3.57	0.81	มาก
2. การโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัดไร่ขิงมีผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของท่าน	3.47	0.79	ปานกลาง
3. การท่องเที่ยววัดไร่ขิงของช่วยให้เกิดความสุขสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์	3.60	0.76	มาก
4. การเดินทางสะดวก ใช้งบประมาณน้อย	3.40	0.86	ปานกลาง
5. ท่านมีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดไร่ขิง	3.65	0.50	มาก

และจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

รวม	3.54	0.47	มาก

ตารางที่ 2 แสดงการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีระดับการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมากและปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดไร่ขิงและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมาคือ การท่องเที่ยววัดไร่ขิงช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{X} = 3.60$) และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การเดินทางสะดวก ใช้งบประมาณน้อย ($\bar{X} = 3.40$)

3. ผลศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

แนวทางการจัดการท่องเที่ยว	การตัดสินใจมาท่องเที่ยว		t	p – Value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	3.205			
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	0.12	0.07	2.24	0.03
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	-0.03	0.04	-0.67	0.50
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.02	0.05	0.37	0.71
4. ด้านกิจกรรม	-0.02	0.05	-0.39	0.69
R = 0.56 R ² = 0.48 Adjusted R ² = 0.45 SEE = 0.42 F = 13.84				

*ระดับนัยสำคัญ p < 0.05

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก และด้านกิจกรรม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม พบว่า สิ่งดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ส่วนด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม สำหรับการทดสอบความเหมาะสมของเส้นถดถอยนี้ มีค่าสถิติ F เท่ากับ 13.84 และจากการพิจารณาค่า R^2 เท่ากับ 0.48 ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ได้ร้อยละ 48.00 และพิจารณาจากค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.45 แสดงว่า ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายการตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้ร้อยละ 45.00 นอกจากนี้ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.42 และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า

ด้านสิ่งดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (p -value = 0.03) หมายความว่า วัดไร่ขิงเป็นสถานที่ดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิงของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หรือไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว หมายความว่า ไม่ว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะสะดวกหรือไม่ก็ตามก็ไม่ทำให้การตัดสินใจมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่อย่างใด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หรือไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว หมายความว่า ไม่ว่าวัดไร่ขิงจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอหรือไม่ก็ตามก็ไม่ทำให้การตัดสินใจมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่อย่างใด

ด้านกิจกรรม ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หรือไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว หมายความว่า ไม่ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีความหลากหลายหรือไม่ก็ตามก็ไม่ทำให้การตัดสินใจมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่อย่างใด

อภิปรายผล

1. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

1.1 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า วัดไร่ขิงมีความโดดเด่นทั้งความเป็นเอกลักษณ์ของวัด มุ่งเน้นความโดดเด่นทางด้านพุทธศิลป์ นำเสนอประวัติความเป็นมาและความเป็นอัตลักษณ์ของวัด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ ได้ศึกษา การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยมีศิลปวัฒนธรรมที่งดงามสร้าง

ความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ผลการประเมินอยู่ในระดับสูง โดยด้านดึงดูดใจนั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 (ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ, 2556)

1.2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกในเรื่องของเส้นทางการเดินทาง การคมนาคมขนส่ง มียานพาหนะไว้คอยรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว มีถนนที่สามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวอื่นได้อย่างสะดวกสบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา ห่องทรัพย์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม ได้ศึกษา แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อน ในภูมิภาคทางตอนเหนือของประเทศไทย พบว่า การพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้หลายเส้นทาง สภาพถนนสะดวกสบาย มีรถโดยสารให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 (อริศรา ห่องทรัพย์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม, 2558)

1.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า วัดไร่ขิง มีการรักษาความงดงาม สะอาด สวยงาม มีที่จอดรถ ร้านอาหาร สุขา ไว้คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ ได้ศึกษา การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด สวยงาม ผลการประเมินอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 (ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ, 2556)

1.4 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ด้านกิจกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า วัดไร่ขิงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในบริเวณวัด การจัดกิจกรรมในวันที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา ห่องทรัพย์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม ได้ศึกษา แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อน ในภูมิภาคทางตอนเหนือของประเทศไทย พบว่า การพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ด้านกิจกรรม โดยชุมชนมีการกำหนดเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมกิจกรรมตามฤดูกาลท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.96 (อริศรา ห่องทรัพย์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม, 2558)

2. การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

ระดับความคิดเห็นการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดไร่ขิงและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง และการท่องเที่ยววัดเมรุราชิการามช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ สอดคล้องกับ สิริรัตน์ นาคแป้น ได้ศึกษา พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และหาโอกาสจะกลับมาท่องเที่ยวเกาะพะงันอีกครั้ง และนักท่องเที่ยวยังตัดสินใจมาท่องเที่ยวเนื่องจากเกาะพะงันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย (สิริรัตน์ นาคแป้น, 2555)

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่ 1 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ด้านสิ่งดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า วัดไร่ขิง เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีพุทธศิลป์เป็นโบราณวัตถุสถานที่มีความค่าทางศิลปะ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างชาติให้มาเยือน ส่งผลให้เกิดการบริการต่าง ๆ ของวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอริสา เชี่ยวเกษม ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนไต้ลื้อ ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีการพัฒนาความสะอาด ความสวยงามให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว (โอริสา เชี่ยวเกษม, 2558)

สมมติฐานที่ 2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า การมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง การคมนาคมเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ ทั้งเรื่องเส้นทางการเดินทาง ยานพาหนะ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย ศึกษา งานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านความสามารถในการเข้าถึง มีการจัดการด้านพื้นที่รองรับด้านประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่และบริเวณโดยรอบของชุมชน อย่างเป็นระบบ เช่น มีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวและที่พักอาศัยโดยชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการพื้นที่รองรับกับการท่องเที่ยวโดยไม่บุกรุกพื้นที่โบราณสถานหรือแหล่งธรรมชาติในชุมชนและยังช่วยกันสอดส่องดูแลรักษาพื้นที่ให้คงความงามและสมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของชุมชนโดยคนในชุมชนทุกระดับชั้นมีส่วนในการจัดสรรพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และเส้นทาง

รณมาเพื่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนและเส้นทางรถจักรยานเพื่อท่องเที่ยวในชุมชนลำปางหลวง (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2558)

สมมติฐานที่ 3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดไร่ขิงนั้นได้รับความสะดวกสบายที่ทางวัดมีไว้บริการนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยววัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรรมการท่องเที่ยว ที่กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นอุปกรณ์และบริการต่าง ๆ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่น ห้องสุขา ที่พัก ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ ป้ายข้อมูล เป็นต้น (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรรมการท่องเที่ยว , 2560)

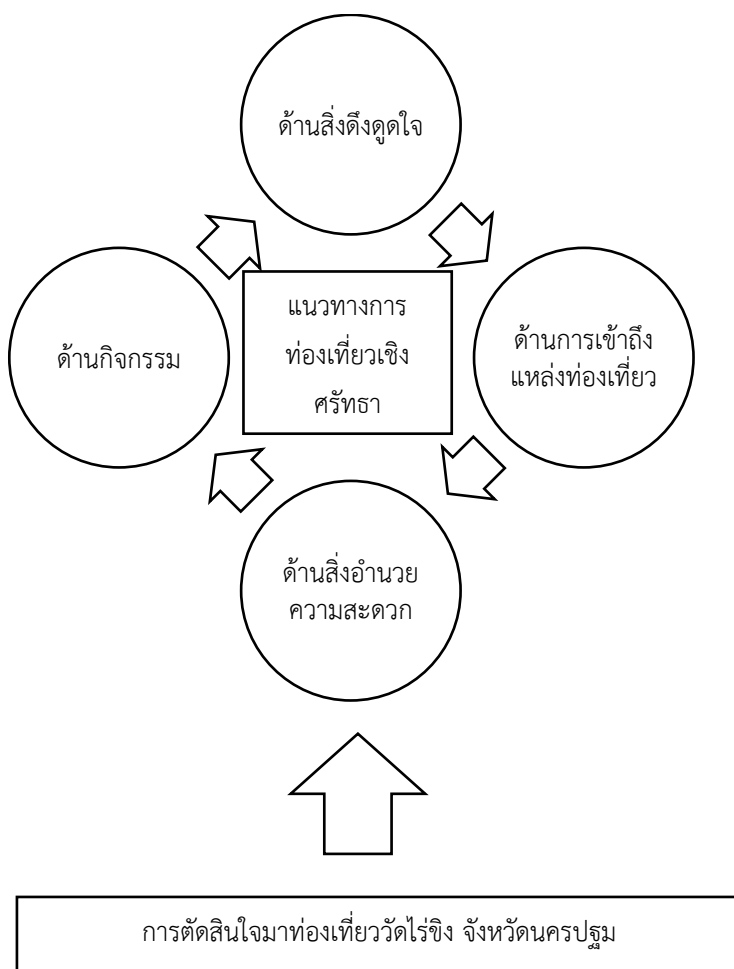
สมมติฐานที่ 4 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ด้านกิจกรรมส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดไร่ขิงคำนึงถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากการไหว้พระหรือไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การแสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญทางศาสนา การทำวัตร การจัดพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย ได้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในการให้บริการข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่จุดบริการข้อมูลที่หน้าวัดพระธาตุลำปางหลวง มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนในเทศกาลสำคัญๆ ตลอดจนการจัดการให้ปราชญ์ของท้องถิ่นเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ในอดีตแก่คนรุ่นปัจจุบัน (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ วัดมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ โดยมีพระพุทธรูปหลวงพ่อดำไร่ขิง ซึ่งประดิษฐานในพระอุโบสถ องค์พระพุทธรูปเป็นเนื้อทองสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย พุทธลักษณะงดงามด้วยพุทธศิลป์ 3 สมัย คือ พระรูปผิวงายแบบเชียงแสน พระหัตถ์เรียวงามแบบสุโขทัย และพระพักตร์งดงามในแบบรัตนโกสินทร์ เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมเข้าถึงวัดสะดวก มีป้ายสัญญาณจราจร และป้ายบอกเส้นทางชัดเจน โดยลักษณะของป้ายมีตัวอักษรขนาดใหญ่ ใช้สีที่บอกทางอย่างชัดเจน 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก วัดมีสถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ไว้อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรม มีการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อวัดไร่ขิง ระหว่างวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 ถึงวันแรม 4 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม สรุปได้ว่า 1) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} =$

4.07) ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 3.79$) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 3.65$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.59$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดไร่ขิงและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมาคือ การท่องเที่ยววัดไร่ขิงช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{X} = 3.60$) 3) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($p\text{-value} = 0.03$) ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($p\text{-value} = 0.50$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($p\text{-value} = 0.71$) ด้านกิจกรรม ($p\text{-value} = 0.69$) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หรือไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง ดังนั้น วัดไร่ขิงควรมีการพัฒนาสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยววัดไร่ขิง พัฒนาวัดมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ รักษาความงดงาม สะอาด สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ดังนั้นวัดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ให้มีความสะดวกบริการแก่นักท่องเที่ยว 3) ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ดังนั้นวัดควรรักษาความเป็นเอกลักษณ์โดยจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่มีความเก่าแก่และทรงคุณค่า พุทธศิลป์ที่ปรากฏภายในวัดมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ ดำรงรักษาไว้ให้เป็นศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ 4) ด้านสภาพแวดล้อมส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ดังนั้นวัดไร่ขิงควรใส่ใจในเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สวยงาม มีการใช้พื้นที่วัดอย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งมีระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) วัดเป็นสถานที่สำคัญทางจิตใจเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น 2) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่อำนวยความสะดวกด้านที่พัก อาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก แหล่งข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นส่วนที่สำคัญต้องพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว 3) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ พระสงฆ์ มัคทายกวัด มัคคุเทศก์ เจ้าหน้าที่ของการกีฬา และการท่องเที่ยวจังหวัด ดำรงวัดท่องเที่ยว กลุ่มบุคคลเหล่านี้ควรมีการประสานร่วมมือเพื่อพัฒนาและเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เช่น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เป็น

ต้น 2) ควรจัดทำงานวิจัยในเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ประชาชนที่ท่าท่องเที่ยววัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึกและอาจได้ข้อค้นพบที่มีความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรองแก้ว ตาลเจริญ. (2562). ท่องเที่ยวอาสาาร่วมกันพัฒนาจังหวัดนครปฐม. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.jitarsabank.com/job/detail/4947>
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2558). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ลำปาง: วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พระมหาสุริยา มะสันเทียะ . (2558). แนวทางการเพิ่มคุณค่าการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ของพระอารามหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ไพศาล หวังพานิช. (2551). การวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- ยุทธการ ไวยอาภา และคณะ. (2556). การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- รสิมา อังกูร. (2554). ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัดไร่ขิง. (2562). รายงานประจำปีวัดไร่ขิง พ.ศ. 2562. นครปฐม: วัดไร่ขิง.
- วีระศักดิ์ โควสุรัตน์. (2562). รายได้ท่องเที่ยวไทย สูงเป็นอันดับ 4 ของโลก. เรียกใช้เมื่อ 11 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.bltbangkok.com/News/>
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว . (2560). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สิริรัตน์ นาคแป้น. (2555). พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- หทัยชนก พรรคเจริญ. (2555). เทคนิคการเลือกตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- อริศรา ห้องทรัพย์ และกุลพิชญ์ โภไคยอุดม. (2558). แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อน ในภูมิภาคทางตอนเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอริสา เชี่ยวเกษม. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนไตลื้อ ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory Analysis. 3rd ed. USA: Harper & Row.

แนวทางพัฒนาการบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์)
เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
HOMESTAY SERVICE DEVELOPMENT GUIDELINES
TO ACCOMMODATE TOURISTS FOR
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธาริดา สกุรัตน์

Tharida Sakulrat

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: tharida.tan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริการ ประเมินการบริการ และเสนอแนวทางพัฒนาการบริการให้กับที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับที่พักสัมผัสวัฒนธรรม จำนวน 30 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบประเมินการบริการ ผลการศึกษารูปแบบการบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) การบริการยึดหลักตามโฮมสเตย์มาตรฐานไทย ซึ่งประกอบด้วย บริการด้านที่พัก บริการด้านอาหาร บริการด้านความปลอดภัย บริการด้านอรรถาธิบายประวัติของเจ้าของบ้านและสมาชิก บริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว บริการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริการด้านวัฒนธรรม บริการด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการด้านการจัดการแบบกลุ่ม บริการด้านติดต่อสื่อสาร การประเมินการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ ระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที ระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ ระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) แนวทางการพัฒนาการบริการให้กับที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์)

* Received 28 April 2020; Revised 21 June 2020; Accepted 23 June 2020

ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2) ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ 3) ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และ 5) ด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริการ, โฮมสเตย์

Abstract

The study of Homestay service Development Guidelines to accommodate tourists for Phra Nakhon Si Ayutthaya Province are study the service model, service assessment, and suggest the way to deployment of cultural accommodation service (homestay) for support tourists at PhraNakhon Si Ayutthaya. The qualitative research is in-depth interview which is semi-structural interview that the sample group are entrepreneurs and people who involved in the culture accommodation for 30 people. The quantitative research, the sample group are 400 people of the tourists stay in cultural accommodation (homestay) at PhraNakhon Si Ayutthaya. The purposive sampling method as tool for service assessment. The result found that cultural accommodation service (homestay) that the service is based on the Thai standard homestay including of accommodation service, food service, security, friendly of homeowner and member, tourism activity service, natural resource and environment service, cultural service, value creating and community product value service, group management service, and communication service. Culture accommodation (homestay) service assessment for factual of the service is high level ($\bar{X} = 3.80$), credibility service is high level ($\bar{X} = 3.69$), tourist responding immediately is high level ($\bar{X} = 3.58$), giving confidence to customer is high level ($\bar{X} = 3.71$), and understanding the tourist is high level ($\bar{X} = 3.54$). The way to deployment of cultural accommodation service (homestay) consist of 5 ways are 1) factual of service 2) credibility service 3) tourist responding immediately 4) giving confidence to customer 5) understanding the tourist.

Keywords: Development, Service, Homestay

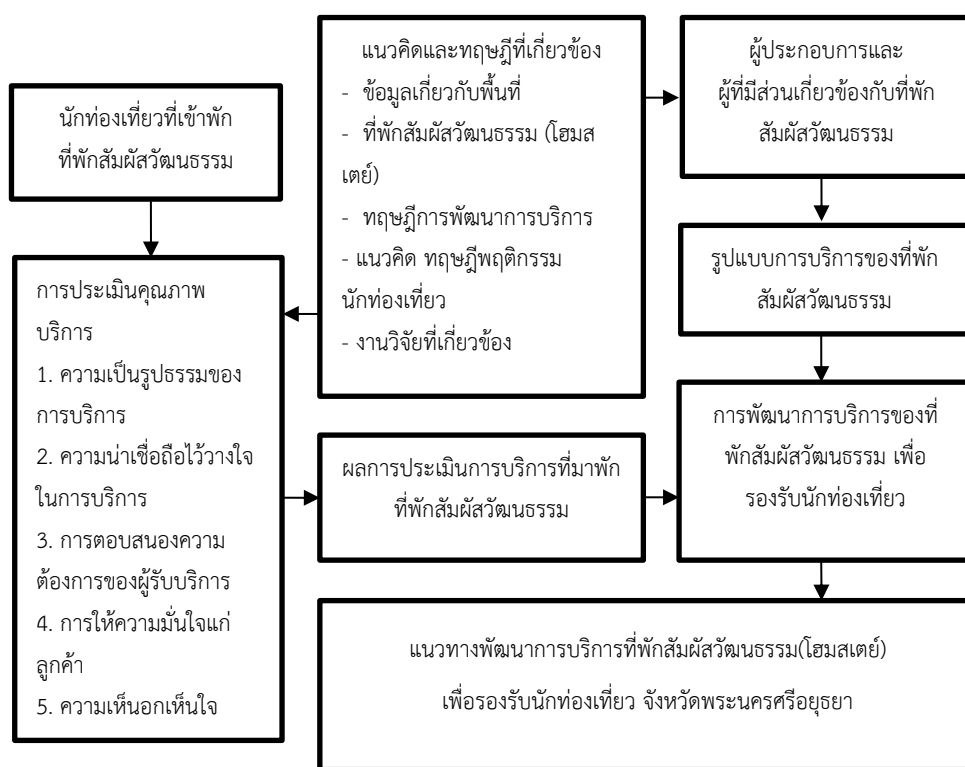
บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการขยายตัวในการจ้างงาน การสร้างรายได้ การท่องเที่ยวชุมชนมีจุดเด่นในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยร่วมกันจัดการชีวิตของตนเองครอบครัว ชุมชน และสังคม กลุ่มคนในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการช่วยกันคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต ตั้งแต่เริ่มกระบวนการคิดค้นปัญหาจบบรรณาคำตอบ เพื่อเพิ่มความสามารถและศักยภาพของชุมชนให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยพิจารณาจากระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้นจะพบว่าการดำเนินการท่องเที่ยวประกอบด้วยการท่องเที่ยวในระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยในระดับชาติพิจารณาในเชิงภาพรวมของการท่องเที่ยวของประเทศอันประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง คนในท้องถิ่นได้นำทรัพยากรนำมาเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้ว่าบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552)

กรมการท่องเที่ยวโดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยวได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยดำเนินการตรวจประเมินและให้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยภายใต้กรอบคำจำกัดความของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยหรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมมาตรฐานไทย บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของและเจ้าของบ้านหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่เป็นประจำหรือใช้ชีวิตประจำวัน

อยู่ในบ้านดังกล่าว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยว (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2542) ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาปัจจุบันทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการเข้าพักที่พักรักษาวัฒนธรรม(โฮมสเตย์)มากขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการที่พักรักษาวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) ควรให้ความสำคัญในการบริการนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ทางผู้วิจัยจึงวางแนวทางในการศึกษาพัฒนาการบริการที่พักรักษาวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามขั้นตอนจึงกำหนดแนวทางดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริการที่พักรักษาวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพที่ 1 ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) แนวคิด ทฤษฎีพฤติกรรมนักท่องเที่ยวการพัฒนาการบริการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวโดยการให้นักท่องเที่ยวประเมินการบริการของที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ในการพัฒนาการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ได้อย่าง เหมาะสมในพื้นที่ต่อไป

โดยศึกษารูปแบบการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ประเมินการบริการ และเสนอแนวทางพัฒนาการบริการ เพื่อให้ชุมชนมีการบริการที่เป็นขั้นตอน มีแนวทางในการ ปฏิบัติ สามารถพัฒนาการบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เพื่อ สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวภายในชุมชน อย่างยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรูปแบบการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อประเมินการบริการของที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริการให้กับที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยที่มีรูปแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัย เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขอบเขตของงานวิจัย

ด้านพื้นที่ในการศึกษา ได้คัดเลือกจากที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี พ.ศ. 2558 - 2560 ทั้งหมด ประกอบด้วย 3 แห่ง คือ 1) หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ไทรน้อยตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล 2) โฮมสเตย์คลองรางจระเข้ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอสนา 3) โฮมสเตย์เกาะเกิด ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน

ด้านเนื้อหา ศึกษาการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรมที่เป็นพื้นที่ผ่านการประเมิน มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลเป็น ผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัด

พระนครศรีอยุธยาที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย คือหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ไทรน้อยโฮมสเตย์คลองรางจระเข้โฮมสเตย์เกาะเกิดจำนวน 30 คน การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากสูตรของ Yamane T. (Yamane, T. , 1973) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) โดยศึกษารูปแบบการบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยมาทำการวิเคราะห์จัดเรียงข้อมูล และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยศึกษาแนวทางพัฒนาการบริการให้กับที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยแนวความคิดการประเมินคุณภาพการบริการ (Parasuraman A. et al., 1985) และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจประเมินให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามขั้นสุดท้ายหลังปรับปรุงแก้ไขได้ค่า IOC (Item – Objective Congruence Index) มากกว่า 0.6 ทุกข้อคำถาม (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach L. J., 1990) เท่ากับ 0.95 ได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือนลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List) 2) การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหัวข้อคือความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) การตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) ความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy) 3) เป็นการเสนอความคิดเห็นอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูลผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลของพื้นที่ และการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการสัมภาษณ์จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม

(โฮมสเตย์) มาเรียบเรียงข้อมูล ตามหลักมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยนำผลวิจัยเชิงปริมาณ เกี่ยวกับการประเมินการบริการของที่พักรีสต์สแควร์ (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยหัวข้อการบริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) ด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy) นำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางพัฒนาการบริการให้กับที่พักรีสต์สแควร์ (โฮมสเตย์) เพื่รองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) บรรยายข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นนักท่องเที่ยวต่อการบริการของที่พักรีสต์สแควร์ (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยข้อมูลการบริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) ด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริการที่พักรีสต์สแควร์ (โฮมสเตย์) เพื่รองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบการบริการที่พักรีสต์สแควร์ (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการบริการจะยึดหลักตามโฮมสเตย์มาตรฐานไทย ประกอบด้วยบริการด้านที่พัก ลักษณะบ้านที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งสัดส่วนในพื้นที่ในบ้านของเจ้าของบ้านที่ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเตรียมบ้านพักที่นอนที่สะอาดและอากาศโปร่งสบายห้องอาบน้ำและห้องส้วมที่สะอาดมีคิติด มีที่พักรีสต์สแควร์ภายในบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักรีสต์สแควร์ หรือพื้นที่ส่วนกลางในชุมชนมีพื้นที่พักรีสต์สแควร์ด้านอาหาร จัดเตรียมอาหาร โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารเป็นวัตถุดิบในพื้นที่ เช่น ผัก ปลา ผลไม้ ซึ่งนำมาประกอบอาหารให้กับนักท่องเที่ยว การบริการอาหารอาจเป็นหน้าที่ของเจ้าบ้านหรือหากนักท่องเที่ยวมีจำนวนมาก อาจมีการจัดบริการที่ส่วนกลางในชุมชน มีบริการน้ำดื่มที่สะอาด ภาชนะที่บรรจุอาหารที่สะอาดอาจมีการตกแต่งใช้ภาชนะหรือวัสดุที่มีจุดเด่นในท้องถิ่นห้องครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ การบริการด้านความปลอดภัย มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัยอาจเป็นเจ้าบ้านหรือบุคคลภายในชุมชนช่วยกันดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว และมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นหากนักท่องเที่ยวเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย

หรืออาจเจ็บป่วยไม่สบายในขณะที่เข้ามาท่องเที่ยวการบริการด้านอภัยภัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิก เจ้าบ้านและกลุ่มสมาชิกในโฮมสเตย์ให้การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคย โดยการแนะนำให้กับนักท่องเที่ยวรู้จักเจ้าบ้านแต่ละคนที่นักท่องเที่ยวจะไปพักอาศัยอยู่ด้วย สร้างกิจกรรมตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนอกิจกรรมต่างๆ ในฐานให้ความรู้ในชุมชน หรือกิจกรรมจากเจ้าบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในวิถีชุมชน การบริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีรายการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน ฐานให้ความรู้ในชุมชนมีคนบรรยายให้ความรู้ต่าง ๆ การบริการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การปั่นจักรยานชมหมู่บ้าน การล่องเรือ เทียววัด เป็นต้น มีผู้ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงของชุมชนมีมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แนะนำให้นักท่องเที่ยวช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในขณะที่ท่องเที่ยวบริการด้านวัฒนธรรม การดำรงรักษาไว้เพื่อวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น เช่นการเตรียมผ้าไทยให้กับนักท่องเที่ยวได้สวมใส่ จัดการแสดงประจำท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวได้ชม จัดกิจกรรมตักบาตรในช่วงเช้าให้กับนักท่องเที่ยวบริการด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน มีผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึก ของฝากหรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว บริการด้านการจัดการแบบกลุ่ม เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นระบบและรองรับนักท่องเที่ยวได้ปริมาณมาก โดยมีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เพื่อการติดต่อประสานงาน ระบบการจองที่พักหรือกิจกรรมล่วงหน้า ลงทะเบียน และการให้ข้อมูลบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจน บริการด้านติดต่อสื่อสาร มีเอกสารให้ความรู้ แผนที่ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน

2. ผลการประเมินการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้ เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.25 และรองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.75 อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25 - 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.75 อายุ 35 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.75 อายุ 45 - 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.50 มากกว่า 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.75 อายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.25 สถานภาพพบว่า ส่วนใหญ่โสดคิดเป็นร้อยละ 50.00 สมรสคิดเป็นร้อยละ 43.25 หย่า/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 6.00 หม้ายคิดเป็นร้อยละ 0.75 ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 65.75 สูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 28 ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.25 อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 71.5 นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.75 อาชีพผู้บริหาร/นักธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 3.5 เกษียณอายุ คิดเป็นร้อยละ 0.5 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.5 รายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ

57.5 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23 รายได้ 25,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11 รายได้มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.75 รายได้ 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.5 รายได้น้อยกว่าหรือเทียบเท่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.25

ตารางที่ 1 การประเมินคุณภาพการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องค์ประกอบ	ตัวแปร	ระดับการประเมิน		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles)	1. การเดินทางมาโฮมสเตย์สะดวกและหาง่าย	3.95	0.54	มาก
	2. บริเวณโฮมสเตย์มีการตกแต่งที่ดี ปลอดภัย และสื่อถึงสัญลักษณ์ของที่พัสดุได้	4.03	0.50	มาก
	3. โฮมสเตย์มีกิจกรรมที่หลากหลาย	3.77	0.55	มาก
	4. โฮมสเตย์อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่จำเป็น	3.70	0.58	มาก
	5. โฮมสเตย์มีการติดต่อใช้บริการมีหลากหลายช่องทาง ทำให้มีความสะดวก	3.55	0.56	มาก
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability)	1. เจ้าบ้านให้ความรู้ในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดี	3.74	0.59	มาก
	2. เจ้าบ้านทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือได้	3.74	0.59	มาก
	3. เจ้าบ้านมีทักษะในการแก้ปัญหาให้กับผู้ใช้บริการ	3.62	0.68	มาก
	4. โฮมสเตย์มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดี	3.58	0.56	มาก
	5. เจ้าบ้านสามารถให้บริการ ตรงตามเวลาที่ได้กำหนด	3.71	0.56	มาก
	6. เจ้าบ้านให้บริการได้อย่างถูกต้อง	3.77	0.59	มาก
องค์ประกอบ	ตัวแปร	ระดับการประเมิน		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness)	1. การจองที่พักมีการตอบได้หลายช่องทาง	3.58	0.58	มาก
	2. เจ้าบ้านตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว	3.57	0.56	มาก
	3. เจ้าบ้านมีความกระตือรือร้นและใส่ใจแก้ปัญหาได้ตามความต้องการ	3.71	0.57	มาก
	4. ระบบการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว	3.60	0.57	มาก
	5. เจ้าบ้านมีความพร้อมและเต็มใจบริการ	3.42	0.58	มาก
ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance)	1. พฤติกรรมของเจ้าบ้านควรทำให้ผู้ใช้บริการมีความไว้วางใจ	3.50	0.56	มาก
	2. เจ้าบ้านให้บริการด้วยรอยยิ้ม สุภาพอ่อนโยนและมีอัธยาศัยไมตรีอันดี	3.47	0.57	มาก
	3. เจ้าบ้านปฏิบัติตามมาตรฐานการบริการที่กำหนด	3.77	0.54	มาก
	4. ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกปลอดภัยต่อที่พัก	3.92	0.54	มาก
	5. การแจ้งค่าบริการมีความถูกต้องและเหมาะสม	3.61	0.55	มาก
	6. เจ้าบ้านสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวของลูกค้าได้เป็นอย่างดี	3.97	0.45	มาก
ด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy)	1. เจ้าบ้านสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี	3.64	0.56	มาก
	2. การบริการของเจ้าบ้านดีสม่ำเสมอ	3.61	0.57	มาก

3. โฮมสเตย์มีช่วงเวลาให้บริการได้ตลอดตามความต้องการของผู้ใช้บริการ	3.39	0.56	ปานกลาง

ผลการศึกษาจากตารางที่ 1 การประเมินคุณภาพการบริการของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลการประเมิน ดังนี้

ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นตัวแปร พบว่าทุกประเด็นล้วนอยู่ในระดับมาก คือ บริเวณโฮมสเตย์มีการตกแต่งที่ดูดี ปลอดภัย และสื่อถึงสัญลักษณ์ของที่พัคดี การเดินทางมาโฮมสเตย์สะดวกและหาง่าย โฮมสเตย์มีกิจกรรมที่หลากหลาย โฮมสเตย์อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่จำเป็น โฮมสเตย์ มีการติดต่อให้บริการมีหลากหลายช่องทาง ทำให้มีความสะดวก

ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) อยู่ในระดับมากทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นตัวแปร พบว่าทุกประเด็นล้วนอยู่ในระดับมาก คือ เจ้าบ้านให้บริการได้อย่างถูกต้อง เจ้าบ้านให้ความรู้ในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดี เจ้าบ้านทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือได้ เจ้าบ้านสามารถให้บริการ ตรงตามเวลาที่ได้กำหนด เจ้าบ้านมีทักษะในการแก้ปัญหาให้กับผู้ใช้บริการโฮมสเตย์มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดี

ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) อยู่ในระดับมากทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นตัวแปร พบว่าทุกประเด็นล้วนอยู่ในระดับมากคือ เจ้าบ้านมีความกระตือรือร้นและใส่ใจแก้ปัญหาได้ตามความต้องการ ระบบการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว การจองที่พักมีการตอบได้หลายช่องทาง เจ้าบ้านตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว ระบบการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว เจ้าบ้านมีความพร้อมและเต็มใจบริการ

ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นตัวแปร พบว่า ทุกประเด็นล้วนอยู่ในระดับมากคือ เจ้าบ้านสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกปลอดภัยต่อที่พัก เจ้าบ้านปฏิบัติตามมาตรฐานการบริการที่กำหนด การแจ้งค่าบริการมีความถูกต้องและเหมาะสม พฤติกรรมของเจ้าบ้านควรทำให้ผู้ใช้บริการมีความไว้วางใจ เจ้าบ้านให้บริการด้วยรอยยิ้ม สุภาพอ่อนโยนและมีอัธยาศัยไมตรีอันดี

ด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นตัวแปร พบว่า ทุกประเด็นล้วนอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น คือเจ้าบ้านสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี การบริการของเจ้าบ้านดีสม่ำเสมอ ตามลำดับ ยกเว้นโฮมสเตย์มีช่วงเวลาให้บริการได้ตลอดตามความต้องการของผู้ใช้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริการ ควรพัฒนาด้านภาษาต่างประเทศ มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ควรมีวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ควรให้ความรู้การบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ควรทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจการท่องเที่ยวในชุมชน

3. แนวทางพัฒนาการบริการให้กับที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาได้นำเสนอ 5 แนวทางในการพัฒนาบริการให้กับที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ดังนี้

3.1 แนวทางพัฒนาการบริการในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการ โดยปรับปรุงการเดินทางมาโฮมสเตย์ สะดวกและหาง่ายมากขึ้น ควรมีป้ายบอกทางแต่ยังมีบางพื้นที่ควรมีป้ายเพิ่มขึ้นหรือชัดเจนมากยิ่งขึ้น การกำหนดแผนที่ให้เที่ยงตรงมากขึ้นกับพื้นที่ บริเวณโฮมสเตย์ควรมีการตกแต่งที่ดี ให้ความรู้สึกปลอดภัย และสื่อถึงสัญลักษณ์ของที่พักได้ติดตกแต่งสถานที่ให้เป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นตัวตนของท้องถิ่น มีกิจกรรมที่หลากหลาย ควรเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการบริการนักท่องเที่ยว มีการติดต่อใช้บริการมีหลากหลายช่องทางทำให้มีความสะดวก เช่นโทรศัพท์ และโซเชียลมีเดีย ทั้งสื่อที่จัดเตรียมให้นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย ทันสมัย

3.2 แนวทางพัฒนาการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ เจ้าบ้านให้ความรู้ในเรื่องต่างๆในกิจกรรมที่จัดขึ้น ตอบข้อซักถามอย่างมีความมั่นใจ และมีความรู้ อาจเป็นหัวหน้ากลุ่มโฮมสเตย์หรือเจ้าบ้านเอง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไว้วางใจความน่าเชื่อถือ สมาชิกของกลุ่มโฮมสเตย์ช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ เจ้าบ้านทุกคนมีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาควรบริการให้ถูกต้องรวดเร็วตั้งแต่ครั้งแรก หรือสามารถแก้ปัญหาให้นักท่องเที่ยวได้

3.3 แนวทางพัฒนาการบริการในด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการในด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า เจ้าบ้านสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้โดยลูกค้าไม่ทันร้องขอ โดยรู้จักสังเกตใส่ใจ พัฒนาความไว้วางใจ การตอบรับได้หลายช่องทางมีระบบการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว ไหวพริบในการบริการ ในกลุ่มโฮมสเตย์ควรมีบุคลากรในการรับเรื่องต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการและวางแผนในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือกรณีที่นักท่องเที่ยวมีจำนวนมาก เพื่อให้เกิดผลดีต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทันทั่วถึง

3.4 แนวทางพัฒนาการบริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า การมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี เชื่อถือได้ปฏิบัติตามมาตรฐานมีข้อกำหนดต่าง ๆ ทั้งการปฏิบัติตนให้กับนักท่องเที่ยว การติดต่อประสานงาน การบริการที่กำหนดการแจ้งค่าบริการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวให้ทราบล่วงหน้า และมีการจัดสัดส่วนที่พักของ

นักท่องเที่ยวนำเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยว โดยมีการแจ้งมาตรฐานความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวทราบตั้งแต่เริ่มเข้าพัก ตารางเวลาการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3.5 แนวทางพัฒนาการบริการในด้านความเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy)

การพัฒนาและปรับปรุง เกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ บริการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ทุกช่วงเวลา โดยแบ่งแผนกิจกรรมในแต่ละเดือนตลอดทั้งปี การกำหนดแผนกิจกรรม แผนงาน แผนที่ทางการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

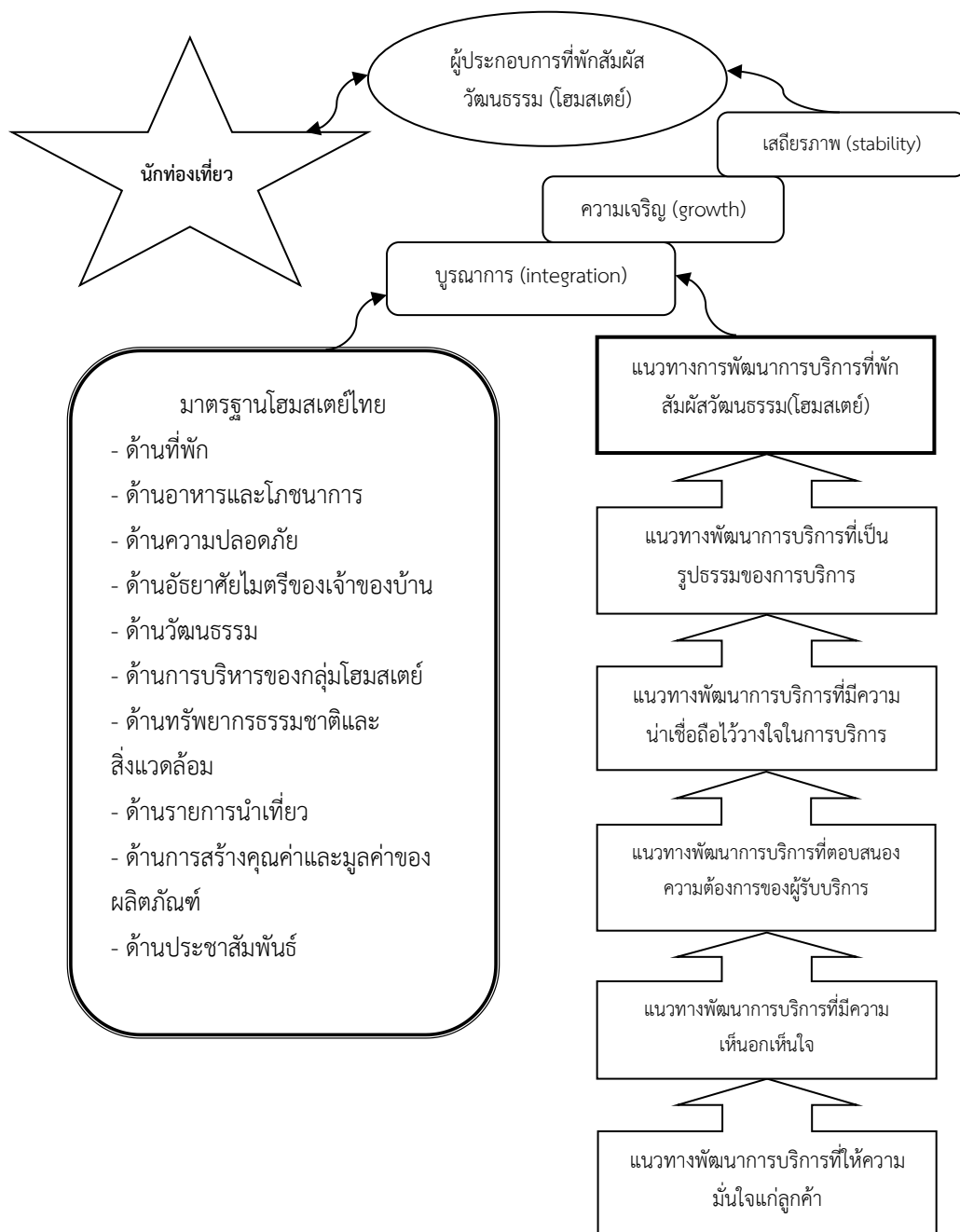
การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริการที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแบบที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตอัยาศัยน้ำใจไมตรีของคนไทยรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมการในพื้นที่ รูปแบบการบริการจะยึดหลักตามโฮมสเตย์มาตรฐานไทยประยุกต์จากตัวชี้วัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบท พ.ศ. 2554 ประกอบด้วยดัชนี 10 ด้าน 31 ตัวชี้วัด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ประกอบด้วยบริการด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านอัยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน ด้านรายการนำเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์และด้านประชาสัมพันธ์การศึกษาการประเมินการบริการที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมการบริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมประชาชนที่มีประสบการณ์ในการบริการโฮมสเตย์ ประชาชนเหล่านี้ได้มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จินตนา กงเพชร และคณะ, 2559) นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในการบริการในที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) อยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วยความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ การตอบสนองผู้ใช้บริการทันที การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ความเข้าใจผู้ใช้บริการ การบริการอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ผู้รับบริการมีการรับรู้ต่อการให้บริการซึ่งการหาแนวทางการพัฒนาการบริการจึงมีส่วนสำคัญและต้องมีการพัฒนาขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว การบริการจึงควรเป็นรูปธรรม การบริการมีความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจได้ สอดคล้องกับฤชมาพร พิงค์โพธิ์ ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบคุณภาพบริการที่คาดหวังและรับรู้ของผู้ใช้บริการ พบว่าด้านความเชื่อถือ ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังมากกว่าการรับรู้ในทุกด้าน (ฤชมาพร พิงค์โพธิ์, 2554) จึงควรให้ความสำคัญการบริการด้านการตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว ด้านการให้ความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก สอดคล้องกับสุภลักษณ์ สุริยะ โดยผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการ

สิ่งที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเป็นอันดับแรก คือคุณลักษณะด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (ศุภลักษณ์ สุริยะ, 2556) การเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ มีส่วนสำคัญเพื่อให้พนักงานที่เข้าพักที่พักร่วมวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) มีความพึงพอใจผลการศึกษา มีประเด็นการประเมินที่พักร่วมวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) ในเรื่องช่วงเวลาให้บริการตามความต้องการของผู้ใช้บริการในการเข้าพัก อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการวิเคราะห์จากผู้ประกอบการพบว่า พนักงานสามารถเข้ามาพักได้ ต้องจองล่วงหน้าเพื่อให้ทางผู้ประกอบการได้เตรียมการ และพนักงานที่เข้ามาพักต้องปฏิบัติตามระเบียบในการเข้าพัก ซึ่งทางผู้ประกอบการควรแจ้งให้กับพนักงานที่เข้าพักให้ชัดเจนและคำนึงถึงมาตรฐานในเรื่องการบริหารจัดการ ที่พักร่วม อาหาร ความปลอดภัยของผู้เข้าพัก อธิปไตยของเจ้าบ้าน โปรแกรมการนำเที่ยว ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แล้ว และพัฒนาตามแนวทางการบริการที่เป็นรูปธรรม มีความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ ตอบสนองผู้ให้บริการทันทีที่ให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และความเข้าใจผู้ให้บริการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริการที่มากขึ้นอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาบริการที่พักร่วมวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) นอกเหนือจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งประกอบด้วยบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหาร การบริการด้านความปลอดภัย การบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้านและสมาชิก การบริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านการมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริการด้านศิลปวัฒนธรรม บริการด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการด้านการจัดการแบบกลุ่ม และบริการด้านติดต่อสื่อสาร ต้องคำนึงถึงการพัฒนาการบริการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางพัฒนาการบริการประกอบด้วยแนวทางพัฒนาการบริการในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ แนวทางพัฒนาการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ แนวทางพัฒนาการบริการในด้านการตอบสนองผู้ให้บริการทันที แนวทางพัฒนาการบริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และแนวทางพัฒนาการบริการในด้านความเข้าใจผู้ให้บริการ การพัฒนาการบริการที่มากขึ้นส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงานที่เข้าพักที่พักร่วมวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) ซึ่งอาจมีการบูรณาการ (Integration) ความรู้ในหลายด้านเข้าด้วยกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเจริญเติบโตขึ้น (Growth) ส่งผลให้มีเสถียรภาพ (stability) เกิดความมั่นคงของชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการบริการที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริการตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วย การบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหารการบริการด้านความปลอดภัย การบริการด้านอภัยภัย ไม้ตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิก การบริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านการมี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริการด้านศิลปวัฒนธรรม บริการด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการด้านการจัดการแบบกลุ่ม และบริการด้านติดต่อสื่อสาร การประเมินการบริการของที่พัก สัมผัสนวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ เข้าพักมีความเห็นในการบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ด้านความ น่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ (Reliability) ด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที (Responsiveness) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) และด้านความเข้าใจ ผู้ใช้บริการ (Empathy) อยู่ในระดับมากแนวทางการพัฒนาการให้กับที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้นำเสนอ 5 แนวทางการพัฒนา การให้กับที่พักสัมผัสนวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) ดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาการบริการในด้านความ เป็นรูปธรรมของการบริการ 2) แนวทางการพัฒนาการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการ บริการ 3) แนวทางการพัฒนาการบริการในด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการทันที 4) แนวทาง พัฒนาการบริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า 5) แนวทางการพัฒนาการบริการในด้านความ เข้าใจผู้ใช้บริการ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาพัฒนาการบริการที่ พักสัมผัสนวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นเพื่อมุ่งใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น 2) ควรศึกษาที่พักในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ที่พักแบบรีสอร์ตโฮสเทล เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาที่พัก เพื่อวัดคุณภาพการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับธุรกิจโรงแรมและกลุ่ม นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิในการ อนุมัติทุนส่งเสริมงานวิจัย ปีงบประมาณ 2560

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮม สเตย์ไทย พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.
- _____. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยพ.ศ. 2558 – 2560. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.

- กฤษฎาพร พิงโพธิ์. (2554). การเปรียบเทียบคุณภาพบริการที่คาดหวังและรับรู้ของผู้ใช้บริการโรงแรมระดับ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จินตนา กงเพชร และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดหนองบัวลำภู. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- ศุภลักษณ์ สุริยะ. (2556). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของแผนกต้อนรับส่วนหน้าโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนกรณีศึกษา: โรงแรมบูติก กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยว. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2560 จาก <http://plan.bru.ac.th/wpcontent/uploads/2018/12/แผนพัฒนา-12-.pdf>
- สุวิมล ติรภานันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Parasuraman A. et al. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. Journal of Marketing, 49(1), 41-50.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory Analysis. 3rd ed. USA: Harper & Row.

**บุพปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร
ของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน***

**ANTECEDENTS AFFECTING ORGANIZATION ENGAGEMENT OF
GENERATION Y EMPLOYEES IN GOVERNMENT SAVINGS BANK**

ชัชวาล ดวงบุบผา

Chatchawan Duangbubpha

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: chatchawand@gsb.or.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับบรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสิน 2) อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสิน และ 3) แนวทางสร้างผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย โดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสิน จำนวน 300 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับของบรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสินอยู่ในระดับมาก 2) แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ปรับแก้แล้ว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า ไค-สแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.13 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนี AGFI เท่ากับ 0.94 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.007 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.021 และบรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ผลจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งอธิบายได้ว่าแนวทางสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวายนั้น ต้องให้ความสำคัญต่อบรรยากาศองค์กร การสร้างภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงาน เพื่อสร้าง

* Received 22 March 2020; Revised 21 June 2020; Accepted 23 June 2020

ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน และองค์กรอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: บุพปัจจัยเชิงสาเหตุ, ความผูกพันต่อองค์กร, เจนเนอเรชั่นวาย, ธนาคารออมสิน

Abstract

This article were to study : 1) the levels of organizational climate, leadership, organizational culture, job satisfaction, and organizational engagement of the Generation Y employees of the Government Savings Banks; 2) the casual relationship influencing the organizational engagement of the Generation Y employees of the Government Savings Banks; and 3) a guideline for enhancing the organizational engagement of the Generation Y employees. This research employed a mixed research methodology combining quantitative and qualitative methods. In the quantitative research part, the sample consisted of 300 Generation Y employees of the Government Savings Banks, selected via proportional sampling. The sample size was determined based on 20 times the observed variables. Data were collected with the use of a questionnaire and analyzed with a structural equation model (SEM). As for the qualitative research component, in-depth interviews were undertaken with 14 key informants. They were selected by purposive sampling. Data were analyzed with content analysis. The research findings showed that: 1) organizational climate, leadership, organizational culture, job satisfaction, and organizational engagement of the Generation Y employees of the Government Savings Banks were all rated at a high level; 2) Structural model for Organization Engagement of Generation Y Employees in Government Savings Bank was consistant with empirical data. Goodness of fit statistics were : $\chi^2/df = 1.13$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.94$, $RMR = 0.007$, $RMSEA = 0.021$ organizational climate, leadership and organizational culture and job satisfaction had influence on the organizational engagement with statistical significance at level 0.01 ; and 3) Results of qualitative analysis is consistant with the quantitative analysis results which can be described as the guidelines for enhancing the organizational engagement of the Generation Y employees was that organizational climate, leadership creation, and the focus on the development of organizational culture should be emphasized as these factors could lead to job satisfaction and the organizational engagement of the

employees. These research findings can also be used for organizations in public and private sectors to determine a strategic plan for a more efficient development of organizational engagement of the Generation Y employees.

Keywords: Antecedents Affecting, Organizational Engagement, Generation Y, Government Savings Bank

บทนำ

การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทรัพยากรบุคคลเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และถือได้ว่าพนักงานเป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งขององค์กร ยิ่งมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ยิ่งมีมูลค่าอย่างต่อเนื่อง (ศรีณย์ พิมพ์ทอง, 2555) และในปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจในเรื่องของการรักษาบุคลากรที่มีความเป็นทุนมนุษย์ ให้อยู่กับองค์กรอย่างยาวนานด้วยการสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้เกิดขึ้น เนื่องจากบุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กร จะมีความเสียสละ มีความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ลดอัตราการขาดงาน และการลาออกของพนักงาน (ธีรพงษ์ บุญรักษา, 2553) ในทางตรงกันข้าม หากบุคลากรมีความผูกพันลดลง หรือไม่มีความผูกพันต่อองค์กร ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรไม่สามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด (ยุพา ทองช่วง, 2556)

นอกจากเรื่องความผูกพันของพนักงานที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแล้ว ยังพบว่าองค์กรส่วนใหญ่กำลังประสบกับปัญหาในเรื่องความแตกต่างระหว่างช่วงอายุของพนักงาน ทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร ขาดการให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม (กานต์พิชชา เก่งการช่าง, 2556) และอัตราการลาออกของพนักงานรุ่นใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะบุคลากรกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย (Cooke, F. L. & Kim, S. , 2017) ซึ่งปัญหาดังกล่าว อาจนำไปสู่คุณภาพที่ตกต่ำในการทำงานขององค์กร และการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพในการสืบทอดงานในตำแหน่งที่สำคัญ จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายในการรักษาพนักงานให้ทำงานกับองค์กรในระยะยาว

ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่านักวิชาการ และผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ ได้นำแนวคิดและผลการศึกษาเรื่องเจนเนอเรชั่น มาประยุกต์ใช้ในแนวทางบริหารจัดการในด้าน การตลาด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่น X, Y, Z พบว่าพฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ใช้สมาร์ทโฟนเป็นอุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกันมากที่สุดถึงตลอด 24 ชั่วโมง และกลุ่มเจนเนอเรชั่น Y เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตสูงสูดนอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเจนเนอเรชั่น X นิยมใช้บัตรเครดิตซื้อของออนไลน์สูงสุด ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคนกลุ่มเจนเนอเรชั่น X, Y, Z มีพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรม มากกว่าคนในเจนเนอเรชั่นอื่น ๆ ซึ่งนักการตลาดใช้จุดเด่นจุดนี้มาใช้เป็นประโยชน์เพื่อสร้างกิจกรรมทางทางการตลาดมากให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2558) สำหรับในด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ นั้น Peter Cappelli ศาสตราจารย์ จาก Wharton School ได้ให้มุมมองว่าเส้นทางอาชีพในยุคปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนไป โดยที่คนรุ่นใหม่จะขึ้นสู่ตำแหน่งบริหารและมีหน้าที่บริหารคนรุ่นเก่า ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างคนทั้งสองกลุ่ม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Jeanne C. Meister ผู้ร่วมก่อตั้ง Future Workplace ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่อธิบายว่าความตึงเครียดระหว่างคนในแต่ละเจนเนอเรชัน เป็นสิ่งองค์กรต้องให้ความสำคัญและต้องยอมรับว่ารับว่าพนักงานแต่ละเจนเนอเรชันมีทักษะและความเชี่ยวชาญที่ต่างกัน (ปองพล บัณญ์ดินพรัตน์, 2558)

จากการรับรู้คุณลักษณะที่แตกต่างระหว่างเจนเนอเรชัน ในองค์กร และคุณลักษณะของเจนเนอเรชันวาย ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง ทำให้ผู้บริหารในแต่ละองค์กรต้องปรับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อรองรับการทำงานร่วมกันระหว่างเจนเนอเรชันต่าง ๆ (Kapoor, C. & Solomon, N., 2011) มีผลการศึกษาที่บ่งชี้ว่าหากพนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร เช่นเกิดความพึงพอใจของลูกค้า หรือผลกำไรที่เพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากพนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะทำงานด้วยความทุ่มเท เพิ่มระดับความพยายาม และมีแนวโน้มที่จะไม่ลาออกจากงาน (Vimonmass, 2014) ซึ่งความผูกพันต่อองค์กร เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการธำรงรักษาบุคลากรและเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (วิภาณันท์ ภาวพัทธ์ และสุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์, 2015) ในส่วนของกลุ่มเจนเนอเรชันวาย (Generation Y) นั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายว่า เป็นกลุ่มคนที่มีอายุตั้งแต่ 18 – 37 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2561 ประชากรกลุ่มนี้มีการถูกเรียกไว้หลายชื่อ เช่น Millennial, WHY, Net Generation ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ฉลาด ยอมรับความเปลี่ยนแปลง มองว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (Schwartz, S. H. , 2012) ปัญหาในการทำงานที่พบของคนกลุ่มนี้คือ การติดต่อสื่อสารทั้งทางด้านคำพูดและการเขียน เนื่องจากเจนเนอเรชันวาย จะมีการใช้ภาษา หรือคำพูดที่เข้าใจกันเองในกลุ่มของตน (Allen, N. & Mayer, J., 1990) ขอบรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบทันทีทันใดผ่านโปรแกรมการสนทนาแบบออนไลน์ โดยภาพรวมคนกลุ่มเจนเนอเรชันวาย จะให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตมากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจากการทำงาน มีความอดทน และความจงรักภักดีต่อองค์กรต่ำ มีอัตราการลาออกจากงานสูง จนทำให้กลุ่มคนเจนเนอเรชันวาย ไม่สามารถสร้างความผูกพันต่อองค์กรได้ (Westerman, J.W. & Yamamura, J.H., 2007) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทาง หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมในการที่จะทำให้พนักงานกลุ่มเจนเนอเรชันวาย มีความรักองค์กร และทราบถึงการกำหนดแนวทางสร้างความผูกพันต่อองค์กรในกลุ่มพนักงานเจนเนอเรชันวาย ของธนาคารออมสิน จึงได้กำหนดชื่อเรื่องวิจัยว่า บุพปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชันวายของธนาคารออมสิน

ธนาคารออมสิน มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 ผู้ก่อตั้งคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ซึ่งในปัจจุบันธนาคารออมสินดำเนินงานตามพันธกิจที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ และแนวนโยบายของรัฐวิสาหกิจ ธนาคารออมสิน มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี จึงทำให้มีพนักงาน 3 เจเนอเรชัน ได้แก่ กลุ่มเบบี้บูมเมอร์ เจเนอเรชัน X, เจเนอเรชัน Y ซึ่งพนักงานเจเนอเรชันวาย มีจำนวนมากถึงร้อยละ 60 ของจำนวนพนักงานทั้งหมด และมีอัตราการออกมากที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่องบประมาณในการบริหารทรัพยากรบุคคลของธนาคาร (ธนาคารออมสิน, 2561)

ตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ดังต่อไปนี้

บรรยากาศองค์กร หมายถึงสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ที่มีอิทธิพลต่อพนักงาน ซึ่งประกอบไปด้วย (Ghasemia, B., & Keshavarzi, R., 2014) บรรยากาศองค์กรเชิงบวกยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความไว้วางใจ การทำงานเป็นทีมได้ และความผูกพันต่อองค์กร (Jain, A. K., & Cooper, C. L., 2012) นอกจากนี้ Litwin & Stringer ได้กล่าวว่าบรรยากาศองค์กร มีลักษณะที่สังเกตได้ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) ด้านความรับผิดชอบในงานของบุคคล (Individual Responsibility) ด้านการได้รับการสนับสนุน (Warmth And Support) และด้านการสร้างแรงจูงใจในปฏิบัติงาน (Litwin, G. H., & Stringer, R. A., 1968) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า บรรยากาศองค์กรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความไว้วางใจ และการสร้างแรงจูงใจ

การทำงานเป็นทีม หมายถึงการทำงานภายในของกลุ่มบุคคลมีเป้าหมายเดียวกัน มีวิถีปฏิบัติร่วมกัน มีการสื่อสารอย่างเปิดเผย และมีการเสริมทักษะเพื่อเติมเต็มหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในทีมตลอดจนมีความรับผิดชอบร่วมกัน (Musab, I. M. et al., 2015)

ความไว้วางใจ หมายถึงความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีต่อคำพูด คำสัญญาทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการของบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น และความไว้วางใจจะส่งผลต่อเนื้อให้เกิดความเชื่อมั่น และศรัทธา (Thielmann, I., & Hilbig, B. E., 2015)

การสร้างแรงจูงใจ คือแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในบุคคล เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานหรืออาจเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และประสบการณ์เกิดจาก สิ่งเร้า ความคาดหวัง และการตั้งเป้าหมาย (กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล, 2558) แรงจูงใจจะทำให้บุคคล เกิดพลัง เกิดทิศทาง และจุดมุ่งหมายในการทำงาน (George, J. M. & Jones, G. R., 2012)

ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคล พยายามใช้อิทธิพลของตน กระตุ้นชี้นำ ผลักดันให้บุคคลอื่นการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ (ศักดิ์ชัย ภูเจริญ, 2561) ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะต้อง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีทักษะที่หลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์ และกล้า

ตัดสินใจ (Bendersky, C., & Shah, P. N., 2013) จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจ

การตัดสินใจ อธิบายว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการของการเลือกจากหลาย ๆ ทางเลือกที่มีอยู่ หรือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด (Izogo, E., 2015)

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการขยายขอบเขตความคิดให้กว้างออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ เพื่อค้นหาแนวทางวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

วิสัยทัศน์ หมายถึง การคาดการณ์ถึงภาพอนาคตที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ (Powers, E.L., 2012) นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ ยังเป็นแนวทางพื้นฐานที่จะนำไปสู่การกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Ahmed, A., 2019)

วัฒนธรรมองค์กร Schein, E. H. กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง แบบแผนฐานคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐาน ที่เกิดขึ้นภายในแต่ละองค์กร ที่สามารถชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกขององค์กรในการแก้ปัญหาเรื่องการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร มีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกในรุ่นต่อไปในฐานะที่เป็นแนวทางที่ถูกต้อง (Schein, E. H. , 1992) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ของวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ของแต่ละบุคคลจนกลายเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมีจิตสำนึก (Schein, E. H. , 1992)

ความเชื่อ หมายถึง การแสดงความรู้ทางจิตอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบประสาทสัมผัสและสมอง (Ginsberg, M., 1963) ความเชื่อ ไม่ใช่สิ่งที่คงทนถาวร มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และมีการแสดงออกที่สะท้อนให้เป็นเชิงสัญลักษณ์ที่สังเกตได้ชัดเจนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555)

บรรทัดฐาน หมายถึง แนวทาง หรือวิธีปฏิบัติที่ใช้สำหรับแยกแยะ ค่านิยมทัศนคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม ซึ่งบรรทัดฐานสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม สถานการณ์และวัฒนธรรม (Business, D., 2018)

ความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานที่รับผิดชอบ เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ (Robbins, S. P. & Judge, T., 2010) การสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นสามารถกระทำได้ โดยผ่านกิจกรรมในการบริหารงาน ได้แก่ การบังคับบัญชาที่สร้างการรับรู้ถึงความเสมอภาค และการให้ออกาสมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น (Ludin, I. H. B. H., & Cheng, B. L., 2014) ดังนั้นผู้วิจัย จึงสรุปได้ว่า

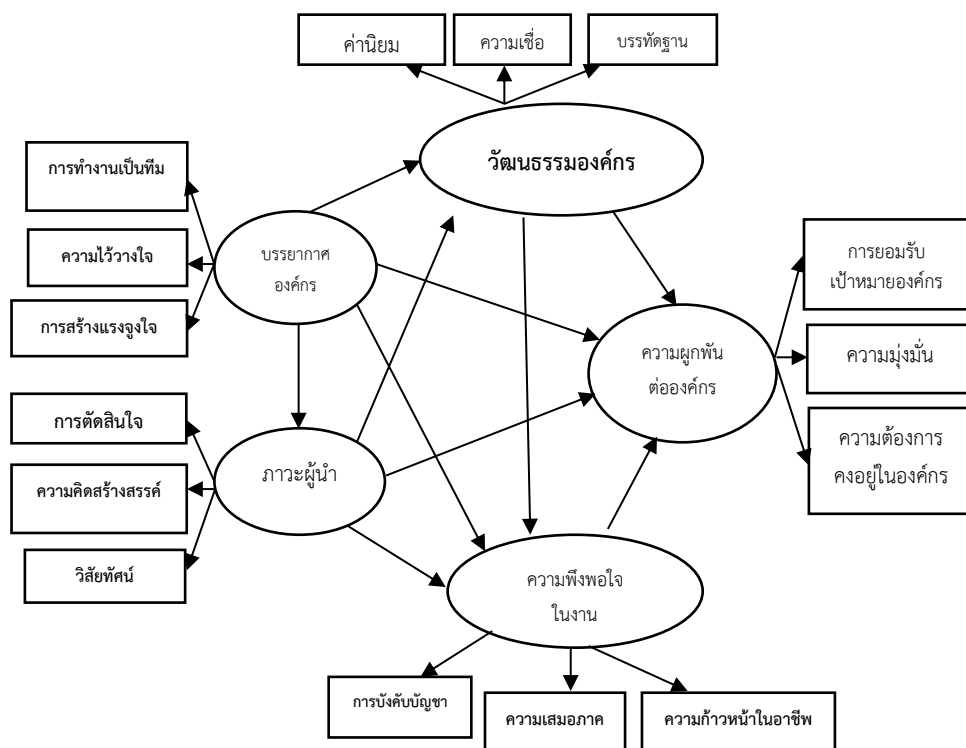
องค์ประกอบที่สำคัญของความพึงพอใจในงาน ได้แก่ บังคับบัญชา ความเสมอภาค และความก้าวหน้าในอาชีพ

การบังคับบัญชา หมายถึง กระบวนการในการให้การสนับสนุน พัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง เป็นไปตามนโยบายขององค์กร (Kettle, M., 2015) การบังคับบัญชามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การให้ความรู้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 3) การให้การสนับสนุนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (Kadushin, A., & Harkness, D., 2014)

ความเสมอภาค ความเสมอภาคเป็นความรู้สึกของพนักงาน ที่มีต่อความสมดุลระหว่าง ความพยายาม ความมุ่งมั่น ความทุ่มเท ความเสียสละในการทำงาน กับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงาน ถ้าหากพนักงานมีการรับรู้ถึงความไม่เสมอภาคเกิดขึ้นแล้ว จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงลบเช่น การลดความทุ่มเท ความพยายามในการทำงาน เพื่อทำให้ตนเองรู้สึกถึงความเสมอภาค และเป็นการแสดงออกเพื่อเรียกร้องผลตอบแทนเพิ่มขึ้น (Adams, J. S. , 1963)

ความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นแรงจูงใจขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งความก้าวหน้าในอาชีพ ถือว่าเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งในชีวิต ทำให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง (ประสิทธิ์ชัย เดชขำ, 2557) ความก้าวหน้าในอาชีพ อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าในอาชีพ คือ จากการได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น 2) ความก้าวหน้าจากการได้รับอัตราการเงินเดือน หรือผลตอบแทนที่มากขึ้น 3) ความก้าวหน้าจากการที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ (Weng, Q. X. et al., 2017)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน
3. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ พนักงานกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร 31 สายงาน จำนวน 3,198 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) เพื่อคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง และใช้การวิเคราะห์สถิติ

ประเภทพหุตัวแปร โดยใช้สมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling (SEM) กำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (Grace, J. B., 2008) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวแปร ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 300 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (ณรงค์ กุลนิตะ และสุดาวรรณ สมใจ, 2558) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารระดับสูง ของธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่มีบุคลากรกลุ่มเงินเอนเอเรชั่นวัย สังกัดในหน่วยงานจำนวนตั้งแต่ 70 คน ขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 14 สายงาน ๆ ละ 1 คน ได้แก่สายงานกำกับและควบคุม สายงานตรวจสอบภายใน สายงานบริหารการขาย สายงานบริหารงานกลาง สายงานบริหารทรัพยากรบุคคล สายงานบริหารธุรกิจลูกค้าบุคคล สายงานบริหารหนี้และกฎหมาย สายงานปฏิบัติการเทคโนโลยีสารสนเทศ สายงานปฏิบัติการลูกค้าธุรกิจและภาครัฐ สายงานปฏิบัติการลูกค้าบุคคลสายงานลูกค้าธุรกิจงานเลขานุการธนาคาร สายงานวางแผนเทคโนโลยีสารสนเทศ สายงานขึ้นตรงผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 14 คน

การสร้างเครื่องมือ

1. การศึกษาเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐานต่อองค์กร ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มคนเอนเอเรชั่นต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนเอนเอเรชั่นวัย

2. สร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเอนเอเรชั่นวัย ในธนาคารออมสิน ใช้ระดับความคิดเห็นเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ลำดับแยกเป็นระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามนิยามของตัวแปรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

4. นำแบบสอบถามที่ได้มาจากข้อ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.00 พบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง เนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อยู่ระหว่าง 0.88 - 1.00 ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม ซึ่งสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (สุวิมล ติรภานันท์, 2550)

5. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 ไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรผู้บริหารและพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 2 จำนวน 30 ชุด ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง

6. ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการคำนวณด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) พบว่าแบบสอบถามทุกส่วนมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.9296 ถึง 0.9469 ซึ่งผ่านเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Cronbach, L. J., 2003)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง ผู้บริหารระดับสูงของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ เพื่อลงพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลตามสายงานต่าง ๆ จำนวน 31 สายงาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารระดับสูงของธนาคารออมสิน จำนวน 14 ท่าน เพื่อขอเข้าพบและทำการสัมภาษณ์ ภายในบริเวณธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ทำการจัดเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลที่สำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทำการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปลีเซล (LISREL) หาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งค่าสถิติสำคัญในการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) ได้แก่

- ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi - Square Statistics) ข้อตกลงเบื้องต้น 4 ประการ คือ (ก) ตัวแปรสังเกตได้ต้องมีการแจกแจงปกติ (ข) การวิเคราะห์ข้อมูลต้องใช้เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (ค) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดใหญ่ (กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 100 และอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่าง และจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ควรจะเป็น 20 ต่อ 1) (ง) ฟังก์ชันความกลมกลืน มีค่าเป็นศูนย์จริงตามสมมติฐานที่ใช้ทดสอบ ไค - สแควร์ ในบางกรณี ค่า ไค-สแควร์ จะขึ้นอยู่กับ การแจกแจงของตัวแปรสังเกต และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงแก้ไขได้ด้วยการพิจารณาค่า ไค - สแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2/df) ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2.00

- ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (relative fit index) พิจารณาค่า CFI (Comparative Fit Index) เป็นค่าดัชนีบอกว่าแบบจำลองที่นำมาทดสอบดีกว่าแบบจำลองที่ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์เลย มีค่าตั้งแต่ 0 - 1 โดยค่า 0.90 - 0.95 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้ และค่ามากกว่า 0.95 สอดคล้องกลมกลืนกันดี

- ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Index) พิจารณาค่า GFI (Goodness of Fit) เป็นค่าที่แสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง และค่า AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index)

เป็นค่าที่แสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม ที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง โดยการปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ ค่า GFI และ AGFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0 - 1 โดยค่าที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.90

- ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน ในรูปความคลาดเคลื่อนพิจารณา ค่า RMR (Root Mean Square Residual) และค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงจะสรุปได้ว่าแบบจำลองสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารระดับสูงธนาคารออมสิน เพื่อขอเข้าพบและทำการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้กำหนดให้เข้าพบ ณ ห้องประชุมของแต่ละสาขางาน ภายในบริเวณธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ตามเวลาที่นัดหมาย ผู้วิจัยทำการจัดเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลที่สำคัญ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ ท่านละ 1 ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้ทำการถอดข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาในการถอดข้อมูล รวมทั้งสิ้น 2 - 3 วัน จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงซ้ำกันจากต่างบุคคล แล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Conclusion) เพื่อยืนยันว่าผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอข้อมูลเชิงบูรณาการตามประเด็นที่สำคัญ และมีความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล โดยการสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวความคิดของการวิจัย ที่ได้กำหนดไว้

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับ บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน อยู่ในระดับมาก
2. อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย ของธนาคารออมสิน ได้แก่ บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 300 ชุด และแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับกลับคืนมาจำนวน 300 ชุด โดยแสดงเป็นความถี่ และค่าร้อยละ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีอายุ 33 - 37 ปี จำนวน 105 คิดเป็นร้อยละ 35.00 การศึกษาระดับปริญญาตรี 181 คน คิดเป็นร้อยละ 60.33 อายุงาน 4 - 7 ปี 122 คน คิดเป็นร้อยละ 40.67

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรเพื่ออธิบายระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร

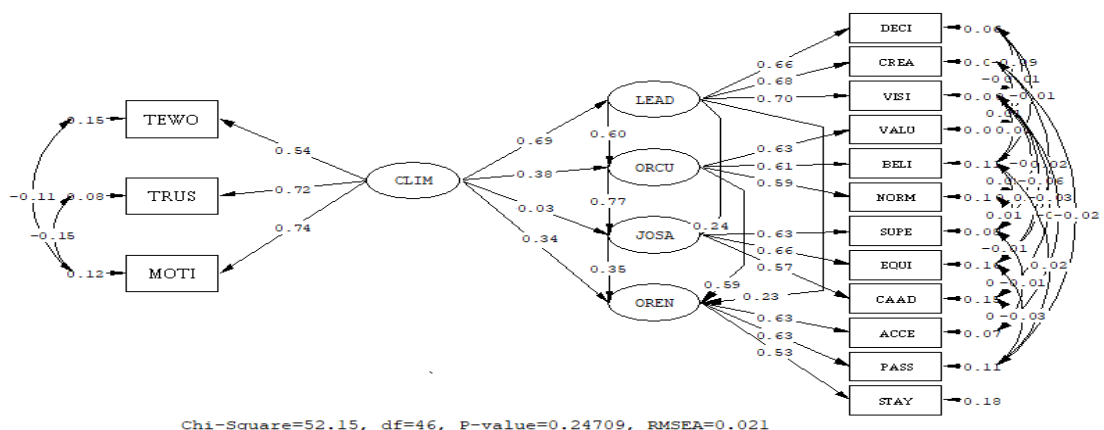
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปร

ลำดับ	ตัวแปร	Mean	St.Dev.	แปลผล
1	บรรยากาศองค์กร	3.90	0.66	มาก
2	ภาวะผู้นำ	3.86	0.66	มาก
3	วัฒนธรรมองค์กร	3.87	0.64	มาก
4	ความพึงพอใจในงาน	3.75	0.66	มาก
5	ความผูกพันต่อองค์กร	3.91	0.63	มาก

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปร บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.75 ถึง 3.91 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความผูกพันต่อองค์กร และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพึงพอใจในงาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าระหว่าง 0.63 ถึง 0.66

2. การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Model) เพื่อหาข้ออิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารออมสิน

2.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Model) ที่เป็นแบบจำลองทางเลือก

ภาพที่ 2 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Model) ที่เป็นแบบจำลองทางเลือก

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เป็นแบบจำลองทางเลือก ซึ่งเป็นแบบจำลองสมการโครงสร้างภายหลังการปรับแก้แล้ว พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยพิจารณาจากค่าไค - สแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.13 ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.007 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.021 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (CN) มีค่าเท่ากับ 411.48

2.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของแบบจำลองทางเลือก

ตารางที่ 2 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของแบบจำลองทางเลือก

ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ				R ²
		บรรยากาศองค์กร	ภาวะผู้นำ	วัฒนธรรมองค์กร	ความพึงพอใจในงาน	
ภาวะผู้นำ	DE	0.69**	-	-	-	0.48
	IE	-	-	-	-	
	TE	0.69**	-	-	-	
วัฒนธรรมองค์กร	DE	0.38**	0.60**	-	-	0.81
	IE	0.41**	-	-	-	
	TE	0.79**	0.60**	-	-	
ความพึงพอใจในงาน	DE	0.03	0.24**	0.77**	-	0.92
	IE	0.77**	0.46**	-	-	
	TE	0.80**	0.70**	0.77**	-	
ความผูกพันต่อองค์กร	DE	0.34**	0.23**	0.59**	0.35**	0.81
	IE	0.64**	0.60**	0.27**	-	
	TE	0.98**	0.83**	0.86**	0.35**	

Chi-Square = 52.15, df = 46, p - value = 0.247, GF I=0.98, AGFI =0.94, RMR =0.007, RMSEA =0.021 CFI =1.00, CN = 411.45

(หมายเหตุ ** p < 0.01 , DE = อิทธิพลทางตรง , IE = อิทธิพลทางอ้อม , TE = อิทธิพลรวม)

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Model) ที่เป็นแบบจำลองทางเลือก พบค่าสถิติที่สำคัญ และอธิบายได้ดังนี้

บรรยากาศองค์กร มีอิทธิพลรวมต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.98 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.34 มีอิทธิพลทางอ้อม ผ่านวัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงาน มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.64

ภาวะผู้นำ มีอิทธิพลรวมต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.83 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.23 มีอิทธิพลทางอ้อม ผ่านวัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงาน มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.60

วัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลรวมต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.86 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.59 มีอิทธิพลทางอ้อม ผ่านความพึงพอใจในงาน เท่ากับ 0.27

ความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลรวมต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.35 โดยมีอิทธิพลทางตรง ต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.35 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

3. ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ได้ดังนี้

บรรยากาศองค์กร ผู้ให้ข้อมูล ได้ให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ เป็นอันดับต้น ซึ่งมองว่าการสร้างแรงจูงใจ เป็นการกระตุ้นให้พนักงานมีความตั้งใจ มีความภาคภูมิใจ เกิดความรู้สึกรักองค์กรให้มีความสำคัญ ในด้านการทำงานเป็นทีม และความไว้วางใจ ผู้ให้ข้อมูลมองว่า การทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการประสานงาน มีการปรับตัวเข้าหากัน และการทำงานเป็นทีมจะส่งผลให้เกิดความไว้วางใจในเพื่อนร่วมงาน เกิดความสามัคคี สร้างความผูกพันต่อองค์กร

ภาวะผู้นำ ผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญในด้านวิสัยทัศน์ เป็นอันดับต้น เนื่องจากผู้ที่มีภาวะผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และวางแผนในการทำงาน ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ทำให้พนักงาน มีวิสัยทัศน์ร่วมกันทั่วทั้งองค์กร ในด้านการตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ได้อธิบายว่า ผู้นำที่ดียังต้องมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ ผู้นำต้องมีความคิดที่สร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และมีไหวพริบในการบริหารงานเพื่อสร้างแนวทางการทำงานที่หลากหลาย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับ เกิดความศรัทธา และส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร

วัฒนธรรมองค์กร ผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญในด้านค่านิยมเป็นอันดับต้น ซึ่งมองว่า การที่พนักงานในองค์กรมีค่านิยมที่ยึดถือร่วมกัน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานยอมรับถึงความเป็นสมาชิกขององค์กร เกิดความเชื่อถือต่อองค์กร และเมื่อพนักงานมีค่านิยม

และความเชื่อร่วมกัน จะส่งเสริมให้พนักงานเกิดการยอมรับในนโยบายขององค์กร สิ่งเหล่านี้จะเอื้อต่อการสร้างบรรทัดฐานในเรื่องต่าง ๆ ในองค์กร และจะทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร

ความพึงพอใจในงาน ผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค เป็นอันดับต้น เนื่องจากความเสมอภาคเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของพนักงาน ที่มีต่อองค์กรในเรื่องของผลตอบแทน ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผลตอบแทนดังกล่าว จะส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติที่สังเกตได้ เช่น ความมุ่งมั่น พุ่มเท นอกจากนี้ความพึงพอใจในงาน ยังมีความเกี่ยวข้องกับ เรื่องของการบังคับบัญชาที่เน้นยึดหยุ่น มีการชี้แนะให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิด การยอมรับนับถือ และสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้กับพนักงาน ส่วนในด้านความก้าวหน้าในอาชีพนั้น องค์กรต้องมีการกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานให้ชัดเจน มีการสร้างระบบการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่เป็นไปตามหลักความรู้ความสามารถที่วัดได้ การที่พนักงานรับรู้ถึงความเสมอภาค จะทำให้การบังคับบัญชามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร ผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญในด้าน การยอมรับเป้าหมายขององค์กร เป็นอันดับต้น เนื่องจาก การที่พนักงานยอมรับเป้าหมายขององค์กร เป็นการสะท้อนว่าพนักงานมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายขององค์กร จะทำให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความความเต็มใจ มีความรับผิดชอบ และอยู่ในกฎระเบียบขององค์กร และทางด้านการความมุ่งมั่น เป็นพฤติกรรมในการทำงานด้วยความทุ่มเท มองเห็นคุณค่าในงานที่รับผิดชอบ เสียสละเพื่อองค์กร และทางด้านการต้องการคงอยู่กับองค์กร มองว่าเป็นความรู้สึกถึงของพนักงานที่มีต่อองค์กร แบบมีเงื่อนไข ซึ่งผู้ให้ข้อมูล มองว่า หากพนักงานต้องการอยู่กับองค์กร เพื่อสร้างผลงานให้กับองค์กร ทำงานด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเท จึงจะถือได้ว่าเป็นความผูกพันต่อองค์กร

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาระดับของตัวแปร พบว่า บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ธนาครออมสิน ต้องให้ความสำคัญในการสร้างบรรยากาศองค์กร ให้มีบรรยากาศเชิงบวกเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการกำหนดค่านิยมองค์กร ที่มีความสอดคล้องกับค่านิยมของพนักงานทั่วทั้งองค์กร โดยเฉพาะพนักงานกลุ่มเจนเนอเรชันวาย ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ในระดับมาก เช่นกัน

2. บุพปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานเจนเนอเรชันวายของธนาครออมสิน วิเคราะห์ได้ว่า บรรยากาศองค์กร มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่า บรรยากาศองค์กร มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร มากที่สุด เนื่องจากบรรยากาศองค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดแนวทางการบริหารงานที่สอดคล้องกับความคาดหวังของพนักงาน และช่วยกระตุ้นให้พนักงานมีทัศนคติที่ดี

ต่อองค์กร (Yenen V. Z. et al., 2014) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ ผันสว่าง ที่ได้ทำการศึกษาถึง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเส้นทางของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าบรรยากาศองค์กร มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร (จิราภรณ์ ผันสว่าง, 2556) นอกจากนี้ ยังพบว่า ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาวะผู้นำ มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการ หรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น สามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการชี้แนะ สั่งการ อำนาจการให้พนักงานเกิดการคล้อยตาม หรือทำตามในสิ่งที่ตนต้องการ โดยผู้นำถือเป็นผู้ที่มีบทบาท และอำนาจสูงสุดที่จะทำให้เกิดภาวะความผูกพันของบุคลากรในองค์กร (Dubrin, A. J., 2018) ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาธิต วิกรานต์ธนากุล และสมยศ อวเกียรติ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรธุรกิจศูนย์การค้าเซ็นทรัล พบว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลทั้งทางตรง และทางอ้อม ต่อความผูกพันต่อองค์กร (สาธิต วิกรานต์ธนากุล และสมยศ อวเกียรติ, 2559)

วัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับทฤษฎี ของ Cameron, K.S., & Quinn, R.E. ที่กล่าวว่ารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแบบก๊อกลู (Clan Culture) เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร ที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อสร้างการพัฒนาตนเองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรแบบนี้ มักจะมีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมาก รวมทั้งมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ทำให้พนักงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและจงรักภักดีต่อองค์กร ตลอดจนมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกขององค์กร (Cameron, K.S., & Quinn, R.E., 1999) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ อีรพงษ์ บุญรักษา ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งผลการศึกษาระบุว่า วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กร (อีรพงษ์ บุญรักษา, 2553)

ความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกเชิงบวกอันเกิดจากการได้รับในสิ่งที่ต้องการ หรือเกิดขึ้นเมื่อความคาดหวังได้รับการตอบสนอง (Ludin, I. H. B. H., & Cheng, B. L., 2014) นอกจากนี้ ความพึงพอใจงาน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้พนักงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่องาน เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน และก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร (Robbins, S. P. & Judge, T., 2010) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงศ์ศรัณย์ พลศรีเลิศ ที่ได้ค้นคว้าในเรื่อง ตัวแบบสมการโครงสร้างปัจจัยความพึงพอใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของ

บุคลากร พบว่า ความพึงพอใจในงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร (พงศ์ศรัณย์ พลศรีเลิศ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ตัวแปร บรรยากาศองค์กร ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์กร อาจกล่าวได้ว่า ธนาการอมสิน ควรพัฒนาความผูกพันต่อองค์กรสำหรับพนักงานกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ด้วยการสร้างรูปแบบการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะมีผลต่อการทำให้องค์กรมีบรรยากาศเชิงบวก และต้องมีการสร้างผู้นำในองค์กรให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ธนาการอมสินยังต้องมีกลยุทธ์ในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานด้วยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน รูปแบบต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความจำเป็นในการดำเนินชีวิต และความต้องการของพนักงานทุกกลุ่มในองค์กรให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย นอกจากนี้ธนาการอมสิน ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นที่ยอมรับของพนักงานทั่วทั้งองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรม การสร้างค่านิยมให้กับพนักงานนำไปสู่การสร้างความสามารถให้กับองค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้พนักงานเกิดการยอมรับ และมีความผูกพันต่อองค์กรต่อไป จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้ นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาด้านสภาวะจิตวิสัยเชิงวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ (Q Methodology) สำหรับการสร้างมาตรวัดต่าง ๆ ที่สามารถจำแนกแนวคิดและพฤติกรรมเชิงจิตวิทยา เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และเป็นการเพิ่มเนื้อหาสาระเชิงวิชาการในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างในด้านการวิเคราะห์ และการประมวลผล ทำให้เป็นประโยชน์ต่อวงการวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ อีระธนชัยกุล. (2558). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่ปฏิบัติงานภาคธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภคในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กานต์พิชชา เก่งการช่าง. (2556). เจเนอเรชั่นวายกับความท้าทายใหม่ในการบริหารทรัพยากรบุคคล. วารสารสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์, 2(1), 15-27.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). การคิดเชิงสร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.

- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 5(2), 47-58.
- ณรงค์ กุลนิเทศ และสุดาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิจัยขั้นสูงและการออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์พริ้นท์สามเสน.
- ธนาการอมสิน. (2561). ธนาการอมสินขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จแบบไม่หยุดยั้ง รายงานประจำปี 2561. ใน รายงานประจำปี. ธนาการอมสิน.
- ธีรพงษ์ บุญรักษา. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์มหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 29(2), 45-68.
- ประสิทธิ์ชัย เดชขำ. (2557). เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28(85), 186-203.
- ปองพล บัญญัตินพรัตน์. (2558). การบริหารคน 5 เจนเนอเรชั่น. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2560 จาก <https://slingshot.co.th/resources/library>
- พงศ์ศรีนัย พลศรีเลิศ. (2559). ตัวแบบสมการโครงสร้างปัจจัยความพึงพอใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 2(1), 56-67.
- ยุพา ทองช่วง. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานสหกรณ์กับสหกรณ์การเกษตรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ, 2(2), 43-59.
- วิภาณันท์ ภาวพัทธ์ และสุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์. (2015). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สังคม), 3(63), 488-590.
- ศรีณัย พิมพ์ทอง. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในองค์การของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาธิต วิกิรัตน์ธนากุล และสามยศ อวเกียรติ. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรธุรกิจศูนย์การค้าเซ็นทรัล. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 14(1), 43-56
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2558). รายงานผลการสำรวจประเทศไทยปี 2558/Thailand Internet User Profile 2015. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2562 จาก <https://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2015-th.html>

- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์:เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เจริญมั่นคงดีการพิมพ์.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). เจ้าที่และผีป่วน : พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Adams, J. S. (1963). Toward an Understanding of Equity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(5), 422-436.
- Ahmed, A. (2019). Importance of Mission and Vision in organizational Strategy. Retrieved 15 September 2019 from <https://smallbusiness.chron.com/importance-mission-vision-organizational-strategy-16000.html>.
- Allen, N. & Mayer, J. (1990). The measurement and antecedents of affective, Continuance And normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1-18.
- Bendersky, C. & Shah, P. N. (2013). The downfall of extraverts and the rise or neurotics: The dynamic process of status allocation in task groups. *Academy of Management Journal*, 56, 387-406.
- Business, D. (2018). Social norm. Retrieved 25 December 2018 from [http:// www. Businessdictionary.com/definition/social-norm.html](http://www.Businessdictionary.com/definition/social-norm.html)
- Cameron, K. S. & Quinn, R. E. (1999). Diagnosing and changing organizational culture:Based on the competing values framework. NY: Addison-Wesley. *Business Performance Management*, 4(1), 24-30.
- Cooke, F. L. & Kim, S. (2017). *Routledge Handbook of Human Resource Management in Asia*. English: Routledge.
- Cronbach, L. J. (2003). *Essential of psychology testing*. New York: Hanpercollishes.
- Dubrin, A. J. (2018). *Principles of Leadership*. (7th ed). Canada: SouthWestern.
- George, J. M. & Jones, G. R. (2012). *Understanding and Managing Organizational Behaviour*. (6 th ed.). Reading, MA: Prentice Hall.
- Ghasemia, B., & Keshavarzi, R. (2014). The relationship between organizational climate, organizational commitment and organizational citizenship behaviour in a hospital environment. *Reef Resources Assessment and Management Technical Paper*, 40(2), 759-773.

- Ginsberg, M. (1963). *Mind and Belief: Psychological Ascription and the Correct of Belief*. U.S.A: Humanities Press.
- Grace, J. B. (2008). Structural Equation Modeling for Observational Studies. *Journal of Wildlife Management*, 72(1), 14-22.
- Izogo, E. (2015). Determinant of attitudinal loyalty in Nigeria telecom services sector: does commitment play a mediating role. *Journal of Retail and Consumer Services*, 23(5), 107-117.
- Jain, A. K. & Cooper, C. L. (2012). Stress and organisational citizenship behaviours in Indian business process outsourcing organisations. *IIMB Management Review*, 24(3), 155-163.
- Kadushin, A. & Harkness, D. (2014). *Supervision in social work* (5th. eds.). New York: Columbia University Press.
- Kapoor, C. & Solomon, N. (2011). Understanding and managing generational differences in the workplace. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 3(4), 308-318.
- Kettle, M. (2015). *Achieving Effective Supervision*. Retrieved December 6, 2018, from www.iriss.org.uk
- Litwin, G. H., & Stringer, R. A. (1968). *Motivation and organization climate*. Boston: Harvard University.
- Ludin, I. H. B. H., & Cheng, B. L. (2014). Factors Influencing Customer Satisfaction and E-Loyalty: Online Shopping Environment among the Young Adults. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 2(3), 462.
- Musab, I. M. et al. (2015). The Relationship between Teamwork and Organizational Trust. *International Journal of Research in Business and Social Science IJRBS*, 4(1), 133-149.
- Powers, E. L. (2012). Organizational mission statement guidelines revisited. *International Journal of Management & Information Systems*, 16(2), 281-290.
- Robbins, S. P. & Judge, T. (2010). *Essentials of Organizational Behavior*. (10th ed.). New Jersey: Pearson/Prentice Hall.
- Schein, E. H. (1992). *Organizational Culture and Leadership*. (4rd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1), 11.
- Thielmann, I. & Hilbig, B. E. (2015). Trust: An integrative review from a person-situation perspective. Review of General Psychology, 19(6), 249–277.
- Vimonmass. (2014). 6 tips for developing decision-making skills. Retrieved 20 August 2018 from <https://th.jobsdb.com/th-th/articles>
- Weng, Q. X. et al. (2017). Relationship of Researcher's Career Growth and Work Engagement with Job Performance. Science Research Management, 38(1), 144-151.
- Westerman, J. W. & Yamamura, J. H. (2007). Generational preferences for work environment fit: Effects on employee outcomes. CareerDevelopment International, 12(2), 150.
- Yenen, V. Z. et al. (2014). The Effects of Organizational Communication on Organizational Commitment and an Application. Australian Journal of Business and Management Research, 4(3), 9-23.

**กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา
เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ***
**THE PROCESS OF EMPOWERMENT BY BUDDHIST
PSYCHOLOGY FOR HEALTH BEHAVIOR CHANGES**

พรศรี บุญสายบัว

Pornsri Boonsaibua

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: nuy_1099@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยา และจิตวิทยาร่วมสมัย 2) เพื่อพัฒนารอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา และ 3) เพื่อตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เป็นงานวิจัยการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์อาพาธที่มารับบริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ทั้งหมดจำนวน 250 คน ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไค - แควร์ และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นตัวแทนของผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์อาพาธ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านพระพุทธรศาสนา 2) ด้านจิตวิทยา และ 3) ด้านทีมสหสาขาวิชาชีพที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ ทั้งหมดจำนวน 11 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎี ได้แก่ 1.1 การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน 1.2 การเสริมสร้างพลังอำนาจ 1.3 ปัจจัยสนับสนุน และ 1.4 พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์อาพาธ 2) การสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา มี 2 ตัวแปร คือ 1) ตัวแปรภายใน ได้แก่ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และการเสริมสร้างพลังอำนาจ และ 2) ตัวแปรภายนอก ได้แก่ ปัจจัยสนับสนุน และพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ มีค่าไคสแควร์ 348.79 ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ 84 และค่าความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ .00 3. การตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา คือ อิทธิพลทางตรงจากสถิติพื้นฐาน 4 และปัจจัยสนับสนุน มีอิทธิพลเท่ากับ .28 และ .29 อย่างมี

* Received 2 April 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการเสริมสร้างพลังอำนาจและปัจจัยสนับสนุน มีอิทธิพลเท่ากับ .38 และ.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, วิปัสสนากรรมฐานแบบสติปัฏฐาน 4, การเสริมสร้างพลังอำนาจ, พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study Buddhist concepts and theories about psychology and contemporary psychology 2) to develop the conceptual framework for the empowerment process in Buddhist psychology and 3) to verify the validity of the Buddhist psychological empowerment process. This study was mixed method research such as quantitative by using simple random sampling questionnaires. The sample was selected from sick monk who came to receive treatment services at outpatient department of Priest Hospital by total of 250 persons and also using statistical, frequency, percentage, mean and Pearson's correlation coefficient, standard deviation, chi-square methods and qualitative were used in the semi - structured interview with specific sampling. A main sample was selected from representatives who have knowledge and experience about Vipassana - Kammatthana (meditation) practice, psychology and treatment for the priest that divided into 3 groups such as 1) Buddhism 2) psychology and 3) Priest Hospital team , the total of 11 person. The data was analysis on content and summaries on the overview. Results of the study were as follows: 1) The concepts and theories such as 1.1 Vipassana-Kammatthana (meditation) practice 1.2 empowerment 1.3 supporting factors and 1.4 appropriate health behaviors for the ill monks. 2. Creating a process of empowerment in Buddhist psychology by 2 variables such as 1) internal variable such as Vipassana-Kammatthana (meditation) practice and empowerment, and 2) external variable such as supporting factors and behaviors of ill monks that found 348.79 chi-square, the degrees of freedom are 84 and the probability (p) is .000. 3. To verify the validity of the Buddhist psychological empowerment process means four foundations of mindfulness (Satipahna) and supporting factors found the influence with .28 and .29 with statistical significance at the level of .01 and monks health behavior found directly influenced by

empowerment and supporting factors Influences with .38 and .40 with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Buddhist Psychological, Vipassana - Kammatthana (Meditation) By Four Foundations of Mindfulness, Empowerment, Monks Health Behavior

บทนำ

พระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์เมื่อ บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา แล้วก็มิบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดและเป็นกำลังสำคัญของ พระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เป็นผู้นำชุมชนทางด้านจิตวิญญาณและเป็นผู้ ชี้นำสังคมให้อยู่ในศีลธรรม เผยแพร่ธรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พระสงฆ์จะ ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องมีความสุขกายและใจที่สมบูรณ์แข็งแรง แต่ในความเป็น จริง ปัญหาด้านสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญที่คุกคามคนไทยในประเทศมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะ พระภิกษุสงฆ์เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ และเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเข้ารับ การบริการด้านสุขภาพน้อยที่สุด การขาดการส่งเสริมสุขภาพที่ดีรวมถึงการถูกคุกคามด้วย ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ อีกมากมาย พระสงฆ์ส่วนหนึ่งจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยอาพาธได้ (ศศิกันต์ ศรีมณีและคณะ, 2561) ซึ่งกรมการแพทย์ในปี พ.ศ. 2549 - 2550 พบว่า มีภาวะ เจ็บป่วยร้อยละ 30.57 โดยป่วยเป็นโรคไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคปอด โรคหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจพระสงฆ์ทั่วประเทศโดยโรงพยาบาล สงฆ์ในปี พ.ศ. 2551 - 2552 พบว่า ร้อยละ 29.5 ของพระสงฆ์อาพาธด้วยโรคเรื้อรัง เช่นเดียวกัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) และจากข้อมูลผลการคัดกรองสุขภาพของพระสงฆ์ ทั่วประเทศจำนวน 28,891 รูป ในโครงการ 1 วัด 1 โรงพยาบาล ระหว่างเดือนกันยายนถึง ธันวาคม 2561พบว่า พระสงฆ์ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 3 อันดับแรก ได้แก่ โรคความดัน โลหิตสูง ร้อยละ 15.2 โรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 14.2 โรคเบาหวาน ร้อยละ 10.8 (มติชน, 2562) และสอดคล้องกับผลการสำรวจ 5 อันดับ โรคแรกของพระสงฆ์อาพาธ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ได้แก่ โรคไขมันในเลือดสูง โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไตเรื้อรัง โรคต่อกระเจกในผู้สูงอายุ (คณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลสงฆ์, 2562) ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ เกิดโรค เช่น อายุที่มากขึ้น พันธุกรรมเพศ และปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น พฤติกรรม ด้านฉันอาหารพฤติกรรมออกกำลังกาย การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการ บริหารร่างกายเป็นไปเพื่อให้ดำเนินอยู่ได้

การเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัญหา และปรับพฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาพอย่างเหมาะสม เพราะระบบการรักษาพยาบาลที่ผ่านมา ไม่ส่งเสริมให้พระอาพาธนำศักยภาพตนเองมาใช้ การแนะนำวิธีปฏิบัติตัวด้านสุขภาพที่ถูกต้อง ในการดูแลตนเองเมื่อถูกกำหนดวิธีการโดยทีมสุขภาพ โดยการส่งเสริมให้พระสงฆ์อาพาธ

ตระหนักหรือเกิดความรู้สึกถึงความสามารถในการควบคุมมีอำนาจในการตัดสินใจดูแลสุขภาพตนเองได้ (ศศิกันต์ ศรีมณีและคณะ, 2561) ในการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้มีพฤติกรรมในการดูแลตนเอง การเสริมสร้างพลังอำนาจ Empowerment เป็นกระบวนการช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้เกิดความรู้สึกและพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการตอบสนองความต้องการการแก้ปัญหา การแสวงหา และการใช้ทรัพยากรเพื่อควบคุมสถานการณ์ในชีวิตของตน การสร้างพลังอำนาจสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพการดูแลตนเองขององค์การอนามัยโลกที่ระบุว่า การส่งเสริมการดูแลตนเองด้วยการให้ความรู้และใช้กระบวนการสร้างพลังอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดหรือจัดการกับสุขภาพของตนเองได้ (Gibson, C.H., 1995) กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับสุขภาพของพระสงฆ์มากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงสาธารณสุขได้ขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ด้วยการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาสุขภาพสุขภาวะพระสงฆ์ในระดับพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาการรอบรู้ด้านสุขภาพของพระสงฆ์ เพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพของตนเองตามหลักพระธรรมวินัย เช่นเดียวกับประชาชนในชุมชนและเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานที่ต้องพัฒนาการรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถปรุงอาหารถวายพระสงฆ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ หน่วยงานรัฐจะมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงและเป็นที่ปรึกษา ในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ รวมถึงดำเนินการตรวจคัดกรองโรคแก่พระสงฆ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ ฉันทามติเรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ จากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 5 ยังเป็นอีกแนวทางที่ยืนยันว่าการดูแลสุขภาพพระสงฆ์นั้นจะต้องมีการขับเคลื่อนและดำเนินการให้สำเร็จ (ทีมข่าวศาสนา, 2562)

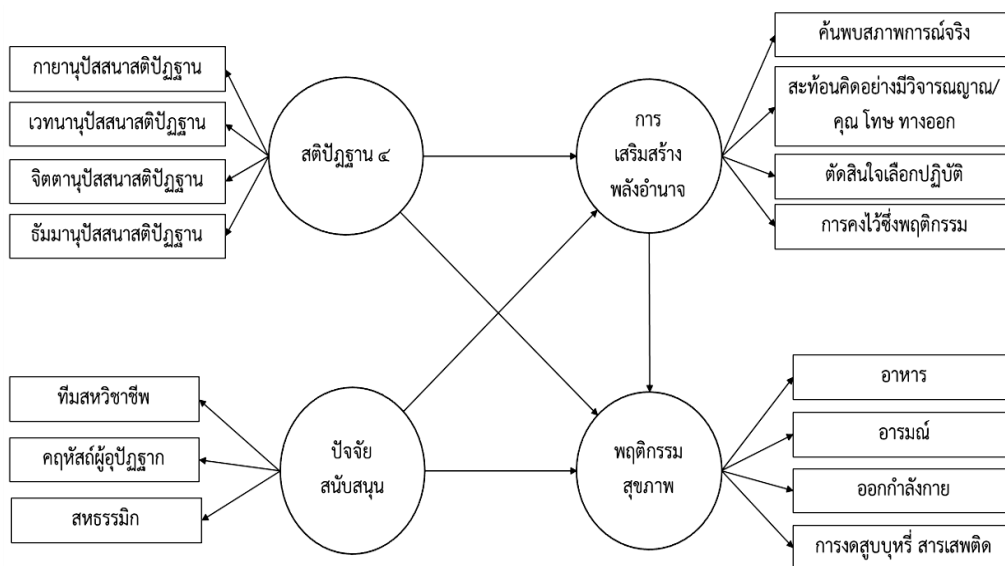
การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 แบบพองหนอ - ยุบหนอ มีแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และ 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการในการทำให้พระสงฆ์อาพาธมีความรู้และความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตนด้านการฉันอาหาร การออกกำลังกาย การคลายเครียด และการงดใช้สารเสพติด ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติตนที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองของพระสงฆ์อาพาธ โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธจิตวิทยา ทั้งนี้โดยการนำทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจของ Gibson มาบูรณาการร่วมกับการนำหลักกรรมกรปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อช่วยเพิ่มการรับรู้พลังอำนาจในเรื่องสุขภาพค้นพบแนวทางการดูแลตนเองและใช้ศักยภาพหรือความสามารถในการปรับพฤติกรรมสุขภาพตนเอง

ให้ถูกต้องเหมาะสม และส่งผลให้สามารถควบคุมดูแลตนเองได้ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเองเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองและมีสุขภาพที่ดีขึ้น สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน (Gibson, C.H., 1995) ดังกรอบการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธจิตวิทยา

จากการศึกษากรอบการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ” ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร ตัวแปรภายในแฝง 2 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัวแปร ตัวแปรภายนอกแฝง คือ 1) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย 1.1 กายนุปัสสาสนา 1.2 เวทนานุปัสสาสนา 1.3 จิตตานุปัสสาสนา 1.4 ธรรมานุปัสสาสนา ทั้งนี้มีตัวแปรภายนอกแฝงอีก 1 ตัวแปร คือ ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ทีมสหวิชาชีพ คณะผู้ปฏิบัติงานและสหธรรมิก และ 2) ตัวแปรแฝงภายใน คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย 1.1 การค้นพบสภาพการณ์จริง 1.2 สะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณแบบคุณ โทษ ทางออก 1.3 ตัดสินใจเลือกปฏิบัติ และ 1.4 การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม ตัวแปรแฝงภายในอีก 1 ตัว คือ พฤติกรรมสุขภาพ ประกอบด้วย 1) อาหาร 2) อารมณ์ 3) ออกกำลังกาย และ 4) สุขภาพ เสพติด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร
2. เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร
3. เพื่อตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ” โดยใช้วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการดำเนินงานวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ พระสงฆ์อาหารที่มารับบริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) โดยแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร ประกอบด้วย พระสงฆ์อาหารที่มารับบริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนพระสงฆ์อาหารที่มารับบริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี และรักษาตัวในโรงพยาบาลสงฆ์มากกว่า 3 ปี ทั้งหมดจำนวน 250 คน (สูตร Krejcie and Morgan) (Krejcie, V. & Morgan, W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร และศึกษาและพัฒนากรอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาหาร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มด้านพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มด้านจิตวิทยา และ 3) กลุ่มด้านทีมสหสาขาวิชาชีพดูแลพระสงฆ์อาหาร ทั้งหมดจำนวน 11 รูป/คน ซึ่งบุคคลแต่ละกลุ่มมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาหาร มากกว่า 3 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน และทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์เกี่ยวข้องกับพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยา ร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร และอินเทอร์เน็ต บทความ คัดสำเนาจากรายงาน การวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านสถานที่ คือ โรงพยาบาลสงฆ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.50 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach L J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ของแบบสอบถามทั้งหมด (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 5 ตอน คือ 1) ศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) วิปัสสนากรรมฐาน 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจ 4) ปัจจัยสนับสนุน และ 5) พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert' Scale) เพื่อนำไปเก็บข้อมูลและวิเคราะห์สถิติด้วย SPSS เพื่อหาค่าทางสถิติของข้อมูลที่ศึกษา และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาหาร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มด้านพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มด้านจิตวิทยา และ 3) กลุ่มด้านทีมสหสาขาวิชาชีพที่ดูแล พระสงฆ์อาหาร ทั้งหมดจำนวน 11 รูป/คน ซึ่งบุคคลแต่ละกลุ่มมีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาหาร มากกว่า 3 ปี โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การเสริมพลังอำนาจ ปัจจัยสนับสนุนจาก คฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติจาก สหธรรมิก ทีมสหวิชาชีพ และพฤติกรรมสุขภาพเพื่อนำมาสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลัง อำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาหาร และ 3) การพัฒนา กรอบแนวคิดกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพพระสงฆ์อาหาร เพื่อยืนยันข้อมูล และนำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธี Content Analysis จัดระบบเพื่อยืนยัน (Confirm) ผลที่ได้จากเชิงปริมาณ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การเสริมพลังอำนาจ ปัจจัยสนับสนุน จาก คฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติจาก สหธรรมิก ทีมสหวิชาชีพ และพฤติกรรมสุขภาพเพื่อนำมาสร้าง

กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ และ

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ **โดยระยะที่ 1** ขั้นตอนแรกเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การเสริมพลังอำนาจ ปัจจัยสนับสนุนจาก คฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติ สหธรรมิก ทีมสหวิชาชีพ และพฤติกรรมสุขภาพเพื่อนำมาสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาพาธ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มด้านพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มด้านจิตวิทยา และ 3) กลุ่มด้านทีมสหสาขาวิชาชีพที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ ทั้งหมดจำนวน 11 รูป/คน ซึ่งบุคคลแต่ละกลุ่มมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จิตวิทยา และการรักษาพระสงฆ์ที่อาพาธมากกว่า 3 ปี และระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ ประกอบด้วย พระสงฆ์อาพาธที่มาใช้บริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนพระสงฆ์อาพาธที่มาใช้บริการตรวจรักษา แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงฆ์ ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี และรักษาตัวในโรงพยาบาลสงฆ์มากกว่า 3 ปี ทั้งหมดจำนวน 250 คน (สูตร Krejcie and Morgan) เพื่อร่างกรอบแนวคิดโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Krejcie, V. & Morgan, W., 1970)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และไค - สแควร์ เพื่อได้ผลสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปร และเชิงคุณภาพด้วยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม แล้วนำไปวิเคราะห์กรอบแนวคิดโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คำนวณหาค่าประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.46 ถึง 0.81 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.1 ตัวแปรที่มีน้ำหนักผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($X^2 = 2.08$ df = 12, p = 0.15)

ผลการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร พบว่า แนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คือ ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 แบบพองหนอ - ยุบหนอ มีแนวทางปฏิบัติ คือ 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยการที่สติพิจารณาเห็นกายเกิดขึ้นในกาย หมายถึง การประชุมแห่งรูป เป็นการใช้สติระลึกรู้ในรูปนามปัจจุบันว่า ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตน เรา เขา เพียงแต่ธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม มาประกอบกันอยู่ โดยหลักปฏิบัติให้มีสติ เช่น อิริยาบถเดิน อิริยาบถยืน อิริยาบถนั่ง อิริยาบถนอน ความเพียร มีสัมปชัญญะมีสติ 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นหลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาว่าด้วยการตั้งสติ พิจารณาเห็นเวทนาเกิดขึ้นในเวทนาทั้งหลาย สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เรามีสติรู้อยู่ในเวทนา ในอิริยาบถทางกายในเมื่อมีการเสวยอารมณ์ความรู้สึก สุข ทุกข์ ไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ในตัวเอง 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นหลักปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เรามีสติอยู่กับกาย ว่าด้วยการตั้งสติพิจารณาเห็นจิตในจิต ซึ่งเป็นการพิจารณาเห็นเหตุเกิดหรือดับในจิต เป็นการใช้สติกำหนดรู้อาการทางวิญญาณชั้น 5 โดยการกำหนดรู้ว่าจิตกำลังมีสภาวะอารมณ์ระคาย โทสะ โมหะ ความหดหู่ ฟุ้งซ่านแห่งจิต พิจารณาเห็นจิตในจิตภายนอกอยู่ จงพิจารณาเห็นจิตในจิตทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ และ 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นหลักปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ว่าด้วยการตั้งสติ พิจารณาเห็นธรรมเกิดขึ้นในธรรมทั้งหลาย ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ พิจารณาธรรม 5 หมวด คือ นิรวณฺเฑ ชนฺธํ อายตนะ โพชฌงค์และสัจจะ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย ภายนอกอยู่ จงพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ

2. การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการในการทำให้พระสงฆ์อาหารมีความรู้และความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตนด้านการฉันอาหาร การออกกำลังกาย การคลายเครียดและ การงดใช้สารเสพติดเช่นการสูบบุหรี่ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง คือ การที่พระสงฆ์อาหารได้ค้นพบตนเองเกี่ยวกับเรื่องของบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การคลายเครียด ตามสภาพความเป็นจริง 2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การที่พระสงฆ์อาหาร เกิดการสะท้อนคิด การคิดวิเคราะห์ได้อย่างรู้คุณ โทษและทางเลือกในการทำพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นประโยชน์ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง คือ การที่พระสงฆ์อาหารมีข้อมูล ความรู้หลักการและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร

การออกกำลังกายและการคลายเครียด และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติตนที่มีประสิทธิภาพ คือ การที่พระสงฆ์อาพาธเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติได้หรือแก้ไขปัญหาในเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางด้านการบริโภคอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และการคลายเครียด

3. ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง การสนับสนุนช่วยเหลือดูแลและให้กำลังใจ ในเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพ ประกอบด้วย 1) ทีมสหวิชาชีพ 2) คฤหัสถ์ผู้อุปถัมภ์ และ 3) สหธรรมิก

4. พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์อาพาธ หมายถึง การปฏิบัติหรือการ แสดงออกของบุคคล ในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพของตนเองโดย อาศัยความรู้ความเข้าใจ การคิดพิจารณาประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้ 1) การฉันอาหาร 5 หมู่ ตามหลักโภชนาบำบัด 2) การออกกำลังกาย ด้วยการเดินจงกรม 3) การจัดการกับอารมณ์ และ 4) การงดสูบบุหรี่และเสพสารเสพติด

5. ความเชื่อมโยงของตัวแปร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบการเชื่อมโยงระหว่าง ตัวแปร 5 เส้นทาง ดังต่อไปนี้ 1) ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกับการ เสริมสร้างพลังอำนาจ 2) ความเชื่อมโยงระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับพฤติกรรมสุขภาพ ที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์อาพาธ 3) ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยสนับสนุนกับพฤติกรรม สุขภาพที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์อาพาธ 4) ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐานกับพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์อาพาธ และ 5) ความเชื่อมโยง ระหว่างปัจจัยสนับสนุนกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การพัฒนารอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธ จิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 48.80 รองลงมาเป็นอายุ 41 – 50 ปี 54 คน คิดเป็นร้อยละ 21.60 จำนวนพรรษาที่บวช พบมากที่สุดมากกว่า 15 ปีขึ้นไปจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมา 6 – 10 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ระดับการศึกษา จบปวส./อนุปริญญา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 รองลงมาจบมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน การเสริมสร้างพลังอำนาจ ปัจจัยสนับสนุนและพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 15 ตัวแปร พบว่า โมเดลมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง โมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค - สแควร์ มีค่าเท่ากับ 348.79 ที่ค่าองศา อิสระเท่ากับ 84 และค่าความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ .000 ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่า เท่ากับ 0.84 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.78 ค่าดัชนีราก ของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.078 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ย ของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.11

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.03 ถึง 1.02 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 1.02 รองลงมา คือ การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติตนที่มีประสิทธิภาพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุด คือ การงดสูบบุหรี่ และสารเสพติด มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.03 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R - SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปร ภายในแฝง พบว่า พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.45 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ปัจจัยสนับสนุน และการเสริมสร้างพลังอำนาจ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ ได้ร้อยละ 45.00 เมื่อพิจารณาเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ในช่วง 0.217 ถึง 0.653 โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวกตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจและพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.653 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า เมื่อองค์ประกอบเสริมสร้างพลังอำนาจเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์จะเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา คือ ปัจจัยสนับสนุนและพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.625 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับปานกลางแสดงว่า เมื่อมีปัจจัยสนับสนุนมากขึ้น พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

การตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การค้นพบสภาพการณ์จริง การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง และการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติตนที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ การฉันอาหาร 5 หมู่ ตามหลักโภชนาการ การออกกำลังกาย การจัดการกับอารมณ์และการไม่ใช้บุหรี่ สารเสพติด การเสริมสร้างพลังอำนาจเกิดจาก 1) การพัฒนาตนด้วยการฝึกสติปัฏฐาน 4 เพราะการปฏิบัติตามสติปัฏฐาน 4 ทำให้เกิดสติ 2) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ศฤกษณ์ผู้อุปัฏฐาก สหธรรมิก และทีมสหสาขาวิชาชีพ ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริมให้พระสงฆ์เกิดกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจและยังเป็นผู้สนับสนุนด้านการบริโภคและถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์ ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจได้รับอิทธิพลทางตรงจากสติปัฏฐาน 4 และปัจจัยสนับสนุน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .28 และ .29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการเสริมสร้างพลังอำนาจและปัจจัยสนับสนุน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .38 และ .40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากสติปัฏฐาน 4 ผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากสติปัฏฐาน 4

ผ่านปัจจัยสนับสนุน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ” พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล คือ แนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร การพัฒนากรอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ และการตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีทางพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพอาหาร ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของพระมนตรี อาภทฺโร (คนทรงแสน) ได้ศึกษาเรื่อง การเจริญสติปัฏฐาน 4 กับการพัฒนาปัญญาญาณ ตามหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาถือว่าจิตเป็นประธาน คนจะดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับคุณภาพจิตเป็นสำคัญดังนั้น จึงควรพัฒนาจิตให้มีคุณภาพอยู่เสมอโดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาหรือตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 และหากกล่าวถึงวิธีการที่จะพัฒนาจิตใจก็ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นการใช้สติพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม เพื่อให้เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง หลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจตามแนวของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) คือ การดำเนินตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ การใช้สติพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม โดยการภาวนาว่ายุบหนอ - พองหนอประกอบ ซึ่งผลของการปฏิบัติที่เกิดจากการใช้สติพิจารณากาย (กายานุปัสสนา) ส่งผลให้มีสติรู้ลมหายใจเข้า - ออก และการเคลื่อนไหวร่างกาย หรืออริยาบถต่าง ๆ ผลที่เกิดจากการใช้สติพิจารณาเวทนา (เวทนานุปัสสนา) ทำให้มีสติรู้ถึงเวทนา คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสุข ทุกข์ หรือไม่สุข ไม่ทุกข์ มีสติรู้การเกิดและดับของเวทนาทั้งหลาย ไม่ยึดมั่นถือมั่น ในความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผลที่เกิดจากการใช้สติพิจารณาจิต (จิตตานุปัสสนา) ทำให้จิตผ่องใสมีความมั่นคงหนักแน่นยิ่งขึ้น และสุขภาพจิตที่ดี และผลที่เกิดจากการใช้สติพิจารณาสภาวะธรรม (ธัมมานุปัสสนา) ทำให้เกิดการกำหนดรู้สรรพสิ่งว่าล้วนเป็นสภาวะธรรม ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เราหรือเขา (พระมนตรี อาภทฺโร (คนทรงแสน), 2560)

การพัฒนากรอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของนิภาพรรณ อธิคมานนท์

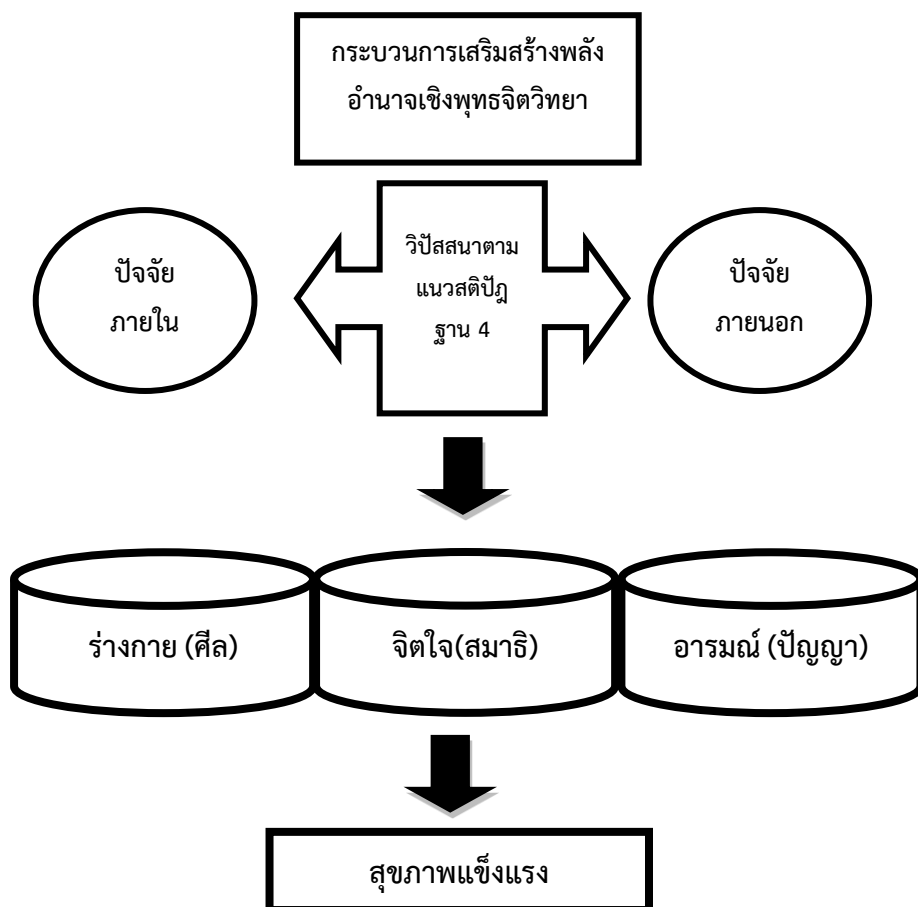

ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอำเภอ บางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเสริมสร้างพลัง อำนาจ (Empowerment) ของ กิบสัน มาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจมีส่งผลให้ผู้สูงอายุในชมรมมีพฤติกรรมใน การส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น กระบวนการเสริมพลังอำนาจเป็นเครื่องมือที่ให้ออกาสผู้เข้าร่วม การศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง เกิดการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ยอมรับความจริง เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา มีการตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่คิดว่าเหมาะสมกับบริบท ของตนเองและดีที่สุดด้วยตัวเองนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม ตามบริบทของตนเอง เมื่อพบว่าการปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ ก็คง พฤติกรรมที่ดีมีประสิทธิภาพไว้ และเกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป (นิภาพรรณ อธิคมานนท์, 2554)

การตรวจสอบความตรงของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์อาพาธ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของพลกฤษณ์ โชติศิริรัตน์ ได้ศึกษา การศึกษา เชิงวิเคราะห์การรักษารอคด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ผลการวิจัยพบว่า การรักษารอคในพระไตรปิฎก พบว่า ในการรักษารอค มีสมุฏฐานในการเกิดโรค 8 สมุฏฐาน ประกอบด้วยธาตุสมุฏฐาน อุตสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน สัตวสมุฏฐาน วิธีสมุฏฐาน อาหารสมุฏฐาน จิตสมุฏฐาน และกรรมสมุฏฐาน นับเป็นพื้นฐานใน การวิเคราะห์สาเหตุในการเกิดโรคในปัจจุบัน ทำให้สามารถรักษารอคได้อย่างถูกต้อง และมีการ รักษาโรค 4 วิธี ได้แก่ 1) การรักษารอคด้วยสมุนไพรรักษาจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ 2) การรักษารอคด้วยเทคนิค ประกอบด้วย การตัดกาย การนวด การปล่อยยอสุจิ การนัตถุยา การทายา และการผ่าตัด 3) การรักษารอคด้วยการเจริญพระพุทธรูป และ 4) การรักษารอคด้วยการบำเพ็ญ เพียรทางจิต เป็นการฝึกเจริญสติพิจารณาให้รู้เท่าทันและรู้แจ้งในทุกข์ เมื่อเจริญสติได้ถึงพร้อม จะเกิดปัญญาในการพิจารณาเห็นความจริง จนเกิดความเข้าใจและยอมรับในสภาวะที่ตน เป็นอยู่ เกิดการปล่อยวาง ไม่ยึดติดในความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความสงบสุข ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ส่งผลถึงสุขภาพของร่างกาย มีผลลดอัตราการเต้นของหัวใจและความดันโลหิต ช่วย เพิ่มการไหลเวียนเลือดไปยังอวัยวะต่าง ๆ สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ช่วยเพิ่ม ปริมาณออกซิเจนในร่างกาย มีผลทำให้ความเครียดลดลง และช่วยเพิ่มระดับภูมิคุ้มกันของ ร่างกาย ทำให้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมรักษารอคหัวใจและหลอดเลือดโรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และโรคทางจิตเภท นอกจากนี้ยังมีผลปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ป่วย ทำให้มีสติ และปัญญาพิจารณาในโรคที่ตนเป็นอยู่ เกิดการยอมรับและเข้าใจจนเกิดความสงบ มีความรู้สึก เป็นสุขภายในจิตใจ เป็นผลให้คุณภาพชีวิตผู้ป่วยดีขึ้นได้ (พลกฤษณ์ โชติศิริรัตน์, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การฝึกวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เช่น เมื่อฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำจะเป็นการพัฒนาปัญญา และเมื่อปัญญาเจริญแล้วจะได้ประโยชน์ คือ การละอริชาได้ โดยจะสามารถช่วยฝึกฝน พัฒนาความรู้แจ้งเห็นจริงต่อโลกและชีวิต เช่น รู้จักไตรลักษณ์ ว่าชีวิตและสรรพสิ่งต่างมีเหตุปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดมาเป็นธรรมดา ตามกาลเวลาที่เหมาะสม ดำรงตนอยู่ชั่วขณะ และเสื่อมสลายไปในที่สุด การรู้เท่าทันสภาวะดังกล่าว เป็นการฝึกฝนให้เตรียมใจยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น รู้ความเป็นเหตุเป็นผล ย่อมส่งผลให้จิตใจเสื่อมคลายจากทุกข์ ความยึดติด หรืออุปทานต่าง ๆ พิจารณาสิ่งที่มากระทบอย่างแยกกาย มีวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกวิธี ตามความเป็นจริงเพื่อเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จนเกิดเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องขึ้นในใจ โดยพิจารณาให้เห็นว่าสรรพสิ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย โดยมีวิธีคิดโยนิโสมนสิการแบบคุณ โทษ และทางออก

เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และยอมรับความจริงนั้นทุกด้าน ทั้งด้านดีและด้านเสีย ตลอดถึงการมีสุขภาวะทางกายมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และสุขภาวะทางจิตที่ดีสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมให้พระสงฆ์ มีความรู้เท่าทันสุขภาพ (Health Literacy) สามารถเข้าถึงเข้าใจ ประเมิน ใช้ความรู้ และสื่อสารเกี่ยวกับสารสนเทศ ด้านสุขภาพตามความต้องการ เพื่อเสริมสร้างและรักษาสุขภาพที่ดีตลอดชีวิต มีสุขภาวะที่ดีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สิ่งแวดล้อมดีไม่มีอุบัติเหตุ สุขภาวะทางจิตที่ดีสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีสมาธิ มีสติ รู้เท่าทัน อารมณ์ สุขภาวะทางสังคม อยู่ร่วมกันในวัดชุมชน ด้วยดี สุขภาวะทางปัญญา มีความสุขอันประเสริฐเข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด คือ นิพพาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาเชิงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ จะช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ 2) ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไป โดยใช้ตัวแปรเชิงสาเหตุรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวแปรต้น เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้พระสงฆ์อาพาธ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมได้จริง และ 3) ควรมีการศึกษาและดำเนินการทำวิจัยในกลุ่มโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของพระสงฆ์ เช่น การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์โรคข้อเข่าเสื่อม ผลของการให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองของพระสงฆ์อาพาธ โรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). การตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2562 จาก www.moph.go.th/opsisrg/module.php?Mod=news_print&idHot
- คณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลสงฆ์. (2562). รายงานประจำปี โรงพยาบาลสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลสงฆ์.
- ทีมข่าวศาสนา. (2562). มหาเถรสมาคมประกาศขับเคลื่อน ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติ พ.ศ. 2560. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1340087>
- นิภาพรรณ อธิคมานนท์. (2554). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- พระมนตร์ อาภทฺธโร (คนทรงแสน). (2560). การเจริญสติปัฏฐาน 4 กับการพัฒนาปัญญาญาณตามหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสีหิ). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลกฤษณ์ โชติศิริรัตน์. (2554). การศึกษาเชิงวิเคราะห์การรักษารอคด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มติชน. (2562). สาธารณสุขเผย 3 โรคเรื้อรังในพระสงฆ์ ‘ความดัน - ไชมัน - เบาหวาน’. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1368979
- ศศิกันต์ ศรีมณี และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระภิกษุสงฆ์ และพฤติกรรมถวายภัตตาหารของประชาชนในเขตภาษีเจริญ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด.
- Cronbach L J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Publishers.
- Gibson, C.H. (1995). The process of empowerment in mothers of chronically ill children. Journal of Advanced Nursing, 21(1), 201 - 212.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 - 610.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตกลำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระดับลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ

เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูในโกะกะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash Abbaszadeh, 2007), (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง ราย ใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Paul Hersey & Ken Blanchard, 2010), (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash Abbaszadeh et al., 2007), (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจิตฺต. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจาพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตบุคค. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง ไทโรศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตวิวัฒน์. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

Kiarash Abbaszadeh. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย. ระบุประเภทของวิจัย. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. การเก็บรวบรวมข้อมูล. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

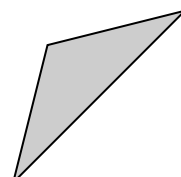
.....

.....

.....

.....

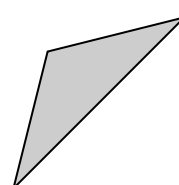
Keywords: 3-5 words

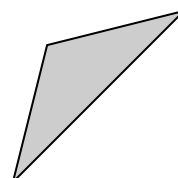
.....(16 pt).....

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....